

www.e-rara.ch

Corpus iuris canonici emendatum et notis illustratum

Lancellotti, Giovanni Paolo

Coloniae Munatiana, 1670

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-64106>

Liber sextus decretalium

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

LIBER
SEXTVS
DECRETALIVM D.
BONIFACII PAPAE VIII.
SUÆ INTEGRITATI UNA
CUM CLEMENTINIS ET
EXTRAVAGANTIBUS
RESTITUTUS.

CUM PRIVILEGIO GREGORII
XIII. Pontif. Maxim. & aliorum Prin-
cipum.

BONIFACIUS PAPA VIII. natione Hernicus, patriā Anagninus, è familia Cajetana, anno 1294. Pontifex Maximus creatus est. Is Decretales Epistolas prædecessorum suorum per Guilielmum Archiepiscopum Ebrudunens. & Berengarium Episcopum Biterens. ac Magistrum Richardum de Senis S. R. E. Vicecancellar. diligenter fecit recenseri: & quibusdam Decretis novis à se additis in unum librum sub debitis titulis redigi, & quinque aliis Gregorii Papæ IX. annexi, Sextumque nuncupari iussit. Ad quem Joannes Andr. Bononiens. continuas glossas, quibus multa ex ejus lectura fuerunt inserta, & hoc signo [] notata, conscripsit.

INDEX

I N D E X

TITVLORVM ET CAPITVLORVM LIBRI SEXTI DECRETALIVM.

TABULA TITVLORVM v. librorum Sexti Decretalium secundum ordinem Alphabeti.

A
Appellationibus, inquisitionibus & denunciationibus. l. 5. t. 1.
Actate & qualitate, & ordine prescificendorum. l. 1. tit. 10.
Appellationibus. lib. 2. tit. 15.
Arbitris. lib. 1. tit. 22.
B
Bigamis. lib. 1. tit. 12.
C
Capellis Monachorum. l. 3. t. 18.
Censibus, exactionibus & procuracionibus. lib. 3. tit. 20.
Clericis conjugatis. lib. 3. tit. 2.
Clericis non residentibus. l. 3. t. 3.
Clerico egrotante vel debilitato. lib. 3. tit. 5.
Cognitione spirituali. lib. 4. tit. 3.
Concessione prebende & Ecclesia non vacantis. l. 3. tit. 8.
Confessis. lib. 2. tit. 9.
Consecratione Ecclesie vel altaris. lib. 3. tit. 21.
Consumetudine. lib. 1. tit. 4.
Constitutionibus. lib. 1. t. 2.
D
Decimis, primitiis, & oblationibus. lib. 3. tit. 13.
De desponsatione impuberum. lib. 4. tit. 2.
Digamis. lib. 1. tit. 12.
Dolo & contumacia. l. 2. tit. 6.
E
Electione & electi potestate. lib. 1. tit. 6.
Eo qui mittitur in possessionem causa rei seruanda. l. 2. t. 7.
Exceptionibus. lib. 2. tit. 12.
Excessibus Prælatorum & subditorum. l. 5. t. 6.
F
Filiis Presbyterorum & aliis illegitime natis. l. 1. t. 11.
Foro competenti. lib. 2. tit. 2.

H
Hæreticis. lib. 5. tit. 2.
Homicidio. l. 5. tit. 4.
I
Iaque vel metusve causa sunt. l. 1. tit. 20.
Immunitate Ecclesiarum, cœmeteriorum & aliorum locorum religiosorum. l. 3. tit. 23.
In integrum restitutione. l. 1. t. 21.
Injuriis & damno dato. l. 5. t. 8.
Institutionibus. lib. 3. tit. 6.
Iudicijs. lib. 2. tit. 1.
Iuramentocalumnie. l. 2. t. 4.
Iurjurando. lib. 2. tit. 11.
Iure patronatus. lib. 3. tit. 19.
L
Litis contestatione. l. 2. t. 3.
M
Majoritate & obedientia. lib. 1. tit. 17.
N
Ne Clerici vel Monachi secularibus negotiis se immisceant. lib. 3. tit. 24.
Ne sede vacante aliquid innovetur. lib. 2. tit. 8.
O
Officio vicarii. lib. 1. tit. 13.
Officio & potestate iudicis delegati. l. 1. tit. 14.
Officio legati. lib. 1. tit. 15.
Officio ordinarii. lib. 1. tit. 16.
P
Pactis. lib. 1. tit. 18.
Pœnis. lib. 5. tit. 9.
Pœnitentiis & remissionibus. l. 5. t. 10.
Postulatione Prælatorum. lib. 1. tit. 5.
Prebendis & dignit. lib. 3. t. 4.
Prescriptionibus. lib. 2. tit. 13.
Privilegijs. lib. 5. tit. 7.
Procuratoribus. lib. 1. tit. 19.
R
Re Ecclesie non alienandis. lib. 3. tit. 9.
Regularibus transeuntibus ad religionem. l. 3. tit. 14.
Regulis juris. lib. 5.
Religiosis domibus. l. 3. t. 17.

Reliquiis & veneratione sanctorum. lib. 3. tit. 22.
Remunciatione. lib. 1. tit. 7.
Rerum permutatione. l. 3. tit. 10.
Rescriptis. lib. 1. tit. 3.
Restitutione spoliatorum. l. 2. t. 5.
Restitutione in integrum. l. 1. tit. 21.
S
Schismaticis. lib. 5. tit. 3.
Sententia & re iudicata. l. 2. t. 14.
Sententia excommunicationis. l. 5. tit. 11.
Sepulturis. lib. 3. tit. 12.
Sponsalibus & matrimonijs. l. 4. t. 1.
Statu regularium. lib. 3. tit. 16.
Summa trinitate & fide catholica. lib. 1. tit. 1.
Supplenda negligentia Prælat. l. 1. t. 8.
T
Temporib. ordinationum. l. 1. t. 9.
Testamentis & ultimis voluntatibus. lib. 3. tit. 11.
Testib. & attestat. lib. 2. tit. 10.
V
Verborum signific. lib. 5. tit. 12.
Visa & honest. Cleric. l. 2. t. 7.
Voto & voti redemptione. lib. 2. tit. 15.
Visuris. lib. 5. tit. 5.
Visite pendente nihil innovetur. l. 2. t. 8.

FINIS TABULÆ TITVLORVM.

TABULA OMNIUM CAPITVLORVM Sexti Decretalium secundum ordinem Alphabeti.

A
Arbitris. de offic. & potest. iud. deleg.
Abbates. de sent. & re iud.
Abbates. de privileg.
Ab eo qui appellat. de appell.
Ab eo qui contra. de elect.
Absolutionis. de his que vi.
Accusatus. de heret.
A collatione. de appell.
Actor qui. de dol. & contum.
Ad Apostolic. de sent. & re iud.
Bbb 2

Sexti Decretalium.

Ad decimas. de restit. spoliat.
 Ad succiendos. de schismat.
 Alma mater. de sentent. excomm.
 Alienationis. de bigamis.
 Animarium. de sepult.
 Appellatio. de appell.
 Avaritiæ. de elect.
 Auctoritate Martini. de concessione
 præbend.
 Auctoritate sedis. de priv.

Beneficium. de regularib.

Clerici. de immunit. Eccl.
 Clerici. de vita & honestate Cleri-
 corum.

Clerici. de Cleric. conjugat.
 Collatio. de officio legati.
 Commissa. de elect.
 Concertationi. de appellation.
 Constitutionem. de sentent. excomm.
 Constitutionem. de verborum signifi-
 catione.
 Constitutionem. de regularib.
 Constitutio. de electione.
 Consuetudinem. de consuetud.
 Consuetudinem. de Cleric. non resi-
 dentib.

Contingit. de iurejuran.
 Contra Christianos. de heret.
 Cordi nobis. de appellation.
 Cui de non. de præbend.
 Cum singula. de præbend.
 Cum in Ecclesiis. de præbend.
 Cum de diversis. de privil.
 Cum persone. de privil.
 Cum in multis. de rescript.
 Cum aliquibus. de rescript.
 Cum eterni. de sentent. & re iudicat.
 Cum ab uno. de sentent. & re iudicat.
 Cum quis. de sepulchris.
 Cum quis. de sententia excommunica-
 tionis.

Cum medicinalis. de sententia excom-
 municationis.
 Cum nullus. de temp. ord.
 Cum appellationibus. de appellat.
 Cum in tua. de consuetud.
 Cum non deceat. de electione.
 Cum ex eo. de electione.
 Cum expediat. de electione.
 Cum quidam. de exceptionib.
 Cum ex eo. de excessib. Prælator.
 Cum C. laicis. de foro competenti.
 Cum contumacia. de heret.
 Cum secundum leges. de heret.
 Cum in positionibus. de iureju-
 rando.

Cum in generali. de offic. vic.
 Cum plures. de officio & potestate
 iudic.

Cum de beneficio. de præbend.
 Cum in illis. de præbend.
 Cum in Ecclesia. de præbend.
 Cum Episcopus. de offic. ord.
 Cupientes. de elect.

Decretum domini. de immunitate Ec-
 clesiarum.
 Decernimus. de sententia excommu-
 nicationis.

Degradatio. de heret.
 Degradatio. de panis.
 Deliberatione. de offic. legat.
 Detestanda. de concess. præbend.
 Dilecto. de sententia excommunica-
 tionis.
 Discretioni. de decimis.
 Dispensatio. de rescript.
 Dispensatio. ut lit. pend.
 Dudum. de præb.
 Dudum. de rebus Ecclesie non alie-
 nandis.
 Duobus. de rescript.

Ecclēsia. de suppl. neglig. Præla-
 torum.
 Ecclesia. de in integr. restitut.
 Ei cui. de præbend.
 Eos qui. de sententia excommunica-
 tionis.

Eos qui. de temp. ordin.
 Eos qui. de immunit. Eccles.
 Episcopali. de major. & obed.
 Episcopus. ne Cler. vel Monach.
 Episcopum. de prescript.
 Episcoporum. de privileg.
 Et si capitulum. de institut.
 Et si pignorationes. de injur.
 Et si sententia. de sen. & re iudic.
 Eum cui. de præbend.
 Eum qui. de eo qui mittitur in pos-
 sessionem.
 Eum qui. de dolo & contumac.
 Eum qui. de præbend.
 Exceptionis. de lit. contestat.
 Ex eo quod. de elect.
 Executor. de concess. præbend.
 Exigit. de censib.
 Exit. de verbor. significat.
 Ex sponsalibus. de spons.

Felicis. de panis.
 Felicis. de censib.
 Fideli. de summi. trinit.
 Filii. de heret.
 Frequens. de restit. spoliat.
 Fundamenta. de electione.

Generali. de elect.
 Gloriosus. de reliq. & venerat.
 Grandi. de sup. neglig. Prælat.
 Gratia. de rescript.

H.

Hac constitutione. de offic. & potest.
 jud. delegat.
 Hi qui. de præbend.
 Hoc consultiſſimo. de rebus Eccles. non
 alienand.

I.

In appellationibus. de jur. calumn.
 Indemnitate. de elect.
 Indulgentia. de panis.
 In electionibus. de elect.
 In fidei. de heret.
 Inquisitores. de heret.
 Ipso iure. de rescript.
 Is cui procuratio. de elect.
 Is cui ab Apostolica. de officio & po-
 testate iudicis delegati.
 Is cui est. de sententia excommunica-
 tionis.

Is cui conceditur. de præb.
 Is qui mandat. de homicid.
 Is qui contra. de elect.
 Is qui. de fil. Presbyt.
 Is qui à procuratore. de procurato-
 ribus.
 Is qui habet. de sepult.
 Is qui in Ecclesia. de sententia excom-
 municationis.
 Is qui monasterium. de reg.
 Index. de officio & potestate iudicis
 delegati.
 Iuris. de iudic.

L.

Legatos. de officio legati.
 Legitima. de appellationibus.
 Licet Ecclesiarum. de præbend.
 Licet Episcopus. de præbend.
 Licet ab interlocutoria. de appellatio-
 nibus.
 Licet in officialem. de offic. vic.
 Licet is. de procur.
 Licet Romanus. de const.
 Licet canon. de electione.
 Licet pater. de sepult.
 Licet. de sentent. excommunicat.
 Licet vobis. de privil.
 Licet in tua. de rerum permutat.
 Licet mulieres. de iurejur.

M.

Mandatum. de præbend.
 Mandatum. de præbend.
 Mediatores. de testibus & attestatio-
 nibus.
 Mulieres. de iudic.

N.

Ne aliqui. de heret.
 Ne aliqui. de privileg.
 Ne captanda. de concess. præbend.
 Nedium. de cognat. spirit.
 Nemo deinceps. de elect.
 Non est. de consuetud.
 Non indiscreti. de procur.

Capitulorum Tabula.

Non potest. de præb.
 Non putamus. de consuet.
 Non solum. de appell.
 Non solum. de regular.
 Nulli licere. de elect.
 Nullam. de jur. cal.
 Nullus Episcopus. de temp. ord.
 Nullus religiosus. de elect.

O.

Officii. de off. legati.
 Ordinarii. de off. ord.

P.

Pactum. de pact.
 Pastoralis. de Cler. agr.
 Per Catechismum. de cog. spir.
 Per exemptionem. de priv.
 Per hoc. de heret.
 Permissimus. de erat. & qualis.
 Perpetuo. de censib.
 Perpetuo. de postul. Pralat.
 Perpetuo. de elect.
 Periculoso. de statu reg.
 Pia. de except.
 Postquam. de accusat.
 Prælati. de homicid.
 Præsent. de off. leg.
 Præsent. de off. ord.
 Præsent. de præbend.
 Præsent. de sentent. excommuni.
 Præsentium. de testibus & attestatio-
 nibus.
 Presbyteri. de capel. Mon.
 Præfidentes. de heret.
 Privilegium. de verborum significa-
 tione.
 Procurator. de procur.
 Procurator. de elect.
 Pro humani. de homicid.
 Provida. de elect.

Q.

Quam sit Ecclesis. de elect.
 Quamquam usurarii. de usur.
 Quamquam in casu. de elect.
 Quamquam pedagiorum. de cens.
 Quamvis non plures. de cognat.
 spirit.
 Quamvis alicui. de offic. & pote-
 state.
 Quamvis super cessationibus. de of-
 fic. ordin.
 Quamvis plenissima. de præb.
 Quamvis tibi. de præb.
 Quamvis ad reorum. de penis.
 Quamvis. de rescr.
 Quamvis constitutio. de elect.
 Quamvis procurator. de proc.
 Quamvis pactum. de pact.
 Qui ad agendum. de proc.
 Qui contra certam. de elect.
 Qui generaliter. de proc.

Qui post votum. de reg.
 Qui Pontificali. de offic. & potestate
 judic.
 Quia plerique. de off. ord.
 Quia sepe dubitatur. de præb.
 Quia nonnulli. de immuni. Eccl.
 Quia per ambitiosam. de rescr.
 Quia sepe contingit. de elect.
 Quia periculosum. de sentent. excom-
 municationis.
 Quia ex eo. de pact.
 Quia cunctis. de concess. præb.
 Quicumque. de sent. excom.
 Quicumque hereticos. de heret.
 Quod votum. de voto & vot. redempt.
 Quodam. de præb.
 Quoniam Episcoporum. de her.
 Quoniam in intelleximus. de immuni.
 Eccl.
 Quoniam Episcopi. de privil.
 Quoniam aliqui. de renunt.
 Quoniam electione. de elect.
 Quoniam ex constitutione. de concess.
 præbend.
 Quoniam in baptismo. de sentent. ex-
 commun.
 Quorundam. de elect.

R.

Religiosus. de testam.
 Religioso. de sent. excommuni.
 Religiosi. de sepult.
 Religionum. de relig. dom.
 Romana. de suppl. negl. Præl.
 Romana. de sentent. excommunica-
 tionis.
 Romana. de testib. & attestationib.
 Romana. de censib.
 Romana. de foro comp.
 Romana. de offic. vic.
 Romana. de offic. ord.
 Romana. de penis.
 Romana. de penitent.
 Romana. de appell.

S.

Sicut cuncti. de elect.
 Seculares. de foro comp.
 Sepe contingit. de temp. ord.
 Si a iudice. de appell.
 Si a subdelegato. de off. & pot.
 Si Apostolica. de præb.
 Si a sede. de præb.
 Si Apostolica. de præb.
 Si Abbatem. de elect.
 Si ad solum. de regul.
 Si adversus. de in integ. rest.
 Si armum. de judic.
 Si ad Episcopum. ne sede vac.
 Si beneficia. de præb.
 Si Clericos. de sent. excom.

Si civitas. de sententia excommuni-
 cationis.
 Si capitulo. de concess. præb.
 Si compromissarius. de elect.
 Si confirmationem. de elect.
 Si contra unum. de officio & pote-
 state.
 Si Canonici. de offic. ord.
 Si Clericus. de præb.
 Si cui. de elect.
 Si cui. de præbend.
 Sicut nobis. de verborum significa-
 tione.
 Sicut cum. de elect.
 Si duo procuratores. de procuratori-
 bus.
 Si duo ex tribus. de officio & pote-
 state.
 Si de calumnia. de jur. calumnia.
 Si delegatus. de offic. & pot.
 Si Ecclesiam. de consecr. Eccl.
 Si Episcopus. de suppl. negl. Prælato-
 rum.
 Si Episcopus. de præb.
 Si Episcopus. de penitent.
 Si Episcopus. de offic. ord.
 Si eotempore. de rescript.
 Si eo tempore. de elect.
 Si electio. de elect.
 Si ex tribus. de arbit.
 Si enim. de præb.
 Si forte. de elect.
 Si gratioso. de rescript.
 Si hi contra. ut live pend.
 Si iudex. de sentent. excomm.
 Si infantes. de desponsat. imp.
 Si is cum quo. de sit. Presby.
 Si is cui. de præbend.
 Si is cui. de accusat.
 Si is ad quem. de instruat.
 Si is cui. de offic. & potest. iud.
 Si Laicus. de iure patr.
 Si mon. de præb.
 Si oblato. de lit. contest.
 Si Papa. de priv.
 Si pater. de testam.
 Si post præstitum. de confess.
 Si propter. de rescript.
 Si pro se. de rescr.
 Si postquam. de elect.
 Si pro Clericis. de præbendis.
 Si postquam. de præb.
 Si pluribus. de præb.
 Si pauper. de præb.
 Si quando. de elect.
 Si quem. de procur.
 Si qui. de prescript.
 Si quis iusto. de elect.
 Si religiosus. de elect.
 Si sententia. de sententia excommuni-
 cationis.
 Si soli. de concess. præb.
 Si super. de off. & pot. iud.

Sexti Decret. Capitul. Tabula.

Si te. de renunciat.
 Si tibi absenti. de præb.
 Si tibi concessio. de præb.
 Solet. de sent. excomm.
 Statuimus. de sentent. excommuni-
 cationis.
 Statuimus. de elect.
 Statuimus. de confessis.
 Statuimus j. de offic. & potest. judic.
 deleg.
 Statuimus ii. de offic. & pot.
 Statutum. de rescr.
 Statutum. de elect.
 Statutum. de sent. excomm.
 Statutum. ne Cler. vel Monach.

Statutum. de præb.
 Statutum j. de hæret.
 Statutum ij. de hæret.
 Statuta. de hæret.
 Statuto perpetuo. de decim.
 Super eo. de hæret.
 Super eo. de præb.
 Susceptum. de rescr.
 Suscepi. de præb. & dign.

Tibi qui. de rescr.

Vbi periculum. de elect.
 Vbiunque. de panis.

Veniens. de verbor. signif.
 Venerabilibus. de sentent. excomm.
 Volentes. de privil.
 Virarum. de usur.
 Vi Apostolica. de priv.
 Vi animarum. de constitutionibus.
 Vi circa. de elect.
 Vi commissi. de hæret.
 Vi inquisitionis. de hæret.
 Vi officium. de officio ordinarii.
 Vi litigantes. de hæret.
 Vi officium. de hæret.
 Vi periculosa. ne Cleric. vel Monach.
 Vi questionibus. de arb.
 Vi quis. de elect.
 Vi super. de appell.

F I N I S.

CLEMENS PAPA V. natione Gallus, provinciâ Vasconiâ, diocesis Burdegalensis, anno 1305. Romanus Pontifex creatur. Is non modò in Concilio Viennensi, sed etiam ante & post ipsum Concilium plurimas constitutiones edidit: quas, cum & assiduâ occupatione, & morte præventus in unum collectas volumen, & sub congruis titulis collocatas edere ut decreverat, non potuisset, Joannes xxii. ejus successor publicavit. Eas Joann. And. Bononien. glossis illustravit.

TABULA

TABVLA TITVLO- RUM ET CAPITVLO- RUM CLEMENTINARVM.

TABVLA TITVLO-
RUM CLEMENTINARVM
secundum
ordinem Alpha-
beti.

A Etate & qualitate,
& ordine prescien-
dorum. l. 1. r. 6.
Appellationibus. l.
2. r. 12.

B Apistino & ejus effectu. lib. 3.
tit. 15.

C Aissa possessionis & proprietatis.
lib. 2. r. 3.
Celebratione Missarum. l. 3. r. 14.
Censib. exactioib. & procuracionib.
l. 3. r. 13.
Concessione prabenda. l. 3. r. 3.
Consanguinitate & affm. l. 4. r. 1.

D Ecimis, primitiis, & oblationib.
l. 2. r. 8.
Dolo & contumacia. l. 2. r. 4.

E Lectioe & electi potestate. lib. 1.
tit. 3.
Exceptionib. lib. 2. r. 10.
Excessib. Pralat. l. 5. r. 6.

F Oro competenti. lib. 2. tit. 2.
H ereticis. lib. 5. r. 3.
Homicidio voluntario, vel casta-
li. l. 5. r. 4.

I mmunitate Ecclesiarum. l. 3. r. 17.
Indeis & Sarraacenis. l. 5. r. 2.
Iudiciis. lib. 2. tit. 1.
Iure patronatus. lib. 3. r. 12.
Iurejurando. lib. 2. r. 9.

M Agistris, & ne aliquid exiga-
tur pro licentia docendi. lib. 5.
tit. 1.

O fficio Vicarii. lib. 1. r. 7.
Officio & potestate iudicis deleg.
lib. 1. r. 8.
Officio iudicis ordinarii. l. 1. r. 9.

P enitentiis & remis. l. 5. r. 9.

Penis. lib. 5. tit. 8.
Prabendis & dignitat. lib. 3. r. 2.
Privilegiis, & excessibus privilegia-
torum. lib. 5. r. 7.
Probationibus. lib. 2. tit. 7.
Procuratorib. lib. 1. tit. 10.

R Ebus Ecclesie non alienandis. l. 3.
tit. 4.
Regularibus, & transeuntibus ad re-
ligionem. l. 3. r. 9.
Religiosis domibus. lib. 3. r. 11.
Reliquiis & veneratione sanctorum.
lib. 3. r. 16.

R enunciacione. lib. 1. r. 4.
Rerum permutatione. l. 3. r. 4.
Rescriptis. lib. 1. tit. 2.
Restituicione in integrum. l. 1. r. 11.

S ententia & re iudicata. lib. 2. ti-
tul. II.
Sententia excommunicationis. lib. 5.
tit. 10.

S equestratione possessionum & fructu-
rum. l. 2. r. 6.
Statu Monachorum. l. 3. r. 10.

S umma Trinitate & fide catholica.
lib. 1. tit. 1.
Supplenda negligentia Pralatorum.
lib. 1. r. 5.

T estamenti & ultimis voluntati-
bus. l. 3. r. 5.
Testibus. lib. 2. tit. 8.

V erborum signific. l. 5. r. 11.
Via & honestate Clericorum. l. 3.
tit. 1.
Viris. lib. 5. tit. 5.

V i lite pendente nihil innovetur. l. 2.
tit. 5.

TABVLA CAPITVLO-
RUM CLEMENTINARVM
secundum
ordinem Alpha-
beti.

A Bbatibus, de rescript.
Ab Ecclesia, de restit. in int.
Abusioibus, de panit. &
remisio.

A d competendas, de seq. poss. & fruct.

Ad nostrum, de cens.
Ad nostrum, de heret.
Appellanti, de appell.
Archiepiscopo, de privileg.
Attendentes, de stat. Monach.
Auditor, de rescript.

C Aissa beneficiati, de caus. poss. &
propr.
Causam electionis, de elect.
Cedit quidem, de Indeis.
Constitutionem, de elect.

C um a repulsione, de appell.
Cum concessa, de elect.
Cum de quibusdam, de rel. dom.
Cum Ecclesia, de stat. & qualif.
Cum ei quem, de conc. prab.
Cum ex eo, de sent. excom.
Cum illuso, de remiss.
Cum Indei, de testib.
Cum lite, ut lit. pendet.
Cum rationi, de elect.

C um secundum statuta, de pen. & remi-
sio.
Cum sit nimis, de magistr.
Cum sit natura, de cens.
Cupientes, de panis.

D ienum profus, de celebr. Missar.
Diocesanis, de vit. & hon. Cler.
Dispensacione, de iudic.
Dudum, de iudic.
Dudum, de sepult.

E os, qui, de sepult.
Eos, qui, de regular.
Eos, qui, de consang. & affm.
Et si, de rescr.
Et si, de offic. ordm.
Ex frequentib. de sent. excom.
Ex gravi, de usur.
Excommunicationis, de except.
Exivi de Paradiso, de verb. signi.

F ideis catholica, de sum. Trini-
tate.
Frequens, de excess. Pral.

G eneralem, de stat. & qualif.
Gratiae, de rescript.
Gravi, de celebrat. Missar.
Gravis, de sent. excom.

I nstrumeto, de procur.
Instrumento, de procur.
Bbbb 4.

Valconide
ex creatu. b
& postiplu
adua occupa
lib congruis
es xxii. ejus
stravit.

TABVLA

Clementinarum Tabula.

Inter sollicitudines, de magist.
Judices, de offic. deleg.

L *iteris nostris, de probat.*
Litteras, de rescript.

M *onasteriorum, de reb. Eccl. non alien.*

Multorum, de heret.
Multorum, de penit.

N *e concessione, de rer. perm.*
Ne in agro, de stat. Mon.

Ne Romani, de elect.
Notentes, de heret.
Non potest, de procur.

P *astoralis, de re jud.*
Per literas, de præbend.
Plures ab uno, de jur. patr.
Præsenti constitutione, de censib.
Præsenti, de bapt. & ejus effect.
Procuratorem, de procur.

Q *uamdiu, de appell.*
Quamvis sacris, de for. comp.

Quamvis rigor, de appell.

Qua de Ecclesiis, de offic. vicar.

Quia contingit, de relig. dom.

Quia regulares, de suppl. negl. Præl.

Quod circa, de elect.

Quoniam qui, de vin. & hon. Cler.

Quoniam ex constitutione, de immuni. Eccles.

R *eligiosus, de privil.*
Religiosus, de decim.

Religiosus, de procur.

Religiosus, de restan.

Romani, de jurejur.

S *æpè contingit, de verborum significatione.*

Si ante, de dol. & contum.

Si à iudicibus, de appell.

Si appellationem, de appell.

Si beneficiorum, de decim.

Sicut appellationem, de appell.

Si de beneficio, de præb.

Si dignitas, de præb.

Si dominum, de reliq. & ven. san.

Si duobus, ut lit. penden.

Si furiosus, de homicid.

Si iuxta, de præbend.

Si plures, de præbend.

Si quis suadente, de penit.

Si Romanus, de præbend.

Si summus, de sentent. excommunicat.

Si una, de reb. Eccl. non alien.

Statumus, de elect.

T *estibus, de test.*

V

U *t calumniis, de re judic.*

Ut Clericorum, de offic. jud. ord.

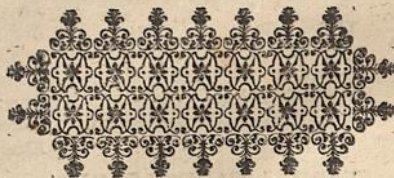
Ut constitutio, de jur. patr.

Ut professores, de regular.

Ut ii qui, de stat. & qual.

F I N I S.

I OANNES PAPA XXII. natione Gallus, patriâ Caturcensis, ex provincia Aquitania, anno 1316. Romanus Pontifex creatus est. Is præter constitutiones Clementis V. prædecessoris, multas quoque suas publicavit. Ad quas Zenzelinus de Cassanis (quem alii Genzelinum vocant) uberes composuit commentarios.

TABULA

TABULA EXTRAVAGANTIAM VIGINTI JOANNIS XXII. ETIAM TITULORUM ET CAPITULORUM EXTRAVAGANTIAM COMMUNIAM, per Alphabeti ordinem distincta.

INDEX TITULORUM Extravagantium XX. Joannis XXII. juxta seriem Alphabeticam.

C.
Onceffione prebende, & Ecclesie non vacantis. ii. 4.
Crimine falsi. t. 10.
E.
Electione & electi potestate. tit. 1.
I.
Iudicis & Sarracenis. t. 8.
M.
Majoritate & obedientia. t. 2.
N.
Ne sede vacante aliquid innovetur. t. 5.
P.
Panis. t. 12.
Prebendis & dignitatibus. t. 3.
Privilegiis. t. 11.
R.
Religiosis domib. t. 7.
S.
Sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti. tit. 13.
T.
Torneamentis. tit. 9.
V.
Verborum significatione. t. 14.
Voto, & voti redemptione. tit. 6.

TABULA CAPITUM Extravagantium XX. Joannis XXII. secundum ordinem Alphabeti.

A.
Ad apostolatus. t. 4. de concess. preb. & Eccl. non vac.
Ad nostri Apostolatus. tit. 11. de privileg.
Ad conditorem. tit. 14. de verbor. significat.
Ad omes. t. 1. de elect. & elect. potest.
Aniqua. tit. 6. de vot. & voti redempt.
C.
Copiosus in misericordia. t. 8. de Iud. & Sarracenis.

Cum ad sacrosancta. tit. 13. de sent. excomm. suspens. & interd.
Cum inter nonnullos. tit. 14. de verbor. significat.
D.
Dierum crescente malitia. tit. 12. de pan.
E.
Eccl. Romana. tit. 2. de major. & obed.
Execrabilis. t. 3. de prebend. & dign.
P.
Prodiens quasi. tit. 10. de crim. fals.
Q.
Quia in futurorum. tit. 9. de torneam.
Quia nunquam. t. 14. de verb. significat.
Quia quorundam. t. 14. de verb. significat.
Quorundam exigit. tit. 14. de verb. significat.
S.
Sancta Romana. tit. 7. de rel. domib.
Sedes Apostolica. tit. 4. de concess. prebend. & Eccl. non vac.
Si fratrum. tit. 5. ne sed. vac. aliquid innov.
Suscepti regimini. t. 1. de elect. & elect. potest.

TABULA TITULORUM quinque librorum Extravagantium communium, secundum ordinem Alphabeti.

A.
Auctoritate & usu pallii. lib. 1.
C.
Celebratione Missarum. l. 3.
Censibus, exactionibus, & prociurationib. l. 3.
Constuetudine. l. 1.
Crimine falsi. l. 5.
D.
Decimis. l. 3.
Dilationibus. l. 2.
Dolo & contumacia. l. 2.
E.
Electione. l. 1.

Emprione & venditione. l. 8.
F.
Furtis. l. 5.
H.
Hereticis. l. 5.
I.
Immunitate Ecclesiarum. l. 3.
Iudicis. l. 2.
Iudicis. l. 5.
M.
Majoritate & obedientia. l. 1.
N.
Ne sede vacante aliquid innovetur. l. 3.
O.
Officio custodis. l. 1.
Officio delegati. l. 1.
Officio judicis ordinarii. l. 1.
P.
Penitentis & remissionibus. lib. 5.
Panis. l. 5.
Postulatione Prælatorum. l. 1.
Prebendis & dignitatibus. t. 3.
Privilegiis. l. 5.
R.
Rebus Ecclesie non alienand. l. 3.
Regularibus & transeuntibus ad religionem. l. 3.
Religiosis domibus. l. 3.
Reliquiis & veneratione Sanctorum. lib. 3.
S.
Schismaticis. l. 5.
Sententia excommunicationis. l. 5.
Sepulturis. l. 3.
Simonia. l. 5.
T.
Treuga & pace. l. 1.
V.
Vita & honestate Cler. l. 3.

TABULA OMNIUM CAPITULORUM Extravagantium communium, per Alphabeti ordinem.

A.
Ad certitudinem. de sent. excomm.
Ad cuiuslibet. de preb. & dign.
Ad nostrum. de reg. & trans. ad relig.
Bbbb 5

Tabula Extravagantium.

Ad regimen. de præb. & dign.
Ad Romani. de præb. & dign.
Ad universalis. de treug. & pace.
Ambitiose. de reb. Eccl. non alien.
Antiquorum. de pen. & remiss.
C.
Cum detestabile. de simon.
Cum Mattheus. de her.
Cum nonnullæ j. de præb. & dignit.
Cum nonnullæ ij. de præb. & dignit.
Cum præexcellsa. de rel. & ven. sanct.
D.
Debent superioribus. de offic. jud. ordin.
Declarationes. de decim.
Deestande. de sepult.
Dignum arbitranes. de Indeis.
Dissendiis. de postul. Præf.
Discipulorum. de celeb. Miss.
Divina. de privil.
Divinis. de penis.
Docta sanctorum. de vita & honest. Clericor.
Dudum. de schismaticis.
E.
Et si Dominici j. de pen. & remiss.
Et si Dominici ij. de pen. & remiss.
Et si deecat. de major. & obed.
Et si in temporalium. de præb. & dign.

*Excommunicamus. de sentent. excom-
 communicationis.*
Ex debito. de elect.
Execrabilis. de præb. & dign.
Ex eo. de her.
Exhibita. de privileg.
Ex supernæ. de præb. & dign.
F.
Frequentes. de jud.
G.
Grave nimis. de relig. & ven. sanct.
I.
In delictorum. de dilas.
Infidelis. de furtis.
Injunctæ. de elect.
Inter amicitas. de privil.
M.
Maliis. de auct. & usu pall.
Meruit. de privil.
Multa mentis. de Indeis.
N.
Nuper j. de præb. & dign.
Nuper ij. de præb. & dign.
Nuper iij. de præb. & dign.
P.
Pastoralis. de immum. Eccl.
Pix sollicitudinis. de præb. & dign.
Postulasti. de præb. & dign.
Provide. de sent. excomm.

Q.
Quemadmodum. de pen. & rem.
Quia cunctos. de offic. cust.
Quia nonnulli. de sent. excomm.
Quod olim. de immum. Eccl.
R.
Ratio recta. de relig. dom.
Regimini j. de emp. & vend.
Regimini ij. de emp. & vend.
Rem non novam. de dol. & cont.
S.
Salvator. de præb. & dign.
Sancta Romana. de elect.
Sane in vinea. de simon.
Sedes Apostolica. de offic. deleg.
Si religiosus. de elect.
Spondenti. de crim. falsi.
Super cathedram. de sepult.
Super genes. de consuet.
Suscepti. ne sed. vacante.
V.
Vas electionis. de censib. &c.
Vas electionis. de heret.
Viam ambrosia. de reg. & trans. ad relig.
Vices illius. de treug. & pace.
Viam sanctam. de major. & obed.
Vnigenitus. de pen. & rem.
Vi Prælatorum. de maj. & obed.
Vi quos. de offic. jud. ord.

F I N I S.

LIBER SEXTUS

DECRETALIAM DOMINI

BONIFACII PAPÆ VIII.

BONIFACIUS Episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis Doctoribus & Scholaribus universis Bononiæ^a commorantibus, salutem & Apostolicam benedictionem.

Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ (quam imperscrutabilis divini providentiæ altitudo, universis dispositione incommutabili prætulit Ecclesiis, & totius orbis præcipuum obtinere voluit magistratum) regimini præsidentes, curis sollicitamur continuis, & assiduâ meditatione urgemur: ut juxta creditæ nobis dispensationis officium, subditorum commodis (in quorum prosperitate utique prosperamur) jugi, quantum nobis ex alto concessum fuerit, sollicitudinis studio intendamus. Amplectimur quippe voluntarios pro ipsorum^b quiete labores, & noctes quandoque transigimus insomnes, ut scandala removeamus ab ipsis: & quas humana natura (novas semper deproperans edere formas) lites cotidie invenire conatur, nunc antiquorum^c declaratione, nunc verò novorum editione jurium, prout nobis est possibile, reprimamus.

Sanè, cum post volumen Decretalium à felicitis recordationis Gregorio Papa IX. prædecessore nostro tam provide, quam utiliter compilatum, nonnulla ab eo & ab aliis Romanis Pontificibus successive super diversis dicerentur articulis editæ Decretales: de quarum aliquibus, antequam Decretales existerent, earumque auctoribus dubitabatur sollicitè in judiciis & in scholis: nos ad apicem summi Pontificatus supernâ dispositione vocati, super hoc cum instantia requisiti à multis^d, ambiguitatem & incertitudinem hujusmodi, dispendium pluribus afferentem^e, omnino tollere, ac elucidare, quæ de Decretalibus ipsis teneri, quæve deberent in posterum resutari, gratiâ suffragante divinâ, pro utilitate publica desiderabilior affectantes: per venerabiles fratres nostros Guilielmum Archiepiscopum Ebrudunens.^f & Berengarium Episcopum Biterens. ac dilectam filiam magistram^g Richardum de Senis, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vicecancellarium, juris utriusque, Doctorem, Decretales hujusmodi diligentius fecimus^h recenseri: & tandem pluribus ex ipsis (cum vel temporales, aut sibiipsis, vel aliis juribus contrariæ, seu omnino superflue viderentur) penitus rescatis: reliquas, quibusdam ex eis abbreviatis, & aliquibus in toto, vel in parte mutatis, multisque correctionibus, & additionibus (prout expedire vidi-

^a In uno manuscripto ita, Paduæ commorantibus: in altero Vaticano ita, Bononiæ, Parisiis, Aurelianisque commorantibus. ^b eorum. ^c Optimus text. secundum Doct. quod declarans non novat. similis text. in l. hæredes palam. §. sed & si notam. ff. de testamentis. Font. ^d In dubio juris, si Princeps est præsens, consulendus est: aliter non valet actus. vide l. cum de novo. C. de legibus. ^e Alias, afferentes. ^f Ebrudunens. ^g Doct. not. quod Doct. vocari possunt magistri. gl. 3. in Clem. cum sit. de magistr. ego addo text. in l. quibus præcipua. ff. de verb. sign. Font. ^h Nota, quod potestas condendi legem, est delegabilis. Doct. Font.

Proœmium.

mus) factis in ipsis, in unum librum, cum nonnullis nostris constitutionibus (in quibus ad correctionem morum, subditorumq; ^a quietem multa statuuntur salubria, fructus uberes Deo propitio in domo Domini allatura, & plurima in iudiciis & extra, frequentata a dubia deciduntur) redigi mandavimus, & sub debitis titulis collocari.

Quem librum quinque libris aliis dicti voluminis Decretalium annectendum, Sextum censuimus nuncupari: ut idem volumen *senarium* ^b (qui numerus est perfectus) librorum, illo adjuncto numerum comprehendens, perfectam in ^c rebus agendis formam tribuat, & in moribus disciplinam.

Nec sine causa morem prædecessorum nostrorum (qui cum constitutiones aliquas promulgabant noviter, eas mandabant sub antiquarum serie situari) omisimus in hac parte servare: hæc ^d enim fecimus, ne infinitos libros destrui, & alios non sine maximis dispendiis, laboribus, & expensis de novo fieri oporteret.

Universitati ^e vestre igitur per Apostolica scripta mandamus, quatenus librum huiusmodi cum multa maturitate digestum, quem sub bulla nostra vobis transmittimus, prompto suscipientes affectu, eo utamini de cetero in iudiciis & in scholis: nullas alias, præter ^f illas, que inferuntur, aut specialiter reservantur in eo, Decretales aut Constitutiones, à quibuscunque nostris prædecessoribus Romanis Pontificibus post editionem dicti voluminis promulgatas, recepturi ulterius, aut pro Decretalibus habituri.

^a Aliàs ita: Utrorumq; subditorum quietem. ^b Consule Euclidem & alios Mathematicos, ex quibus intelliges, cur numerus senarius dicatur perfectus, adde Macrobius lib. 1. cap. 6. in somnium Scipionis. ^c Al. ita: In Ecclesiasticis rebus agendis. ^d Hoc ^e Nota text. hic junctâ superscriptione, quod Scholares & Doct. simul faciunt universitatem. Dom. Philip. Font. ^f Nota quòd dictio, Præter, sequens negativam includit. Dom. hic Rom. consil. 328. Font.

DE SUM-

DE SUMMA TRINITATE, ET FIDE CATHOLICA.

TITULUS PRIMUS. CAPITULUM UNICUM.

Spiritus Sanctus aeternaliter à Patre & Filio, tanquam ab uno principio & unica spiratione, procedit. Joan. Andr.

Gregorius X. in generali Concilio Lugdunensi.

Rideli ac devotè professione fateamur, quòd Spiritus Sanctus aeternaliter ex Patre & Filio, non tanquam ex duobus principiis, sed tanquam ex uno principio: non duabus spirationibus, sed unità spiratione procedit: hoc professà est hæcenus, prædicavit & docuit, hoc firmiter tenet & prædicat, profitetur & docet sacrosancta Romana Ecclesia, mater omnium fidelium, & magistra: hoc habet orthodoxorum Patrum, atque Doctorem Latinorum, pariter & Græcorum incommutabilis & vera sententia. Sed quia nonnulli propter irrefragabilis præmissa veritatis ignorantiam in errores varios sunt prolapsi: Nos hujusmodi erroribus viam præcludere cupientes, hoc sacro approbante Concilio, damnamus & reprobamus omnes, qui negare præsumperint, aeternaliter Spiritum Sanctum ex b Patre & Filio procedere: sive etiam temerario ausu asserere, quòd Spiritus Sanctus ex Patre & Filio, tanquam ex duobus principiis, & non tanquam ex uno, procedat.

DE CONSTITUTIONIBUS. TITULUS II. CAP. I.

¶ Nova constitutio Principis tollit primam contrariam, quamvis id non exprimat. Speciales consuetudines & statuta rationabilia non tollit, nisi id exprimat. Ioan. Andr.

Bonifacius VIII.

Licet Romanus Pontifex (qui iura omnia in scrinio pectoris sui censetur habere) constitutionem econdendo posteriorem, priorem, quamvis de ipsa mentionem non faciat, revocare noscatur: Quia tamen locorum specialium & personarum singularium consuetudines & statuta, (cum sint facti, & in facto consistant) potest probabiliter ignorare: ipsi, dum tamen sint rationabilia, per constitutionem à se noviter editam (nisi expresse caveatur in ipsa) non intelligitur in aliquo derogare.

CAP. II.

¶ Duo sunt dicta. Primum, quod statuta ordinariarum non ligant probabiliter ignorantes. Secundum, quod statutum Episcopi extra suam diocesim subditum non ligat. Ioan. Andr.

Idem.

a Papa cogitur consisti. Doc & infidelu deponitur. xl. distinet. si Papa. per glos. vide Magistrum & ibi Doct. Theologos lib. 1. sent. dist. 11. & 12. Thom. p. 1. q. 36. art. 2. & 4 *b* alias, à Patre. *c* Qua dicitur, quasi commune statutum, & verbum statuti respectu scripturum. 1. dist. 5. cum itaq. secundum Archid.

Ut animarum à periculis obvietur, sententis per statuta quorumcunque ordinariarum prolatis, ligari nolumus ignorantes: dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina. Statuto Episcopi, quo in omnes, qui furtum commiserint, excommunicationis sententia promulgatur: subditi ejus furtum extra ipsius diocesim committentes, minimè ligari noscuntur: cum extra territorium jus dicenti non pareatur impune.

DE RESCRIPTIS. TITULUS III. CAP. I.

¶ Rescriptum impetratum ab excommunicato, est ipso jure nullum, & quicquid inde secutum est: nisi in causa excommunicationis vel appellationis.

Gregorius IX.

Ipsò jure rescriptum, vel processus per ipsum habitus non valeat, si ab excommunicato, super alio quam excommunicationis vel appellationis articulo, fuerit impetratum.

CAP. II.

¶ Per clausulam, Quidam alii possunt solum quatuor conveniri: quorum nomina in primo citatorio exprimentur, ne variationi sit locus. Ioan. Andr.

Innocentius III. in Concilio Lugdunensi.

Cum in multis juris articulis infinitas reprobetur, providè duximus statuendum, ut per illam generalem clausulam, Quidam alii, quæ frequenter in literis nostris inseritur, ultra tres vel quatuor in judicium non trahantur: quorum nomina in primo citatorio exprimat impetrator: ne locus fraudi forsitan relinquatur, si circa ea possit liberè variare.

CAP. III.

¶ Si actor contra reum super pluribus personalibus literas impetrat ad diversos, non valent literæ, nec processus earum: & reo condemnabitur in expensis. Et idem in reo conveniente vel reconveniente actorem, eodem durante judicio. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Dispensia litium æquitatis compendio volentes quâ possumus inductriâ coartare, statutum felicis recordationis Gregorii Papæ noni prædecessoris nostri, super hoc editum ampliante: Decernimus, ut si quis contra alium plures personales movere voluerit quæstiones, non ad diversos iudices, sed ad eisdem super omnibus hujusmodi quæstionibus literas studeat

a Doct. hic not. quod Laici ligantur statuto Episcopi in favorem anime facti. c. novis. de iud. c. nos inter. de purg. can. Font.

3

impetrare. Qui verò contrarium fecerit, omni commo-
do a careat literarum: nec processus habitus valeat per
eandem, reo, si eum per ipsas citaverit vel fatigaverit, in
expensis legitimis condemnandus. Reus quoque si eod-
dem durante iudicio actorem sibi obnoxium dixerit, re-
conventionis beneficio vel conventionis (sicontra eam
litteras impetrare maluerit) de iure suo debet apud eod-
dem iudices experiri: nisi eos us suspectos poterit recusa-
re: similis poenà, si contra hoc fecerit, puniendus.

CAP. IV.

¶ *Receptus per literas facultatis, si ad recipientes spectabat re-
cepto, ipsorum, & non Papa auctoritate intelligitur esse receptus: nisi in literis aliud esset expressum. Si autem receptio non spectabat
ad eos, tunc Apostolica auctoritate dicitur receptus. Ioan. And.*

Bonifacius VIII.

Cum aliquibus recipiendi aliquem in Canonicum
aliquis Ecclesie, non obstantibus eiusdem Ecclesie
privilegiis, consuetudinibus, vel statutis, iuramento, confir-
matione Apostolica, vel quacunque firmitate alia ro-
boratis, per nostras litteras concedimus facultatem: si
Canonicorum receptio aliam in ipsa Ecclesia non spectat
ad eos, quibus huiusmodi littere diriguntur, sex ex earum
viribus recipiant potestatem, is qui recipitur, auctorita-
te Apostolica dignoscitur esse receptus. Si verò Canoni-
corum receptio aliam pertineat ad eosdem, non Apostoli-
cà, sed recipientium censetur auctoritate receptus: nisi,
quòd eum auctoritate nostrà recipient, in nostris litteris
caveretur expressè.

CAP. V.

¶ *Rescriptum Papale, quod concedit promotio retentionem pri-
morum beneficiorum usq; ad beneplacitum Papa, extinguitur mor-
tuo Papa: secus, si sibi dicitur. Usque ad beneplacitum Apostoli-
cà sedis. Nes intelligitur tale rescriptum de beneficiis prius non
sanonice detentis. Ioan. And.*

Idem.

Si gratiosè tibi à Romano Pontifice concedatur, ut be-
neficia b, quæ à tempore tuæ promotionis obtinebas c,
posses usque ad suam voluntatis beneplacitum retinere:
huiusmodi gratia per eius obitum, per quem ipsius bene-
placitum omnino extinguitur, eo ipso expirat. Secus au-
tem, si usque ad Apostolicæ sedis beneplacitum gratia
concedatur prædicta: tunc enim, quia sedes d ipsa non
moritur, durabit perpetuò, nisi à successore fuerit revoca-
ta. Prætextu verò talis concessionis, quæ debet (cum
sit ambitiosa) restringi, ea solum beneficia, quæ canonice
obtinens, potes licitè retinere.

CAP. VI.

¶ *Vacatio per mortem, & vacatio per renunciationem sunt di-
versa: & ideo in literis ad beneficia impetratis, uno expresso non
venit reliquum. Ioan. And.*

Idem.

Suscipit ab Apostolica sede mandatum, ut ab ali-
quo beneficii (quod obtinet) resignatione recepta,
ipsum alteri conferas & assignes: adimplere non potes,
si ille antequam resignet, rebus eximatur humanis:
cum non per resignationem vacaverit, sed per mortem:
nisi de intentione mandantis aliud appareret expres-
sè. Si duo super eodem beneficio litteras impetrent, primo
eorum per illius obitum, qui tenebat, secundo verò
per cessionem eiusdem ipsum proponente vacare: fe-

a Hoc est, si virtute primi rescripti adversarius erat in mora,
vel in mala fide, vel et interrupta prescriptio propter secundum
rescriptum ad alium, omnes isti effectus percunt. Phil. Et vide c.
procedere etiam in delegatis ab inferioribus à Papa. Arch. Phil. De.
Font. b Quod nomine beneficii intelligatur, vide Doct. in c. cum
olim. de proband. & dig. Plura beneficia sine dispensatione tenere
licet si eod. tit. gratia. Dom. c obtines, post. &c. d In Codic.
Barbat. sedes Apostolica.

cundus, cum beneficium ipsum cessione non morte va-
caverit, debet primo in ipsius affectatione præferri.

CAP. VII.

¶ *Laicus ignorans beneficium sibi collatum, in impetratione al-
terius illius mentionem non fecerit, valent littere: alterum tamen
eligit, si de iure simul tenere non possint. Ioan. And.*

Idem.

Gratia, quam super beneficio à sede Apostolica
impetrasse proponis, vitiosa reputari non debet,
quamvis de alio beneficio ab Episcopo tuo antea tibi ab-
senti & ignoranti collato, nullam (cum tempore impe-
trationis ne cires) feceris mentionem. Utrumque ta-
men (si talia sint beneficia, quæ simul nequeant de iure
teneri) habere non potes: sed eligas, quod ex eis malue-
ris retinere.

CAP. VIII.

¶ *Si restituatur quis ad gratiam revocam, sine alterius præ-
iudicio intelligitur restitutus: unde alteri ante restitutionem impe-
tranti, præferri non debet. Ioan. And.*

Idem.

Quamvis is, cuius gratia (per quam mandabatur
in certa Ecclesia provideri sibi de beneficio proxime
vacaturo) per nos fuerat revocata, restituatur à nobis de-
nuò ad eandem: non tamen ei, cui post revocationem, &
ante restitutionem prædictas, similis in eadem Ecclesia
gratia facta fuit (nisi de hoc b expressè dixerimus) an-
teferri debet. Cum talis restitutio, ubi aliud non expri-
mitur, intelligatur fieri sine iuris præiudicio alieni.

CAP. IX.

¶ *In literis ad beneficia impetratis inspicitur tempus date. Un-
de per illas beneficium curatum obtinere non potest, qui licet nunc
sit maior, illo tempore minor erat. Ioan. And.*

Idem.

Seo tempore, quo tibi de beneficio cum cura, vel sine
cura mandavimus provideri, ad obtinendum curatum
beneficium, idoneam c non habebas ætatem: tibi, licet
nunc legitime effectus sis ætatis, auctoritate literarum
huiusmodi (cum tempore date ipsarum adhuc non es-
set idoneus) de beneficio curam animarum habente nequa-
quam provideri. Beneficium autem sine cura (cum ad
ipsum sufficientem tunc ætatem haberes) per eas licitè
poteris obtinere.

CAP. X.

¶ *Gratia generalis non præiudicat speciali, & debet facere
mentionem de præcedentis privilegio, consuetudine vel statuto. h. d.
Zenz.*

Idem.

Si propter tuam debitam perfolvenda, fructus benefico-
rum primi anni, quæ in tua vacabunt diocesi, tibi (non
obstantibus quibuslibet consuetudinibus, privilegiis, vel
statutis, per quæ nostra impediri posset concessio) usque
ad quinquennium de speciali gratia concedimus: inten-
tionis nostræ nequaquam existit, si fructus huiusmodi,
Ecclesie tuæ fabricæ vel alteri usui, seu cuiusque singu-
lari personæ, de speciali consuetudine, privilegio, vel sta-
tuto forsitan debeantur: quòd eis per concessionem ipsam
(nisi hoc expressè caveatur in d ea) præiudicium aliquod
generetur.

CAP. XI.

¶ *Causa ab Apostolica sede, vel ejus Legato committi debent
dignitatem obtinentibus, vel Canonicatum Ecclesia Cathedrali.
Nec trahari debent, nisi in civitatibus, vel locis insignibus. h. d. usq;
que ad s. Cum vero.*

a Hodie huiusmodi mandata de providendo omnino sunt sub-
lata per Concil. Trident. sess. 24. de reform. c. 19. b nisi hoc, &c.
c Que sit idonea ætas in quolibet ordinato, tradit Panorm. c. sicut
inordinata. de prob. d Papa in beneficalibus præiudicare potest
alterius iuri. nam in beneficalibus omnia potest. c. 2. usq; de prob.
Idem.

Idem.

Statum a quod circa iudices à fede Apostolica deputandos nuper edidimus, cum quadam contenta in eo, quæ pro communi utilitate credebantur inducta (sicut experientia docuit) tendere dignoscantur ad noxam: sanctione præsentis (quam irrefragabiliter observari mandamus) suadente utilitate, in melius duximus reformandum. Sancimus igitur, ut nullis, nisi dignitate præditis, aut personatum obtinentibus, seu Ecclesiarum Cathedralium Canonici, causæ auctoritate literarum sedis Apostolicæ, vel Legatorum ejusdem de cætero committantur, nec audiantur alibi, quàm in civitatibus, vel locis insignibus, ubi possit commodè copia peritorum haberi.

¶ Actor & reo ejusdem diocesis existentibus, causa committi non debet extra illam, nisi in sex casibus, in quibus tamen non tractetur ultra unam diætam. Et nisi in duobus ultimis casibus impetrans per juramentum fidem fecerit de illis, repellatur à iudice: & in expensis condemnabitur. hoc dicit usq; ad 6. Cum autem. Dominicus.

Cum verò ejusdem civitatis seu diocesis fuerint actor & reus, extra ipsas causam non committatur, nec conveniatur aliquis eorumdem, nisi ab Episcopo contra aliquem de sua diocesi, vel ab aliquo contra eum, aut contra ejus Capitulum, seu contra universitatem civitatis, ville, aut castri fuerit actio dirigenda: vel nisi actor eandem civitatem seu diocesim intrare non audeans, aut sui adversarii potentiam merito perhorrescens, cum intra ipsas nequeat convenire securè: in his quippe casibus extra dictas civitates & diocesim possit contra prædictos causas committi: nullus tamen eorum ultra unam diætam à fine sue diocesis valeat conveniri. Sed & in duobus ultimis casibus, nisi impetrans de prædicto timore, quem in literis commissionis exprimere teneatur, primò fidem iudici faciat, saltem per proprium juramentum: iudex ipse nullatenus in causa procedat, sed partes à sua jurisdictione dimittens, impetrantem eundem in expensis legitimè alteri parti condemnet.

¶ Actor contra reum diversæ diocesis debet impetrare Delegationem, vel in diocesi rei, vel in alia non propria, nec ultra unam diætam distans. Dominicus.

Cum autem actor & reus civitatum & diocesum fuerint diversarum, si actor in civitate vel diocesi rei iudicem habere recuset, ipsum non in sua, sed in alia civitate, vel diocesi liberè impetrare valeat, reumque trahere ad eandem: dummodo locus, ad quem eum traxerit, ultra unam diætam (sicut in casu alio præmittitur) minimè sit remotus.

¶ Delegatus extra locum commissionis, nec partes citare, nec causam cognoscere potest sine expresso partium consensu, nec subdelegare loci vel personis aliis, quam hic expressit. Ioan. And.

In nullo quoque casuum prædictorum iudex extra civitatem seu diocesim, in quibus deputatus fuerit, citet partes, nec de causa sibi commissæ cognoscat: nisi ad id expressus accesserit earundem assensus: neque alibi, quàm intra illas, & personis duntaxat designatis superius, committat à quomodolibet vices suas.

¶ Delegatus nihil debet à partibus recipere, nisi esculentum & poculentum liberè oblatum, quod paucis possit consumi diebus: vel moderatas expensas, si non sint pauperes, quando pro necessitate vel utilitate, non malitiose, extra domicilium pergerit. Dominicus.

Insuper ut gratis, & cum omni puritate iudicium eorum ipso procedat, nullum munus vel quicquam aliud

a Nota, appellatione statuti comprehendit ius commune. Font. vid. de Conc. Trid. sess. 25. de reform. c. 10. b nomine peritorum, qui intelligantur, vide Archidiacon. in c. ut commissi. 7. de har. c. eorumdem. d vid. Bart. in l. multa. ff. de conat. & demonst. & Bald. in l. fin. c. de har. inst. Font.

(nisi forsan esculentum vel poculentum merà liberalitate oblatum, quod paucis consumi possit diebus: vel nisi, cum ipsum propter causam sibi commissam contigerit extra suum domicilium proficisci, moderatas expensas) recipere ab eisdem partibus qualitercunque præsumat. Provisurus attentè, quòd in ipsis expensis modum nequaquam excedat: nec plùs ab una parte, quàm ab alia exigat, cum commune gerat negotium utriusque: quodque (ubi causæ sibi commissæ utilitas vel necessitas non exegerit) occasionem propter habendas expensas proficiscendi extra domicilium non assumat: sed & ubi notabiliter fuerint pauperes & litigantes, etiam pro expensis nil prorsus exigat ab eisdem.

¶ Delegatus, nisi indigeat, non assumat Assessorum: aliàs de suo illi provideat. Si eger, non suspectum partibus assumens, cum moderato salario à partibus solvendo.

Assessorem autem (ut quandoque b faciunt aliqui fraudulenter) nisi eo indigeat, quod conscientia relinquatur ejusdem, sibi nequaquam adjungat: alioquin de suo proprio providere teneatur eadem. Si autem indigeat, ipsum neutri parti suspectum assumens, ei de competentem salario, providè moderando ab eo, faciat à partibus communitè provideri.

¶ Delegatus taxare debet salarium Notariorum, nec participare debet cum ipsis vel Assessoribus in salario. Dom.

Notarium verò vel Notarios, in causa sibi commissâ scribentes, qui ut plurimum in exigendo salario metas rationis excedunt, ut ad ipsius spectat officium, prudenter refrenet: nec cum ipsis, aut cum Assessore præfato lucrum participet ullo modo.

¶ Delegatus recipiens aliquid contra prohibitionem hujus capituli, tenetur restituere, non obstante dantis remissione. Ioan. And.

Si quid e autem contra constitutionem præsentem receperit, ad ipsius restitutionem integram teneatur: nullà eorum, quibus restitutio facienda fuerit, remissione ullatenus profutura eidem.

¶ Delegatus non debet vocare testes, nisi statu causa requirente, & produens, illis administrare debet expensas in veniendo, stando & redeundo. Dominicus.

Pro ferendo quoque testimonio (prætextu cujus aliqui alios fraudulenter interdum à iudicibus vocari procurant, ut eos laboribus & expensis fatigent, aut extorqueant aliquid ab eisdem) nullum ullatenus convocet: nisi quando conditio & status causæ requirent. Sed nec tunc, nisi à producente, competentes (vocate pro testimonio veniendo, stando, & redeundo) faciat ministrari expensas.

¶ Gestæ contra hanc Decretalem sunt ipso jure nulla. h. d. Et non dividitur.

Quicquid autem contra præmissa, vel eorum aliquod contigerit attentari, sit ipso jure irritum & inane.

CAP. XII.

¶ Sola præventa presentatio & receptio in Canonicum secundè impetrantis in eadem Ecclesia, non excludit primùm impetrantem à Præbendâ vacante tempore sua receptionis, vel post à vacante ante suam receptionem vel presentationem: & hoc si per processum executoris, vel interpositionem decreti pro primo impetrante affecta extiterat: nisi dolo vel negligentia excluderetur ab eadem. Dominicus.

Idem.

Tibi, qui gratiam in Bituren. e Ecclesia impetrasti à nobis certo executoro concessio, qui te in Canonico recipi faceret, & de Præbendâ tibi (si qua in eadem Ecclesia tunc vacabat, alioquin de vacatura f proxime)

a Paupertas excusat ab onere expensarum. Dom. b Intra desponunt super eo quod non sit sepè, sed quandoq; Dom. c Vid. l. si rem. 5. omnis. ff. de pig. act. d convocent. e Britenfi. al. Beatarensi. f Hodie mandata de providendo, & gratias expectativas omnino sustulit Conc. Trid. sess. 24. de reform. c. 19.

Cccc 2

provideret: alius similem gratiam, post tuam impetrationem obtinens in eadem, licet prius quam tu suas literas presentaverit, & in Canonicum sit receptus, in Præbenda tempore tuæ receptionis, vel etiam post vacante, ex quo alteri ante tuam receptionem collata non existit, anteferi non debet. Idem quoque, si ante receptionem tuam in Canonicum vacasset Præbenda per processum tui executoris, qui ei, ad quem Præbenda collatio pertinebat, notificaverat, quod eam volebat per huiusmodi potestatem conferre: aut interdixerat, ne conferret eandem, seu illam suæ reservaverat collationi, præsertim cum interpositione decreti affecta: tunc enim tibi & non alteri debet Præbenda huiusmodi assignari. Quinimò si ante receptionem & presentationem etiam tuam Præbenda vacavit, idem erit censendum, si in huiusmodi gratia tibi facta decretum à nobis fuerat irritum & inane, quod contra ipsam contingeret attentari. In prædictis itaque a casibus debes tu Præbendam vacantem potius, quam impetrator ultimus, obtinere: dum tamen dolus tibi non possit, vel notabilis negligentia imputari.

CAP. XIII.

¶ Si primo sub conditione provideri mandatur, & secundus pure impetrans, priusquam veniat conditio, à Papa vel executore suo Canonicatum obtineat, in affectuone Præbendæ primo præfertur. Ioan. Andr.

Idem.

¶ Si pro te alicui directæ fuerint scripta nostra, ut tibi de Canonicatu, & Præbenda Ecclesiæ Bituren. b si ad id accederet Episcopi & Capituli Ecclesiæ prælibatæ assensus, auctoritate Apostolica provideret: alter postmodum impetrans, qui ex collatione Apostolica sedis, vel executoris super hoc deputati provisione, priusquam Episcopi & Capituli prædictorum assensus ad provisionem tibi accederet faciendam, Canonicatum obtinuit Bituren. licet tu interveniente postea prædictorum assensu, dicti prioris mandati auctoritate, in Canonicum ipsius Ecclesiæ sis receptus, in Præbenda vacante tibi merito antefertur.

CAP. XIV.

¶ Hac est sollemnis Decretalis, & per Ioan. Andr. subtiliter glossata: & potest sic secundum eum summari: Si inter duos impetrantes non appareat prioritas, &c. hac Decretalis duo membra distinguit, & in secundo subdividit. Et partes patent secundum Ioan. Andr. licet glossa prima latius summat.

Idem.

¶ Uobis e super provisione simili sibi faciendâ in eadem Ecclesia, literas à nobis obtinentibus unâ die, certis eis executoribus deputatis, si non appareat, quis primò impetraverit ex eisdem, is eorum, cui Canonicatum contulimus, est in Præbenda præferendus alteri, qui à nobis Canonicatum non exitit affectus: licet priusquam alius eis, ad quos spectat Canonicorum receptio, & collatio Præbendarum, suas presentaverit literas, & ab eis in Canonicum sit receptus. Si verò neutri eorum vel utriusque Canonicatum contulimus, tunc (ex quo in gratia sunt æquales) is, qui primò presentaverit, erit prior in Præbenda. Quod si forsitan ambo simul in presentando concurrant, hi ad quos (ut præmittitur) spectat Canonicorum receptio & collatio Præbendarum, vel eorum major pars, ex eis alterum, quem voluerint, eligere teneantur: quo electo, alius omninò careat impetratis: nisi ex tenore literarum ipsius expressè appareat, quod utriusque ipsorum voluerimus providere.

CAP. XV.

¶ Omnes indulgentia concessa à Bonifacio, vel suis prædecessoribus, Clericis, de percipiendis perpetuò fructibus suorum bene-

a Quæq. b Biterensiv. c Meminisse semper oportet eorum, quæ sancit Conc. Trid. sess. 24. de reform. c. 19.

ficiorum in absentia, sunt revocata. Et proficitur Papa, se illos non posterum non daturum. Ioan. Andr.

Idem.

¶ Quia per ambitiosam importunitatem petentium, quæ nos, quam nonnulli prædecessores nostri Romani Pontifices, indulgentias perpetuas multis concessimus de percipiendis fructibus beneficiorum suorum, distributionibus & quotidianis duntaxat exceptis, sive in scholis essent, sive in Ecclesiis suarum altera residerent, aut in Romana curia moram traherent, seu alio certo loco, vel etiam ubicunque: ex quo insolentia oriuntur vagandi, & dissolutionis preparatur materia, minuitur cultus divinus, quem desideramus augeri: & officium plerunque, propter quod beneficium Ecclesiasticum datur, omittitur: Nos volentes emendare præterita, & quantum possumus, adversus futura cavere, omnes huiusmodi & similes indulgentias, perionis, non Ecclesiis vel dignitatibus datas, penitus revocamus: & earum concessionem nostris volumus exulare temporibus. Quodque nobis licere non patimur, nostris successoribus indicamus.

DE CONSUETUDINE.

TITULUS IV.

CAP. I.

¶ Prætextu consuetudinis etiam jurata, vel quocunque tempore observata, non potest quis nisi unicum personatum, dignitatem, vel aliud perpetuum officium, simul cum Canonica, & Præbenda in aliqua Ecclesia absque dispensatione sedis Apostolicæ obtinere, vel jam obtenta tenere: & contra præsumptum, irritum est omninò. Ioan. Andr.

Bonifacius VIII.

¶ Consuetudinem b, quam in vestra Ecclesia servatam asseritis tanto tempore, quod in contrarium memoria non existit, videlicet, quod ipsius Ecclesiæ Canonici duos personatus, aut duas dignitates, vel præposituras, seu administrationes, aut duo officia, vel eorum alterum cum reliquo insimul & Præbendam possint in ea licite absque dispensatione sedis Apostolicæ obtinere: corruptelam (cum sacris sit inimica canonibus, & de ambitionis radice processerit) merito reputantes, eam auctoritate Apostolicâ reprobamus, vosque ad ipsius observantiam, etiam si juramento firmata extiterit (cum iuramentum iniquitatis vinculum non existat) decernimus non teneri: Statuentes, ut cum unum officium vix dignè valeat aliquis adimplere, nulli liceat de cetero, nisi unicum personatum, vel dignitatem, aut præposituram, sive administrationem, vel officium perpetuum, quocunque nomine censeantur, cum Præbenda insimul absque dispensatione dictæ sedis in eadem Ecclesia obtinere, vel jam obtenta d tenere. Quod si à quamvis secus præsumptum fuerit, irritum sit omninò.

CAP. II.

¶ Non valet consuetudo, quod ab Officiali Episcopi ad Episcopum appelletur. Ioan. Andr.

Idem.

¶ Non putamus illam consuetudinem, quocunque tempore de facto servatam, consonam rationi, quod ab Officiali Episcopi ad eundem Episcopum valeat appellari: ne ab eodem ad seipsum (cum sit idem auditorium utriusque) appellatio interposita videatur.

a Appellatione fructuum venium manualia ut annotant Doct. Do. Font. b Vide Conc. Trid. sess. 7. de reform. c. 2. & 4. & sess. 24. de reform. c. 17. c. al. censetur. d Constitutio antiqui juris declaratoria extenditur ad præterita, etiam si contra se habeat consuetudinem, dummodo declaret illam non valere. Dom. Ph. Font.

CAP.

CAP. III.

¶ Valet consuetudo praescripta, quod Episcopus in inquirendo, puniendo, & corrigendo subditorum excessus, sui Capituli consilium requirere non teneatur. Ioan. Andr.

Idem

Non a est (dum tamen alias sit praescripta canonice b) consuetudo, quam allegat Episcopus, reprobanda: quod in inquirendis e, puniendis, & corrigendis subditorum excessibus, consilium sui Capituli requirere minime teneatur.

CAP. IV.

¶ Per rescriptum Apostolicum, quo de Praebenda primo vacatura mandabatur alicui provideri, laudabilis illius Ecclesiae consuetudo non tollitur: hinc est, quod si ibi est consuetudo, quod antiquiores Canonici vacantes Praebendas possint optare gradatim: illo non obstante mandato, poterit antiquior vacantem optare Praebendam: & expectati per xx. dies optare volentibus, executor de non optata providebit eidem. Si autem praebendam vacantem in curia Papa conferret, tunc illam antiquior optare non poterit. Ioan. Andr.

Idem.

Cum in tua d Ecclesia (in qua consuetudo habetur, quod antiquiores Canonici gradatim meliores, si voluerint, possint, cum vacat, per se, vel per alios optare Praebendas) provideri mandamus alicui de Praebenda, nulli alii de iure debita, proximo inibi vacatura: huiusmodi non obstante mandato, poterit ipsi antiquiores iuxta consuetudinem eandem optare, cum Praebenda vacabit: & illa qua optata non fuerit (si nulli sit debita) erit illi, pro quo scripsimus, conferenda. In Praebenda vero sed. Apostol. vacantibus, cum de ipsis per Rom. Pontif. ordinatur, locus praedictae consuetudini non existit. Ne autem praetextu ejusdem consuetudinis, provisiones auctoritate Apostolicae faciendae, ultra debitum differantur: statuimus, ut executores super ipsis provisionibus deputati, optare volentes, per viginti dies duntaxat e expectent: quibus elapsis, liberè in non optatis ad exequenda sibi mandata procedant, praefata consuetudine non obstante.

DE POSTULATIONE PRAELATORUM.

TITULUS V.

CAP. UN.

¶ Si quis eligat postulando, vel postulandum, vel in postulandum: vel postulet eligendo, vel eligendum, vel in eligendum: talis electio vel postulatio est irrita ipso jure. Si autem dicat, Eligo & postulo, prout melius de iure valere potest, idem: nisi probabiliter dubitaretur, an esset eligendus vel postulandus: & tunc consensus: tempore eligat alteram viam, electionis scilicet vel postulationis: qua electa, ad alteram redire non poterit. Ioan. Andr.

Bonifacius VIII.

Perpetuo prohibemus edicto, ne sub aliqua ex iis formis, quas perniciosa curiositas adinvenit, Eligo postulando, & f postulo eligendo: aut, Eligo postulandum, seu postulo eligendum: cum nec vera electio, nec vera postulatio resultet ex ipsis, quin sibi potius invicem adferentur: aut sub illis verbis b, Eligo in postulandum, vel postulo in eligendum: cum rem imperfectam significare noscantur: ad faciendas electiones vel postulationes de cetero procedatur: si secus actum fuerit, eo ipso irritum decernentur. Sub ea etiam forma,

a Vid. de consuet. c. fm. Dom. b al. legitime. c al. requirendis. d Vid. cap. 2. de don. & nota quod Ecclesia dicitur esse praelati, quod intellige quoad administrationem, qui a praelatus non est dominus. e de dictione, duntaxat. vide Archid. in c. statutum. §. in nullo. sup. de res. & Barr. & Alex. in l. 1. ff. si quis jus dic. non obt. f al. seu postulo. ad. vel. g dictio, verbi, deest in manuscr. Cod.

Eligo & postulo, prout potest melius de iure valere (cum incertitudinem contineat) quoniam postulari vel eligi prohibemus: statuentes, quod contra factum fuerit, viribus omnino carere, nisi quando probabiliter dubitatur, utrum quis sit eligendus, vel potius postulandus: quo casu is, qui sic postulatus fuerit aut a electus, consensus tempore viam electionis vel postulationis (ne in incerto vegetetur) eligere necessario teneatur, redeundi ad aliam b, postquam unam elegerit, sibi licentia penitus interdicta.

DE ELECTIONE ET ELECTI POTESTATE.

TITULUS VI.

CAP. I.

¶ Si aliquid opponatur contra provisionem, electionem, vel postulationem factam ad personam, dignitatem, vel canoniam, in personam vel formam: & ob hoc fuerit appellatum ad Papam e appellans & defendens, & quorum interest, a die objectionis, intra mensem arripiant iter eundem ad Papam. Ioan. Andr.

Innocentius IV. in Concilio generali Lugdun.

Statuimus, ut si quis electionem, postulationem, vel provisionem factam impugnat, in formam e obijciens aliquid, vel personam, & propter hoc ad nos appellari congerit: tam is qui opponit, quam qui defendit, & generaliter omnes, quorum interest, & quos causa contingit, per se, vel per procuratores ad causam instructos, ad sedem Apostolicam a die objectionis iter arripiant intra mensem.

¶ Si pars altera expectata per xx. dies post adventum alterius non venerit, in negotio procedatur. Ioan. Andr.

Sed si pars alia d non venerit, per viginti dies post adventum alterius expectata, in electionis negotio, non obstante cujusquam absentia, sicut de iure fuerit, procedatur. Haec autem in dignitatibus, personatibus, & canonici observari volumus, & mandamus.

¶ Non probans quod in formam opponit, condemnatur parti alteri in expensis: non probans quod objicit in personam, est a beneficiis triennio suspensus, & perpetuo privatus, si se interim ad illa miscuerit. Haec poena locum non habent, si legitime pateat eum calumniosum non fuisse. Ioan. Andr.

Adjicientes, ut qui plene non probaverit, quod in formam opponit, ad expensas, quas propter hoc pars altera e se fecisse docuerit, condemnatur. Qui vero in probatione defecerit, ejus quod objicit in personam, a beneficiis Ecclesiasticis triennio noverit se suspensum: ad quae si intra illud tempus propria temeritate se ingererit, eis ipso jure perpetuo sit privatus, nullam super hoc de misericordia ipem aut fiduciam habiturus: nisi manifestissimis confiterit documentis, quod ipsum a calumniae vitio causa probabilis & sufficiens excusaret.

CAP. II.

¶ Vota conditionalia & alternativa & incerta in electionibus reprobantur, & habentur pro non adjectis, & recidunt in pure consentientes. Ioan. Andr.

Idem.

In electionibus & postulationibus, ac scrutiniis, ex quibus jus oritur eligendi, vota conditionalia, alternativa vel f incerta penitus reprobamus: Statuentes, ut huiusmodi votis pro non adjectis habitis, ex puris

a Alit. & electus quam electionem glossa agnoscit, in verbo, sic. b Vid. c. ut quis duas. instr. tit. prox. l. cum qui duob. ff. de acquir. har. Font. c Ille dicitur impugnare actum, qui opponit aliquid contra formam alius, vel contra personam, in cuius commodum dirigitur executio actus. Vid. gl. inc. personas. sup. de app. d alius vel altera. e adversa. f & incerta.

II

consensibus celebratur electio: voce illorum, qui non pure consenserint, ea vice a in alios residente.

CAP. III.

¶ *Penitur causa constitutionis, & juris veteris conservatio. Ioan. And.*

Gregorius X. in generali Concilio Lugdunensi.

Ubi periculum b majus intenditur, ibi proculdubio est plenius consulendum. Quam gravibus autem sit onusta dispendiis, quot & quantis sit plena periculis Ecclesia Romanae prolata vacatio, exacti consideratio temporis edocet, & considerata prudenter illius temporis discrimina manifestant. Hinc nos evidens evocat ratio, ut, dum reformandis etiam minoribus nostris solenter vacat intentio, ea quae periculosa sunt, nequaquam absque remedio reformationis accommodata relinquamus. Ideoque omnia quae pro vitanda discordia in electione Rom. Pontificis, a nostris sunt praedecessoribus, & praecipue a felicitis recordationis c Alexandro Papa III. salubriter instituta, omnino immota in sua firmitate manere censentes: nihil enim detrudere illis intendimus, sed quod experientia deesse probavit, praesenti constitutione supplere.

¶ *Penitur, quomodo debeat fieri Romani Pontificis electio, quando moritur in civitate, in qua cum sua Curia residebat.*

Hoc sacro Concilio approbante statuimus, ut si eundem Pontificem in civitate, in qua cum sua Curia residebat, diem claudere contingat extremum: Cardinales qui fuerint in civitate ipsa praesentes, absentes expectare decem diebus tantummodo teneantur: quibus elapsis, sive absentes venerint, sive non, extunc omnes conveniant in Palatio, in quo idem Pontifex habitabat: contenti singuli singulis tantummodo servientibus Clericis vel Laicis, prout duxerint eligendum. Illis tamen, quibus patens necessitas id suggerit indulgeri, duos habere permittimus, eisdem d electionis arbitrio reservato.

In eodem autem Palatio unum conclave, nullo intermedio pariete, seu alio velamine, & omnes inhabitent in communi: quod (reservato libero ad secretam Camerae aditu) ita claudatur undique, ut nullus illud intrare valeat vel exire. Nulli ad eosdem Cardinales aditus pateat, vel facultas secretè loquendi cum eis: nec ipsi aliquos ad se venientes admittant, nisi eos, qui de voluntate omnium Cardinalium inibi praesentium, pro iis tantum, quae ad electionis instantis negotium pertinent, vocarentur. Nulli etiam fas sit ipsis Cardinalibus, vel eorum alicui, nuncium mittere, vel scripturam. Qui verò contra fecerit, scripturam mittendo vel nuncium, aut cum aliquo ipsorum secretè loquendo, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat. In conclavi tamen praedicto aliqua fenestra competens dimittatur, per quam eisdem Cardinalibus ad victum commodè necessaria ministrantur: sed per eam nulli ad ipsos patere possit ingressus. Verùm si (quod absit) intra tres dies, postquam (ut praedicitur) conclave praefatum iidem Cardinales intraverint, non fuerit ipsi Ecclesia de Pastore provisum: per spatium quinque dierum immediatè sequentium, singulis diebus, tam in prandio, quam in coena uno solo ferculo, g sint contenti: quibus (provisio non facta) decursis, extunc tantummodo panis, vinum & aqua ministrantur eisdem, donec eadem provisio subsequatur. Provisio quoque huiusmodi pendente negotio, dicti Cardinales nihil de Camera Papae recipiant: nec de aliis eisdem.

a Deponens vota hinc expressa, non privatur potestate eligendi, sed vox sua non computatur. Dom. Font. b Vid. Conc. Later. sub Alex. III. cap. 1. c Clem. no Romani, de elect. c In Conc. Lat. 6. c. 1. & refertur c. licet de vitanda. extra de elect. d al. ejusdem. e Vid. l. si non specialis. C. de test. & Dom. in c. causam. de test. & Bald. in d. l. si non specialis. f In antiq. exemplar. illus. g Vid. gl. in c. ne tales. de cons. dist. 1. Font.

Ecclesia tempore vacationis obveneritibus undecunque: sed ea omnia ipsa vacatione durante, sub ejus, cuius fidei & diligentiae Camera eadem est commissa, custodia maneat, per eum dispositioni futuri Pontificis reservanda. Qui autem aliquid receperint, teneantur extunc a receptione quorumlibet redituum ad eos a spectantium abstinere, donec de receptis taliter plenariam satisfactionem impendant. Iidem quoque Cardinales acceleranda provisioni sic vacent attentius, quod se nequaquam de alio negotio intromittant: nisi forsitan necessitas adeo urgens incidere, quod eos oportere de terra ipsius Ecclesiae defendenda, vel ejus parte aliqua providere: vel nisi aliquod tam grande, & tam evidens periculum immineret, quod omnibus & singulis Cardinalibus praesentibus concorditer videretur illi celeriter occurrendum. Sanè si aliquis ex praedictis Cardinalibus conclave praedictum (ut supra exprimitur) non intraverit, aut intrans absque manifesta causa infirmitatis exierit: ipso minime requisito, nec in ejusdem electionis negotio ulterius admittendo, per alios ad eligendum summum Pontificem liberè procedatur. Si verò infirmitate superveniente, idem conclave ex eis alium quem exire contingat, ipsa etiam infirmitate durante, poterit, ejus suffragio non requisito, ad electionem procedi: sed si ad alios post sanitatem sibi redditam, seu ante, redire voluerit: vel etiam si alii absentes, quos per decem dies diximus expectandos, supervenerint: re integrè, videlicet antequam eidem Ecclesiae sit de Pastore provisum, in eodem negotio, in illo statu, in quo ipsum invenerint, admittantur, praemissa tam de clausura, quam de serventibus, cibo ac potu, & reliquis cum aliis servaturi.

¶ *Quid juris, quando moritur Romanus Pontifex contra civitatem, in qua erat Curia.*

Porro si quando Romanus Pontifex extra civitatem praedictam, in qua erat cum sua Curia residens, contigerit ab hac luce migrare: teneantur Cardinales in civitate, in cuius territorio, seu districtu idem Pontifex obiit, convenire, nisi sit forsitan interdicta, vel contra Ecclesiam Romanam in aperta rebellionem persistat: quo casu, in alia viciniore conveniant, quae similiter nec interdicto subiacet, nec sit (ut praedicitur) aperte rebellis. In hac etiam civitate tam quoad expectationem absentium, quam quoad habitationem communem, clausuram, & caetera omnia in domo Episcopali, vel alia qualibet eisdem Cardinalibus deputanda, eadem observentur, quae superius obeunte dicto Pontifice in ea, in qua cum sua Curia residebat, sunt expressa.

¶ *Das executores hinc iuri cum panis. Ioan. And.*

Præterea (quia parum est iura condere, nisi sit, qui eadem teneat) adiciendo sancimus: ut Domini d, aliique Rectores, & Officiales civitatis illius, in qua Romani Pontificis electio fuerit celebranda, auctoritate nostrà, & ejusdem approbatione Concilii potestate sibi traditè, praemissa omnia & singula plenè ac inviolabiliter sine fraude ac dolo aliquo faciant observari: nec Cardinales ultra quam praemittitur, arctare praesument. Super his autem taliter observandis, statim audito summi Pontificis obitu, coram Clero & populo universo civitatis ipsius ad hoc specialiter convocandis, praesent corporaliter juramentum. Quòd si praemissa diligenter non observaverint, aut fraudem in eis, vel circa ea commiserint, cunctisque sine praesentia, conditionis, aut status, omni cessante privilegio, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant, & perpetuo sint infames: nec unquam eis porta dignitatis pateant, nec ad aliquod publicum officium admittantur.

a Ipsos. b In antiq. Codicibus ita: ad eligendum substituentium Pontificem liberè, &c. c Ha duo voces, ad electionem, desunt in antiq. Codicibus. d In antiq. Avensis.

tur. Ipsos insuper feudis, & bonis ceteris, quæ ab eadem Romana Ecclesia, vel quibuslibet aliis Ecclesiis obtinent, ipso facto decernimus esse privatos: ita quod ad Ecclesias ipsas plene ac liberè revertantur, administratorum earundem Ecclesiarum arbitrio sine contradictione aliqua disponenda. Civitas verò prædicta non solum sit interdicta supposita, sed & a Pontificali dignitate privata.

¶ *Obtestatur Cardinales, ut in electione Romani Pontificis dependant omnem privatum affectum: & cassat omnia pacta, obligationes, & juramenta, quæ data vel facta essent de aliquo eligendo.*

Ceterum (quia cum arbitrium, vel inordinatus captivus affectus, vel ad certum b aliquem obligationis cuiusque necessitas adigit, cessat electio, dum libertas admittit eligendi) Cardinales eisdem obsecrantes per viscera misericordie Dei nostri, per aspersionem sui pretiosi sanguinis obtestamur, ut pensatis attentius, quid eis imminet, cum agitur de creatione e Vicarii Jesu Christi, successoris Petri, Rectoris universalis Ecclesie, gregis Domini directoris, omni privata affectionis inordinatione deposita, & cuiuslibet pactonis, conventionis, obligationis necessitate, nec non conditi & intendimenti contemplatione cessantibus, non in se reciprocè considerationis intuitum, vel in suos: non quæ sua sunt, quarant: non commodis privatis intendant, sed nullo arctante ipsorum in eligendo iudicio, nisi Deo, puris & liberis mentibus, nuda electionis conscientia, utilitatem publicam liberè prosequantur: omni conatu & sollicitudine, prout possibilitas patitur, id acturi tantummodo, ut eorum ministerio acceleretur utilis & per necessaria totius mundi proviso, idoneo celeriter eidem Ecclesie sponso dato. Qui autem secus egerint, divinæ subiaceant ultioni, eorum culpa (nisi gravi propter hoc peccatâ poenitentia) nullatenus abolenda. Et nos nihilominus pactiones, conventiones, obligationes, condita & intendimenta omnia, sive juramenti, sive cuiuslibet alterius fuerint vinculo firmitatis annexa, cassamus, irritamus, & vitibus decernimus omnino carere: ita quod nullus ad illa observanda quomodolibet sit adstrictus: nec quisquam ex eorum transgressione notam vereatur fidei non servatæ, sed non indignæ laudis titulum potius mereatur: cum lex etiam humana testetur, Deo magis transgressiones huiusmodi, quam iurisjurandi observationes acceptas.

¶ *Monet omnes fideles, ut statim auditâ summi Pontificis morte, ejus celebrent exequias, & quotidie orent pro vigili, concordia, & utilis provisione Rom. Ecclesie. Prælati autem in suis prædicationibus ipsos subditos ad hoc hortentur, & eis frequentiam orationum, & observantiam jejuniorum indicant. Ioan. And.*

Quia verò fidelibus non est tam de sollicita quantumcunque inventione fidendum, quàm de instantia orationis humilis & devotæ sperandum: huic adjicimus sanctioni, ut in omnibus civitatibus, ceterisque locis insignibus, ubi primum de memorati Pontificis obitu certitudo claruerit, à Clero & populo, solennibus pro eo exequiis celebratis, singulis diebus, donec de ipsius Ecclesie provisione indubitanter rumor pertulerit veritatem, humiles preces fundantur ad Dominum: apud eum a devotis orationibus insistatur, ut ipse, qui concordiam facit in sublimibus suis, sic efficiat eorundem Cardinalium corda in eligendo concordia, quod proviso celer, concord, & utilis (prout animarum salus exigit, & totius orbis requirit utilitas) ex ipsorum unanimitate sequatur. Et ne tam salubre præ-

a In aliquot manuscript. sed etiam Pontificali. b In antiquioribus Codicibus, vel ad certum aliquod obligationis. c Vide Inveniatam in summa de Ecclesia, lib. 2. cap. 36. d aliis, & apud eum.

sentis sanctionis edictum ignorantia negligi prætextu contingat, districte præcipimus, ut Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi & alii Ecclesiarum Prælati, ceterique, quibus concessum est proponere verbum Dei, Clerum, & populum propter hoc specialiter frequentius congregandos, in suis sermonibus ad supplicum precum suffragia, pro celeri & felici exitu tanti negotii frequentanda, solerter hortentur: & ipsi eadem auctoritate, non solum orationum frequentiam, sed a observantiam (prout circumstantiæ pensandæ fuaserint) jejuniorum indicant.

CAP. IV.

¶ *Appellantes contra electiones, postulationes, vel provisiones, omnia quæ obicere intendunt contra personam vel formam, tenentur exprimere: & jurare, quod illa credunt vera esse, & ea se posse probare. Super non expressis, ipsi, vel adherentes eis, non audiuntur: nisi de novo emergant, vel perveniant, vel superveniat probandi facultas: super quo jurare debentur. Statutum Innoc. editum contra non probantes, quæ obijciuntur in personam vel formam, in suo robore conservatur. Ioan. And.*

Idem in eodem.

UT circa electiones, postulationes, & provisiones Ecclesiasticas viam malitiis, prout est possibile, præcludamus, ne diutius periculose b vacent Ecclesie: vel personatum, dignitatum, & aliorum Ecclesiasticorum beneficiorum proviso differatur: Edicto perpetuo providemus, ut (si quando aliqui electionibus, postulationibus, vel provisionibus se opponunt, proponendo aliqua contra electionis, postulationis, seu provisionis formam, aut personas eligentium, vel electi, sive illius, cui erat proviso faciendæ sive factæ, & propter hoc contigerit appellari) appellantes in instrumento publico, seu literis super appellatione confectis, omnia & singula expriment, quæ in formam intendunt obicere vel personas: Coram personis authenticis, aut persona, quæ super hoc testimonium perhibeat veritati, corporali præstito juramento, quod credunt ea, quæ sic expriment, esse vera, & se posse probare: Alioquin tam opposentes, quàm (tempore appellationis interpositæ, vel postmodum) adherentes eisdem, obijciendi aliqua (quæ non fuerint in huiusmodi literis vel instrumentis expressa) potestatem sibi noverint interdicitam: nisi aliquid postea forsitan emerferit, vel super antiquis supervenerit probandi facultas, aut aliqua antiqua in opposentium notitiam de novo pervenerint, quæ appellantes appellationis tempore emisit verisimiliter ignorare potuerint, & etiam ignorarint. Super huiusmodi autem ignorantia, & superveniente facultate probandi, fidem per proprium præstandum corporaliter faciunt juramentum: hoc adijciendo in juramento eodem, quod ad ea probanda credunt se sufficientes probationes habere. Illa sanè, quæ felicis recordationis Innocentius Papa quartus contra non plenè probantes ea, quæ in formam vel personam objecerant, statuit, in suo volumus robore permanere.

CAP. V.

¶ *Electus ante confirmationem administrare non debet per se, vel per alium, in totum, vel in partem, sub quocunque colore: qui contra fecerint, ipso jure privati sunt jure ex electione quesito. Ioan. And.*

Idem in eodem.

Avaritiæ c cæcitas, & damnandæ ambitionis improbitas, aliquorum animos occupantes, eos in illam d temeritatem impellunt, ut quæ sibi à jure interdicta

a. al. Sed & observantiam. b Vid. Conc. Lat. sub Innoc. III. c. 23. & refertur extr. de elect. can. ne pro desolati. c Vid. Lambertinum de jure patron. l. 2. p. 2. q. 5. art. 1. d Qui dicantur agere alium temerarie, vid. text. qui fil. sint legit. per venerabilem. ver. videbatur. & per Ioan. And. in Clem. 1. de sepult.

Non-
noverint, ex quibus fraudibus usurpare conentur. Non-
nulli siquidem ad regimen Ecclesiarum electi, quia eis,
jure prohibente, non licet se ante confirmationem elec-
tionis celebratæ de ipsis, administrationi Ecclesiarum,
ad quas vocantur, ingerere: ipsam sibi tanquam procuratoribus, seu æconomis committi procurant. Cum itaque non sit malitiis hominum indulgendum, nos latius providere volentes, hæc generali constitutione sancimus, ut nullus de cætero administrationem dignitatis, ad quam electus est, priusquam celebrata de ipso electione confirmetur, sub æconomatus, vel procuratoris nomine, aut alio de novo quæsito colore, in spiritualibus vel temporalibus, per se vel per alium, pro parte vel in totum, gerere vel recipere, aut illis se immiscere præsumat. Omnes illos, qui secus fecerint, jure, si quod eis per electionem quæsitum fuerit, decementes eo ipso privatos.

CAP. VI.

¶ *Eligentes, quam cito commodè possunt, electionem electo præsentent. Electus intra mensem consentiat: alius privatus est jure quæsito, nisi conditio persona ipsius excuset. Post consensum confirmationem petat intra tres menses, alius electio viribus vacuetur. Ioann. Andr.*

Idem in eodem.

Quam sit Ecclesiis ipsarum dispendiosa vacatio, quam periculosa etiam esse soleat animabus, non solum jura testantur, sed etiam magistra rerum efficax experientia manifestat. Cupientes itaque competentibus remediis vacationum diuturnitatibus obviare, hoc perpetuo decreto statuimus: ut si quando fuerit electio in aliqua Ecclesia celebrata, electores electionem ipsam, quam citius commodè poterunt, electo præsentare, ac petere consensum ipsius procurant a. Electus verò illum adhibere intra mensem à tempore presentationis hujusmodi teneatur. Quem si electus ipse ultra præstare distulerit, jure, si quod ei ex sua electione fuerit acquisitum, extant se noverit eo ipso privatum: nisi forsan ea sit electæ personæ conditio, ut electioni de se celebratæ absque superioris sui licentia, ex prohibitione, seu quavis provisione sedis Apostolicæ, consentire non possit: quo casu idem electus, seu electores ipsius, consentiendi licentiam ab eus superiore, cum ea celeritate, quam superioris ipsius presentia vel absentia permiserit, petere studeant & habere. Alioquin, si lapsa tempore pro eisdem superioris presentia vel absentia (ut præmittitur) moderando, hujusmodi licentiam eos nequaquam obtinere contingat: electores extunc ad electionem aliam, procedendi liberam habeant facultatem. Cæterum quivis electus intra tres menses post consensum electioni de se celebratæ præstitum, confirmationem electionis ipsius petere non omitat. Quod si, iusto impedimento cessante, intra hujusmodi trimestre tempus omiserit, electio eadem eo ipso viribus vacuetur.

CAP. VII.

¶ *Si non sequatur electio, non est quis ex consensu in scrutinio scienter habito indignum, eligendi potestate privatus. hoc dicit. Ioann. Andr.*

Idem in eodem.

Perpetuo b sanctionis oraculo declaramus, quod scienter in electionibus nominantes indignum, propter suffragium in scrutinio præstitum (nisi adeo in eo perstiterint, quod ex votis eorum communis electio subsequatur) nequaquam eligendi potestate priventur: Licet pro eo, quod indignum nominando, scienter contra conscientias suas agunt c, & divinam vindictam, & Apostolicæ ultionis metum d, quem qualitas facti suaverit, possint non immeritò formidare.

a al. festinent. b al. perpetua sanctionis, &c. c al. agant. d In omnibus antiq. exemplarib. motum.

CAP. VIII.

¶ *Eligens, vel electioni consentiens, contra electum (nisi ex nova causa, vel noviter ei pandita) se nequit opponere, vel renunciare. Ioann. Andr.*

Idem in eodem.

Nulli licere decernimus (postquam in scrutinio nominaverit aliquem, & electio fuerit subsecuta: vel postquam præstiterit electioni de ipso ab aliis celebratæ consensum) illum super electione ipsa (nisi ex causis postea emergentibus) impugnare: vel nisi ei morum ipsius antea celata, de novo pandatur improbitas: seu alicujus alterius latentis vitii, vel defectus, quæ verisimiliter ignorare poterit, veritas reveletur. De hujusmodi autem ignorantia fidem faciat proprio a juramento.

CAP. IX.

¶ *Contra electum à duplo majori parte, vel electores ipsius, nil à reliqua parte potest opponi, quod votum extenuet: sed id bene opponitur, quod votum annullat. Ioann. Andr.*

Idem in eodem.

Si quando contigerit (duabus electionibus celebratis) partem alteram eligentium duplo majorem b numero inveniri: contra electores, qui partem reliquam sic excedunt, ad extenuationem zeli, meriti, vel auctoritatis ipsorum, reliquis, vel electo ab eis, aliquid opponendi omnem præsentem decreto interdiximus facultatem. Si quid autem opponere voluerint, quod votum illius, cui opponitur, nullum redderet ipso jure, id eis non intelligimus interdictum.

CAP. X.

¶ *Appellatio judiciali vel extra, devolvit causas electionum Episcoporum & superiorum ad Papam: si in scriptis, & ex causa probabiliter fuerit interjecta: alius non. Et ab ea possunt partes sine pravitate recedere, priusquam Papa presentata fuerit. Et an in recessu intervenerit pravitas, inferiores iudices ante omnia debent inquirere: quem si repererint, de causa non cognoscunt, sed statuent paribus terminum: in quo cum actu & munimentis se Apostolice conspectui repræsentent. Ioann. Andr.*

Idem in eodem.

Quamvis constitutio felicis recordationis Alexandri Papæ quarti, prædecessoris nostri, causis electionum Episcopatum, seu super electionibus Episcoporum exortas, non immeritò majoribus causis annumerans, cognitionem ipsarum per appellationes quaslibet devolvi asserrat ad Apostolicæ sedis examen: Nos tamen & temerariam appellantium audaciam, & effrenatam appellationum frequentiam: refrenare volentes, hæc generali constitutione duximus providendum: ut si extra iudicium in prædictis electionibus, vel in aliis dignitatibus Episcopatu majoribus celebratis, expressa causa manifestè frivola c contigerit appellari, per appellationem hujusmodi nequaquam ad sedem eandem negotium devolvatur. Sed cum in electionum earundem negotiis, in iudicio, vel extra iudicium appellatur in scriptis, ex causa probabilis, quæ probata deberet legitima reputari, ad sedem ipsam hujusmodi negotia deferantur. Cæterum, in præmissis omnibus casibus liceat partibus ab hujusmodi appellationibus, nullâ tamen interveniente pravitate, recedere, antequam præfata sedi fuerint presentata. Inferiores autem iudices, quorum erat ipsarum causarum cognitio appellatione cessante, an in hoc pravitas intercesserit, ante omnia diligenter inquireant: & si eam intercessisse repererint, se de causis ipsis nullatenus intromittant, sed præstant dictis partibus terminum peremptorium competentem, in quo cum

a Vid. Panorm. in cap. 2. De constit. & Bal. cons. 229. par. 2.

b Vid. gloss. in elem. ad. compendias. de sequent. poss. & fru. De c. Ervola causa appellandi que dicantur, vide in cap. cum appellationibus, infra de appell. hoc lib.

omnibus actis & munimentis suis Apostolico se conspectui representent.

CAP. XI.

¶ Si inter reliqua, quæ obijciuntur promovendo ad dignitatem, obijciatur evidens defectus scientiæ vel personæ, illud ante omnia examinari debet. Et si reperitur falsum, opponens à prosecutione negotii repellitur, & punitur perinde ac si defecisset in probatione omnium objectorum. Ioan. And.

Idem in eodem.

¶ Forte inter cætera, quæ obijciuntur electo aut postulo, seu aliàs promovendo ad aliquam dignitatem, evidentem scientiæ, vel alium personæ defectum opponi contingat: in discussione objectorum illum statim ordinem incommutabiliter observandum, ut promovendus super defectu ipso ante omnia subjiciatur examini: cujus eventus examinandis aliis tunc dabit initium, aut negabit. Cæterum si præmissi examinis exitus hujusmodi oppositiones docuerit veritate destitui, opponentes omnino à prosecutione causæ, in qua talia obijcerunt, excludimus: & perinde puniri decernimus, ac si penitus in probatione omnium, quæ obijcerant, defecissent.

CAP. XII.

¶ Qui gravaverit aliquam personam Ecclesiasticam, vel ejus consanguineos, vel Ecclesias seu bona, pro eo, quod eum pro quo rogabatur, eligere noluit, ipso facto excommunicatus est. Ioan. And.

Idem in eodem.

¶ Ciant cuncti, qui Clericos vel quaslibet alias personas Ecclesiasticas (ad quos, in aliquibus Ecclesiis, monasteriis, aut aliis piis locis spectat electio) pro eo, quod rogati, seu aliàs inducunt, eum, pro quo rogabantur sive inducebantur, eligere noluerint, vel consanguineos eorum, aut ipsas Ecclesias, monasteria, seu loca cætera, beneficiis sive aliis bonis suis, per se vel per alios spoliando, seu aliàs injustè persequendo, gravare præsumperint: se ipso facto excommunicationis sententiâ innodatos.

CAP. XIII.

¶ Primo puniunt usurpantes de novo custodiam vacantium Ecclesiarum. Secundo puniunt Clericos & Monachos hoc fieri procurantes. Tertio puniunt Clericos se talibus non opposentes. Quarto puniunt, qualiter debeant se habere habentes talem custodiam ab antiquo. Ioan. And.

Idem in eodem.

¶ Generali constitutione sancimus, universos & singulos, qui regalia, custodiam, sive guardiam, advocacionis seu defensionis titulum in Ecclesiis, monasteriis, seu quibuslibet aliis piis locis, de novo usurpare conantes, bona Ecclesiarum, monasteriorum, aut locorum ipsorum vacantium occupare præsumunt, quantæcunque dignitatis honore præfulgeant: Clericos etiam Ecclesiarum, Monachos monasteriorum, & personas cæteras locorum eorundem, qui hoc fieri procurant, eo ipso excommunicationis sententiâ decernimus subjacere. Illos verò, qui se (ut deberent) talia facientibus non opponunt, de preventibus Ecclesiarum, seu locorum ipsorum, pro tempore, quo præmissa sine debita contradictione permiserint, aliquid percipere districtius inhibemus. Qui autem ab ipsarum Ecclesiarum cæterorumque locorum fundatione, vel ex antiqua consuetudine jura sibi hujusmodi vendicant, ab illorum abusu sic prudenter abstinant, & suos ministros in eis sollicitè faciant abstinere, quòd ea, quæ non pertinent ad fructus sive redditus provenientes vacationis tempore, non usurpent: nec bona cætera, quorum se assenserunt habere custodiam, dilabi permittant, sed in bono statu conservent.

CAP. XIV.

¶ Parochialis Ecclesia nemini consecratur, qui non sit idoneus scientiâ, moribus, & ætate: & si conferatur non attingenti xxv.

a Vid. cap. felicit. infr. de pœnis, c. i. sibi not.

annum, non valet collatio. Ille autem, cui talis Ecclesia collata fuerit, tenetur personaliter residere, & intra annum Sacerdos fieri: si autem promotus non fuerit, elapso anno privatus est ipso jure. Super residentia autem Prælati ejus ad tempus poterit dispensare. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

¶ Licet canon à felicitæ recordationis Alexand. Papa III. præd. nostro editus, inter cætera statuerit, ut nullus regimen Ecclesiæ parochialis suscipiat, nisi xxv. annum ætatis attigerit, ac scientiâ & moribus commendandus existat: quodque talis ad regimen assumptus hujusmodi, si monitus non fuerit præfixo à canonibus tempore in Presbyterum ordinatus, à regiminis ejusdem amoveatur officio, & alii conferatur. Quia tamen in observazione canonis memorati se multi exhibent negligentes: nos periculosa illorum negligentiam volentes juris executione supplere, præsentis decreto statuimus, ut nullus ad regimen parochialis Ecclesiæ assumatur, nisi sit idoneus moribus, scientiâ & ætate: Decernentes collationes de parochialibus Ecclesiis, iis qui non attigerint xxv. annum, de cætero faciendas, viribus omnino carere. Is etiam, qui ad hujusmodi regimen assumetur, ut gregis sibi crediti diligentius curam gerere possit, in parochiali Ecclesia, cum rex extiterit, residere personaliter teneatur: Et intra annum à sibi commissi regiminis tempore numerandum, se faciat ad Sacerdotium promovendi. Quod si intra idem tempus promotus non fuerit, Ecclesia sibi commissa, nullâ etiam præmissâ monitione, sit præsentis constitutionis auctoritate privatus. Super residentia verò (ut præmittitur) faciendâ, possit Ordinarius gratiam dispensationis ad tempus facere, prout causa rationalis id exposcit.

CAP. XV.

¶ Parochialis Ecclesia non commendatur, nisi constituto in ætate legitima & Sacerdotio: & talis non nisi una: & illa tunc demum, cum necessitas vel utilitas exigit. Talis autem commenda ultra sex menses non duret. Quod contra prædicta factum fuerit, est irritum ipso jure. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

¶ Nemo deinceps parochialem Ecclesiam, alicui non constituto in ætate legitima & Sacerdotio, commendare præsumat: nec tali etiam nisi unam, & evidenti necessitate, vel utilitate ipsius Ecclesiæ suadente. Hujusmodi autem commendam (ut præmittitur) ritè factam, declaramus ultra semestris temporis spatium non durare: statuentes, quicquid secus de commendâ Ecclesiæ parochialis actum fuerit, esse irritum ipso jure.

CAP. XVI.

¶ Hac decret. fuit multum utilis suo tempore, antequam Papa reservaret sibi provisiones Episcopatum. Gloss. prima ponit summariam: & secunda divisionem. Dominicus.

Nicolaus III.

¶ Cupientes Ecclesiarum vacationibus & periculosis occurrere, ac malignarum subterfugiis obviare: jam provisus remediis, alia (quæ parenter ipsa rerum experientia ad earum expeditionem indicavit utilia) remedia experta subjungimus: & quod felicitæ recordationis Gregorius Papa x. prædecessor noster, de electionibus præsentandis electis, & ipsorum electorum petendo ac adhibendo consensu, salubriter statuit, in suo robore, cum infra scripti temporis moderatione, in præsentandis electionibus permanere volentes: sed quod de trimestri tempore post consensum ad petendas

a Idem cavetur in Concil. Lat. sub Innoc. III. cap. 30. & in Conc. Trid. sess. 7. de reform. cap. 3. & sess. 24. de reform. c. 12. b Idem cavetur in Conc. Trid. sess. 6. de reform. c. 2. c Vacatio simpliciter dicta continet omnem modum vacandi. vide c. susceptum. de rescript. sup. eod. Phl. Font.

confirmaciones instituit, quoad illas, quæ petuntur vel peti debent à sede Apostolica, temperantes: (cùm interdum aliquorum locorum vicinitas minus exigat, aliquorum a distantia prolixius tempus exposcat:) hæc generali & in perpetuum valiturâ constitutione sancimus, ut omnes electi cathedralium, vel regularium Ecclesiarum (quorum electionum confirmationes, vel infirmationes, ad ipsius sedis examen deducit immediata subjectio, vel appellatio interjecta devolvit) intra unum mensem post consensum, vel post obtentam de ipsorum electione notitiam, vel post obtentam non contigerit presentari, ad sedem ipsam iter arripiant, & extunc sive intra præscriptum tempus iter arripuerint, sive non, absque fraude, quam citò poterunt commode, locorum consideratâ distantia, peturi suarum electionum confirmationes, vel profecturi electiones suas, quibus poterunt modis licitis comparere, cum omnibus actis, juribus, & munimentis suis, & processibus suis contingentibus, coram nobis personaliter teneantur. Quod si per viginti dies post lapsum ex qualitate locorum moderandi temporis expectati, sive eligentes, sive opposites venerint, sive non: personaliter comparere, & suarum electionum confirmationem, vel profectorem, seu executionem petere, nullâ iustâ causâ interveniente, contempserint: de qua intra prædictos viginti dies proposita, intra quindecim dies post tempus huiusmodi, coram nobis, vel alio, seu aliis deputando, vel deputandis à nobis, si admittenda videbitur, teneantur apud sedem ipsam facere plenam fidem. Nisi vel intra eisdem viginti dies, seu prædictos quindecim, eo casu tantum, cum ad prædictam causam propositam, ut prædicitur, & admittendam concessi fuerint, talia & tam verisimilia proponi contingeret, quæ iudicio prædientis electos ipsos ab infra scripta poena merito excusarent: & propter quæ forsitan videretur eidem ad prædictam comparitionem tempus prolixius indulgendum. Insuper etiam eo casu, quoad personalem electorum comparitionem excusandam, aliquam iustam causam proponi contigerit, vel admitti: nisi tunc intra idem tempus iusto impedimento cessante, per procuratorem ad præmissa omnia sufficienter instructum, & nihilominus ipsâ causâ cessante, ut præmittitur, se personaliter præsentaverint: electiones de ipsis factas, eo ipso viribus vacantes, ipsos omni iure, si quod eis per electionem huiusmodi quasitum esset, decernimus esse privatos. Electos verò, qui se sine actis, juribus & munimentis suis, & processibus suis contingentibus personaliter, vel per procuratorem, ut præmittitur, præsentaverint: eâ volumus ex contemptu constitutionis huiusmodi, eo casu poenâ percelli, nisi ex iusta causâ, non possint dilationem aliam obtinere. Ad hæc, ut diligens inquisitio super electionibus, & eligentibus, & electis ac aliis præmissa contingentibus, plena informatio possit haberi (quam informationem per procuratores, qui ut plurimum constituuntur absentes, & processibus ignari, cursus causarum non sentit de facili provenire) de ipsis electoribus duæ personæ ad minus, super negotio ipso, ut de electis præmittitur, sufficienter instructæ, quando electionem concordem esse contigerit, intra idem tempus, per Capitulum expensis bonorum ad Prælatum ipsius Ecclesiæ, de cuius electione agitur, pertinentium, si sint discretæ, alioquin communium: vel per ipsum Capitulum

a Al. ita: & aliquorum, &c. b Al. ita: qua in iudicio, &c. c Hæc periodus in antiq. Codic. ita habet: per Capitulum in expensis, de bonis ad Prælatum ipsius Ecclesiæ, de cuius electione agitur, pertinentibus, si sint discretæ: alii quin de communibus vel per ipsum Capitulum abunde provisit, &c.

aliunde provisorum, si de ipsis discretis, vel communibus tunc adhiberi non possint, ad omnia instructæ (inquam plenariè) transmittantur. Si verò in discordia electio, vel electiones ipsæ processerint: tunc duæ personæ ad minus de parte qualibet (cùm sint plures) vel de parte electi (cùm electio una processerit) necessarii & moderatis expensis electionum. Quas si electi exhibere contempserint (nisi forsitan ipsos facultatum impotentia pro qualitate negotii excusaret) omni iure ipsi ex tali electione quasito priventur. Et quando b unicus est electus, cui aliquis vel aliqui se opponunt, eo casu tam opponens, quam opposites huiusmodi, si duo tantum, vel si plures, duo ad minus ex ipsis opponentibus, expensis ipsorum opponentium propriis plenè (ut dictum est) cum actis & munimentis instructi & comparati: ut per præmissas personæ, vel negotium plenariè instrui, vel sedes eadem valeat informari, an Ecclesiarum utilitate pensatâ, & aliis inspectis circumstantiis, super habendis aliquibus probationibus, seu quibuscumque aliis sit alibi facienda commissio, vel (æquitate suadente) partes potius apud sedem ipsam in probationibus & aliis sint arctandæ. Ceterum si eligentes electiones ipsas concorditer, vel in discordia celebratas, intra octo dies, postquam commode poterunt, electis præsentare distulerint: ipsos, qui culpabiles in hoc extiterint (quo ad se) à processibus profectorem totaliter excludentes, omnibus beneficiis suis, quæ in ipsa Ecclesia, de cuius electione agitur, obtinent, per triennium continuum extunc inchoandum, volumus eo ipso fore suspensos: ad quæ si intra illud tempus se propriâ temeritate, vel alio quasito colore ingresserint, illis ipso iure perpetuò sint privati. Vel si personas instructas, ut præmittitur, (etiãsi opposites vel electi mittere vel venire, seu expensas ministrare contempserint) destinare neglexerint (nisi eos Capituli, vel contradicentium paucitas, seu alia iusta & probabilis causa evidenter excuset: in quo casu procuratorem sufficienter instructum mittere, & nihilominus cessante causâ dictas personas dirigere teneantur:) & à totali (quoad se) profectorem processibus, & à proventuum beneficiorum, quæ in Ecclesia ipsa obtinent, per triennium continuum perceptione priventur: opponentis vel opponentium (cùm unicus est electus) contumacia simili poenâ placentia: nihilominus tamen in præmissis casibus, quibus eligentes vel opposites, quoad se processibus profectorem privantur, electis super hoc in profectorem sui iuris nullum præiudicium generetur. Denique cùm ad postulationem concordem vel discordem procedi contigerit, & aliqui patientes in ordinibus vel ætate defectum, vel his similes postulerint, non qui aliis Ecclesiis alligati, liberum non habent sine nostra permissione volatum: (circa quos taliter alligatos, nihil de veteris juris observantia immutamus) postulatos huiusmodi, & postulantes eisdem, eâ moderatâ distinctione perstringimus, ut eo salvo, quod postulati huiusmodi, nec suis postulationibus præstare consensam, nec (ut de electis dictum est) exhibere expensas aliquibus teneantur: sed postulantes ipsi concorditer vel discorditer, expensas ipsas personis talibus subministrant: postulatos in veniendo (si non disenserint) & postulantes in mittendo personas instructas (ut in concordem vel discordem electione) per omnia (ut supra præmittitur) moderatè præmissa constingat: & negligentes statu-

a Aliter, instructæ. b Hæc periodus ut plurimum in antiq. exemplaribus ita legitur: Et quando unicus est electus, cui aliquis vel aliqui se opponunt in expensis ipsorum propriis, eo casu tam opponens, quam opposites huiusmodi, si duo tantum, vel si plures, duo ad minus ex ipsis opponentibus in expensis ipsorum opponentium, plenè, &c.

ta ibidem, similis poena percussat: nec per hoc, quod de postulationis pro celeri Ecclesiarum expeditione statuitur, postulationes ipsæ minus dependere intelligantur à gratia, quam antea dependebat. Porro in singulis casibus supradictis, in recuperandis, vel reddendis expensis eligentium, electorum, postulantium, & etiam postulati, illud servari decernimus, quod justum fuerit, seu aequitas canonum iudicabit.

CAP. XVII.

¶ *Glossa prima de videt, & summat totum textum. vide eam. Dominicus.*

Idem.

Fundamenta militantis Ecclesie, in montibus sanctis Propheta a memorans, per montes Apostolos & prædicatores patenter insinuat, quibus tota hujusmodi ædificii fabrica confunderet ininitur: qui firmæ b bases Ecclesie super fundamento, præter quod nemo aliud ponere potest, quod est Christus Jesus, veluti summo angulari lapide solidantur: ut veritas, quæ antea legis & Prophetarum præconio vehebatur, per Apostolicam tubam in salutem universitatis exiret: sicut scriptum est: [In omnem terram exivit sonus eorum: & in fines orbis terra verba eorum.] Hujus autem muneris sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum voluit officium pertinere, ut in beato Petro Apostolorum omnium summo, principaliter collocaret: ut ab ipso, quasi quodam capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet: hunc enim in consortium individui unitatis assumptum, id, quod ipse erat, Dominus voluit nominari, dicendo a, [Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam:] ut æterni templi structura Deo ædificanda constructa, mirabili munere gratiæ Dei in Petri consisteret firmitate: cui Salvatoris nostri miranda provisio beatum Paulum in Apostolatu gentium per dexteram societatis e adiunxit. Isti sunt, per quos Evangelium Romæ resplenduit. Isti sunt ejus Patres, verique pastores. Isti sunt, qui unâ die, pro merito, uno loco, pro gloria, sub uno persecutore, pro parili virtute compassi, urbem ipsam gloriosissimo martyrii Christo Domino consecraverunt. Isti sunt, qui illam in hanc gloriam provexerunt, ut sit gens sancta, populus electus, civitas sacerdotalis & regia: per sacram beati Petri sedem caput totius orbis esset. Ne autem ipsa mater Ecclesia in congregatione & pastura fidelium temporalibus careret auxiliis: quin potius ipsis adjuta, spiritualibus semper proficeret incrementis: non absque miraculo factum esse concipitur, ut occasionaliter Constantini Monarchæ à Deo provisâ, sed curata baptismalibus fomentis infirmitas, quandam quasi adiceret ipsi Ecclesie firmitatem, qui quarto die sui baptismatis, unâ cum omnibus saptis, & universo senatu, optimatibus etiam, & cuncto populo, in persona beati Sylvestri, sibi Romanam concedendo urbem relinqueret, ab eo & successoribus ejus, per pragmaticum constitutum disponendam esse, (decernens in ipsa urbe utriusque potestatis Monarchiam Romanis Pontificibus) declararet: non justum arbitrans, ut ubi Sacerdotii principatum, & Christianæ religionis caput Imperator celestis instituit, illic Imperator terrenus habeat potestatem: quin magis ipsa Petri sedes in Romano jam proprio solio collocata, libertate plenâ in suis agendis per omnia potiretur: nec ulli subesset homini, quæ ore divino cunctis dignoscitur esse prælata. Decet namque ipsi Romano Pontifici, per fratres suos sacrosanctæ Romanæ Ecclesie Cardinales (qui sibi in executione officii Sacerdotalis coadjutores assistunt) libera provenire consilia: decet

ipsum nullo modo vacillare iudicia: ut fratres ipsos nullus secularis potestatis metus exterrere, nullus temporalis favor absorbeat, nullus eis terror imminet, nihil eos à veri consilii soliditate removeat: quin, cum per ipsum Romanum Pontificem in quibuscunque negotiis contingeret eorum peti consilia in consulendo, per omnia liberi eidem Romano Pontifici in omnibus, quæ pro tempore imminet, liberè consulant & assistant, ipsaque Romani Pontificis Vicarii Dei, quæ suis temporibus occurrerit electio, & eorundem a Cardinalium (cum expedierit) facienda promotio, in omni libertate procedant.

Dignè itaque ad urbem ipsam ejusque regimen aciem nostræ considerationis extendimus, ut felici ducta regimine, præservetur à noxiis, & optatis semper proficiat incrementis. Nunquid obdixit oblivio, quæ urbi, quæ incolis nota dispendia intulerunt hætenus peregrina regimina? Nunquid non hæc destructio mœnium, deformatio proveniens ex ruinis, luce clariùs manifestant? Nunquid non hæc fidelium contrectata b deposita? Nunquid non hæc ipsa veneranda Dei templa prædentis manu sacrilegâ diebus nostris nefariè violata proclamant? Quid plura? Nonne ipsius urbis retroactis temporibus incorrupta constantia, sub regentis c eo tempore nefando subversa est regimine? ipsamque urbem speculum fidei tanta reserpsit infamia, ut à matre sua Romana Ecclesia filia prædilecta deviare compulsâ, quondam Conradinum, qui de venenosa radice Frederici quondam Romani Imperatoris, colubri tortuosi, justo ipsius Ecclesie iudicio reprobati, prodiisse videbatur in Regulam: quique ad exterminium Romanæ matris Ecclesie manifestis indicibus unâ cum suis fautoribus aspirabat, & in contemptum Dei & suæ matris, ac ipsius urbis opprobrium patenter reciperet d, recepto favore, constituens se per hæc e tam patentes hostis suæ matris Ecclesie filiam adjutricem. Hoc ipsi Romæ præstiturunt Senatores incogniti, hoc Præsides improvisi, ut gratiosa civitas redderetur ingloria, sua stabilitas vocaretur instabilis, suæque constantiæ antiquata soliditas, linguis hominum vocaretur infirma. Proinde officii nostri debitum circa hujusmodi tam periculosos eventus ad libram moderaminis erigentes, tantæ subversionis occasiones ita salubris remedii appositione præcidimus, ne illorum (qui ipsam Rempublicam laudabiliter hætenus gubernaverunt) videamur gloriam, fugillare vel merita, quæ illis apud infallibilem, & scientem omnia retributorem, de jam perlatis quaesita laboribus salva persistant. Ut ergo circa regimen ipsum talis adhibeatur in omnibus cum discretionis, solertia, per quam ipsi Romana Ecclesie plena libertas (quæ in omnibus & per omnia sibi debetur) optata proveniat: vitentur jam experta pericula, & Romanus f populus ab opprimentium protectus incurfibus sedeat, sedendo quiescat in pulchritudinem g pacis, in tabernaculis fiduciæ, & temporalium requie opulenta, de fratrum nostrorum consilio, hæc irrefragabili & in perpetuum valiturâ constitutione sancimus: ut quædocunque & quotiescunque Senatoris electio vel alterius quocunque nomine censeatur, qui quocunque modo vel quocunque titulo ipsius urbis debeat præesse regimini, in posterum imminet: nullus Imperator seu Rex Romanorum, aut ali^o Imperator, vel Rex, Princeps, Marchio, Dux, Comes aut Baro, vel quicunque alterius notabilis

a Quales Cardinales eligi debeant, habetur in Concil. Trident. sess. 24. de reformat. cap. 1. circa finem. b aliter, contraria. c Hac periculis ita legitur: Sub regentis eo tempore subversa regimine: ipsam urbem speculum fidei, &c. d Alias, exciperet. e al. per hoc. al. per hæc. f. al. ita: & Romanorum populus. g al. pulchritudine.

a Psalm. 86. b 1. Corinth. 2. c Psalm. 18. Roman. cap. 10. d al. societates. d Matth. 16.

præminentia, potentia seu potestatis, excellentia vel dignitatis existat, frater, filius vel nepos a eorum ad tempus, vel in perpetuum, seu quisvis alius, ultra annale spatium quovis modo, colore vel causa, per se vel aliam personam quomodolibet submitendam, in Senatorem, Capitaneum, Patricium, aut Rectorem, vel ad eisdem urbis regimen seu officium nominetur, eligatur, seu alias etiam assumatur, absque licentia sedis Apostolicæ speciali, per ipsius sedis literas concessionem, licentia huiusmodi specialiter exprimentes. Quod si secus factum fuerit, nominationem, electionem & assumptionem huiusmodi decernimus esse nullas, ac carere omni robore firmitatis: & non solum nominatores, electores, & assumptos, verum etiam nominati, electi & assumpti, si huiusmodi nominationi, electioni, seu assumptioni consenserint, aut se de ipsis quolibet modo intromiserint, intendentes & obedientes eisdem, & in hoc omnes dantes ipsis nominatoribus, electoribus, assumptoribus, aut nominatis, electis, vel assumptis, auxilium, consilium vel favorem, publicè vel occultè, cuiuscunque dignitatis vel præminentia, conditionis aut status extiterint, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant, ac nihilominus ipsos nominatos, electos seu assumptos, si contra constitutionem præsentem prædictis nominationi, electioni vel assumptioni consenserint, aut se quoquo modo illis ingesserint, & eorum posteros in perpetuum omnibus feudis, privilegiis, libertatibus, immunitatibus, gratiis & honoribus, quæ à prædicta seu aliis tenent Ecclesiis, censemus esse privatos: ita quod illi, ad quos eorum collatio, concessio seu dispositio pertinet, resumendi ea, aut retinendi, concedendi seu conferendi aliis, seu de ipsis etiam disponendi (prout ad eos pertinet) liberam habeant potestatem: & ne taliter nominati, electi vel assumpti de sua pertinacia vel contemptu valeant gloriari, nos qualibet mandata, præcepta, ordinationes & statuta, quæ fecerint, omnesque sententias, quas intulerint, & quicquid penitus in contractibus & obligationibus seu quibuscunque aliis, urbis nomine, vel tanquam Senatores, Capitanei, Patricii aut Rectores, vel Officiales ipsius egerint, irrita prorsus exnunc & vacua nunciamus. Iudices verò & Tabelliones, qui super his aut eorum aliquibus contra præsentis constitutionis edictum patrocinari vel instrumenta conficere fortè præsumperint, iudicatus & tabellionatus officii se noverint esse privatos. Contemptores quoque, seu violatores præmissorum, vel aliquorum, vel alicujus eorum, ab huiusmodi excommunicationis sententia (præterquam in mortis articulo) absolvi non possint, nisi per Romanum Pontificem, vel de ipsius petita & obtenta licentia speciali: non obstantibus aliquibus privilegiis, indulgentiis, concessionibus, constitutionibus, consuetudinibus & statutis quâcumque firmitate vallatis, quæ in præmissis omnibus nolumus aliquibus vel alicui suffragari: sed omnia, quoad illa decernimus non tenere. Ut autem cives Romanorum, qui ex ipsa urbe naturalem duxisse noscuntur originem, & aut quisvis alii, qui in ipsa ejusve territorio, non advenæ, sed continui habitatores extiterant, non advenæ, sed continui habitatores extiterant, quoad honores ipsius urbis, aut regimen, gratiosis functionibus potiuntur: non intendimus, quod præsens constitutio tales excludat, quin ad unum annum dun-

a Vid. l. j. §. 2. ff. de gr. & Barr. in l. omnes populi. gloss. in c. nonnulli. de rescript. b Dicit Pet. de Anch. nisi hoc fuisset expressum pena privationis feudis, non transivisset in filium, quod tamen ipse latius distinguit. Font. c Quia tunc nulla est casuum reservatio, & ideo omnes Sacerdotes quoslibet penitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt. Concil. Trident. sess. 1. cap. 7. de casuum reserv. d alit. ut autem cives Romani. e aliis, extiterint.

taxat, vel ad aliud tempus brevius nominari ad ipsius regimen, & officium eligi valeant, ac assumi: etiam si prædictorum Principum & aliorum fratres, filii vel nepotes existant: aut etiam si extra urbem & ipsius territorium sub nomine comitatus, baronia, seu cuiuscunque alterius tituli in hominibus a vel localis quibusvis jurisdictionem seu potestatem aliquam temporalem vel perpetuam obtinerent: dummodò prædicta jurisdictio vel potestas extra urbem & territorium præfata consistens, non tantæ præminentia vel notabilis potentatus existat, quod eam b obtinentes ejus occasione vel causâ cum aliis exclusis à dicto urbis regimine (ut præmittitur) præsentis constitutionis oraculo rationabiliter includantur.

CAP. XVIII.

¶ Canonici cathedralis Ecclesie ipso jure vel per sententiam (præterquam in casu negligentia) eligendi potestate privati, ad Papam jus devolvitur eligendi: in inferioribus Ecclesiis semper ad proximum superiorem devolvitur. h. d.

Bonifacius VIII.

¶ Quamquam in casu c negligentia sit statutum à jure, ut Ecclesia cathedralis vacante, si per eos, ad quos spectat, non fuerit electio de Pralato intra tempus debitum celebrata, eligendi potestas ad superiorem proximum devolvatur: hoc tamen non est ad casum alium extendendum. Igitur si electores in huiusmodi Ecclesia, vel ipso jure, cum eligenti scienter indignum, vel per sententiam, cum formam traditam in generali d Concilio non observant, eligendi potestate priventur: non ad dictum superiorem, sed ad Romanum Pontificem potestas eadem devolvitur. Secus autem in inferioribus Ecclesiis est censendum.

CAP. XIX.

¶ Constitutione, Ut circa. non satisfecit appellans, qui dijuravit juravit se credere opposita esse vera, vel que sufficere deberent ex eis. Ioann. Andr.

Idem.

¶ Is, qui contra electionis formam vel electi personam aliqua objiciens, ad sedem Apostolicam appellavit, corporali à se præstito juramento, quod illa, quæ in appellatione sua expresserat, vel ea, quæ de ipsis deberent sufficere, vera esse crederet, & se posse probare: non est super objectis vel expressis huiusmodi audiendus. Cum non simpliciter, sicuti tenebatur iuxta constitutionem felicitis recordationis Gregorii Papæ x. prædecessoris nostri, editam in Concilio generali Lugdunensi, juraverit, expressa eadem seu objecta se credere vera esse, & se posse probare: sed indeterminatè illa, vel ea, quæ deberent sufficere de eisdem.

CAP. XX.

¶ Qui contra certam personam, ne eligatur, appellat, constitutionem, Ut circa. servare tenetur. Ioann. Andr.

Idem.

¶ Qui contra certam & nominatam e personam, ne ab aliis eligatur, ad sedem Apostolicam, antequam fiat electio, duxerit appellandum, debet per omnia in appellando servare formam constitutionis felicitis recordationis Gregorii Papæ x. prædecessoris nostri (ut f. circa)

a alit. in nominibus. b Dicto, eam, deest in manuscriptis Codicibus. c Pena imposta per jus in casu negligentia, non includit casum delicti, & sic non pacificantur negligentia & delictum. In Concilio Lateranensi generali sub Innocent. III. cap. 23. d In generali Concilio Lateran. sub Alexan. III. cap. 4. e Potest dici persona certa, licet suo nomine non nominetur. ut de testibus. cap. licet ex quadam. f Nota argumentum, quod alleganti aliud statutum sufficit, quod alleget principium ipsius, absq. eo quod totum extensum producat. sup. c. proximo. Dem.

edita in Concilio Lugdunensi, ac si electione jam facta eum contingeret appellare. Alioquin non observans, poena constitutionis ejusdem se noverit subiacere.

CAP. XXI.

¶ Si compromissum est in plures ut eligat, per unum faciendam est electio pronunciatio, sicut quando proceditur per formam scrutini: alter electio facta non tenet. Ioan. And.

Idem.

¶ Sicut a cum per formam scrutini ad electionem proceditur, est per unum pronuncianda & facienda communis electio, secundum canonicam instituta: sic & per unum debet fieri, cum per formam proceditur compromissi. Quamvis in arbitrio compromissarii lex b humana innuat, quod ab eis omnibus sit pronunciatio facienda: alioquin a pluribus compromissariis facta simul electio, eo ipso viribus non subsistat e.

CAP. XXII.

¶ Decret. supra eodem, licet canon. in collegiatis parochialibus Ecclesiis, & assumptum ad ipsarum regimen, locum non habet. Ioan. And.

Idem.

¶ Statutum d felicitis reformationis Gregorii X. Papa supra decessoris nostri de iis, qui ad parochialium Ecclesiarum regimen assumuntur e, promovendis ad Sacerdotium intra annum, alioquin eidem Ecclesiis sint privati: quod (cum sit poenale) f restringi potius convenit, quam laxari: declaramus ad collegiatas Ecclesias, etiam si alias parochiales extiterint, & ad assumptos ad earum regimen non extendi, sed antiqua jura servari debere potius in eisdem.

CAP. XXIII.

¶ Si Compromissarius secundum traditam sibi metam (scrutatio & in scriptis redactis voluntatibus singulorum) illum eligat, in quem non major pars Capituli, sed plures aliorum comparatione consenserant: non tenet electio, cum prater formas Concilii fuerit celebrata. Ioan. And.

Idem.

¶ Si cui eligendi potestas data fuerit sub hac forma, ut ipse secretò & sigillatim votis singulorum de Capitulo exquisitis, & in scriptis redactis illum eligat, in quem plures de Capitulo partium & comparatione minorum consenserint, licet consentientes majorem partem totius Capituli non attingant: ipseque factò hujusmodi scrutinio & in scriptis redactò, juxta traditam sibi formam, in quem non major pars, sed plures de dicto Capitulo, quam in quenquam alium direxerant vota sua, duxerit eligendum: Talis electio (cum prater formas, quas generale Concilium servari statuit in electionibus celebrandis, decernens eas si aliter fierent, non valere, fuerit attentata) robur non obtinet firmitatis.

CAP. XXIV.

¶ Ex vocatione quocunque modo facta in discordia de Religioso mendicante ad pralaturam extra administrationem sui ordinis, non acquiritur illi jus: nec consentire poterit etiam de Pralati licentia. Idem de vocatione facta à minori parte numero ad quamlibet pralationem de religioso non mendicante: & factum irritum decernit. Et ponit istud cap. unum speciale in mendicantibus. Ioan. And.

a Vid. Conc. Lat. sub Innoc. III. c. 24. ubi traduntur variae electionum forma. b Leges civiles possunt allegari in foro canonico: de quo supra de nov. oper. munt. c. 1. & 2. Dom. c. al. subsistit. d Vid. Card. conf. 30. e Cap. licet Canon. locum habet qualitercumque sit provisum de parochiali Ecclesia: cum dicat taxius, assumuntur, quod congruit cuilibet modo provisionis. f Nota, jura poenalia strictè esse interpretanda. c. in panis. dereg. juris. g Appellatione majora partis intelligitur de majori parte totius, non autem de majori parte comparatione aliarum minorum.

Idem.

¶ Quorundam a oculos sic vitium ambitionis excaecat, quòd quasi suae professionis immemores, quàm contemptis honoribus, abjectis divitiis, spretoque deliciis, arbitrium proprium subjugarunt alterius ditioni, retrò respiciunt ad aratum manu missà, dum præcipitanter ruunt in litigiorum anfractus, & b causarum strepitibus se involvunt, & extra administrationes proprii ordinis solium pralaturæ conscendere moluntur, electionibus, postulationibus seu provisionibus de se in discordia celebratis, improvidè præstando consensum, præbent assensum à suo superiore nonnunquam extorta licentia potius, quàm obtenta: ex quo animarum & Ecclesiarum dispendia noscimus provenisse, & proventura majora in antea verisimiliter formidamus. Volentes igitur huic pesti salubri remedio obviare, præsentì constitutione sancimus, ut nulli Religioso Pradicatorum, Minorum, Eremitarum sancti Augustini, aut quorumlibet mendicantium ordinum ex electione, postulatione, provisione, seu vocatione ad aliquam extra administrationem sui ordinis pralaturam in discordia de se facta jus de cetero acquiratur: nec eorum aliquis tali electioni, postulationi, provisioni, aut vocationi quoquo modo valeat consentire: etiam si magistris, aut ministris, vel prioris generalium eorumdem ad id accesserit licentia vel consensus. Circa c Religiosos quoque alios cujuscunque conditionis vel status existant, volumus hoc servari: ut nec ipsi electionibus, postulationibus, provisionibus, aut vocationibus, à minori parte numero ad pralationes quaslibet de se factis (quæ hoc ipso, quòd à minori parte processerint, nullum prorsus tribuant jus eisdem) suum audeant præstare consensum: etiam si super hoc assensus vel licentia suorum intervenerit Pralatorum. Nos enim quicquid contra præmissa vel eorum aliquod à quoquam contigerit attentari, omninò decernimus irritum & inane.

CAP. XXV.

¶ Non potest electus duas electiones prosequi, petendo confirmationem ex illis: etiam si protestetur se contentum alterà, per quam consequi possit suae intentionis effectum: necesse ergò habet alteram eligere: quàm electà, ad alteram redire non poterit. Ioan. And.

Idem.

¶ UT quis duas d electiones de se in aliqua Ecclesia celebratas prosequatur insimul, & confirmationem petat ex eis (cum non nisi ex una ipsarum valeat jus habere) rationi consonum non putamus: Etiam si se contentum esse velle alterà, per quam suae intentionis consequi possit effectum, in initio protestetur. Oportet ergò eum (ne cum ipsius Ecclesiae, vel sui adversarii, si quem habet, discrimine in incerto vagetur) eligere, quam prosequi velit ex illis: & confirmationem petere tantummodò ex eadem: Regressum ad aliam, cui per electionem alterius renunciare, sibi que jus ex ea non competere profiteri videtur, nullatenus habiturum.

CAP. XXVI.

¶ Si electus non consentit, vel post consensum renunciat, vel moritur, vel propter occultum sui vitium electio cassatur: eligentes ad eligendum extunc integrum tempus habebunt: nisi circa id egerint fraudulenter. Ioan. And.

a Declarat hunc text. prout in Clem. quod circa de elect. b dicitio, & deest in manuscr. Luc. 9. c Vide Oldrad. conf. 103. & Conc. Trid. sess. 25. tit. de reg. c. 6. d Nota ex hoc c. posse quem obtinere duplicem electionem in eadem Ecclesia, tamen confirmationem querere non posse, nisi ex una. Item non posse aliquem causare titulum super eadem re, nisi ex una causa. vide text. in c. inter dilectos. de fide instrum.

Idem.

SI electio ex eo non sortiatur effectum, quia electus consentire recusat, vel post consensum renunciat iuri suo, aut forte diem claudit extremum, seu propter fecerant quod spectabat ad ipsos, intra juris terminum eligendo) habebunt à dissensu, renunciatione, morte, vel irritatione prædictis, ac si vacatio nova esset, tempus integrum ad electionem aliam celebrandam: Dummodo nil fraudulenter egerint in præmissis.

CAP. XXVII.

¶ *Si Religiosus non obtenta licentiâ consentit electioni de se facta extra suum monasterium, non valet consensus, & irrita est electio.*

Idem.

SI Religiosus *a* (cujus arbitrium *b* non ex sua, cum velle vel nolle non habeat, sed ex illius, quem vice Dei supra caput suum posuit, & cuius imperio se subiecit, voluntate dependet) electioni de se ad prælationem aliquam extra suum monasterium, vel suam Ecclesiam celebratæ, sui superioris, qui dare ipsam valeat, non petita licentiâ, & obtenta præsumperit consentire, consensus sic præstitus non teneat, & in pœnam præsumptionis illius electio eadem ipso facto viribus vacuetur omnino.

¶ *Solus Superior sine Conventu dare potest suo Religioso consentiendi & transeundi licentiam. b. d.*

Quia verò utrùm Religiosus consentiendi electionibus de se factis, & ad prælationes, ad quas electi fuerint, transeundi à suis Superioribus, sine fratri *c* consilio, licentiâ dari possit (cum iura super hoc sint varia) dubitatur interdum: Nos ad hujusmodi dubitationem tollendam, & ut ordinationes Ecclesiarum ac monasteriorum, in quibus tales electi existerint, celerius & facilius valeant expediri: decernimus, ut iidem Superiores (suis irrequisitis Conventibus) electis hujusmodi consentiendi & transeundi, liberam dare valeant facultatem.

CAP. XXVIII.

¶ *Monachus in Abbatem eligi non potest, nisi sit expressè professus. Ad dignitatem autem Episcopalem & in seculari, & in regulari Ecclesia, talis eligi poterit.*

Idem.

Nullus Religiosus *d* ad Abbatiam seu prælaturam suam vel alterius religionis de cætero eligatur, nisi antea fuerit ordinem regulatæ expressè professus. Quod si secus actum *e* fuerit, eo ipso irritum habeatur.

Ad dignitatem verò Episcopalem (ad *f* quam novitii eliguntur interdum) talem in secularibus vel regularibus Ecclesiis eligi minimè prohibemus.

CAP. XXIX.

¶ *Forma electionis iradita per decr. supra eod. Cum dilecti, non est sublata per sequem Concilium: Quia propter. b. d. lo. An.*

Idem.

Cum expediat concordare iura iuribus, & eorum correctiones (si sustineri valeant) evitari: Decretalem felicis recordationis Innoc. Papæ III. prædecessoris nostri, quæ innuit sub ea forma posse in electionibus licitè & compromitti, ut compromissarii secretò & sigillatim voluntatibus omnium inquisitis, illum, in quem major & sanior pars Capituli consenserit, eligere teneantur: declaramus abrogatam non esse per subsecutum Concilium generale: imò potest in ipsis electionibus ut prius procedi licitè per eandem.

a Vid. Clem. cum concessa. de elect. & extrav. Benedicti. qua incipit, Si religiosus. de elect. *b* vid. text. iv. c. vij. judic. Dom.

c Nota quod Monachi dicuntur fratres. *c* causam. sup. de jud. Dom. allegat. ibi c. pen. infr. eod. de privul. Font. *d* Vid. Clem. cum rationi. de elect. *e* al. ita: factum fueris. *f* al. ita: ad etiam novitii, &c. *g* dictio, licite, deest hic in antiq. Cod.

CAP. XXX.

¶ *Accedens ad sedem Apostolicam pro instruendo negotio electionis per Decr. Cupientes. eundo hac de causa, stando, & redeundo integrè (præter quotidianas distributiones) percipit fructus beneficiorum, quos percipere posset in ipsa Ecclesia residendo. Ioan. Andr.*

Idem.

Cum non deceat alicui suum officium esse damnosum: Statuimus, ut ii, qui juxta constitutionem felicis recordationis Nicolai Papæ tertii prædecessoris nostri super hoc editam, ad Apostolicam sedem venerint, eam circa imminetium electionum negotia instruendi: (cum tales Ecclesiarum suarum a prosequentes utilitatem, censerent debeant residentes) fructus beneficiorum suorum, quæ obtinent in illis Ecclesiis, quarum negotia prosequuntur, & etiam aliorum, quos recipere vel possent recipere in ipsis *b* Ecclesiis residendo, integrè (quotidianis distributionibus duntaxat exceptis) recipiant, ad sedem properare veniendo eandem, ibidemque hac de causa morando, & ad ipsas Ecclesias redeundo, ac si personaliter in eisdem Ecclesiis residerent: Non *c* obstantibus quibuslibet consuetudinibus vel statutis Ecclesiarum ipsarum contrariis, seu privilegiis quibuscumque, per quæ præmissorum effectus posset quomodolibet impediri.

CAP. XXXI.

¶ *Is, qui opponit evidentem defectum scientiæ vel personæ, contra promovendum ad aliquam dignitatem, panitere non potest. causam reddit. Ioan. Andr.*

Idem.

AB eo, qui contra electum vel postulatum seu promovendum ad aliquam dignitatem, inter cætera, quæ obijcit, evidentem *d*, notorium seu manifestum scientiæ, vel alium personæ defectum opponit: ipsius defectus oppositio, vel ejus qualitas nequeunt postea revocari. Cum enim opponens (si quod de defectu opposuit hujusmodi, desituri veritate contingat) à prosecutione causæ debeat omnino excludi, & puniri perinde ac si in probatione omnium, quæ obijcerat, defecisset: justum est, ut (postquam ad oppositionem eandem procedit) nequeat in præjudicium ejus, contra quem opposuit, ulterius pertinere.

CAP. XXXII.

¶ *Canonicus impubes ad electionem non vocatus, non agit de contemptu.*

Idem.

EX eo quòd ad electionem Episcopi, quæ te in pupillari constituto ætate, in tua Ecclesia extitit celebrata, cum cæteris ejusdem Ecclesiæ Canonicis non fuisse admittus, de contemptu conqueri, aut electionem eandem impugnare non potes: Cum tam juris, quam rationis existat, ut tales (cum discretionè careant) ad præstandum in electione suffragium nullatenus admittantur.

¶ *Non professus cum professis, vel conversi Laici cum Clericis, electioni interesse non debent. b. d.*

In Ecclesiis quoque regularibus, vel monasteriis, hi qui non sunt tacite vel expressè professi, non debent cum professis, vel conversi Laici cum Clericis, electionibus interesse.

CAP. XXXIII.

¶ *Si ab electione cathedrali vel regulari Ecclesiæ, in scriptis ex causa probabili appellatur ad Papam, eà pendente confirmatio facta per ordinarium non valet. Requirit Decr. Cupientes, non solum quòd electus veniat, sed quòd usq; ad finem negotium prosequatur:*

a Summè potest dici id, quòd est suum in parte, & non in toto: nam Ecclesia non est tota Canonici: vide gloss. infr. de prob. cum in illis. *b* al. ita: in dictis Ecclesiis. *c* al. ita: non obstantibus quibuslibet aliis consuetudinibus. *d* Vid. text. infr. de verbor. signific. cap. 2. *e* Vid. c. inquisitionis. supra de accus. Deminc.

& ha-

& habet locum etiam, cum appellatur à confirmatione vel provisione. Ioan. Andr.

Idem.

Si postquam ab electione in cathedrali vel regulari Ecclesia celebrata, fuerit in scriptis ex causa probabilis, quæ probata deberet legitima reputari, ad sedem Apost. appellatum, electionem ipsam per ordinarium confirmari contingat: huiusmodi confirmatio, nisi prius fuerit canonicè ab appellatione ipsa recessum (cùm sit ab eo, qui non potuit a de facto præsumpta) nullam obtinebit roboris firmitatem. Si verò electus, qui iuxta constitutionem felices recordationis Nicolai Papa tertii, prædecessoris nostri, ad dictam sedem venerat pro electionis suæ negotio prosequendo, de Romana curia sine licentia recesserit, antequam huiusmodi negotium sit finitum, ejus electio auctoritate constitutionis ipsius (quæ non solum ut quis veniat, sed etiam ex sui mente exigit, quòd usque ad finem negotium prosequatur) eo ipso viribus evacuetur b omnino. Cùm autem ab electionis confirmatione vel facta provisione per eum, ad quem propter inferiorum negligentiam fuerat devoluta eligendi potestas, ad sedem appellatur eandem: constitutionem prædictam in veniendo & mittendo, & aliis quæ perstringuntur, in ea convenit observari.

CAP. XXXIV.

¶ Dispensare possunt Episcopi & superiores cum habentibus parochiales Ecclesias sibi subiectas, quòd usque ad septennium studendo non teneantur ad Sacerdotium promoveri: ad Subdiaconatum tamen debent promoveri intra annum: aliàs sunt privati. Et illo durante septennio debet in illis Ecclesiis idoneus poni Vicarius, de fructibus Ecclesie sustinendus. Elapso septennio debet rector intra annum in Presbyterum promoveri.

Idem.

Cùm ex eo, quòd felices recordationis & Gregorius Papa X. prædecessor noster, statuit in Concilio Lugdun. ut ad regimen parochialium Ecclesiarum assumpti, sed ad Sacerdotium promoveri faciant intra annum à sibi commissis regiminis tempore connumerandum d, & personaliter resideant in eisdem: Alioquin si intra idem tempus promoti non fuerint, huiusmodi Ecclesiis absque monitione alia sint privati: Nonnullis extunc parochiales Ecclesias reculantibus acceptare, legendi & proficendi (cùm eis facultates non suppetant, nec ab Ecclesiarum Prælati de aliis beneficiis in plerisque mundi partibus interduim provideatur eisdem) opportunitas sit sublata, in grande universalis Ecclesiæ (quæ ad sui regimen viris literatis permixtè noscitur indigere) dispendium & iacturam: Nos super hoc multorum instantiâ excitati frequentè, volentes cupientibus in scientia proficere, ut fructum in Dei Ecclesia suo tempore asserere valeant opportunum, utiliter providere: præsentis constitutione sancimus, ut Episcopi, eorumq; superiores cum iis, qui huiusmodi subiectas sibi Ecclesias obtinent vel obtinuerint, in futurum dispensare possint liberè, quòd usque ad septennium literarum studio insistentes promoveri minime teneantur, nisi ad ordinem Subdiaconatûs duntaxat, ad quem intra prædictum annum recipiendum (ne sicut à multis de Christi patrimonio sublimatis olim factum esse dignoscitur, à statu retrocedere valeant Clericali) omnino adstringi volumus: & nisi receperint, penam contentam in dicto Concilio eo ipso percelli. Porro septennio prædicto durante, iidem Episcopi & superiores sollicitè providere procurent, ut per bonos & sufficientes Vicarios, ab eis in huiusmodi Ecclesiis deputandos, animarum cura

diligenter exerceatur, & deserviat laudabiliter in divinis: quibus de ipsarum Ecclesiarum proventibus necessaria congruè ministrantur. Elapso verò dicto septennio a, hi, cum quibus fuerit (ut præmittitur) dispensatum, ad Diaconatûs & Presbyteratûs ordines intra annum se faciant promoveri: alioquin extunc dictam penam (nisi iuxta de causa id omiserint) ipso jure se noverrint incursumos.

CAP. XXXV.

¶ Quatuor dicit. Primo, quòd ad penam privationis Rectoris parochialis Ecclesie non promoti requiritur, quòd annus integer sit completus. Secundo, quòd annus ille non currit iuste impedito. Tertio, quòd post privationem, Ecclesia eidem conferri non potest. Quarto, quòd non promotus, si eo animo receperat Ecclesiam, ut fructus anni perciperet, teneatur ad restitutionem ipsorum. Et qui eâ mente contulit, Ecclesiam servare debet indemnem. Ioan. Andr.

Idem.

Commisita tibi parochialis Ecclesia, quanquam tantum de anno transiverit, quòd intra ipsum nequeas iuxta statutum generalis Concilii Lugdunensis ad Sacerdotium promoveri: non est nisi tunc demum, cùm ex toto b fuerit ipse annus elapsus, censenda vacare, nec potest alteri antea te nolente conferri. Annus autem, huiusmodi, qui à tempore illo incepti, quo ipsius Ecclesiæ regimen commissum tibi extitit, & possessionem ejus pacificam habuisti, vel per te stetit, quo minus haberes eandem, tibi non currit, si promoveri iusto impedimento detentus intra tempus huiusmodi nequivisti. Porro si intra dictum tempus non fueris rationabili causâ cessante promotus, tibi Ecclesia ipsa, quâ dicti statuti auctoritate jam privatus existis (ne statutum ipsum fiat ludibrio, debitoque frustretur effectu, & non rebus, sed verbis, cùm sit potius contrarium faciendum, lex imposita videatur) nullatenus eâ vice poterit iteratò conferri. Ceterum si promoveri ad Sacerdotium non intendens, parochialem receperis Ecclesiam, ut fructus ex ea per annum percipias, ipsam postmodum dimissurus (nisi voluntate mutata promotus fueris) teneberis ad restitutionem fructuum eorundem: cùm eos receperis fraudulenter. Illum autem, qui eam tibi contulit, cùm te non crederet ad huiusmodi ordinem promovendum (præter divinam, quam exinde incurrit offensam) ad servandam indemnem eandem Ecclesiam decernimus obligari.

CAP. XXXVI.

¶ Abbas exemptus eligitur in Episcopum: sed transire non potest sine licentia Papa vel Legati de latere.

Idem.

SI Abbatem Ecclesiæ Romanæ immediatè subjectum, in vestrum Episcopum elegistis, reprehendi exinde nullâ ratione poteritis: ei tamen ab alio, quàm à nobis vel Apostolica sedis Legato, si sit in provincia, de latere c nostro missus, dari non potest licentia suam deserendi monasterium, & ad vestram Ecclesiam transeundi.

¶ Legatus de latere potest confirmare electiones Episcoporum exemptorum: reliqui non sine speciali mandato. Ioan. Andr.

Huiusmodi verò Legatus, qui majus omnibus post Rom. Pontificem in provincia sibi decreta imperium censetur habere, Archiepiscoporum, Episcoporum, & exemptorum electiones potest ex officio confirmare. Alii autem Legati hoc nequeunt: nisi id eis à sede ipsâ specialiter sit commissum.

a Dispensare non potest Episcopus ultra septennium cum curato super non promotione ad Sacerdotium. b Ubi statutum præcipit certam penam solvendam intra annum, illa pena peti non potest, donec annus totaliter sit elapsus. c De triplici genere legatorum, vide gloss. in c. 7. de off. leg. & Dem. meum Brunellum in lib. de potest. legati. Font.

a Gestâ à iudice incompetens sunt nulla. ad hoc supra de iud. at si Clerici. clem si Dom. b aliàs, vacuatur. c Aliàs ita: dominus Gregorius Papa prædecessor noster. d numerandum.

CAP. XXXVII.

¶ Si Compromissarius non eligat intra tempus juris, ad proximum superiorem devolvitur potestas providendi. Si eligat, sed indignum, indistincte redit ad compromittentes: nisi iam scienter ratum habuerint. Idem si electus idoneus non consentit. Si Compromissarius scienter eligat indignum, ipse solus ab Ecclesiasticis beneficiis aeternio est suspensus, nisi id compromittentes scienter ratum habuerint. Et poena praedicta suspensionis non habet locum in Episcopo compromissario, nec in electione inferiorum Episcoporum. Et restringitur illa poena ad beneficia, quae obtinet in Ecclesia offensa. Et idem in beneficiis illius, qui deficit in probatione ejus, quod objicit in personam. Ioan. And.

Idem.

¶ Si Compromissarius, in quem defuncto a Episcopo transferitur eligendi potestas, negligenter intra tempus a jure statutum eligere praetermittat, ad superiorem proximum potestas devolvitur providendi, sibi que compromittentes impudent, qui in talem potestatem hujusmodi transfulerunt.

Si vero eligat, sed indignum, tunc sive scienter id fecerit (cum dolus ipsius est, qui non sunt in culpa, non debeat imputari b) sive etiam ignoranter (cum suo sit functus officio) eligendi potestas (nisi et ipsi scienter electionem talem ratam habuerint) liberè revertitur ad eosdem. Idem fit, cum eligat idoneum, sed electus renuit consentire.

Porro eo casu, cum scilicet indignus eligatur ab eodem, compromittentes (quos illius odio non convenit praegravari) nequaquam (nisi sicut praemittitur ratum) habuerint puniuntur: sed ipse (ut poena suam auctorem teneat) a beneficiis Ecclesiasticis tennio, juxta Lateranense Concilium, suspenditur ipso jure. Hujusmodi quoque poena, nec in Episcopo, si ad eligendum fiat compromissarius sic peccante (cum de jure nullam sententiam suspensionis incurrat, nisi de ipso expressa mentio habeatur) nec in aliorum, quam Episcoporum & superiorum ipsorum electionibus, cum peccatur in ipsis, vendicat sibi locum. Restringitur etiam dicta poena solum ad ea beneficia, quae peccans, in illa obtinet Ecclesia, quam taliter eligendo specialiter noscitur offendisse. Et idem in illius beneficiis est censendum, qui alicujus electionem, postulationem, aut provisionem impugnans, in probatione deficit ejus, quod objicit in personam.

CAP. XXXVIII.

¶ Procurator ad appellandum secundum formam c. Ut circa, non est idoneus, nisi omnia objecta, & forma juramenti in procuratorio exprimentur. h. d. secundum Panorm.

Idem.

¶ Procurator ad appellandum contra electionem, postulationem aut provisionem alicujus e, non aliter idoneus de cetero reputetur, quam si omnia, quae in forma objicere vel personas, & propter quae appellare intendit, singulariter & clare in ejus procuratorio sint expressa: Habeatque speciale mandatum jurandi corporaliter in eorum animas, quorum procurator existit, quod ipsi credunt expressa hujusmodi vera esse, & se posse probare.

CAP. XXXIX.

¶ Cassata confirmatione, vel cassata nunciata propter defectum jurisdictionis, vel solennitatem omissam: non propter hoc electio cassata dicitur. Ioan. And.

a Electio potest fieri antequam Episcopus tradatur sepultura. de quo vide c. Bone. supra eodem. b Vide l. fin. C. de acq. pos. ubi ejus delictum concernit processum & poenam. de Anch. Font. c. dicitur, alicujus, deest in manuscript. Codicib.

Idem.

¶ Si confirmationem electionis a propter debitam juris solennitatem in confirmatione ipsa omissam, vel ex eo, quia ipse qui confirmavit, confirmandi non habuit potestatem, cassari, seu cassam & irritam nunciari contingat: non propter hoc procedens electio (si aliis sit canonica) intelligitur infirmari.

CAP. XL.

¶ Si vacante cathedrali, regulari, vel collegiata Ecclesia, singulares persona Capituli vel conventus occupant bona a Praelato dimissa, vel vacationis tempore obventura, donec plenè restituant, ab officio & quibuscunque beneficiis sunt suspensi: non obstantibus privilegiis, statutis, & consuetudinibus quacunque firmitate vallatu. Ioan. And.

Idem.

¶ Quia saepe contingit, quod cathedralibus & regularibus ac collegiatis Ecclesiis vacantibus, Capitula, conventus, collegia e, & singulares earundem persona bona a Praelatis ipsarum dimissa, vel vacationis tempore obventura, quae in utilitatem dictarum Ecclesiarum expendi, vel futuris deberent successoribus fideliter reservari, occupant, inter se dividunt, surripiunt, dilapidant, dissipant, & consumunt in earum grave dispendium & jacturam: Nos ipsorum ausus reprimere, ac Ecclesiarum indemnitate praecavere volentes: decernimus ut ii, qui praemissa de cetero praesumpserint, eo ipso sint, & tandiu maneat ab officio & beneficiis quibuscunque suspensi, donec plenè restituerint, quicquid de bonis percepserint supra dictis: Non obstantibus quibuslibet privilegiis vel indulgentiis, aut contrariis consuetudinibus, constitutionibus, vel statutis, juramento, confirmatione sedis Apostolicae, aut alia quacunque firmitate vallatis: quae omnia, quoad hoc, auctoritate Apostolica revocamus, cassamus, & irritamus, ac nullius deinceps volumus esse firmitatis.

CAP. XLI.

¶ Decretalis, Ut circa, solum in extrajudicialibus appellationibus locum habet: in judicialibus autem antiqua jura servanda sunt. h. d. Ioan. And.

Idem.

¶ Constitutio legis recordationis Greg. Pape praed. noff. edita in Concilio Lugdun. formam exprimens, secundum quam ab iis, qui in electionibus, postulationibus, aut provisionibus se opponunt, debeat appellari: locum sibi non vendicat, nisi solum cum in eis extra judicium appellatur.

Quando vero in judiciis e in hujusmodi negotiis appellari contingit, anteriora jura (cum per eam immutata non fuerint) observari oportet.

CAP. XLII.

¶ Habens plenam administrationem cathedralis Ecclesiae in spiritualibus & temporalibus, jurisdictionalia exercere potest: sacramentalia non, nisi Episcopus fuerit. h. d. Dom.

Idem.

¶ S, cui procuratio seu administratio cathedralis Ecclesiae plena & libera in spiritualibus & temporalibus a sede Apostolica (cui soli hoc competit) est commissa: potest (alienatione bonorum immobilium duntaxat excepta) omnia, quae jurisdictionis Episcopalis existunt, & quae potest electus exequi confirmatus, liberè exercere.

Illaque quippe, quae ministerium consecrationis exposcunt (nisi fuerit Episcopus) per alios faciat Episcopos expediti.

a Secundum Doctorem. iste text. habet locum etiam in aliis confirmationibus. vide Felinum in c. constitutus. de rescript. Font. b Jura debent adaptari iis, quae saepe contingunt. vide gloss. de dispens. impub. literas. c Quomodo puniantur colleg. vid. Bart. in laut. facta. ff. de pan. c. si civitas. de sent. excom. de Anchar. Font. d dicitur, in, deest in manuscript. e al. in judicio.

CAP.

CAP. XLIII.

¶ Monialis non eligit, nisi peregerit duodecimum annum, & sit tacite vel expresse professus: nec eligitur nisi peregerit tricesimum annum, & fuerit expresse professus. hoc dicit prima pars usque ibi, Sani. Ioan. And.

Idem.

Indemnitibus a monasteriorum Monialium, quae frequenter propter electiones in discordia celebratas, in ipsis grandia in spiritualibus & temporalibus dispendia patiuntur, occurrere desiderabiliter affectantes: statim, ut cum in eis fuerit electio facienda, nulla Monialis (nisi duodecimum annum peregerit, & professus fuerit tacite vel expresse) ad eligendum cum aliis admittatur. Nec in Abbatissam, aut Priorissam (ubi per Priorissam monasterium gubernatur) de cetero eligatur aliqua, nisi tricesimum annum compleverit, & expresse professus fuerit ordinem regularem.

¶ Non obstante contradictione, vel appellatione quacunque, electa a duabus partibus numero, cum per scrutinium proceditur, examinatione praemissa per officium presidentis confirmatur & benedicitur. Item publicato scrutinio, antequam ad alius extraneos se divertant, eligentes possunt accedere ad illam, qua maiorem partem Conventus numero habet, & si per accessum ad duas partes pervenerint (sicut in primo casu) confirmabitur & benedicitur: non tamen admittitur contradicentibus potestas denunciandi vel accusandi, cum Abbatissa fuerit benedicta, & possessionem adeptae. Item de objectu contra electam a maiori parte Conventus, qua tamen duas partes nec a principio, nec per accessum habet, ante confirmationem sine strepitu & figura iudicii inquiretur. Ipsa tamen (alienatione bonorum, & Monialium receptione sibi interdicitur) interim ministrabit. Item a minori parte electa nullum jus acquiritur, nec alia possunt accedere ad eam: nec tibi sit collatio, nisi numeri ad numerum. h. d.

Sane si ad electionem per formam scrutinii procedatur, & (votis in diversa divisus) electiones e per plures in discordia celebrari contingat: ea, quae a duabus partibus numero fuerit celebrata (exceptione seu contradictione aut appellatione quacunque partis alterius non obstante) per superiorem (prius tamen ex officio, prout spectat ad ipsum, diligenti examinatione praemissa) si alias inventa fuerit canonica, confirmetur: & confirmata electa, si Abbatissa extiterit, benedictio impendatur. Si autem nulla earundem electionum a partibus fuerit celebrata duabus: tunc non obstante, quod sit publicatum scrutinium, & ad electionem processum, possint Moniales, quae in aliam vel in alias dixerant vota sua, licet per consensum, antequam ad alius divertant extraneos, omni praeviditate cessante, ad illam accedere, quae ab aliis maiorem partem Conventus numero facientibus electa. Et si per accessum huiusmodi ad duas partes perveniri poterit, illis, quae antea in eam consenserant computatis, confirmetur & benedicitur, ac si duas partes ab initio habuisset, ut in casu proximo est praemissum. Verum si qua fuerint Moniales, quae postquam in praemissis casibus talis confirmata & benedicta extiterit, ac possessionem suam administrationis fuerit affecta, voluerint in modum denunciationis vel accusationis, ut a dignitate deiciatur adepta, proponere aliquid contra ipsam, eis per praedicta proponendi minimè sit subdata facultas. Si verò ad illam, quae a maiori parte (ut praemittitur) est electa, no-

a De materia huius. §. vide quod novissime definitum est. Trid. sess. 25. tit. de regular. & monial. c. 7. vide Conc. Agathens. c. 19. b de articulo huius §. & seq. vide quod novissime sancitum est. Trid. sess. 25. tit. de regularib. & monialib. c. 6. c in antiquo Codic. ita: electiones plures in discordia, absque ditione, Per. d. al. ita: & confirmatur, & benedicitur. e al. expresse.

luerint aliae accedere Moniales: vel si accesserint, non tamen, quòd cum aliis prius in eam consentientibus faciant duas partes: tunc super a objectibus partis alterius, si quae fuerint, & super aliis, quae in tali negotio sunt ex officio inquirenda, plenè sine strepitu iudicii & figura per superiorem inquiratur primitus, antequam confirmetur eadem electio, vel etiam infirmetur: sed interim praesentis constitutionis auctoritate in spiritualibus & temporalibus liberè administret: sic tamen, quòd de rebus monasterii nil penitus alienet, nec aliquam in Monialem recipiat quoquo modo. Si qua verò a minori parte Conventus numero nominata fuerit vel electa, ex nominatione vel electione huiusmodi (quas eo ipso, quòd pars minor eas fecerit, vires aliquas nolumus obtinere) ipsi jus aliquod quomodolibet non quaratur: nec ad eam ab aliis per consensum in hoc casu valeat accessus haberi. Ut autem cum per praedictam formam proceditur, facilius in huiusmodi Monialium electionibus ad concordiam veniatur: decernimus, ut non zelus ad zelum, nec meriti ad meritum, sed solum numeri ad numerum fiat collatio in eisdem.

¶ Electa per compromissum benedictio impendatur, non obstante minoris partis contradictione: sed si maior se ei opponat, liberè administrabit, nec confirmabitur. Si autem ei se opponat pars in duplo maior, non administrabit, nec confirmabitur, sed expectabit levis eventum. h. d.

Ceterum si per formam compromissi fuerit in electione processum, & electa pars aliqua se opponat: si minor, ipsius (ut in forma scrutinii statuitur) confirmetur electio, & eidem benedictio impendatur, partis eiusdem contradictione, vel exceptione, aut appellatione quolibet non obstante: sed per hoc denunciandi vel accusandi eam postmodum sibi via minimè sit praclusa. Si maior, ejus (donec de objectis b & aliis, ut in eadem forma scrutinii praemittitur, fuerit inquisitum) confirmatio vel infirmitas differatur: sed interim (ut praedicitur) liberè administret, nisi forsitan pars opponentium extiterit duplo maior: tunc enim administrare ipsam nolumus, sed litis eventum potius expectare.

¶ Si ab opponentibus in casibus praemissis appellatur, constituto, ut circa, servabitur: sed Moniales ad sedem Apostolicam personaliter non veniant, sed procuratores secundum constitutionem cupientes mittent. h. d. Ioan. And.

Porro si in huiusmodi electionum negotiis contingerit (in illis duntaxat casibus, in quibus oppositiones iuxta praemissa fuerint admittendae) ad sedem Apostolicam appellari: appellantes formam constitutionis felicitis recordationis Gregorii Papae praedecessoris nostri, editae in Concilio Lugdunensi diligentius servare teneantur. Sed cum eas propter sexus verecundiam, & suaeque conditionis statum non deceat, nec ipsis expediat publico cui demonstrari, aut extra sua monasteria evagari, nolumus quòd electa, vel etiam eligentes aut appellantes, seu haec, contra quas appellatum fuerit, ad eandem sedem personaliter veniant quoquo modo. Sed procuratores sufficienter instructos, iuxta constitutionem pia memoriae Nicolai Papae tertii, praedecessoris nostri, ad sedem ipsam transmittant: per eos electionum ac appellationum & postulationum suarum prosecutionem negotia, prout iustitia suadebit: poenam in dicta constitutione contentam ipso iure, si hoc non fecerint, incursum.

¶ Ponentes vel nutriendes discordiam in electione Monialium, ipso iure sunt excommunicati. h. d. Ioan. And.

Postremò hi, quos ad dirigendas in huiusmodi electionibus Moniales easdem deinceps contingerit evocari, ab his prorsus abstineant, per quae inter eas super

a Al. ita: super objectis partis alterius, si qua, &c. b al. objectionibus. c Vide hic effectum verecundiae per Anchar. Per. d al. filius. ff. de cond. instit. l. Fons.

35

faciendis ipsis electionibus oriri a possit discordia, vel exorta nutrir: aliis eo ipso excommunicationis sententia se noverint subiacere.

¶ Hec constituto locum habet in Monialibus regulariter viventibus, & in Canonicis secularibus: hoc excepto, quod non debeant, nisi si professi, eligere vel eligi: quod non potest sibi vendicare locum in Canonicis secularibus: per hoc tamen Papa non approbat statum distillarum Canonicarum secularium. h. d. Ioan. And.

Supradicta siquidem nedum in monasteriis, in quibus sunt Moniales viventes sub aliqua de religionibus approbatis: sed etiam in illis, ubi sunt juxta quarundam provinciarum consuetudinem mulieres, quæ nec propriis renunciant, nec professionem faciunt regularem, sed vivunt ut in secularibus Ecclesiis Canonici seculares, volumus per omnia observari: eo (quod supra dicitur) duntaxat excepto, ut non eligantur, nec eligant non professæ, cum in ipsis hoc locum sibi nequeat vendicare: per hoc tamen earum statum, ordinem seu regulam nolumus nec intendimus approbare.

¶ Jura de virorum electionibus tractantia, per hoc capitulum non sunt mutata. h. d.

Ad hac licet præmissa, quæ in multis à jure communi discrepare noscuntur, circa electiones in quibuslibet mulierum monasteriis faciendis ex certis causis rationabilibus specialiter duxerimus statuenda: intentionis tamen nostræ nequaquam extitit, ut per illa, quoad electiones in aliis virorum monasteriis, vel quibusvis Ecclesiis celebrandis aliquid immutetur: sed jura præcedentia in sua omnino remaneant et firmitate.

CAP. XLIV.

¶ Si ordinarius post recessum appellationis interjectæ ad curiam, in casu electionum Episcopatum, non inquisito an pravitas intervenit, procedit, confirmat, vel consecrat, prædicta non tenent: & ipse ab Episcoporum confirmatione & consecratione suspensus est per annum. h. d. Dominicus de sancto Germano.

Idem.

Providâ consideratione generale Concilium Lugdun. concessit, ut ab appellationibus in judicio, vel extra judicium ad sedem Apostolicam in electionum Episcoporum, & eorum superiorum negotiis interjectis, per quas ad sedem ipsam eadem negotia deferuntur, partes (nullâ interveniente pravitate) recedere valeant, antequam ipsi sedi Apostolicæ appellationes eadem fuerint præsentate: sed inferiores judices, quorum est (appellatione cessante) negotiorum cognitio eorundem, si in hoc pravitas intercesserit, ante omnia diligenter inquirant, & si eam intercessisse repperint, se non intromittant ullatenus de eisdem: sed præstant ipsi partibus peremptorium terminum competentem, quo cum actis & munimentis suis Apostolico se conspectui præsentent. Verum cum nonnulli concessione hujusmodi abutentes, suam (inquisitione præfatâ omisâ) cognitionem in eisdem negotiis interponant, ad confirmandas electiones, & consecrandos electos temerè procedendo: Nos super hoc expressius providere volentes, confirmationes & consecrationes hujusmodi, & quoscunque processus alios, quos (inquisitione præmissâ non habitâ) contigerit de cætero in talibus negotiis attemptari, decernimus, nullius penitus existere firmitatis: & confirmantes & consecrantes eosdem (ut in eo, in quo peccaverint, puniantur) ab Episcoporum con-

a. Doct. not. quod perna statuta procurantibus oritur discordia, non legat jam ortam intervenientes. Font. b. Aliis ita: sed et in illis etiam, ubi, &c. c. In manuscriptis ita: ex certis causis & ratio abhibetur, &c. d. Aliis, existit. e. Aliis, manent. f. Vid. gloss. in Clem. 1. de jure patr. g. Vid. gloss. l. 1. ff. de divor. in princip. & Barr. in l. prator ait. 5. hoc, inter dictum. ff. de nov. oper. nunciat.

firmatione ac consecratione per annum continuum ipso jure fore suspensos.

CAP. XLV.

¶ Si Papa sibi provisionem Ecclesiæ cathedralis reservavit, nubiuit & decrevit, non est vitata electio, quæ præcesserat: omnia tamen, quæ reservationem sequuntur, carent effectu. Ioan. Andr.

Idem.

Si eo tempore, quo provisionem alicujus Ecclesiæ cathedralis ex quavis causa dispositioni seu ordinationi sedis Apostolicæ reservamus, inhibentes, ne ad electionem vel provisionem faciendam in ea quomodolibet procedatur, & decernentes, si secus super hoc à quoquam scienter vel ignoranter attentatum extiterit, irritum & inane, jam ad electionem forsitan sit processum in ipsa: Præsentî constitutione sancimus, quod licet reservatio, inhibitio, & decretum hujusmodi non efficiant electionem, vel alia, quæ præcedunt, efficiunt tamen, ut effectum careant ea, quæ postmodum subsequuntur.

CAP. XLVI.

¶ Absens plures procuratores: ad altum electionis dare potest insolidum, & non aliter: & in altero admittendo ponit tres gradus. h. d. usq. ad 5. Porro. Dominicus.

Idem.

Si quis iusto impedimento detentus in electionis negotio nequeat commodè interesse, potest nedum unum (prout dicitur in Concilio a generali) sed & pluribus committere vices suas, dum tamen coram cuilibet det insolidum potestatem: & erit tunc melior conditio occupantis. Verum siambo concurrant insimul, & postulerint se admitti, audiri eos non expedit: quia possent vota sua dirigere in diversos, sicquæ res non haberet exitum, & quod ab eis hoc casu fieret, non valeret: sed is admittatur duntaxat, quem Capitulum vel pars major elegerit: vel si concordare nequeant, is, qui primò b in instrumento vel literis procuracionis extiterit nominatus.

Si autem nullus ipsorum insolidum fuerit deputatus, tunc propter rationem eandem ipsorum aliquis non debet admitti: sibi que imputet, qui sic eos constituit insolidum.

¶ Procurator ad eligendum constitutus, unum nomine suo, & unum nomine domini sui eligere non potest: nisi à domino de certa persona speciale mandatum habeat. h. d.

Porro cum unus est Procurator simpliciter constitutus, si is unum suo, & alium domini sui nomine in scrutinio nominandum duxerit, nihil agit: nisi de certa eligenda persona sibi dominus dederit speciale mandatum, tunc enim in illam ejus, & in aliam suo nomine licite poterit consentire.

¶ Canonicus absens (licet nullus de Capitulo ejus Procurator esse velit, & ipse Procuratorem, qui non sit de Capitulo, nolente Capitulo deputare non possit) votum per literas exprimere non potest: cùm cujuslibet votum sit secretum & sigillatim in scrutinio exprimendum. h. d.

Absens quoque (licet nullus de collegio velit esse procurator ejusdem, nec ipse, nolente Capitulo, extraneum valeat deputare) non poterit aliquatenus per literas exprimere votum suum: quod non est ante scrutinium, sed in ipso scrutinio secretè & sigillatim tantummodo exprimendum.

CAP. XLVII.

¶ Si apparet coelectus, vel se opponens ei, qui confirmationem petit, ille vocabitur nominatus: aliis fiet in Ecclesia crida generalis, quod se confirmationi volentes opponere, veniant peremptorio assignato: aliter confirmatio facta non tenet. Ioan. Andr.

Idem.

Quoniam electione non in concordia celebratâ, superior, ad quem electionis ipsius confirmatio

a. In Concl. generali Later. sub Innoc. III. c. 24. b. Vid. dist. 2. in Christo pater. & l. si servus communis. de stip. ser. c. quoniam Abbas. de offic. deleg. Font.

pertinet,

pertinet, consuevit interdum suæ confirmationis celeritate, præferens cupiditatem propriam juri, & inordinatum affectum etiam æquitati, competitorem aliquando, tibi alius, vel eos, qui se volunt opponere, quando electus est unus, supplantare: dum nullis vocatis, & non discussio negotio per repentinam confirmationem citò (contra doctrinam Apostoli *a*) imponit manus electo: Nos volentes huic morbo & fraudibus obviare, præsentis constitutione sancimus, confirmationes tales viribus omnino carere, ipsasque decernimus irritas & inanes. Vocationem autem hujusmodi nominatim ubi est coelectus, vel apparet oppositor *b*, aliis generaliter in Ecclesia, in qua electio facta est, ut si qui sint, qui se velint opponere, compareant assignato peremptorio termino competenti, faciendam esse censemus. Quæ etiam si electio in concordia celebrata fuerit, volumus observari.

DE RENUNCIATIONE.

TITULUS VII.

CAP. I.

¶ Romanus Pontifex potest liberè Papatui renunciare. *b. d. secundum Zen.*

Bonifacius VIII.

Quoniam & aliqui curiosi disceptantes de iis, quæ non multam expediunt, & plura sapere, quam oporteat (contra doctrinam Apostoli) temere appetentes, in dubitationem sollicitam, a Romanus Pontifex (maximè cum se insufficientem agnoscat ad regendam universalem Ecclesiam, & summi Pontificatus onera supportanda) renunciare valeat Papatui, ejusque oneri & honori deducere minus providè videbantur: Cælestinus Papa quintus prædecessor noster (dum ejusdem Ecclesiæ regimini præsidebat) volens super hoc hesitationis cuiuslibet materiam amputare, deliberatione habitâ cum suis fratribus Ecclesiæ Romanæ Cardinalibus (de quorum numero tunc eramus) d. de nostro & ipsorum omnium concordia consilio & assensu auctoritate Apostolica statuit & decrevit, Romanum Pontificem posse liberè resignare. Nos igitur, ne statutum hujusmodi per temporis cursum oblivioni dari, aut dubitationem eandem in recidivam disceptationem ulterius deduci contingat, ipsum inter constitutiones alias ad perpetuam rei memoriam de fratrum nostrorum consilio duximus redigendum.

CAP. II.

¶ Si in fraudem expectantis primam vacaturam, cum in proximo crederetur pinguis vacare, renunciet aliquis tenuem, quam habebat: non tenetur expectanti illam recipere, imò illà dimissâ expectabit aliam sine fraude vacantem. Et si illi renunciante illa pinguis postea conferatur, hoc ipso probata, sit fraus, & carebit utraq.

Idem.

Si te præbendam & vel dignitatem, in aliqua Ecclesia proximò vacaturam auctoritate Apostolicâ expectante, aliquis præbendam seu dignitatem tenuem obtinens in eadem, fraudulenter ei renunciet, ut illà primò sic vacante præcludatur tibi via per consequens ad obtinendum præbendam vel dignitatem aliam pinguiorem, quæ per mortem alicujus vel aliàs in ipsa Ecclesia creditur verisimiliter in proximo vacatura: per renunciacionem hujusmodi (dummodo de præmissâ

a 1. Tim. 5. *b* Vid. Innoc. c. inter quatuor. de major. & obed. dist. 1. fin. C. de jur. delib. *c* Vid. Ludovicum Gomefium in regula cancellarie, de infirmis resignantibus. Paul. ad Roman. c. 22. *d* Vide l. jus senatorum. C. de dig. l. 12. *e* Hodie gratia qua dicitur expectatus, sive ad vacaturam, omnino sublata sunt per Concilium Trid. sess. 24. de reform. c. 10.

fraude appareat, saltem per aliquas probabiles conjecturas, ut quia dicta renunciacionis tempore is, qui præbendam vel dignitatem pinguiorem habebat, infirmitate gravi detinebatur: vel aliquid aliud imminerebat, propter quod illius præbenda seu dignitas vacare in proximo probabiliter credebatur) nullum tibi volumus obstaculum interponi, quò minus (præbendam vel dignitatem prædictâ sic fraudulenter renunciata omisâ) possis dictam pinguiorem, cum eam vel aliam, si prius ipsam vacare contigerit, auctoritate præfatâ liberè petere, veluti tibi debitam, & habere.

Caterum si prædicto renunciante hujusmodi præbenda vel dignitas pinguior forsitan conferatur: eo ipso dicta fraus intelligatur esse probata, & idem renunciatus habitâ omnino careat & ambitâ.

DE SUPPLENDA NEGLIGENTIA

Prælatorum.

TITULUS VIII.

CAP. I.

¶ Iurisdicctio Suffraganei excommunicati, ad Metropolitanum non devolvitur. *Ioan. Andr.*

Innocentius IV.

Romana a Ecclesia: [67.] ¶ Edictum verò per Rhemensem provinciam publicatum, ut à subditis Episcoporum ipsius provinciæ pro audiendis & terminandis eorum causis liberè ad Rhemensem curiam accederet, penitus revocamus: Quia etiam si tenerentur iidem Episcopi pro suis culpis vinculo excommunicationis adstricti, non tamen ex culpis ipsis (cum id non inveniatur à jure concessum) ad Rhemensem Archiepiscopum jurisdictionis devolveretur eorum. Sed alia forte pro illis poena ipsis canonica posset infligi.

CAP. II.

¶ Si ille, qui præfati, est negligens & remissus, debeat superior illi dare idoneum coadjutorem. *b. d. Ioan. And.*

Idem Baronibus & Comitibus regni

Portugalia.

Grandi non immeritò: [67.] ¶ Mandamus, quatenus dilectum filium nobilem virum Comitem Bolon. præfati Regis Portugaliæ fratrem, de devotione, probitate ac circumspessione multipliciter commendatum, qui eidem Regi (si absque legitimo decederet filio) jure regni succederet: quique examinata dilectionis affectu, quo vos & prædictum regnum prosequitur, (magnanimitate ac potentia sibi plurimum suffragantibus) regnum ipsum maturius reformaturus firmâ credulitate speratur: præsertim cum ad curam & administrationem generalem, & liberam regni ejusdem, tam *b* pro sæpediti Regis, quam ipsius regni utilitate si provide attendatur, ac ad defensionem Ecclesiarum, monasteriorum, aliorumque piorum locorum regni præfati, & personarum Ecclesiasticarum, tam religiosarum, quam secularium, nec non viduarum, orphanorum, & ceterorum ibidem degentium, ac deperditorum inibi recuperationem salubriter (ut in Domino confidimus) sit assumptus, cum ad vos accesserit (fidelitatem, homagio, juramento, seu pacto, si aliquibus forte præfato Regi, vel cuicumque alii personæ tenemini, aut etiam ipsius Regis prohibitione: dummodo personam ejus, & vitam, ac legitimi sui filii, si aliquem ipsum habere contigerit, fideliter conservetis, debitum eis exhibentes honorem, nequaquam obstantibus) in civitatibus,

a Huc spectant tradita per Ioan. And. in c. novit. & per Felin. in cap. pastoralis. extra de offic. legat. *b* al. ita: non minus pro sæpediti Regis, quam, &c. al. ita: tam pro sive dicti Regis, quam, &c.

castris, villis, & munitionibus regni prædicti, cum omnibus suis recipere, ac ejus dispositioni, ordinationi, & mandatis universaliter singuli, & singulariter universi per omnia, & in omnibus intendere absque difficultate qualibet procuratis: impendentes sibi contra quoslibet repugnantes, ac etiam violentos consilium, auxilium, & favorem: de rebus, proventibus, omnibusque præfati regni iuribus sine diminutione aliqua plenarie respondendo: ut de illis dicto Regi, secundum quod suam decet excellentiam, sibi ac suis & præfati regni necessitatibus pro tempore, ac negotiorum emergentium qualitate valeat providere. Alioquin venerabilibus fratribus nostris Bracharensi Archiepiscopo, & Episcopo Colimbrensi damus nostris literis in præceptis b, ut vos ad id monitione præmissa per censuram Ecclesiasticam appellatione remotâ compellant.

Per hoc autem non intendimus memorato Regi, vel ipsius legitimo filio (si quem habuerit) prædictum regnum adimere: sed potius sibi & eidem regno destructioni exposito, ac vobis ipsis in vita ipsius & Regis per sollicitudinem & providentiam Comitis consulere supra dicti.

CAP. III.

¶ Episcopo à Paganis, vel à Schismaticis capto, non Archiepiscopus, sed Capitulum administrat: nisi Papa quam citò hoc fieri poterit, super hoc per Capitulum consulendus aliter ordinaret. Ioan. Andr.

Bonifacius VIII.

¶ Si Episcopus à Paganis d aut Schismaticis capiatur non Archiepiscopus, sed Capitulum, ac si sedes per mortem vacaret illius, in spiritualibus & temporalibus ministrare debet: donec eum libertati restitui, vel per sedem Apostolicam (cujus interest Ecclesiarum providere necessitatibus) super hoc per ipsum Capitulum quam citò commodè poterit consulendam, aliud contigerit ordinari.

CAP. IV.

¶ Ecclesiâ cathedrali vacante, solus Papa visitatorem deputat, nisi Archiepiscopus propter negligentiam, vel dolosam Capituli administrationem cum causa cognitione deputaret. hoc dicit Dominicus.

Idem.

¶ Ecclesiæ cathedrali vacanti visitator ab alio, quam à Rom. Pontifice deputari non potest: Nisi forte Capitulum in spiritualibus & temporalibus negligenter, aut perperam administraret. Tunc enim Archiepiscopus ob negligentiam vel malitiam Capituli (eo vocato, causaq; super hoc cognitione præmissa) visitatorem, seu administratorem eidem Ecclesiæ licitè poterit deputare.

¶ Visitator Ecclesiæ vacantis ab inferiore à Papa deputatus, temporalia & spiritualia administrat: exceptâ beneficiorum collatione ad Episcopum pertinente. h. d. Dominicus.

Hujusmodi quoque visitator, quanquam spiritualium & temporalium administrationem legitimam censetur habere, beneficia tamen, quæ ad collationem pertinent Episcopi, conferre non potest, si ab alio, quam à Romano Pontifice fuerit deputatus.

DE TEMPORIBUS ORDINATIONUM,
& qualitate ordinando-
rum.

TITULUS IX.

CAP. I.

¶ Episcopus Italiae ultramontanum non ordinat, nisi de speciali

a De his Episcopatus vid. Io. Vasium in Annalibus Hispaniae c. 20. b al. ita: in mandatis. c al. ejusdem. d Sacrarum rerum scriptores Paganos vocant omnes idolorum cultores: e Vid. Marianum Sarezium tract. de visitatione. f Vid. supra de off. se. leg. quod translationem. Dominicus.

licentia Papa, vel per patentes literas Episcopi sui, continentes justam causam, quare nolit vel non possit illum ordinare: si secus factum fuerit, ordinans punietur parâ condignâ. Et ordinatus manebit suspensus: ita quod etiam à penitentiariis Papa, sine ipsius speciali licentia absolvi non poterit. Ioan. Andr.

Clemens IV.

¶ Apè contingit, quòd nonnulli Clerici vinculo excommunicationis adstricti, aut apostata, seu irregulares, vel alias ordinum sacrorum susceptione indigni, suam patriam, in qua de his habetur notitia, fugientes, se in remotis partibus faciunt ad hujusmodi ordines promoveri. Nos igitur volentes animarum ipsorum periculis obviare, statuimus, ut nullus Episcoporum Italiae de cætero aliquem ultramontanum Clericum ordinare præsumat, nisi à nobis specialem licentiam habeat, vel ab Episcopo, de cujus diocesi traxit originem ordinandus, vel in cujus diocesi beneficiatus existit a, per ejus patentes literas causam rationabilem continentes, quare ipsum nolit, aut nequeat ordinare. Eos verò, quos contra præmissa contigerit ordinari, manere volumus absque spe dispensationis, super hoc à sede Apostolica obtinenda, suspensos, ac ordinantes penitentia condignâ puniri. Omnibus nostris penitentiariis inhibentes districte, ne absque licentia nostra speciali cum taliter ordinatis dispensent, vel suas eis tradant literas, per quas cum ipsis debeat dispensari.

CAP. II.

¶ Qui scienter ordinaverint Clericum alienum, per annum à collatione ordinum sunt suspensi: & postquam suspensio fuerit manifestata, poterunt subditis sine ipsorum licentia à vicinis Episcopis ordinari. Ioan. Andr.

Gregorius X. in generali Concilio Lugdunensi.

¶ Os, qui à Clericis parochiæ alienæ absq; superioris ordinandorum licentia scienter, seu affectatâ ignorantia, vel quocunque alio figmento quæsito præsumpserint ordinare, per annum à collatione ordinum decernimus esse suspensos: His quoque iura statuunt contra taliter ordinatos, in suo robore duraturis. Clericis quoque parochiæ taliter suspensorum, postquam eorum suspensio fuerit manifesta, absque ipsorum etiam licentia, interrim recipiendi ordines ab aliis vicinis Episcopis, aliâ tamen canonicè, liberam concedimus facultatem a.

CAP. III.

¶ Episcopus originis, domicilii, vel Ecclesiastici beneficii commendatitius ad ordines dare potest, inferiores Prælati non, nisi ex privilegio: nec Officialis Episcoporum, sed ii, qui habent administrationem spiritualium, illas bene concedunt.

Bonifacius VIII.

¶ Cum nullus à Clericis parochiæ alienæ, præter superioris ipsius licentiam debeat ordinare: superior intelligitur in hoc casu Episcopus, de cujus diocesi est is, qui ad ordines promoveri desiderat, oriundus, seu in cujus diocesi beneficium obtinet Ecclesiasticum, seu habet (licet alibi natus fuerit) domicilium in eadem. Inferiores quoque Prælati, Religiosi vel alii, nisi eis quòd suos Clericos aut subditos possint, à quo voluerint Episcopo, facere ordinari, à sede Apost. specialiter sit indultum, vel Officialis Episcopi (cum ad hoc se ipsius officium non extendat) hujusmodi nequeunt licentiam impertiri. Episcopo autem in remotis agente, ipsius in spiritualibus Vicarius generalis, vel sede vacante Capitulum, seu is, ad quem tunc temporis administratio spiritualium noscitur pertinere, dare possunt licentiam ordinandi.

a Al. extitit. b Vide Concil. Trid. sess. 23. de reform. cap. 8. c al. potestatem. d Vide Concil. Trid. sess. 7. de reform. cap. 10. e sess. 23. de reform. c. 10.

¶ Possunt

¶ Possunt Episcopi ordinare Priores Prioratum non exemptorum, & ipsorum socios, quamdiu morantur in illis: licet inde non fuerint oriundi. Ioan. And.

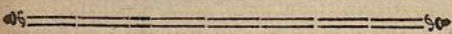
Religiosi verò à suis superioribus non exemptis Prioratibus deputati, Priores & eorum socii, possunt à locorum diocesanis quamdiu morantur in ipsis Prioratibus, ordinari licite, licet non sint de eorum a diocesibus oriundi.

CAP. IV.

¶ Episcopus, seu alius inferior, primam tonsuram infanti non confert, nisi religionem intret: nec homini illiterato, nec homini alieno diocesis, absque sui Prælatis licentia: nec etiam conjugato, nisi religionem intret, aut ad sacros promovetur legitime: aliàs contra faciens punitur, ut hic. h. d. Zen.

Idem.

Nullus b Episcopus, vel quisvis alius, infanti (nisi fortè religionem intraret) seu illiterato, sed nec absque sui superioris licentia homini diocesis alienæ, Clericalem præsumat conferre tonsuram: nec etiam conjugato, nisi volenti religionem intrare, aut ad sacros ordines promoveri: prout est sacris canonibus definitum. Qui verò contra fecerit (ut in eo. in quo peccaverit puniatur) per unum annum à collatione Clericalis tonsuræ duntaxat noverit se suspensum.

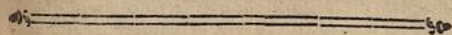
DE ÆTATE ET QUALITATE, & ordine praticiendorum.

TITULUS X.

CAP. UN.

¶ Episcopus dispensat cum majore xx. annis in dignitatibus & personatibus non curatis, si aliud non obstat. h. d. Dominicus. Bonifacius VIII.

¶ Permittimus, ut Episcopi cum iis, qui xx. annum compleverint, quòd dignitates vel personatus, quibus animarum cura non imminet, valeant obtinere, possint (si e aliud non obstat canonicum) liberè dispensare.

DE FILIIS PRESBYTERORUM, & aliis illegitimè natis.

TITULUS XI.

CAP. I.

¶ Cùm illegitimè natis dispensant Episcopi in minoribus ordinibus, & beneficio sine cura: dummodo sit tale, in quo aliàs dispensare possint: in aliis dispensatio Papæ requiritur. Ioan. Andr. Bonifacius VIII.

¶ Is, qui defectum patitur d natalium, ex dispensatione Episcopi licite potest (si ei aliud canonicum non obstat) ad ordines promoveri minores, & obtinere beneficium, cui cura non imminet animarum: dummodo sit tale, super quo per ipsum Episcopum valeat dispensari. Ad ordines quoque majores, vel e beneficia curam animarum habentia, super quibus nequit Episcopus dispensare, sine dispensatione sedis Apostolicæ promoveri non potest.

¶ Si dispensatum fuerit cum aliquo, quòd non obstante ullo defectu possit ad curatum beneficium promoveri: prætextu illius dispensationis non poterit duo beneficia simul obtinere. Ioan. And.

a d. Ipsorum. b Vid. Concilium Trident. sess. 23. de reform. cap. 4. c In manus. ita: si aliud canonicum non obstat. d al. ita: patitur in natalibus. e In aliquot antiquis Codicibus ita: vel beneficia super quibus nequit, &c. absque illis verbis, curam animarum habentia.

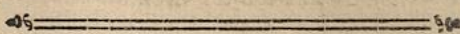
Ille verò, cum quo per sedem dispensatur eandem, ut (præmissis non obstante defectu) valeat ad beneficium, etiam si curam animarum habeat, promoveri: nequit prætextu dispensationis hujusmodi (quam exorbitantem à jure oportet veluti odiosam restringi) nisi unicum beneficium obtinere.

CAP. II.

¶ Si ille, cum quo super defectu originis in curato beneficio fuerit dispensatum, eo tacito super pluralitate dispensationem obtineat, non valet dispensatio. Ioan. And.

Idem.

¶ Is, cum quo fuit per sedem Apostolicam dispensatum, ut, non obstante defectu natalium quem patitur, ad omnes ordines promoveri valeat, & obtinere beneficium, etiam si curam habeat animarum, dispensationem aliam (tacito de prædicto defectu) postmodum obtineat à sede præfata, ut duo aut plura beneficia similem curam habentia possit recipere, si ei aliàs canonicè conferantur, & ea simul licite retinere: talis dispensatio (cùm non sit verisimile sedem ipsam cum illo prædictum patiente defectum voluisse, si hoc fuisset expressum, eidem in pluralitate beneficiorum hujusmodi dispensare) veluti per surreptionem obtenta, nullius penitus est momenti.

DE BIGAMIS.

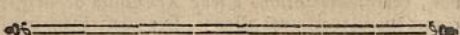
TITULUS XII.

CAP. UN.

¶ Bigamus nudatus est omni privilegio Clericali, & adscriptus seculari foro: nec valet consuetudo in contrarium: & prohibetur esse sub anathemate, ne tonsuram deferat. Ioan. And.

Gregorius X. in Concilio generali Lugdunen.

¶ A ltercationis antiquè a dubium præsentis declarationis oraculo decedentes, bigamos omni privilegio Clericali declaramus esse nudatos: & coercitioni fori secularis addictos: consuetudine contrarià non obstante. Ipsis quoque sub anathemate prohibemus deferre tonsuram, vel habitum Clericalem.

DE OFFICIO VICARII.

TITULUS XIII.

CAP. I.

¶ Successor Officialis excommunicati, excommunicatus non est, nisi in crimine damnato communicet: illa autem, qua exercet, illo excommunicato manente, non valet, si jurisdictione solum ab eo recepta hoc facit. Ioan. And.

Innocentius IV.

¶ Romana Ecclesia: [& j.] ¶ Cùm Rhemen. Archiepiscopus in Officium alicujus Suffraganei sui excommunicationis sententià ex aliqua rationabili b causâ profert: illos, qui vices ipsius gerunt, propter hoc excommunicationis vinculo non adstringit. Cùm non communicet ob id Officiali eidem in crimine, qui Ecclesiasticæ censuræ districtione, pro eo quòd suum exercent officium, non arctantur. Ea tamen, quæ ipsi gerendo hujusmodi vices agunt, eo taliter excommunicato manente (si jurisdictionem tantum recipiunt ab eodem) non possunt obtinere vigorem.

CAP. II.

¶ Ex generali commissione non potest Officialis inquirere, corrigere, deponere, & punire subditorum excessus. Ioan. And.

a Vid. Ancharan. consil. 124. & de multiplici pena bigamorum agit Ioan. Montaigne tractat. de bigan. ita. q. 3. b Vid. Conc. Trid. sess. 25. de reform. cap. 3.

Bonifacius VIII.

Licet a in officiale Episcopi per commissionem officii generaliter sibi factam, causarum cognitio transferatur, potestatem tamen inquirendi, corrigendi, aut puniendi aliquorum excessus, seu aliquos a suis beneficiis, officiis b, vel administrationibus amovendi, transferri nolumus in eundem: Nisi sibi specialiter hæc committantur.

CAP. III.

¶ *Ex generali commissione Officialis beneficia conferre non potest. Ioan. Andr.*

Idem.

Cum in generali concessione nequaquam illa veniant, quæ non esset quis verisimiliter in specie concessurus: nec regulariter donare valeat is, cui bonorum administratio etiam libera est concessa: Officialis, aut Vicarius generalis Episcopi, beneficia conferre non possunt: Nisi beneficiorum collatio ipsis specialiter sit commissa.

DE OFFICIO ET POTESTATE
iudicis delegati.

TITULUS XIV.

CAP. I.

¶ *Conservator a manifestis defendit injuriis, & judicalem indaginem non exercet.*

Innocentius IV.

Statuimus e, ut conservatores, quos plerunque concedimus, a manifestis injuriis & violentiis defendere possint, quos eis committimus defendendos. Nec ad alia, quæ judicalem indaginem exigunt, suam possint extendere potestatem.

CAP. II.

¶ *In cationibus & penis Pontificali dignitati defertur. Alexander IV.*

Quia Pontificali dignitate præditis ob reverentiam sacri officii, quod exercent, plurimum deferri convenit, & eos plius aliis honorari decet: ut cum a iudicibus, vel conservatoribus a sede Apostolica deputatis, contra eos ad coactiones aliquas, sive penas fuerit procedendum, gradus & modestia in hujusmodi processu fervetur: Ita quod (eis quâdam condignâ reverentiâ suppositis) ingressus primò ipsis Ecclesiæ, vel Sacerdotale interdicatur ministerium: ac deinde ab officio suspendantur, & subsequenter aggraventur censura Ecclesiastica contra eos. Nisi fortè aliter fieri suaserit nimia contumaciæ protervitas sive culpa.

CAP. III.

¶ *Delegato procedente cum duobus subdelegatis non in totum, ad Papam, non ad condelegatos appellari debet. h. d. Ioan. Andr.*

Bonifacius VIII.

Si duo ex tribus a sede Apost. delegatis, duobus aliis non in totum subdelegaverint vices suas, ipsique d subdelegati cum delegato tertio in causa processerint delegata, si appellatur ab ipsis, non ad condelegatos, sed ad primum delegantem tantummodo appellari debebit.

CAP. IV.

¶ *Tres casus ponit, in quibus suspicionis causa coram arbitris non tractatur. Primus, cum recusat unus ex delegatis datus cum*

a Nota quod genus non includit quamlibet speciem comprehensam sub illo, quando est dare aliquam rationem, quare non includatur ad hoc, quod not. gloss. inf. de except. pia. b Dicitio, officii, deest in antiquis codicibus. c Vid. Petr. de Anchar. consil. 87. incip. omisso primo dubio. & consil. 132. incip. in primo dubio. & Des. consil. 163. incip. circa duo. vol. 4. d Vid. l. præcipimus. ad fin. c. de app. & c. fin. sup. de re jud. l. fin. c. de Can. larg. lib. 11. Ancl. Font.

clausula, quod si non omnes. Secundus, cum recusat delegatus Episcopi. Tertius, cum recusat Officialis. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Si contra unum ex duobus iudicibus cum illa clausula, quod si ambo interesse non possunt, alter eorum in causa procedat, a sede Apostolica delegatis, suspicionis causa legitime proponatur: causa ipsa suspicionis coram non recusato conjudice (ad quem ex vi prædictæ clausulæ debet ipse causæ cognitio pertinere) probari, & ab eo expediti debet. Ubi verò non est dicta clausula in rescripto, debet super hoc ad arbitros recursus haberi. Cum autem ipse a delegatus Episcopi recusatur, recusatationis causa coram Episcopo est probanda. Idem est, si Officialis recusatur ejusdem, licet ad ipsum ab eodem Officiali nequeat appellari.

CAP. V.

¶ *Distinguit tria tempora ad sciendum, an iudex suspectus commutare possit: quia aut non est proposita recusatio: & tunc in totum per eum facta commissio tenet. Aut est proposita, sed nondum pronuntiatum super ea: & tunc volente recusatore committere potest: aliis non. Aut jam pronuntiatum est illum esse suspectum: & tunc etiam volente recusatore nequit. Ioan. Andr.*

Idem in eodem.

Iudex ab Apostolica sede datus, quamvis legitime recusari valeat ut suspectus, potest licet vices suas committere, antequam recusatio contra ipsum proponatur. Et si in totum commiserit, recusari ulterius, aut facta per eum commissio impugnari nequit: quod possit, si sibi de jurisdictione aliquid reservasset. Post recusatationem quoque propositam committere (nisi de recusatoris procedat assensu) non potest: sed eo volente hoc potest, etiam si jam recusatio eadem sit probata: dummodo pronuntiatum non fuerit super ea. Extunc enim (cum omnino iudex esse desierit) nulla etiam cum illius assensu potest fieri commissio per eundem.

CAP. VI.

¶ *Delegatus subdelegari, etiam in totum, re integrâ causam reassumere poterit. h. d. Ioan. Andr.*

Idem.

Quamvis alicui vices tuas in causa tibi a sede Apostolica delegata in totum commississe noscaris: si tamen antequam ille jurisdictione usus fuerit, commissio hujusmodi parte revocetur ab ipso, vel eum rebus eximi contingat humanis: causam ipsam resumere poteris. Cum jurisdictione (ex quo ipsa usus non exstitit) non conceatur in eum efficaciter transivisse.

CAP. VII.

¶ *Si delegatus subdelegavit, quoties abesse, vel donec revocaret, & mortuus sit, re non integrâ, subdelegatus procedit. Et semper de subdelegato ad delegatum, qui sibi aliquid jurisdictionis reservavit, appellari debet, etiam post sententiam. h. d. Ioan. Andr.*

Idem.

Si delegatus, quoties eum abesse contigerit, tibi commiserit vices suas, poteris eo rebus humanis exempto (cum & tunc censatur abesse) commissum tibi negotium (dum tamen illo vivente jurisdictione uti cõperis) liberè definire. Idem poteris, quando tibi vices etiam sub ea forma commisit, donec eas duceret revocandas. Nam talis commissio, per quam censetur etiam sententia prolatio (nisi antea fuerit revocata) committit, nequaquam morte committentis expirat, ex quo res integra non existit. Ad eum quoque, qui vices suas committit, donec revocet, vel qui executionem sententiæ b tantum, aut quicquid aliud de jurisdictione sibi reservat, non ad delegantem primum appellari debebit, etiam si post sententiam fuerit appellandum.

a Dicitio, ipse, deest in antiquis codicibus. b Executio est jurisdictionis: ideo non faciendâ die feriata, de fer. si videtur. Domin. Font.

CAP.

CAP. VIII.

¶ Plurium delegatorum in solidum quilibet cognoscit. Et uno cognoscente, alii (nisi ex causa) se non intromittunt. Et perpetuatio rarius, perpetuat quoad omnes. h. d. Zen.

Idem.

Cum plures sub illa forma, ut omnes, aut duo, vel unus eorum mandatum Apostolicum exequantur, aut alia consimili, iudices vel executores à sede Apostolica deputari contingit: ipsorum quilibet injunctum potest liberè adimplere mandatum. Porro uno eorum negotium inchoante commissum, alii nequibunt se ulterius intromittere de eodem, nisi vel infirmitate, vel alia iusta causâ illum contingeret impediri: aut si nollet, vel malitiosè in eo procedere recusaret. Jurisdictionem vero perpetuatà mandatore vivente per unum (eo casu quo potest) ex iudicibus delegatis, perpetuatâ intelligitur quoad omnes.

CAP. IX.

¶ Executor super gratia facta datus à Papa, mortuo Papâ etiam re integrâ gratiam exequitur. Ioan. Andr.

Idem.

Si super gratia cuiquam ab Apostolica sede facta executores fuerint deputati, æquum esse censemus, ut si cur ipsa gratia (licet nondum sit in executione processum) n.ote non perimitur concedentis, sic nec etiam re integrâ perimatur executoribus data potestas, quam veluti gratia prædicta accessoriam, naturam sequi congruit principalis. Ne gratiam eandem vel reddi quandoque omninò inutilem, vel ipsius effectum in tempus longius (cum illius a dispendio, cui facta extitit) differri contingat.

CAP. X.

¶ Duos casus ponit, quibus de subdelegato non in totum, appellatur ad primum delegantem: scilicet cum delegatus excommunicatus, vel mortuus est. Alios casus ponit infra eodem, Si à subdelegato. Ioan. Andr.

Idem.

Iis, cui causa (licet proprio nomine non expresso) à sede fuerat Apostolica delegata, subdelegaverit non in totum vices suas alicui: à subdelegato huiusmodi, si delegatum ipsum excommunicari, aut de medio tolli contingat, impedimento tali durante ad sedem ipsam (ne abolitionem, vel successorem expectando illius, præjudicari litigantibus, vel causa plus debito prorogari valeat) volumus appellari.

CAP. XI.

¶ Ab arbitris juris appellatur ad Papam. Ioan. Andr.

Idem.

Ab arbitris, qui secundum formam juris, ut de proposito contra iudicem suspicionis causa cognoscant, vel qui cum de revocatione ambigitur literarum, iudicibus nequeuntibus in unam sententiam concordare, ad concertationem huiusmodi sopiendam à partibus eliguntur: est (si gravaverint) ad sed. Apost. appellandum.

CAP. XII.

¶ Executor datus à Papa, ut provideat persona, subdelegat: si datur, ut provideat Ecclesia non expressâ personâ, non subdelegat: nisi habeat speciale mandatum: & causam reddit. Ioan. Andr.

Idem.

Is, cui ab Apostolica sede committitur certâ persona provisio de beneficio in certa Ecclesia, diocesi vel provincia faciendâ, potest alii committere licitè vices suas.

Sed si (non expressâ certâ personâ) committatur eodem, ut alicui persona idonea de certa Ecclesia vel beneficio debeat providere: (Quia circa eligendam personam ejus industria b tunc videtur electa) provisio

a al. ipsius. b Vid. Bars. in l. inter artifices. ff. de sol. & Ioan. Anch. Fors.

nem sibi commissam alteri demandare non potest: Nisi forma commissionis habeat, ut per se, vel per alium id valeat expedire.

CAP. XIII.

¶ Is, cui aliquid certo loco expediendum committitur, ex iusta causa illud expedire poterit extra locum. h. d. Ioan. Andr.

Idem.

Statuimus, ut is, per quem ab Apostolica sede certo loco inquisitio fieri, vel quicquid aliud expediri mandatur: si propter potentiam, vel malitiam illius, contra quem inquiri debet, sive procedi, seu fautorum a eisdem non possit hoc exequi eo loco securè (ne ipse commodum ex dolo, vel fraude reportet) ad id expediendum locum alium eligat idoneum & securum. Idem faciat, si alia rationabilis causa subsit, propter quam in loco decreto perfici nequeat commode, quod mandatur: ne tali præxtu impediri contingat mandatum Apostolicum, vel differri.

CAP. XIV.

¶ Quando à subdelegato non in totum appellatur, quia non admittit exceptionem, per quam denegatur etiam delegatum habere jurisdictionem, ad primum delegantem appellabitur. h. d. Ioan. Andr.

Idem.

Si à subdelegato, cui delegatus non in totum commiserat vices suas, ex eo fuerit appellandum, quia exceptionem coram se propositam, quod antequam per eum, vel per ipsum delegatum in aliquo processum fuisset, delegans viam fuerat universæ carnis ingressus, admittere recusavit: non ad delegatum (cum jurisdictionem negetur habere) sed ad delegantem potius appellari debebit. Idem fiet in aliis casibus, in quibus delegatus jurisdictionem habere negatur. Alias si appellari deberet ad ipsum, esset appellans (qui sic fati videretur eundem jurisdictionem habere, quod antè negaverat b) contrarius sibi ipsi.

CAP. XV.

¶ Ponit hic, qui possint esse conservatores, & ubi cognoscere, & an & quibus possint delegare, & quantum durent eorum potestas, & de expensis talium. h. d. Zen.

Idem.

Hac constitutione perpetuò valiturâ sancimus, ut conservatores, qui aliquibus (ut à manifestis injuriis, & violentiis tueantur eosdem) plerumque à sede Apostolica conceduntur, de cætero deputari non possint, nisi Episcopi vel eorum superiores, aut Abbates, seu dignitates vel personatus in cathedralibus vel collegiatis Ecclesiis obtinentes: nullusque deputati sibi conservatoris esse valeat conservator. Nec aliquis (Regibus & e Reginis d, qui sicut dignitatis altitudine præminent, sic prerogativâ gratiæ ipsos convenit anteferrî, duntaxat exceptis) deinceps conservatorem habeat eum, qui sub ipsius jurisdictione, dominio, vel districtu Ecclesiastico, vel temporali consistat. Conservatores autem huiusmodi extra civitates seu dioceses, in quibus fuerint deputati, contra quosunque procedere, aut aliquos ultra unam diocesan à sine diocesium eorundem trahere non præsumant. Vices quoque suas (citationibus, sententiarum denunciationibus duntaxat exceptis, quas per alios valeant exercere) nulli committere possint, nisi hoc eis competierit ex beneficio literarum: sed nec tunc, nisi intra civitates, seu dioceses, in quibus deputati fuerint, & personis tantum, quæ superius sunt expressæ.

a Vid. de test. constitutus. & de homi. Petrus. & i. quasi. 4. quia Presulatus. Dominic. b alit. negavit. altas, denegavit. c al. ita: vel Reginis. d Not. Pet. de Anch. quod dicitur hic etiam de conservatoribus Laicorum, ponderando istam exceptionem, quia exceptio de regula est. l. fin. 6. cui dulcia. ff. de vi. trii. & oleo legat. Font.

Dddd 4

Ut autem conservatores limites sibi tradita potestatis (quos frequenter excedunt) metu poenae diligenter observent: decernimus, ut si de aliis, quam de manifestis injuriis & violentiis, scienter se intromiserint, seu ad alia, quae iudiciali indignatione exigunt, suam extendere potestatem, eo ipso per unum annum ab officio sint suspensi. Pars vero, quae hoc fieri procurabit, sententiam excommunicationis incurrat: à qua non possit absolvi, nisi ei, quem sic fatigavit a indebitè, primò satisfaciatur integraliter de expensis. Officium autem quorumcunque conservatorum, ipso jure, quoad non coepta negotia per obitum concedentis volumus expirare. Circa munera verò & expensas, asseclares, ac notarios & personas testimonii causâ vocandas, illa praecipimus in huiusmodi conservatoribus per omnia observari, quae in delegatis iudicibus constitutio à nobis super his edita observanda decrevit. *b.* Quicquid autem contra praemissa, vel eorum aliquid attentari contigerit, omnino decernimus irritum & inane.

DE OFFICIO LEGATI.

TITULUS XV.

CAP. I.

¶ Legati non Cardinales, sine speciali mandato jure legationis beneficia conferre non possunt: sed legati Cardinales hoc bene possunt. Ioan. Andr.

Innocentius IV.

Officii nostri debitum remediis invigilat subditorum: quia dum eorum excutimus onera, dum scandala removemus, nos in eorum quiete quieticimus, & fovemur in pace. Proinde praesenti decreto statuimus, ut Ecclesiae Romanae Legati quantumcunque plenam legationem obtineant, sive à nobis missi fuerint, sive suarum prae-textu Ecclesiarum legationis sibi vendicent dignitatem: ex ipsius legationis munere conferendi beneficia nullam habeant potestatem, nisi hoc alicui specialiter duxerimus indulgendum. Quod in fratribus nostris legatione fungentibus nolumus observari: quia & sicut honoris prerogativa latantur, sic eos auctoritate fungi volumus ampliori.

CAP. II.

¶ Legatus habet ordinariam: unde per mortem Papae non expirat eius officium. h. d. Ioan. Andr.

Clemens IV. S. tit. sancta Caecilia Presbytero Cardinali, Apostolica sedis.

Legato.

Legatos, quibus in certis provinciis committitur legationis officium, ut ibidem evellant & dissipent, edificent atque plantent: provinciarum sibi commissarum, ad instar Proconsulum, ceterorumque Praesidum, quibus certa sunt decreta provinciae moderanda, ordinarios reputantes: Praesenti declaramus edicto, commissum tibi à praedecessore nostro legationis officium nequaquam per ipsius obitum & expirasse.

CAP. III.

¶ Finita legatione expirant reservationes Legatorum, & omnis processus habitus super illis: nisi tunc illa beneficia iam vacantia sine collata. Demum dicitur, quod pendente una sua reservatione in Ecclesia collegiata, vel de beneficio spectante ad collationem alicujus, Legatus in eadem Ecclesia, vel beneficio spectante ad collationem ejusdem, aliam facere non potest: & quod sit contra praedicta, irritum decernit. Ioan. Andr.

a. al. Fatigaverit. b. al. ita: decernit. c. In manuscriptis ita: qui sicut, &c. d. Intelligit scilicet re non integrâ: re vero integrâ, an per mortem Papae expirat legatio, distinguit hic Petr. de Anchar. Font.

Bonifacius VIII.

Praesenti declaramus edicto, reservationes a quorumcunque beneficiorum ab Apostolica sedis Legato suae legationis auctoritate factas, & decreta interposita super ipsis: necnon denunciations, inhibitiones, & processus quoslibet per eum, vel per executores deputatos ab eo habitos circa ipsas (dummodo ad collationem eorumdem beneficiorum iam vacantium minime sit processum) eo ipso, quod illius finitur legatio, viribus penitus vacuari: nec executores eisdem posse ulterius beneficia taliter reservata conferre. *b.* Ceterum reservationes huiusmodi (per quas interdum Praelati, & Ecclesiarum nimium onerantur) restringere cupientes, prohibemus, ne postquam Legatus in aliqua cathedrali vel collegiata Ecclesia, reservationem aliquam duxerit faciendam, aliam, illâ pendente, faciat aliquatenus in eadem. Nec etiam postquam alibi reservaverit aliquod beneficium, ad collationem pertinens eujuscunque, aliud quod ad illius collationem pertinet (quamdiu reservatio pendet alterius) sibi quoquo modo reservet. Quicquid autem contra praemissa contigerit attentari, eo ipso viribus non subsistat.

CAP. IV.

¶ Cathedrales, vel regulares, vel collegiatae Ecclesiae, Legati reservare, vel conferre non possunt. Idem in dignitatibus Ecclesiarum cathedralium, quae sunt majores post Episcopos, si ipsarum Praelati per electionem debent assumi: & contra hoc factum, est irritum.

Idem.

Deliberatione providâ duximus inhibendum, ne aliquis Apostolica sedis Legatus, quantumcunque legationem obtinere plenariam dignoscatur, cathedrales, vel regulares, aut collegiatae Ecclesiae, seu ipsarum Ecclesiarum cathedralium dignitates, ad quas hi, qui praeficiuntur eisdem, majores in earum Capitulis post Episcopos existentes, habent per viam electionis assumi, suae ordinationi, collationi, provisioni, electioni, aut dispositioni quomodocunque reservet: ne de ipsis ordinandis, conferendis, vel disponendis, se aliquatenus intromittat: neque aliquod quò minus hi, ad quos pertinet eligere aut postulare, liberè valeant, cum vacabunt, obstaculum quomodolibet interponat: Decernentes quicquid contra hoc actum extiterit, eo ipso irritum & inane.

¶ Delegatus non potest alicui committere, quod recipiat resignationem beneficii, & postea illud conferat: & contra factum, vel faciendum decernit irritum. h. d. Ioan. Andr.

Prohibemus insuper, ne Legatus ipse in genere aut in specie cuiuscunque concedat, urabiiis, qui beneficia intra legationem ejusdem habentes, ea in illius manibus voluerint liberè resignare, ipsorum resignatione receptâ, illa valeat idoneis conferre personis: Cum per hoc aperiri posset via contra Lateranensem Concilium ad beneficia vacatura. Nos enim concessionem, quam contra hoc contigerit attentari, & quicquid ex ea vel ob eam secutum extiterit, nullam prorsus habere statuimus roboris firmitatem. Volentes non solum ad futura, sed etiam ad praeterita, & adhuc pendencia negotia hoc extendi.

CAP. V.

¶ Collatio Legati per taciturnitatem prioris beneficii vitatur: hoc dicit. Zen.

a. Vid. Concil. Trident. sess. 24. de reform. cap. 19. ubi reservationes qualibet ad vacatura beneficia tolluntur. b. Fallit si legatus consulerit canoniceatum, & praebendam vacaturam reservaverit, dato executore: Nam talis finitâ legatione conferre poterit. Petr. de Anchar. Font. c. Hoc est Concilium Lateranense. sub Alexand. III. cap. 8.

Idem.

Idem.

Collatio beneficii per Legatum sedis Apostolicae tibi facta, nullius momenti existit, si in ea non fuerit a habita mentio de alio beneficio, quod primitus obtinebas.

DE OFFICIO ORDINARI.

TITULUS XVI.

CAP. I.

¶ Archiepiscopus non potest sub constituitur Officiales in diocesi Suffraganeorum suorum, etiam pro futuris causis per appellationem devolvendis ad ipsos, nisi de consuetudine hoc habeat: & tunc etiam tales Officiales inibere non possunt, prout fuerit appellatum.

Innocentius IV. in Concilio Lugdunensi.

Romana Ecclesia: [& 7.] ¶ Prohibemus quoque, ne Rhemensis Archiepiscopus in diocesis Suffraganeorum suorum foraneos Officiales constituat: quia, cum Metropolitanis, ne suorum Suffraganeorum ingrediantur dioceses, ut in eis auctoritate propria iudicent, disponant, aliquidve aliud agant, canonice prohibent instituta, nequaquam hoc possunt in illis per alios exercere. Nec pro eo, quod causas per appellationem delatas ad ipsos, possunt in Suffraganeorum suorum diocesis delegare, similiter licet eis tales Officiales instituire in eisdem, qui eorum vice (cum appellatur ad ipsos) citationes, vel inhibitiones faciant, seu compellant in hac parte rebelles: Quia in causis per appellationem devolutis ad ipsos, iam jurisdictionem obtinere noscuntur, propter quod licite possunt super illis committere vices suas. Non fit autem in aliis b, in quibus nondum extitit appellatum, & idcirco non debent aliquos constituire pro citationibus in futuris causis appellatum, & inhibitionibus faciendis: nisi aliud Rhemensis Ecclesia circa talium Officialium institutionem de consuetudine obtineat speciali. A quibus etiam si de consuetudine huiusmodi possint in Rhemensis provincia constitui: inhibitiones tamen, ne procedatur in causis, priusquam ad Rhemensis curiam appelletur, fieri penitus inibemus.

¶ Donec Archiepiscopus de factis potest haberi, Officialis eius Suffraganeum excommunicare, suspendere, aut interdicare non potest, propter ordinis (melius dixisset officii) Episcopalis reverentiam. h. d. in summa. Ioan. Andr.

Officiales autem Rhemensis Archiepiscopi (quamdiu in sua provincia vel circa illam extiterit) in Suffraganeos interdicti, suspensionis, vel excommunicationis proferre sententias non attentent. Et hoc idem ab Officialibus aliorum Metropolitanorum, circa ipsorum Suffraganeos, (quibus ob reverentiam Pontificalis officii deferri volumus in hac parte) precipimus observari.

CAP. II.

¶ Canonici, qui a divinis cessare possunt consuetudine vel alio iure, si cessare volunt, causam sua cessationis exprimant in instrumento publico, vel patentibus literis suo vel alio authentico sigillo munitis: & exhibeant illud vel illas illi, contra quem cessant. Hoc pratermissis, vel expressis causis non inventis legitimis, quicquid medio tempore perceperint ab Ecclesia, restituant: & qua percipere debent, non perscipiant, & satis faciant de injuriis illi, contra quem cessant. Causa legitima inventa, tenetur ille ad interesse Canonici, & ad certam quantitatem Ecclesie, superioris taxandam arbitrio. Ultimo reprobat consuetudo, qua imagines Sanctorum, in dicta cessatione sive & utricumque supponebantur. Et statuitur contrarium facientes graviter puniendos. Ioan. Andr.

a Alias, fuit. b Vid. cap. fin. de script. in antiq. & l. non quemadmodum. ff. de iudic. Font.

Gregorius X. in generali Concilio Lugdunensi.

Si a Canonici a divinis cessare voluerint, prout in Ecclesiis aliquibus sibi ex consuetudine, vel aliis vendicant: antequam ad cessationem huiusmodi quoquomodo procedant, in instrumento publico, vel patentibus literis sigillorum b suorum, aut alterius authentici munimine roboratis, cessationis ipsius causam exprimant: & illud vel illas ei, contra quem cessare intendunt, assignent. Scituri, quod si hoc pratermissis cessaverint, vel causa, quam expresserint, non fuerit inventa canonica: omnia de quibuscumque proventibus illius Ecclesie, in qua cessatum fuerit, cessationis tempore perceperint, restituant. Illa vero, qua pro eodem tempore debentur eisdem, nullo modo percipient, sed ipsi Ecclesie cadere, ac nihilominus ei contra quem cessaverint, de damnis & injuriis satisfacere tenebuntur. Si autem causa eadem canonice fuerit iudicata, is, qui occasionem cessationi dederat, ad omne interesse dictis Canonici, & Ecclesie, cui debitum officium eius est culpa subtractum, ad certam quantitatem taxandam, & in divini cultus augmentum convertendam, superioris arbitrio condemnatur. Ceterum detestabilem abusum horrendam indevotionis illorum, qui Crucis, beatæ Mariæ virginis, aliorumque Sanctorum imagines seu statuas irreverenti usu tractantes, eas in aggravationem cessationis huiusmodi prosternunt in terram, & utricumque supponunt, penitus reprobantes, aliquid tale fieri de cetero districtius prohibemus: statuentes ut in eos, qui contra fecerint, ultris procedat dura sententia: qua delinquentes sic puniat graviter, quod alios a similibus presumptione compelat.

CAP. III.

¶ Statuit Papa, quod habentes plures dignitates, vel alia beneficia curam animarum habentia, per ordinarios compellantur ostendere, intra tempus competens superioris arbitrio statuendum dispensationes: quas si non ostenderit, perinde procedatur, ac si nullas haberent. Et si ostenderit, & sufficientes, non amplius molestentur: provisio, ne in predictis beneficiis cura negligatur animarum. Si autem dubitetur de dispensatione, ad sedem Apostolicam recuratur. Talibus plura similia beneficia obtinentibus, aliud non conferatur beneficium, nisi ostensa dispensatione sufficienti: & tunc ita demum conferatur, si per dispensationem possunt illud cum aliis retinere, vel si prioribus renunciaverint: aliter collatio facta non teneat. Ioan. Andr.

Idem.

Ordinarii e locorum subditos suos plures dignitates, vel Ecclesias, quibus animarum cura imminet, obtinentes: seu personatum, aut dignitatem cum alio beneficio, cui cura similis est annexa, districtè compellant dispensationes auctoritate, quarum huiusmodi Ecclesias, personatus, seu dignitates canonice tenere se asserunt, intra tempus pro facti qualitate ipsorum ordinariorum moderandum arbitrio, exhibere. Quod si forte iusto impedimento cessante, nullam dispensationem intra idem tempus contigerit exhiberi: Ecclesie beneficia, personatus seu dignitates, quæ sine dispensatione aliqua eoispo illicitè detineri constabit, per eos ad quos eorum collatio pertinet, liberè personis idoneis conferantur.

Ceterum si dispensatio exhibitæ sufficientis evidenter appareat, exhibens nequaquam in beneficiis huiusmodi, quæ canonice obtinet, molestetur. Providet tamen ordinarius, qualiter nec animarum cura in eis-

a De materia huius c. vide citatos in cap. quamvis. infr. eod. tit. & libr. b Vid. l. ad testum. ff. de test. & l. fin. ff. de alb. scrib. ac c. significantibus. infr. de appell. Font. c Hoc decretum expressè innovat & confirmat sacrum Concil. Tridentin. sess. 7. de reform. cap. 5. d alit. ita: provideat tamen ordinarius taliter, ne animarum cura, &c.

Dddd r

riam, vel offensam emendet, aliquatenus attententur. Neque tunc etiam, si emendam inde habuerint, vel per eos iteriter, quod minus habeant competentem. Si autem præmissis servatis, Capitulum, Collegium, vel Conventus alicujus Ecclesiæ ad cessationem eandem duxerint procedendum: extunc intra unius mensis spatium pars utraque, videlicet ii qui cessant, & illi etiam, propter quorum factum à divinis cessatur (nisi superveniente concordia inter eos cessatio illa cesset) iter arripiant a se, vel per procuratores idoneos, cum munimentis & actis ad negotium ipsum spectantibus, ad sedem Apostolicam veniendi: & continuatis diatis, quam citò commodè poterint, se Apostolico conspectui representent: ut partibus præsentibus, aut unâ præterire, alterâ non veniente vel mittente, examinato negotio apud sedem eandem, pars quæ culpabilis inventa fuerit in præmissis, præter alias penas à dictis canonibus insertas, si Romano Pontifici videbitur expedire, penâ docente cognoscat, quantum exegerit, quæ cessationi facta rationabiliter causam dedit: vel qua sine rationabili & manifesta causa cessavit. Parte insuper à divinis cessante, superscripta b tam in cessando, quam in veniendo sive mittendo ad sedem Apostolicam non servante, non servetur cessatio: sed eâ non obstante (ut prius) in ipsa Ecclesiâ celebretur.

CAP. IX.

¶ *Primo ponti constitutionem de bonis dignitatum vel Ecclesiarum vacantium, non occupandis per eos, ad quos collatio, vel custodia pertinet: nisi de speciali jure id eis competat: & contra facientibus penam imponit. Secundo ostendit, de quibus bonis intelligatur, cum de speciali jure id alicui competit. Tertio deest, quia, sæpe, supr. eod. libro, de elect. deest non esse correctam. Ioan. And.*

Idem.

¶ *Præsentem prohibemus edicto, ne Episcopi, vel eorum superiores aut Abbates, seu quivis alii regulares vel seculares Prælati, aut Ecclesiastica quæcunque persona, vacantibus dignitatibus, personatibus, prioratibus, vel Ecclesiis quibuscunque sibi subiectis, seu ad collationem, ordinationem, præsentationem, vel custodiam pertinentibus, eorundem bona (morientibus eorum rectoribus, vel ministris) in ipsis inventa, sive vacationis ipsorum tempore obvenerint, quæ in utilitatem eorundem expendi, vel futuris debent successoribus fideliter reservari, occupare, aut in usus suos convertere quoquomodo præsumant: Nisi de speciali privilegio vel consuetudine jam præscripta legitime, seu aliâ causâ rationabili, hoc eisdem competere dignoscatur.*

¶ *Alioquin Episcopi & eorum superiores ab ingressu Ecclesiæ, ceteri verò ab officio & beneficio tandem eo ipso noverint se suspensos, quousque restitutionem fecerint de prædictis. Porro ubi ex privilegio vel consuetudine, seu alia de causa rationabili, sibi aliquis prædictorum asserit bona competere supradicta: hoc de illis bonis solum debet intelligi, quæ solutis debitis, si qua sint, & iis, quæ fuerint necessaria pro servitoribus & ministris ac incumbendis oneribus usque ad novos redditus supportandis congruè reservatis; ex ipsis reperta fuerint superesse. Sane constitutioni, quam superius specialiter edidimus, contra Capitula, Collegia, Conventus, seu singulares personas, bona cathedralium, vel regularium, aut collegiatarum Ecclesiarum vacantium occupantes, per constitutionem præsentem (quam in dignitatibus, personatibus, prioratibus, & Ecclesiis aliis locum habere censemus) nonolumus in aliquo derogari.*

a al. Arripias. b al. supradicta.

DE MAJORITATE ET
obedientia.

TITULUS XVII.

CAP. UN.

¶ *Capitulum, vel is, ad quem administratio pertinet vacante sede, eos absolvet, quos absolvere posset Episcopus si vrveret, nisi à sede Apostolica id fuerit interdictum. Ioan. And.*

Bonifacius VIII.

¶ *Episcopali sede vacante, potest Capitulum, seu is ad quem Episcopalis jurisdictione tunc temporis noscitur pertinere, iis, quibus posset Episcopus, si viveret, ab excommunicationis sententia, sive juris, sive hominis fuerit, absolutionis beneficium impertiri: Nisi ea fuerit à sede Apost. specialiter interdicta potestas.*

DE PACTIS.

TITULUS XVIII.

CAP. I.

¶ *Monachi habentes liberam à sede Apostolica sepulturam, si pacifcentur de non recipiendis aliquibus vel certis parochianis Ecclesiæ alicujus, servare compelluntur pactum: nec illos sepelire poterunt, licet apud eos elegerint sepeliri, cum per pactum privilegio renunciaverint. Ioan. And.*

Bonifacius VIII.

¶ *Pactum a cum rectore parochialis Ecclesiæ factum à vobis, ne aliquos vel certos ipsius Ecclesiæ parochianos recipiatis ad Ecclesiasticam sepulturam, omnino servare debetis. Quanquam sepultura libera sit monasterio vestro ab Apostolica sede indulta: & illi apud vos elegerint sepeliri. Cum per dictum pactum indulto hujusmodi derogetur.*

CAP. II.

¶ *Pactum factum patri à filia, dum tradatur nupti, quòd dote contenta nullum habeat ad bona paterna regressum, si juraverit id ipsa filia, omnino servare tenetur. Ioan. And.*

Idem.

¶ *Quamvis b pactum patri factum à filia, dum nupti tradatur, ut dote contenta nullum ad bona paterna regressum haberet, improbet lex civilis: si tamen iuramento non vi, nec dolo præstito, firmatum fuerit ab eadem, omnino servari debet: Cum non verget in æternæ salutis dispendium, ne redundet in alterius detrimentum.*

CAP. III.

¶ *Pacta inita per fratres Predicatores, vel Minores, vel alios Mendicantes, cum rectoribus parochialium Ecclesiarum super parochialibus juribus, si facta sunt per Priores vel Guardianos de Conventuum ipsorum locorum consensu (licet auctoritas sedis Apostolica non interveniat, vel licentia Prioris vel ministri generalis, aut magistri vel provincialis ministri, vel Capituli provincialis) servanda sunt: dummodo aliâ sint licita & honesta. h. d. Ioan. And.*

Idem.

¶ *Quia ex eo, quòd fratres Predicatores, & Minores, & alii Mendicantes, compositiones & pacta cum Prælati, Capitulis, rectoribus & personis Ecclesiarum, civitatum, castrorum, villarum & locorum, in quibus domus seu habitationes eorum existunt, super iuribus parochialibus, vel aliis quibuscunque articulis, ab eis vel eorum antecessoribus inita sive facta, servare recusant: & ea eo prætextu infringere moliantur, quia magistri aut ministri, vel prioris generalium seu provin-*

a Vid. Antonium de Butrio, cap. statutus de translat. Prælat. & Felinum in c. cum sit generale. de foro compet. b Vid. Mart. de Afflicti dec. 322. Purpuratum consil. 100. Hippolytum Marfitem: singulari 673: incip. nonnulla de presentia. Alexand. conf. 29. lib. 3. & consil. 42. lib. 2. & Laſon. conf. 137. vol. 4.

cialium eorundem non affuit assensus in ipsis, nec approbata per ipsorum generalia, vel provincialia Capitula extiterunt: multa in diversis mundi partibus insurgunt scandala, & ipsorum fratrum (quos decet puritatem omnimodam in suis observare actionibus b, & ab his abstinere propensus, per quæ possit aliis exempli pernicies generari) famæ detrahitur plurimum & honorum. Nos his occurrere paternæ sollicitudinis studio intendentes, presenti decreto sancimus; compositiones & pacta huiusmodi cum Prælatibus, Capitulis, & e rectoribus, & personis prædictis ab ipsorum fratrum Conventualibus, Prioribus, seu Guardianis facta vel approbata, de suorum Conventuum consilio & assensu (dum tamen aliàs sint licita & honesta) debere ab ipsis fratribus in locis, in quibus fuerint facta, perpetuò d inviolabiliter observari: non obstante, quod magistris vel ministri aut Prioris generalium seu provincialium prædictorum non intervenerit in eisdem assensus, nec ab ipsorum generalibus vel provincialibus Capitulis extiterint approbata: seu quòd sedes Apostolica in iis, quæ per prædictos fratres Minores facta fuerint, auctoritatem suam non præstiterit vel assensum.

DE PROCURATORIBUS.
TITULUS XIX.

CAP. I.

¶ Laicus potest esse Procurator ad agendum & defendendum in causis spiritualibus.

Bonifacius VIII.

Non indiscretè iudex censetur egisse, Procuratorem Laicum ad agendum vel defendendum in causis spiritualibus admittendo: Cum regulariter qui non prohibetur expressè ad exercendum procuratoris officium, idoneus debeat reputari.

¶ Procurator post litem contestatam potest dare alium Procuratorem: antè non, nisi datus fuerit in rem suam, vel à Domino habuerit mandatum de substituendo etiam non certam personam.

Licet autem à Procuratore post litem contestatam ab eo possit (cum Dominus sit litis effectus) dari alius Procurator: antè tamen non potest, nisi in rem suam sit datus, vel à Domino substituendi alium (etiam certè non expressè personam) sibi fuerit concessa potestas.

¶ Procurator ad negotia potest dare alium Procuratorem liberè, & etiam quodcumque. h. d.

Procurator verò datus ad negotia, potest liberè quodcumque alium deputare.

CAP. II.

¶ Procurator ante litem contestatam etiam sine causa revocari potest, post litem contestatam non, sine rationabili causa: Dominus tamen bene potest adesse causa cum ipso Procuratore, maxime si de collisione timeat.

Idem.

Quamvis e Procurator possit ante litem contestatam etiam sine causa liberè à Domino revocari, postea tamen ipso nolente nequit: nisi cum eum Dominus inimicum fieri, vel suspectum, aut adversario affinitate conjungi, vel ejus heredem fieri, seu ingredi religionem, aut in longum peregrinari, vel ægritudine, aut vinculis detineri contingat, seu alia rationabilis causa subistat, propter quam sit meritò revocandus. Verum, quamquam (nisi ut præmittitur) revocari non possit, Dominus tamen suæ causæ unà cum eodem Procuro-

a Vid. B. Thom. 2. 2. quæst. 43. per totam quæstionem. b In antiquis codicibus constanter legitur, alibus. c Dicitur, & deest in manuscriptis. d Huc text. habet locum in pactis factis cum Laico. e Pro hoc c. vide, qua tradit Iason consil. 138. incip. revocatur in dubium. vol. 4. & Felinus in cap. ex parte Decani. extrà de rescriptis.

ratore (maximè si de collisione timeat) minimè prohibetur adesse.

CAP. III.

¶ Procurator habens mandatum substituendi, substitutum à se post mandatum susceptum, etiamsi eo non sit usus, revocare non potest, nisi & potestatem habuit revocandi. Si autem erat Procurator ad plures causas, & in altera substituit, in aliis remanet Procurator. Ioan. Andr.

Idem.

Is, qui à a Procuratore super hoc à Domino potestatem habente Procurator extitit substitutus, non potest post mandatum susceptum, etiamsi eo usus non fuerit, (licet in delegato sedis Apostolicæ vices suas alteri committente aliud censeatur) ulterius revocari ab illo: Nisi revocandi potestas concessa fuisset eidem. Verum si cum ad plures vel ad omnes causas generaliter constitutus fuisset, in una tantum substituerit earundem, in aliis nequaquam prohibetur procuratoris officium exercere.

CAP. IV.

¶ Procurator generalis non agit exigentià speciale mandatum: nisi cum aliqua illorum specificacione, vel liberà potestate. hoc dicit. Zen.

Idem.

Qui ad agendum & defendendum, ac generaliter ad omnia (etiamsi mandatum exigant speciale) constituitur Procurator, ex vi generalitatis huiusmodi ad aliquem articulum, in quo speciale mandatum exigitur, admitti non debet. Sed si aliquis vel aliqui articulus speciale mandatum exigentibus specificati b fuissent, adjecta clausulâ generali, tunc ad non expressos etiam admittitur. Procurator quoque absque speciali mandato juramentum deferre, transigere, vel pacifici non potest: nisi ei bonorum vel causæ administratio, liberè e sit concessa.

CAP. V.

¶ Mandatum generale ad negotia, etiam ad iudicia se extendit.

Idem.

Qui generaliter constituitur ad negotia Procurator, agere ac experiri potest d, exceptis his casibus, qui mandatum exigunt speciale.

¶ Potest filius familiaris esse Procurator, etiam absque patris consensu. Zen.

Nedum verò ad negotia, sed etiam ad iudicia potest filius familiaris absque patris assensu fieri Procurator.

¶ Major annis xxv. ad iudicia, major xvij. ad negotia deputari potest Procurator. h. d. Zen.

Licet autem quis post xvij. annum Procurator ad negotia licite deputetur: ad iudicia tamen, nisi major xxv. annis fuerit, deputari nequit.

CAP. VI.

¶ Ex duobus Procuratoribus simul simpliciter constitutis, alter solus admitti non debet. Si verò infolidum, qui primò constituitur litem, admittitur altero totaliter excluso: nisi adjectum fuerit, quòd non sit melior conditio occupantis: quo casu altero non proficiente, nec alium substituente, reliquis admittatur. h. d.

Idem.

Si duo e Procuratores simul (non adjecto infolidum) deputentur, unus sine altero non debet admitti. Secus si sint infolidum constituti: sed tunc illius

a De materia revocationis procuratoris vide Cynum & alios in l. mandato. C. mandati, & Ioannem Ananiam consil. 25. incip. utrum presentatio. & Paulum de Castro consil. 361. incip. venerabilis vir. b Vid. l. legata inutiliter. de legat. 1. & Dec. in l. 1. de reg. jur. Font. c alias ita: libera. d Vid. l. 1. 6. si mutuum. ff. si quid in fraud. patr. de Arch. Font. e Ad hunc textum vide qua dicit Felinus in c. 2. extr. de test. adde Socinnum consil. 11. incip. circa presentem. lib. 1.

melior

melior erit conditio, qui per litis contestationem negotium primitus occupabit. Post occupationem autem huiusmodi, alter se intrmittere nequibit ulterius, cum ille litis dominus sit effectus: nisi dictum in constitutione fuisset, quod non fieret melior conditio occupantis: tunc enim si eum, qui occupavit, infirmari, mori, absentari, vel aliâs impediri contingat, ac si prosequi forte nolit, poterit alter suscipere ac perficere negotium ab alio inchoatum, dum tamen ab alio non fuerit alius substitutus: nam si sit, is præferri debebit eidem.

g Procurator datus infolidum, qui occupaverat negotium, ex impedimento exclusus, non reassumit, nisi altero impedito. h.d. Dominicus.

Ceterum ubi nullo substituto, alter suscipit negotium prosequendum, is, qui occupavit primitus, ipsum resumere postea impedimento cessante nequibit: nisi forsitan illum contingeret a impediri.

g In causis spiritualibus ex duobus Procuratoribus simul simpliciter datis, iudex eligit magis idoneum, qui solus prosequi poterit: nec alius admittitur, nisi primo legitime exclusus. h.d. Dominicus.

Sanè in electionum, postulationum, provisionum, & aliorum spiritualium negotiorum causis (cum talia Clericorum expeditionem exigere dignoscantur) volumus specialiter observari, ut si plures Procuratores simul in eis fuerint non infolidum deputati, iudex (ne propter eorum concursum negotia eadem intricari contingat) idoneiorem ex ipsis eligere valeat: & ille solummodo prosequatur, habeatque, quicquid cum illo sic electo factum extiterit, plenam roboris firmitatem: nec ad prosequendum alius admittatur postmodum, nisi prout eum, qui non occupat negotium, censuimus post occupationem factam ab alio superius admittendum.

CAP. VII.

g Procurator, qui renuit acceptato mandato, ponere potest, quandiu constitutus in eadem perseveraverit voluntate. Idem.

Licet b is, qui Procurator constituitur ab absente, dixerit presentatum sibi suscipere nolle mandatum: hoc tamen nequaquam obstant, quandiu constitutus in eadem perstiterit voluntate, ipsum acceptare poterit, quandocunque placebit.

CAP. VIII.

g Dominus datus Procuratorem, quoties contingit eum abesse, causam tractando, Procuratorem non intelligitur revocare: secus si simpliciter, nisi expresse protestetur, quod ipsum revocare non intendat: vel aliâs hoc appareat ex probabilibus conjecturis. Ioan. And.

Idem.

SI quem sub ea forma, Quoties te abesse contigerit: constitueris Procuratorem ad causam, non idèo (licet tractes eum postmodum per teipsum) Procuratorem ipsum dignosceris revocare, quinimò Procurator idem Procuratoris assumet officium, quandocunque te contigerit absentare. Secus si simpliciter à te fuerit constitutus: tunc enim sive ante litem contestatam, sive post, ad causam ipsam venias, non ut ipsi Procuratori assistas, sed ut causam tractes eandem, tractando ipsam eum revocare poteris: nisi dicas expresse, quod ipsum vis in officio procuratoris (hoc non obstante) manere, vel nisi quod non animo revocandi hoc facias, ex aliquibus appareat conjecturis d; ut si forsitan aliquis imminet articulus, in quo tu melius nôsti veritatem, aut si sit Procurator ipse infirmus, vel forsitan se absenter, seu quicquid aliud accidat, propter quod ipsi causa tua sit presentia opportuna.

a Aliâs, contigerit: b ad hunc text. vid. qua dicit Alex. consil. 81. incip. revocatur in dubium. l. 5. c Vid. l. consensu. ff. de act. & obig. Font. d Una præsumptio tollit aliâs. de præsumpt. l. 1. de integr. ressi. l. d. xviii. Font.

CAP. IX.

g Trin dicit: Primo, quod Procurator ad contrahendum matrimonium debet habere speciale mandatum. Secundo, quod talis Procurator non substituit, nisi ad hoc mandatum habeat. Tertio, quod si talis Procurator revocatus etiam ignoranter contrahit, non tenet matrimonium. Ioan. Andr.

Idem.

Procurator a non aliter censetur idoneus ad matrimonium contrahendum, quam si ad hoc mandatum habuerit speciale. Et quamvis aliâs is, qui constituitur ad negotia Procurator, alium dare possit: in hoc tamen casu (propter magnum quod ex facto tam arduo b posset periculum imminere) non poterit deputare alium, nisi hoc eidem specialiter sit commissum. Sanè si Procurator antequam contraxerit, à domino fuerit revocatus, contractum postmodum matrimonium ab eodem (licet tam ipse, quam ea, cum qua contraxit, revocationem huiusmodi penitus ignorarent) nullius momenti existit, cum illius consensus defecerit, sine quo firmitatem habere nequivit.

DE IIS, QUÆ VI METUSVE CAUSA SUNT.

TITULUS XX. CAP. UN.

g Excommunicationis, suspensionis, vel interdicti absolutio, vel revocatio per vim extorta, non tenet: & extorquens excommunicatus est ipso iure. Ioan. Andr.

Gregorius X. in Concilio generali Lugdun.

Abolutionis beneficium ab excommunicationis, sententia, vel quamcunque revocationem ipsius, aut suspensionis, seu etiam interdicti per vim vel metum extorta, presentis constitutionis auctoritate omninò viribus vacuumus. Ne autem sine vindicta violentiæ crescat audacia, eos, qui abolutionem seu revocationem huiusmodi vi vel metu extorserint, excommunicationis sententiæ decernimus subjacere.

DE RESTITUTIONE IN INTEGRUM.

TITULUS XXI. CAP. I.

g Ecclesia post quadriennium non admittitur ad petendum restitutionem contra sententiam, vel contractum, nisi rationalis aliqua causa hoc suadeat. Ioan. And.

Gregorius IX.

Ecclesia, quæ ad retractandam sententiam, vel contractum, per beneficium restitutionis in integrum, postulat se admitti, si quadriennii spatium post lapsum, & negligenter omiserit, non est ad beneficium huiusmodi admittenda: c Nisi prævaricationis, vel fraudis manifestæ probetur super hoc intervenisse commentum: aut alia rationalis causa subsit, quæ superiorem movere debeat ad idem beneficium concedendum.

CAP. II.

g Ecclesia contra confessionem, quâ lapsa fuit, admittitur iterum quadriennium per beneficium restitutionis in integrum: postea non, nisi per viam iuri communis. Ioan. Andr.

Bonifacius VIII.

a Vid. Ancharanum consil. 228. incip. A: duas filias habebat: & duobus consil. seq. Antonium Butrium consil. 64. incip. A: duas filias habuit. & consil. sequent. & Alexand. consil. 148. incip. in causa & lito. & consil. 149. incip. viso processu. lib. 5. b Et idè non deciditur iuramento per iudicem delato. Bald. in l. admonendi. Font. c Iste versiculus habet etiam locum in aliis personis quibus ista restitutio competet. Phil. Font.

Si adversus confessionem in iudicio à se factam, laesa Ecclesia beneficium restitutionis in integrum, intra quadriennium ab ipsius confessionis tempore computandum, petere negligenter omittat: non est (nisi aliquid rationabile appareat, quod aliud fuisset faciendum) ad hoc petendum ulterius admittenda. Ubi verò per viam communem revocationis erroris, quem in facto præterdit, vult adversus suam confessionem Ecclesia se juvare: hoc quocumque poterit, donec negotium sit finitum.

DE ARBITRIS.

TITULUS XXII.

CAP. I.

¶ Si ex tribus arbitris duo concordant in summa, tenet illorum sententia: si omnes discordant, tenet sententia de summa minori. Bonifacius VIII.

Si ex tribus arbitris, te duo in decem, & tertius in quinque condemnent, debet sententia prævalere duorum: Licet cum unus in XV. alius in X. tertius verò in quinque pronunciant, illius, qui dixit de summa minori (cum in illa omnes concordet existant) sententia efficax censetur.

CAP. II.

¶ Si ex tribus arbitris unus noluit examinando vel definendo negotio interesse, duo procedere poterunt, ac si ille præsens esset. Circa iudices autem antiqua jura servantur. Ioan. Andr.

Idem.

Ut quæstionibus (quæ plerumque propter arbitrorum voluntariam seu malitiosam absentiam remanent indecisa) finis celerius imponatur: Statuimus, ut si ex tribus arbitris à partibus electis, eorum aliquis ab aliis legitime requisitus ad examinandum vel definiendum unà cum eis negotium, super quo in ipsos extitit compromissum, non curaverit (cessante impedimento legitimo) convenire: duo præsentés, penes quos (licet lex civilis aliud innuere videatur) totalem eo casu remanere decernimus potestatem, possint (malitiosà seu voluntarià illius absentia non obstante) dictum examinare negotium, & liberè definire, sicut possent illo præsenté, nec volente cum eis in unam sententiam concordare: ut sic ipsius absentia præsentia repleta divinà, cum reputari faciat pro præsenté. Circa iudices verò antiqua jura nolumus immutari.

a Vid. Bart. in l. siem si unus. §. siem si plures. ff. eod. tit.

FINIS LIBRI PRIMII

SEXTI DECRETALIIUM

LIBER SECUNDUS

DE JUDICIIS.

TITULUS PRIMUS.

CAPITULUM PRIMUM.

¶ Iudex delegatus non habens ad hoc speciale mandatum à Papa, non potest compellere partem, ut personaliter coram eo compareat, nisi ex rationabili causa. Ioan. Andr.

Innocentius IV. in generali Concilio Lugdunensi.

JURIS esse ambiguum non videtur, iudicem delegatum (qui à sede Apostolica mandatum ad hoc non receperit speciale,) jubere non posse alterutram partium coram se personaliter in iudicio comparere: Nisi causa fuerit criminalis, vel nisi pro veritate dicenda, vel pro juramento calumniae faciendo, vel aliàs juris necessitas partes coram eo exegerit personaliter presentari.

CAP. II.

¶ Mulieres personaliter ad iudicium (quacumque causa in iure non expressa) invitatae trahenda non sunt: sed si necessarium sit ipsarum testimonium in causa, iudex expensis producentis interdum iubet, interdum mittit: & iudex fraudulenter vadens, excommunicatus est. Mulieres religiosa, etiam volentes, extra monasterium suum ex aliqua causa personaliter ad iudicium trahi non possunt: quod contra prædicta fit, est irritum. Ioan. Andr.

Bonifacius VIII.

Mulieres b (quas vagari non convenit, nec viro- rum cœtibus immisceri) auctoritate literarum sedis Apostolicæ, vel Legatorum ipsius, aut alià quacumque

ad iudicium personaliter evocari, vel trahi invitata, causâ ferendi testimonium, aut alià quâlibet (quæ in iure non exprimitur) prohibemus. Sed cum necessarium fuerit testimonium earundem, iudex (in expensis partis producentis easdem) tabellionem, aut aliam personam idoneam ad eas transmittat: vel si fortè talis casus occurrerit, quo, jure prohibente, receptio testium alteri committi non possit: iudex a tunc propter hoc personaliter ad illas accedat: aut (si talis sit personæ iudicantis conditio, quod id per ipsum non deceat fieri, vel non possit) mittat ad eas: proviso quòd casus huiusmodi (vide licet ut iudex vadat personaliter) non fingatur: nec fraus interveniat in hac parte. Alioquin fictor huiusmodi, vel fraudator, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat.

Cæterum femine religiose, præsertim quæ debent sub clausura morari b, extra suum monasterium vel clausuram non videntur ad iudicium, vel trahantur ex quavis causa personaliter: etiam si ad hoc voluntas accederet eorumdem. Decernimus quoque, ut ipso jure sit irritum & inane, si quid contra præmissa contigerit attentari.

a Vid. Bart. in l. pen. §. ad crimen. ff. de pub. iudic. Font. b Utr. de l. femina. de proc. l. servus. C. de iud. & l. femina. ff. de reg. iur.

a Ali. ita præfatus iudex propter hoc, &c. b causâ religio- nis hoc licet. V. l. i. ff. de in jus voc. l. servus ad custodiam. ff. de a- lum. & citat. legat.

CAP.

CAP. III.

Major XIV. annis per se & per Procuratorem potest agere, & defendere causam spirituales: minor XIV. per se non agit, sed per Procuratorem, vel per curatorem datum auctoritate ordinarii Ecclesiastici iudicis, & etiam delegatis ad causas illas. Filius familiaris sine patris assensu agit causam spirituales. h. d. Ioan. And. Idem.

Si annum quatumdecimum tuæ peregrini ætatis, in Beneficialibus & aliis causis spiritualibus, necnon & dependentibus ab eisdem, ac si major XXV. annis existeres, ad agendum, & defendendum, per te, vel per Procuratorem a, (quem ad hoc constituendum decreveris) admitti debebis. Si verò intra XIV. annum existeris, per te agere, aut defendere non poteris super ipsis: sed vel per tuum Episcopum, vel per Officialem eiusdem, tibi curator dabitur ad lites huiusmodi exercendas: aut tu ipse (si major infante fueris) eam auctoritate alterius corundem, procuratorem ad eas poteris deputare. Delegatus etiam Apostolicæ sedis, & subdelegatus ab eo, tibi (si non habeas) curatorem dare valeant, vel auctoritatem constituendi procuratorem præstare, ad illas causas, vel lites dumtaxat, quæ coram ipsis fuerint ventilandæ. In huiusmodi quoque litibus five causis, quantum in potestate patris exitas b, nec alias absq; ipsius assensu in iudicio regulariter esse possis (cum de iis se intrmittere non habeat) nequaquam requiri debet assensus.

DE FORO COMPETENTI.

TITULUS II.

CAP. I.

Archiepiscopus omisso appellationis articulo, vel per viam querela, de causa subditorum, Suffraganeis etiam ipsis consentientibus, non cognoscit. h. d. usq; ad §. Neg.

Innocentius IV. c.

Romana Ecclesia: [c. 7.] Nec appellationis articulo prætermisso, nec alijs etiam (cum minime appellatū extiterit) Rhemen. Archiepiscopus vel eius Officialis d, de causis Clericorum tanquam iudices (licet in ipsos iidem Clerici de facto consentiant) absque diocesano suorum voluntate cognoscant.

Archiepiscopus subditos Suffraganeis non potest compellere causas delegatas ab eo suscipere, suas sententias & præcepta exequi, vel testimonia in causis ad eos devolutis ferre: nisi consuetudo aliud disponat. h. d. Dominicus.

Neq; Suffraganeorum Rhemen. Ecclesiæ subditos ipsorum delegationem suscipere, vel sententias & præcepta exequi, aut in causis per appellationem devolutis ad eos, testimonium (nisi aliud in his tribus de consuetudine obtineant) perhibere compellant.

Archiepiscopus contra Officiales, vel Prælatos Suffraganeorum (consuetudine aliud non dispanente) & contra subditos ipsorum, pro salariis Advocatorum & Procuratorum causarum fori Archiepiscopii, iudex competens non est. h. d.

Nec etiam Suffraganeorum ipsorum Officiales, aut Archidiaconos, Archipresbyteros, & alios inferiores Prælatos, Suffraganeis eisdem subiectos (dummodo aliud eis contraria consuetudo non tribuat) nec subditos Suffraganeorum ipsorum, super salariis Advocatorum & Procuratorum in causis (quæ in Rhemen. ventilantur curia) cogant querelantibus in sua præsentia respondere.

Archiepiscopus non compellet irritos contrahentes aliarum diocesam in sua propria coram se respondere, nisi ibi inveniatur. Sed si citati nolunt comparere, vel malitiose se occultant, ne ci-

a Nota, ubicumq; minor legitime potest interesse iudicis, ibi potest constituere procuratorem. Vid. l. i. c. si de moment. posses. Font. b Vid. c. mæcorum. de stat. & qualis. c In quodam manuscripto videtur Inno. III. d alijs, Officiales:

tentur, in bonis ipsorum sua diocesi potest missionem facere, vel in alia decernere per ordinaros faciendam. h. d.

Contrahentes verò aliarum diocesam, super contractibus initis in Rhemen. diocesi ab eisdem (nisi inveniatur ibidem) trahere coram se non debent invitos: licet in possessionem bonorum, quæ ibi habent, etiam cum alibi copiam sui faciunt, si corum auctoritate citati a comparere contemnunt, possint missionem facere contra eos: vel (si fortè malitiose seipos occultent, ne citatio perveniat ad eosdem) decernere faciendam in possessionem bonorum, quæ in alia etiam diocesi obtinere nesciunt: sed tunc loci diocesanus ad denunciationem ipsorum faciet huiusmodi missionem.

Non potest Archiepiscopus suos Clericos mittere in diocesam Suffraganeis, ut coram eis fiant contractus, vel iam facti approbentur. Nec si facti vel approbati fuerint coram illis, possunt Suffraganeorum subditos coram se compellere litigare super illis, nec excommunicare Suffraganeorum Officiales vel subditos, si nolunt litigare coram ipso. h. d. ad finem secundum Dominicum.

Nec Clericos suos mittant ad Suffraganeorum ipsorum dioceses pro ineundis vel recognoscendis contractibus coram ipsis. Nec eorundem Suffraganeorum subditos compellant coram se occasione huiusmodi iuri stare. Neque potest Archiepiscopus ipse in suorum Suffraganeorum Officiales & subditos (pro eo quòd vocati ab ipso nolunt querelantibus in sua præsentia respondere) Ecclesiasticam exercere censuram.

CAP. II.

Iudex secularis, qui vult Clericum compellere ad debita (etiam liquida) solvenda, per Ecclesiasticum iudicem desistere compellatur. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Seculares c iudices, qui (licet ipsis nulla competat iurisdictio in hac parte) personas Ecclesiasticas ad solvendum debita (super quibus probationes alia inducuntur) exhibentur litere, vel probationes alia inducuntur) damnabili præsumptione compellunt d, à temeritate huiusmodi per locorum ordinaros, censurâ Ecclesiasticâ decernimus compescendos.

CAP. III.

Ratione iuramenti Laicus (ut illud servet) coram iudice Ecclesiastico convenitur.

Idem.

Cum C. Laicus (pro quo solvisti certam pecuniæ quantitatem, in qua pro eo te fideiussoriorum nomine obligaveras) te servare recusat indemnem, contra iuramentum à se præstitum temerè veniendo: Ipsum coram Ecclesiastico iudice (ad cuius forum ratione iuramenti causæ huiusmodi cognitio noscitur pertinere) de jure poteris convenire: Ut ipsum monitione præmissâ, per censuram Ecclesiasticam e, quòd te super prædictis (ut tenetur) servet indemnem, præviâ ratione compellat.

DE LITIS CONTESTATIONE.

TITULUS III.

CAP. I.

Peremptoria litis contestationem non impedit: nisi sit de re semel finita. Ioan. And.

Innoc. IV. in Concilio Lugdun.

Exceptionis peremptoriae, seu defensionis cuiuslibet principalis cognitionem negotii contin-

a Vid. l. sed interpellatus. §. i. ff. de arbit. b al. forum. c Vid. qua lare tradit Alex. consil. s. l. r. d dicit Petr. de Anch. quod isti Laici facti huiusmodi probationibus sine sententia compellant Clericos per sua statuta. unde not. quòd si sententia non ardeat non subditum, ita etiam statuta. c. fin. supr. de consil. eod. lib. Font. e Non ergo potest capere per personas aut res earum. Dem. Per. de Anch. Phil. Font.

gentis, ante litem contestatam objectus, nisi de re iudicata, transacta, seu finita excipiat litigator, litem contestationem non impediatur, nec retardet: licet dicat objector, quod rescriptum non fuisset obtentum, si, quæ sunt impetranti opposita, fuissent exposita deleganti.

CAP. II.

¶ Per exceptionem peremptoriam non fit litem contestatio. Ioan. Andr.

Bonifacius VIII.

SI oblati ab actore libello, ex parte rei exceptio peremptoria proponatur, nequaquam per hoc litem contestatio intelligitur esse facta: Imò eà non obstante (nisi sit de illis exceptionibus, quæ litem contestationem impediunt) fieri oportebit eandem.

DE JURAMENTO CALUMNIÆ.

TITULUS IV.

CAP. I.

¶ Non est de substantia, quod statim post litem contestatam juratur de calumnia. Ioan. Andr.

Bonifacius VIII.

SI de calumnia, seu de veritate dicenda, in primo litis exordio non iuretur (ut debet) poterit postmodum in qualibet parte litis jurari: cum huiusmodi juramenta præstari ab initio, de substantia ordinis iudicari non existat.

¶ Non annullatur processus, licet tacite omittatur calumnie iuramentum. b. d.

Propter omissionem quoque tacite in tota causa calumnie iuramentum, judicialis processus, aliàs factus legitime, non est nullus, nec etiam annullandus.

¶ Precipit quod in spiritualibus simul de calumnia, & de veritate iuretur. Ioan. Andr.

Quamvis a in causis spiritualibus (in quibus debet de veritate dicenda jurari) canones non indicant alicui calumnie iuramentum: nos tamen (quia frequenter calumniari videmus in ipsis) utile reputamus, quod simul, (sicut plerique observant) tam de veritate dicenda, quam de calumnia (ut via præcludatur calumniis) jurari debeat in eisdem.

CAP. II.

¶ In causa appellationis jurari debet de calumnia, & veritate dicenda.

Idem.

IN appellationis causa (quanquam in principali iuramento fuerit) præstari iubemus calumnie iuramentum. Et idem in iuramento de veritate dicenda volumus observari.

¶ Procurator deputatus post iuramentum calumnie, jurabit de calumnia. b. d.

Procuratores quoque (qui post iuramentum calumnie deputantur) tenent volumus (ut calumnia vitetur ab ipsis) ad subeundum huiusmodi iuramentum: etiamsi à suis dominis, quid ponere, aut respondere, seu agere debeant, sint instructi.

¶ Iudex quoties sibi videtur, exigit iuramentum malitiæ: etiamsi de calumnia, vel veritate iuratum sit. Ioan. Andr.

In omnibus autem causis, nedum antè, sed etiam postquam litem contestata, sive de veritate, sive de calumnia sit iuratum in ipsis, potest iudex à partibus exigere iuramentum malitiæ, quoties viderit expedire.

a Circa istum §. nota, quod iuramentum de calumnia differt à iuramento de veritate. l. i. §. quod observari. C. eod. Nam iuramentum de calumnia est de credulitate: unde si aliud sit, non est perjurium, quemadmodum dicitur de iuramento partis respondentis articulo per credit, vel non credit, neque respondens constituitur, sed solum relevat adversarium ab onere probandis. Pet. de Anch. Font.

CAP. III.

¶ Procurator habens speciale mandatum, jurat de calumnia. Ioan. Andr.

Idem.

NULLAM a tibi iudex injuriarum fecisse censetur, qui procuratorem tui adversarii constitutum ad causam, habentem super hoc speciale mandatum, admittit ad præstandum in ea calumnie iuramentum.

DE RESTITUTIONE SPOLIATORUM.

TITULUS V.

CAP. I.

¶ In civilibus non admittitur spoliationis exceptio, facta ab alio quam ab actore. In criminalibus admittitur facta a tertio, dummodo sit de tota substantia vel majori parte. Exceptio probari debet intra quindecim dies: aliàs fit condemnatio expensarum. Ioan. Andr.

Innocentius IV. in Concilio Lugdun.

FRÆQUENS b & assidua nos querela circumstrepit, quod spoliationis exceptio nonnunquam in iudiciis calumniöse propolita, causas Ecclesiasticas impedit & perturbat c: dum enim exceptioni insistitur, appellationes interponi contingit, & sic intermittitur, & plerumque perimitur causa cognitio principalis: & propterea nos, qui voluntarios labores appetimus, ut quietem aliis præparemus, finem litibus cupientes imponi, & calumnia materiam amputate: Statuimus, ut in civilibus negotiis, spoliationis objectu (quæ ab alio, quam ab actore facta proponitur) iudex in principali procedere non postponat. Sed si in civilibus ab actore, in criminalibus autem se spoliatum reus asserat à quocunque, intra quindecim dierum spatium (post diem, in quo proponitur) quod asserit comprobabit: alioquin in expensis, quas interim actor ob hoc fecerit (judiciali taxatione præhabita) condemnatur: aliàs (si iudici æquum visum fuerit) puniendus. Illum autem spoliatum intelligi volumus in hoc casu (cum criminaliter accusatur) qui tota sua substantia, vel majori parte ipsius, se per violentiam destitutum affirmat: & secundum hoc loqui canones, sano credendum est intellectu: quia nec nudi contendere, nec inermes inimicis opponere nos debemus: habet enim spoliatus privilegium, ut non possit exui jam nudatus.

¶ Excipiens de spoliatione facta a tertio, intra certum tempus à iudice statuendum debet restitutionem petere, alias accusabitur exceptio non obstante. Ioan. Andr.

Solet d autem inter Scholasticos dubitari, si spoliatus à tertio, de spoliatione contra suum accusatorem excipiat, an ei tempus à iudice debeat indulgeri, intra quod restitutionem imploret: ne forte sic velit existere, ut omnem accusationem eludat, quod satis aequitati & iuri consonum æstimamus e. Quod si intra tempus indultum restitutionem non petierit, & causam, cum potuerit, non ducat ad finem: non obstante spoliationis exceptione deinceps poterit accusari.

¶ Agents super rebus Ecclesiasticis, non obstant exceptio spoliationis privatarum rerum, vel è converso. Ioan. Andr.

Ad hoc sancimus, ut rerum privatarum spoliatio, agentis super Ecclesiasticis, vel è contrario, nullatenus opponatur.

CAP. II.

¶ Ecclesia, quæ petit restitutionem decimarum (quas se dicit intra

a De intellectu vide Mattheum sing. 129. incip. nota, quod si dominus. adde Imoc. & Alexand. in l. qui bona. §. si altero. ff. de damn. infect. b vide Mattheum de Afflictis decis. 19. c al. conturbat. d in antiq. Codic. ita, solet enim. e extimamus. parochiam

paratiam alterius possedisse) non auditur, nisi probet possessionem legitimam. Ioan. Andr.

Bonifacius VIII.

Ad decimas a, quas Canonici b sancti Nicolai se afferunt intra parochiam Ecclesie B. Clerici possedisse aliquandiu, & eis per eundem Clericum spoliatos fuisse, nequaquam debent restitui, nisi evidenter docuerint, quod earum possessionem legitime assecuti fuissent. Quia eas occupasse injuste verifimiliter presumuntur, cum proveniant ex pradiis intra alienam parochiam constitutis. Sitque manifestum (nisi aliud ostendatur) eas de jure communi ad eandem Ecclesiam pertinere.

DE DOLO ET CONTUMACIA.

TITULUS VI.

CAP. I.

Actor contumax condemnatur in expensis: nec citatur ulterius ad suam petitionem reus, nisi caveat de veniendo & comparando.

Innocentius IV. c

Actor qui ad terminum venire, ad quem citari adversarium fecerat, non curavit, venienti reo in expensis a, (propter hoc factis legitime) condemnatur. Ad citationem aliam minime admittendus, nisi sufficienter caverit, quod in termino fideliter debeat comparere.

CAP. II.

Index appellans & recedens citare ulterius non tenetur, si vult in causa procedere: nisi forsitan appellationi renunciet. Ioan. Andr.

Bonifacius VIII.

Um, qui a tua interlocutoria vel gravamine, quod per te sibi proponit illatum, a tua presentia recedit appellans: cum protestari videatur hoc ipso, se nole coram te de cetero litigare) citare ad alia, quae postea in iudicio facienda incumbunt, vel etiam ad sententiam audiendam (nisi sponte appellationi suae renunciet) non tenetur. Nec ideo minus (quod in ejus absentia processeris) tuus processus validus reputari debet.

DE EO QUI MITTITUR IN POSSESSIONEM CAUSA REI SERVANDA.

TITULUS VII.

CAP. UN.

Quando agitur de beneficio Ecclesiastico, ob contumaciam rei non fit missio in possessionem, sed ad sententiam lite non contestata proceditur.

Innocentius IV. c

Um f, qui super dignitate, personatu, vel beneficio Ecclesiastico obtinendis, cum aliquo litigat possessore, ob partis adversae contumaciam, causa rei servanda in ipsorum possessionem statui non mittendum: ne per hoc ad ea ingressus patere valeat vitiosus. Sed liceat in hoc casu (contumaciae absentiam divina replente presentia) etiam lite non contestata g, diligenter examinato negotio, ipsum sine debito terminare.

a Vid. Matth. de Afflict. decis. 326. b vide Bald. gl. 2. c. fin. sup. de procur. Font. c al. ita: Innoc. IV. in Concil. Lugdun. d vid. Bald. in l. sancimus. C. de iud. & c. finem litibus. de dol. & contum. Font. e al. ita: Innoc. IV. in Concil. Lugdun. f Amplia istud cap. ad fructus beneficiorum, nec fiet eorum sequestratio, nisi in Clem. II. de seq. pos. Phil. Font. g Ubi contra contumacem non mittitur in possessionem, & mora est periculosa, proceditur ad definitivam.

LITE PENDENTE NIHIL INNOVETUR.

TITULUS VIII.

CAP. I.

Si ex duobus litigantibus electus alter decedat, renunciet, vel a prosecutione causa excludatur, si lite pendente cum reliquo fueris alia electio facta, non tenet.

Bonifacius VIII.

Dispendiis, quae propter electiones diversas Ecclesiae patiuntur interdum, occurrere cupientes: Statuimus, ut si (aliquibus apud sedem Apostolicam, vel alibi litigantibus, super electionibus de se in discordia celebratis) aliquem ipsorum mori, vel suo iuri renunciare, aut a prosecutione ipsius contigerit quoquo modo excludi: ad electionem aliam (lite super electione superstitis electi pendente) nullatenus procedatur. Alias attentata contra hoc electio, ipso jure viribus non subsistat.

CAP. II.

Si beneficiatus (contra quem super beneficio litigatur) cedat, vel decedat, si alius lite pendente cum superstito fuerit electus, non valet electio. Si vero aliqui (quorum interfit) ad defensionem tentent velint admitti, in eo statu, in quo erat causa, admittentur. Ioan. Andr.

Idem.

Si, contra quos super dignitatibus, personatibus, vel aliis Ecclesiasticis beneficiis, quae possident a, litigatur, lite pendente cedant, vel forte decedant: ne propter novos adversarios (qui malitiose interdum petitoribus surrogantur) litigia in Ecclesiarum dispendium prorogari contingat: statuimus, ut dignitates, personatus vel beneficia huiusmodi (donec contra superstitis lis finita fuerit) aliis nullatenus conferantur, nec ad ea eligatur quisquam, vel etiam presentetur. Quod si secus actum fuerit, eo ipso irritum habeatur. Sane si ad defensionem ipsius litis, aliqui, quorum intererit, petierint se admitti, eos in illo statu, in quo ipsam invenerint, decernimus admittendos.

DE CONFESSIS.

TITULUS IX.

CAP. I.

Super facto negativo per partem improbabili (si iudici videbitur) esse admittenda postulo. Dominicus.

Innocentius IV. in Concil. Lugdunensi.

Statuimus b, ut positiones negativas (quae probari non possunt nisi per confessionem adversarii) iudices admittere possint, si aequitate suadente viderint expedire.

CAP. II.

Si res iussus positionibus respondere recusat, vel si contumaciter recedit, habebuntur pro confessatis: secus si prius, quam sit iussus esset, contumax fuerat: nam tunc procedetur contra eum tanquam contra contumacem. Ioan. Andr.

Bonifacius VIII.

Si post praestitum veritatis aut calumniae iuramentum, reus vel Procurator ipsius, positionibus ab adversario sibi factis, interrogatus, iussusque a iudice

a Notat Phil. & Pet. de Anch. quod in beneficiis est vera possessio, & illa est causa, quare in talibus sunt possessoria, sicut in profanis: & limitant istum textum Anch. & Dominicus, non procedere in petitore decedente: neque obstat Clem. 1. s. si vero. j. eod. quia illa intelligitur, quando nulla lis pendet mortuo petitore: item limitatur text. quando lis est inter provisum a Papa, & eum ad quem spectat providere. Phil. hic Font. b vide Paul. de Cass. conf. 167. incip. ad primum. vol. 2. & Cyn. l. 2. s. sed quia. C. de jur. cal.

ce a respondere, absque rationabili causa recuset, aut nolit, seu contumaciter se absentet, haberi debet super iis, de quibus in eisdem positionibus interrogatus exiit, pro confesso. Verum si antequam respondere sic iustus fuerit, cum contumaciter absentari contingat, tunc pro confesso non debet haberi: sed est aliis contra eum, tanquam contra contumacem (prout ratio distaverit) procedendum.

DE TESTIBUS ET ATTESTATIONIBUS.

TITULUS X.

CAP. I.

¶ Socius in crimine simoniae admittitur in testem, si sit socius criminis tantum, & agatur civiliter: aliter non. Ioan. And.

Gregorius IX. in Concilio generali Lugdunensi.

Mediatores, per quos scelus simoniae plerumque committitur, ad testimonium contra sceleris ejusdem auctores (in detestationem criminis) admittuntur, si non agatur criminaliter, sed civiliter, & emolumentum exinde non fuerint affecturi.

CAP. II.

¶ Ponit modum remissionis curiae, & dat modum jurandi super positionibus, & dicit, per quem jurari debeat: dat modum respondendi, & modum testes probatorios reprobandi, & reprobatorios iterum reprobandi. h. d. Ioan. And.

Idem.

Praesentium auctoritate mandamus, quatenus in causa, qua inter Abbatem & Conventum S. Nicolai Andegavensis ex una parte, & Priorem & Conventum de Paldigen Lyconen: diocesis ex altera (super eo quod iidem Abbas & Conventus, se ab ipsis Priore & Conventu de Paldigen. possessione subjectionis ejusdem Prioratus afferunt spoliatos, & super irritanda quadam compositione olim inita inter partes, & rebus aliis) vertitur, ab eisdem Abbate & Priore, nomine suo, & in animas Conventuum eorundem, vel majoris & sanioris partis ipsorum, recepto juramento de veritate dicenda: injungas dictis Abbati & Priori, ut tam ponendo, quam respondendo dicant veritatem, quam (super positionibus tibi sub bulla nostra transmissis) ipsi sciunt, & per illos intelligunt, in quorum animas juraverunt. Praeterea sigillatim super quolibet articulo in qualibet positione contento facias a partibus sufficienter ad invicem responderi: nulla profus ab eis super ipsis positionibus contradictione recepta. Sine juramento autem a syndico utriusque partis, quid sciat de huiusmodi positionibus, vel credat, inquiras. Testes etiam, quos super articulis sub eadem bulla transmissis, pars dictorum Prioris & Conventus duxerit producendos, ad reprobandos testes partis alterius in causa principali productos (quorum nomina in eisdem articulis continentur) usque ad Kal. Novemb. proximo futuri, examines (secundum partis adversa interrogatoria, qua tibi sub eadem bulla transmissimus) diligenter: primo tamen in personam cujuslibet testis a praedictis Abbate & Conventu producti, facta sigillatim specificatione criminum, & aliorum obsectorum sibi in eisdem articulis contentorum. Si vero dicti Abbas & Conventus aliquos testes coram te producerint, contra testes b

a Vide supr. c. prox. & ff. de interrog. art. l. ff. de dolo. sicut ibi de hoc Ioan. And. b Not. quod iudex potest praefigere terminum ad reprobandas personas testium. ante publicationem attestacionum. Nam attestaciones publicatae non erant, quia iudex ante causas tenebatur respicere. Pet. de Arch. For.

ab eisdem Priore & Conventu producendos, iuxta articulos (quos ipsi Abbas & Conventus tibi super reprobatione testium productorum Prioris & Conventus in eadem causa a producerint) recipere, ac eos usque ad Kalendas Februarii proximo futuri diligenter examinare procores: simili specificatione criminum, & aliorum (qua contra testes eorundem Prioris & Conventus objecta fuerint) observata: prius tamen praestito juramento a Procuratore dictorum Abbatis & Conventus, quoad hoc ex malitia non procedant.

CAP. III.

¶ Advocatus vel Procurator principalis causa, in causa appellationis testificari non potest. Iuramentum autem (praesumptione faciente pro appellante) sibi deservi non debet, nisi iudici videatur. Dominicus.

Innocentius IV. in generali Concilio Lugdunensi.

Romana Ecclesia: [& infra.] ¶ In appellationis causa, is qui appellantis Procurator vel Advocatus in priori iudicio fuerat, non recipitur in testem. Neque indistincte ipsi appellanti (praesumptione faciente pro eo) deferatur etiam iuramentum: sed tunc cum inspectis personarum & ipsius causae circumstantiis, id fuerit faciendum.

DE JURE JURANDO.

TITULUS XI.

CAP. I.

¶ Praelati, Canonici, Rectores, & Officiales locorum, qui iurata statuta, & consuetudines loci vel Ecclesiae servare, praetextu talis iuramenti non obligantur ad illicita, impossibilia vel obviantia Ecclesiasticae libertati: nec ad ea debet mentio sua referri. Ioan. And.

Nicolaus III.

Contingit b in nonnullis Ecclesiis de earum consuetudine observari, quod nec ipsarum Praelati (cum primo ad Ecclesias ipsas accedunt) admittuntur, nec Canonici (cum de recipiendis ibidem novis Canonici agitur) aliter recipiuntur in ipsis, nisi iurata statuta & consuetudines ipsarum Ecclesiarum, scripta & non scripta, inviolabiliter observare. Intes Laicos etiam in multis civitatibus, castris & terris, in suis Potestatibus, Rectoribus vel Officialibus assumendis, consuetudinis morbus irrepit: quod Potestates, Rectores, & Officiales huiusmodi, ad potestarias, rectorias & officia eadem (nisi prius servaturos se. Statuta ipsorum locorum clausa c juraverint) nullatenus admittuntur. Quia vero in statutis, consuetudinibusque supradictis interdum aliqua reperitur illicita seu impossibilia, vel obviantia Ecclesiasticae libertati (ne sub tali generalitate jurandi, sic jurantibus peccandi occasio praebatur, cum juramentum non fuerit, ut esset iniquitatis vinculum, institutum:) hac generali constitutione animarum periculis obistere cupientes, praecipimus a quibuscumque scientibus contineri in praedictis consuetudinibus & statutis, illicita, impossibilia vel libertati Ecclesiasticae obviantia, iuramenta huiusmodi aliquatenus non praestari. Et talia iuramenta ea intentione facienda, vel facta, ut etiam illicita vel impossibilia, seu Ecclesiasticae libertati obviantia observentur (cum etiam sub tali intentione praestari non possint abique divinae maiestatis offensa) decernimus in huiusmodi illicitis, impossibilitibus, seu libertati Ecclesiasticae obviantibus, non servanda: quin potius pro animarum salute, si sub forma praedicta vel simili aliquos ignorantes praedicta illicita seu

a Dicitur, causa, deest in antiq. codic. b De intellectu, vide Decretum in rub. de cons. 1. l. c. an sit differentia iurare simpliciter, observare statuta, vel contenta in statutis, vel prout in statutis, vide Est. in c. cum accessissent, de consue.

impossibi-

impossibilia, vel libertati Ecclesiastica obviantia jurare contigerit, ad observanda duntaxat licita, possibilia & non obviantia libertati Ecclesiastica, jurantium referri debet intentio. Declaramus quoque juramenta sub hujusmodi generalitate qualitercunque & sub quacunque a verborum forma præstita vel præstanda, ad licita, possibilia, & libertati Ecclesiasticæ non obviantia, tantum extendi: ipsosque jurantes ad alia per præstationem juramenti hujusmodi non teneri.

CAP. II.

¶ Per Ecclesiasticum judicem ordinarium loci, compellitur iudex secularis Ecclesiasticæ censuræ, ius canonicum, quod ad provisionem animarum statutum est, servare.

Bonifacius VIII.

Licet mulieres, quæ alienationibus dotium & donationum propter nuptias consentiunt non contravenire, proprio juramento firmantes, servare juramentum hujusmodi non vi nec dolo præstitum, de iure canonico teneantur: quia tamen quidam iudices seculares eas contra præfatas alienationes audiunt, quamvis eis conflet legitime de hujusmodi juramento: Nos animarum periculis obviare volentes, eosdem iudices ad servandum hoc ius canonicum, per locorum ordinarios censuræ Ecclesiasticæ decernimus compellendos.

CAP. III.

¶ Electus post sacramentum, ponens vel respondens contraria dicit (nisi rationabiliter excusetur) velut perjurus a confirmatione repellitur. Idem si hoc fecerit Procurator, ipso mandante, vel ratum habente, vel non revocante. h. d. Ioan. And.

Idem.

Cum in positionibus super electionis tuæ negotio (post juramentum in causa præstitum) à te datus, seu responsionibus, quas ad positiones tui adversarii fecisse dignosceris, reperiatur contrarietas manifesta: tibi tanquam perjuro (nisi iusta causa & rationabilis te excuset) super ipsa electione perpetuum silentium imponi debet.

Idem fiet, si (te expressè mandante, vel etiam ex post facto sciente, ac ratum habente, seu non revocante) positiones, aut responsiones hujusmodi contrarias tuo nomine tuus fecerit Procurator.

DE EXCEPTIONIBUS.

TITULUS XII.

CAP. I.

¶ Sex sunt dicta hujus decretalis. Primo ponit arengam, & ius antiquum, & constitutionis causam. Secundo dicit, quod reus, qui contra actorem de excommunicatione excipit, ut ipsum repellat ab agendo, debet ipsius excommunicationis speciem, & nomen excommunicatoris exprimere. & eam intra octo dies probare: alias iudex procedet in causa, & illum in expensis condemnabit. Tertio statuit, quod si iterum objiciatur, & probetur eadem vel alia excommunicatio, actor repellitur: sed quæ acta sunt, valebunt. Quarto, quod ultra duas veces hæc exceptio non opponatur, nisi ex causa. Quinto, quod si opponitur post rem judicatam, impeditur executio, sententia nihilominus valet. Sexto dicitur, quod iudex publicè excommunicatum, reo non opponente, ex suo officio debet ab agendo repellere. Ioan. And.

Innoc. IV. in Concilio Lugdun.

a Al. quacung. b hinc generalis principii confirmatio tribuit ad illicita, & alia de quibus in text. Alex. consil. 19. volum. 1. & Dec. consil. 172. c vide not. per Rom. sing. 498. in cap. ubi juramentum. & 499. incip. iu. sic. & per Ioan. And. in cap. cum laicis. de foro competent. adde Fel. in c. 1. ext. de iurejur.

Plâ a consideratione statuit mater Ecclesia, quod majoris excommunicationis exceptio, in quacunque parte iudiciorum opposita, lites differat, & repellat agentes: ut ex hoc magis censura Ecclesiastica timeatur, communis & periculum evitetur, contumaciæ vitium reprimatur, & excommunicati (dum à communibus actibus excluduntur) rubore suffusi, ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum facilius inclinentur: sed hominum succrescente malitiâ, quod provisum est ad remedium, tendit ad noxam. Dum enim in causis Ecclesiasticis frequentius hæc exceptio pro malitiam opponitur, contingit interdum differri negotia, & partes fatigari laboribus & expensis: proinde (quia morbus iste quasi communis irripit) dignum duximus communem adhibere medelam. Si quis igitur excommunicationem opponit, speciem illius, & nomen excommunicationis exprimat, sciturus eam rem se deferre debere in publicam notionem, quam intra octo dierum spatium e (die in quo proponitur minimè computato) probare valeat apertissimis documentis. Quod si non probaverit, iudex in causa procedere non omittat: reum in expensis, quas actor ob hoc diebus illis se fecisse docuerit, præhabita taxatione condemnans. Si verò postmodum instantiâ durante iudicii, & probationis copiâ succedente, de eadem excommunicatione, vel alia excipiatur iterum, & probetur, actor in sequentibus excludatur, donec meruerit absolutionis gratiam obtinere: iis quæ præcesserunt, nihilominus in suo robore duraturis. Proviso, quod ultra duas veces hæc non opponatur exceptio, præterquam si excommunicatio nova emerit, vel evidens, & prompta probatio supervenerit de antiqua. Sed si post rem judicatam talis exceptio proponatur, executionem impedit: sed sententia, quæ præcessit, non minus robur debitum obtinebit: eo tamen salvo, ut si actor excommunicatus sit publicè, & hoc iudex noverit, quodcumque (etsi de hoc reus non excipiat) iudex ex officio e suo actore repellere non postponat.

CAP. II.

¶ Exceptio rei iudicata per Ecclesiasticum iudicem admitti debet in foro seculari, & è converso. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Cum quidam seculares iudices (dum coram eis excipitur de re per Ecclesiasticum iudicem iudicata, in casu, quoad eum pertinet cognitio de consuetudine, vel de iure) recusent excipientes audire, in derogationem jurisdictionis Ecclesiasticæ & contemptum: Decernimus, ut per censuram Ecclesiasticam ab iniquitate coëreantur hujusmodi, & ad admittendum exceptionem eandem (ubi aliâs de iure debet admitti) à locorum ordinariis compellantur.

Similiter Ecclesiastici iudices (si coram ipsis excipiatur de re per secularem iudicem iudicata) exceptionem ipsam admittant, iniuri, quæ animarum periculum non inducunt: per superiores suos (nisi fecerint) animadversione debitâ castigandi.

DE PRÆSCRIPTIONIBUS.

TITULUS XIII.

CAP. I.

¶ In præscriptionibus sufficit bona fides, ubi ius commune;

a De intellectu vide Covarruv. in cap. quamvis de pact. lib. 6. in 3. par. relitio §. 3. & Lud. Gom. in reg. cancellarie, de annuali possessore, quest. 44. b al. & communionis. c sed si ultimus dies esset feriatum, an talis inter octo esset computandus, docet Fel. in cap. fin. de except. d Not. quod non sequitur, iste est publicè excommunicatus, ergo iudex scit. Vide §. notandum. 2. q. 1. Anst. Font. e vide Dec. in c. parati. de appell.

Eccc 2

vel præsumptio non est contra præscribentem, aliàs debet allegari titulus, & probari: nisi sit præscriptio, cujus contrariis non extat memoria. h. d. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

E piscopum, qui Ecclesias, & decimas, quas ab eo repetis, proponit (licet in tua sint constituta dicecesi) se legitime præscripsisse, allegare oportet (cum jus commune contra ipsum faciat) huiusmodi præscriptionis titulum a, & probare. Nam licet ei, qui rem præscribit Ecclesiasticam, si sibi non est contrarium jus commune, vel contra eum præsumptio non habeatur, sufficiat bona fides: ubi tamen est ei jus commune contrarium, vel habetur præsumptio contra ipsum, bona fides non sufficit, sed est necessarius titulus, qui possessori causam tribuat præscribendi: Nisi tanti temporis allegetur præscriptio, cujus contrarii memoria non existat.

CAP. II.

¶ Privatus ipso jure, vel per sententiam, bonis, quæ tenet à Romana vel aliis Ecclesiis, illa minori spatio centum annorum contra Romanam, vel quadraginta contra alias non præscribit. Filii autem hæreticorum, qui catholici putabantur, bona paterna contra Romanam & alias Ecclesias præscribunt spatio quadraginta annorum: & idem in extraneis. Ioan. And.

Idem.

Siqui b (exigentibus culpis, vel excessibus ab eisdem commissis) bonis quæ à Romana, vel ab aliis tenent Ecclesiis, sint per sententiam, vel ipso jure privati: statuitur, ut in apprehendis, vel occupandis postea quodocunque bonis eisdem, nullus (licet leges humanae super hoc alia tempora statuere videantur) ipsis Ecclesiis temporis lapsus obstat, nisi contra ipsam Rom. Ecclesiam centenaria, vel contra Ecclesias alias quadragesima præscriptio legitime sit completa. Si post mortem hæreticorum (qui dum viverent, catholici putabantur) bona ipsorum à catholicis eorum filiis, vel nepotibus, aut extraneis quibuscunque, spatio X L. annorum fuerint bonâ fide possessa, nisi contra ipsam Rom. Ecclesiam (etiamsi ad Romanam pervenire deberent Ecclesiam) in hoc casu non esse ulterius molestandos: quamquam illi, quorum bona fuerant, nunc detegantur hæretici extitisse.

DE SENTENTIA ET RE JUDICATA.

TITULUS XIV.

CAP. I.

¶ Index, qui contra justitiam, & contra conscientiam aliquis in judicio fecerit in gravamen partis, per gratiam, vel per sordes, condemnandus est parti læsæ in estimationem litis, & per annum est suspensus & perpetuo, si medio tempore ingerat se divinis, nisi Papa eum ipse dispenset. Ioan. And.

Innocentius IV. in Concil. Lugdunens.

Cum æterni tribunalis illud reum non habeat, quem injuste iudex condemnat, testante Prophetâ c: [Nec damnabit eum, cum iudicabitur ille:] Caveant Ecclesiastici iudices, & prudenter attendant, ut in causarum processibus nil vendicet odium, vel favor usurpet, timor exulet, præmium aut expectatio præmii justitiam non evertat, sed stateram gestent in manibus, lances appendant æquo libramine, ut in omnibus quæ in causis agenda fuerint, præsertim in concipiendis sententiis & ferendis, præ oculis habeant solum Deum: illius imitantes exemplum d, qui querelas

a An sufficiat titulus putativus, docent Abb. & Fel. in c. de quarta. & in c. auditus. de præscr. b De intellectu. Ioan. Fab. in s. de usur. §. rei sicc. c Psal. 36. d Exod. 22.

populi tabernaculum ingressus ad Dominum referebat, ut secundum ejus imperium judicaret. Si quis autem iudex Ecclesiasticus, ordinarius, aut etiam delegatus, famæ suæ prodigus, & proprii persecutor honoris, contra conscientiam, & contra justitiam, in gravamen partis alterius in judicio quicumque fecerit per gratiam, vel per sordes, ab executione officii per annum noverit se suspensum, ad estimationem litis parti, quam læserit, nihilominus condemnandus. Sciturus, quod si suspensione durante damnabiliter ingesserit se divinis, irregularitatis à laqueo se involvet, secundum canonicas sanctiones: à qua non nisi per summum Pontificem poterit liberari, falsis aliis constitutionibus, quæ iudicibus male iudicantibus poenas ingerunt & infligunt. Dignum est enim, ut qui in tot præsumit offendere, poenâ multiplici castigetur.

CAP. II.

¶ Papa Imperatorem deponere potest ex causis legitimis. h. d. secundum Paulum.

Idem sacro præsentis Concilii, ad memoriam sempiternam.

Ad Apostolicam dignitatis: [& infra.] ¶ Sanè cum duræ guerrarum commotio nonnullas professionis Christianæ provincias diutius afflisset, nos ad Fridericum præcipuum Principem secularem, huiusmodi disensionis & tribulationis auctorem, à felicitis recordationis Gregorio Papa IX. prædecessore nostro, pro suis excessibus anathematis vinculo innodatum, speciales nuncios, & magnæ auctoritatis viros, videlicet venerabiles fratres P. Alban. & Hug. b Sabin. Episcopos, ac dilectum filium Gulielmum Basilicæ X I. Apostolorum Presbyterum Cardinalem, qui salutem zelabantur ipsius, duximus destinandos: facientes sibi proponi per ipsos, quod nos & fratres nostri (quantum in nobis erat) pacem e per omnia seculum habere, nec non cum omnibus hominibus optabimus, parati sibi pacem & tranquillitatem dare, ac mundo etiam universo. Et quia Prælatorum, Clericorum, omniumque aliorum, quos detinebat captivos, & omnium tam Clericorum, quam Laicorum, quos ceperat in galeis, restitutionem poterat esse pacis plurimum inductiva: eum, ut illos restitueret (cum hoc idem, tam ipse, quam sui nuncios, antequam ad Apostolatûs vocati essemus officium, promississent) rogari & peti ab ipso fecimus per eosdem: ac proponi insuper, quod iidem pro nobis parati erant audire, & tractare pacem, ac etiam audire satisfactionem, quam facere Princeps vellet de omnibus, pro quibus erat vinculo excommunicationis adstrictus: & offerre præterea, quod si Ecclesia eum in aliquo contra debitum læserat (quod non credebatur) parata erat corrigere, ac in statum debitum reformare. Et si diceret ipse, quod in nullo contra justitiam læserat Ecclesiam, vel quod nos eum contra justitiam læsissemus, parati eramus vocare Reges, Prælatos, & Principes, tam Ecclesiasticos, quam seculares ad aliquem tutum locum, ubi per se, vel per solennes nuncios convenirent: e: eratque parata Ecclesia de consilio Concilii sibi satisfacere, si eum læsisset in aliquo, ac revocare sententiam, si quam contra ipsum injuste tulisset, & cum omni mansuetudine & misericordia (quantum cum Deo & honore suo fieri poterat) recipere de injuriis & offensis ipsi Ecclesiæ, suisque per eum irrogatis, satisfactionem ab eo volebat, & omnes amicos suos sibi que ad hærentes g in pace ponere, plenâque securitate gaudere, ut nunquam hæc occa-

a Vid. Doct. in c. fin. de Cler. excom. minust. & quid irregularitas, & unde sumpsit originem. Dom. b G. c. vid. Spec. tit. de comp. vid. ad 6. v. & Fel. in c. cum sit. de for. comp. d In quodam manuscripto. desunt hæc duo verba, contra debitum. e conveniret. f al. ab ipso. g vid. c. mutare. 6. q. 3. tamen. & l. si av. h. fin. ff. de arb. & Bart. in l. si sit. ff. de verb. obl. Font.

sione possent aliquid subire discrimen. Sed licet sic apud eum pro pace paternis monitis, & precum curaremus insistere lenitate: Idem tamen Pharaonis imitatus duritiam, & obturans a more aspidis aures suas, preces huiusmodi & monita, elatâ obstinatione, ac obstinatâ elatione despexit: propter quod non valentes absque gravi offensa Christi ejus iniquitates amplius tolerate, cogimur (urgente nos conscientia) iuste animadvertere in eundem. Et ut ad præfens de cæteris ejus sceleribus taceamus, quatuor gravissima (quæ nullâ possunt tergiversatione celari) commisit. Dejeravit enim multoties, pacem quondam inter Ecclesiam & imperium reformatam temere violando: [c. 7.] ¶ Perpetravit sacrilegium, capi faciens Cardinales sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ac aliarum Ecclesiarum Prælatos, & Clericos religiosos, & seculares venientes ad Concilium, quod idem prædecessor noster duxerat convocandum: [c. 7.] ¶ De hæresi quoque non dubiis & levibus, sed difficilibus & evidentiibus argumentis suspectus habetur: [c. 7.] ¶ Præter hæc regnum Sicilia (quod est speciale patrimonium B. Petri), & idem Princeps ab Apostolica sede tenebat in feudum) jam ad tantam in Clericis & Laicis exinanitionem, servitutemq; redegit, quòd eis penè penitus nihil habentibus, & omnibus exinde fere peribis ejectis, illos, qui remanserunt ibidem, sub servili quasi conditione vivere, ac Romanam Ecclesiam (cujus sunt homines principaliter & vasalli) offendere multipliciter, & hostiliter impugnare compellit. Possit etiam merito reprehendi, quòd mille quidem factorum annuum pensionem (in qua pro eodem regno ipsi Ecclesiæ Romanæ tenetur) per novem annos & amplius solvere prætermisit.

Nos itaque super præmissis, & quampluribus aliis ejus nefandis excessibus, cum fratribus nostris, & sancto Concilio deliberatione præhabita diligenti (cùm Jesu Christi vices licet immeriti teneamus in terris, nobisque in B. Petri persona sit dictum: *c. [Quodcumque ligaveris super terram, ligatum erit & in cælis]*) memoratum Principem, qui se imperio & regnis *d.* omnique honore & dignitate recedidit tam indignum, quique propter suas iniquitates à Deo ne regnet, vel imperet, est abjectus, suis ligatum peccatis, & abjectum, omnique honore ac dignitate privatum à Domino ostendimus, denunciavimus, & nihilominus sententiando privamus: omnes qui ei juramento fidelitatis tenentur adstricti, à juramento huiusmodi perpetuò abfolventes: auctoritate Apostol. firmiter inhibendo, ne quisquam de cætero sibi tanquam Imperatori vel Regi pareat & intendat. Decernendo e quoslibet, qui ei deinceps velut Imperatori vel Regi consilium vel auxilium præstiterint, seu favorem, ipso facto *f.* excommunicationis sententiæ subiacere. Illi autem, ad quos in eodem imperio Imperatoris spectat electio, eligant liberè successorem.

De præfato Sicilia regno providere curabimus, cum eorundem fratrum nostrorum consilio, sicut viderimus expedire.

CAP. III.

¶ Qui petit rem certam causâ expressâ, si illam causam non probat, succumbit: licet aliam probet, maxime postmodum emergentem. Ioan. Andr.

Idem Procurator hospitalis S. Ioannis Hierosol. in Hispania, & Commendatori, ac fratribus domus de Curvaria, hospitalis ejusdem.

a Aliis, obturanti. Exod. 7. b Adde cap. mandata. & ibi Dd. de præscript. & cap. 1. 94. dist. & in cap. 1. Romani. de jur. c Math. 10. d Nota quòd dignitates seculares de jure plures simul teneri possunt absq; dispensatione: licet secus sit in Ecclesiasticis. de quo in c. 1. de consuet. & cap. de multa. de præbendis. e al. & decernendo. f Id est, absq; monitione. Ita Decr. in cap. reprehensibili. de appell. & consil. 138.

Abbate sanè: [c. 7. a] ¶ Abbas de Bonefac. pro se & Conventu suo proponens, locum de Rosellis esse prædicti monasterii jure domini, vel quasi, & cum suis finibus ex largitione Regis Aragonia ad ipsum monasterium pertinere: petiit adjudicari eidem monasterio locum ipsum, & vos exinde amoveri. Allegabatur autem pro parte vestra, quòd facta vobis donatio de prædictis valida existebat, quamvis illa sub Sarracenorum tunc existerent potestate: quia non simpliciter, sed sub conditione fuere donata, videlicet si ad manus fidelium devenirent. In quo casu concessio poterat, & debebat habere vigorem: quia ipsi donationi rerum donatarum natura vel qualitas non obstabat, & salubre ac laudabile quidem erat spectare ac præstolari tempus, quo illa Christianorum dominio subderetur: quare mox cum pervenerunt ad ipsos, fuerunt ad vos totaliter devoluta. Multum quoque distabat, an ipsi monasterio de Bonefac. vel prædicto monasterio Populeti ab eodem Rege facta donatio fuisset: quia etsi liqueret prædicta monasteria Populeti ab ipso Rege, ac ab illo Abbati & Conventui de Bonefac. fuisse collata: non tamen ob hoc constabat dictum Regem ipsi monasterio de Bonefac. illa donasse, vel mandasse donari. Nec pro eo quòd voluit & statuit, ut edificaretur ibi monasterium, poterat & debebat intelligi eum prædicta, vel eorum aliqua construendo monasterio donavisse: cùm illa potius sua videretur intentio, ut (quia præfatum monasterium Populeti, tot & tantorum bonorum largitione ditabat) Abbas & Conventus ipsius pro sua suorumque salute monasterium construere tenerentur, præsertim quia monasterio, quod nondum erat, aliqua feri donatio non valebat. Præmissa verò concessio facta monasterio de Bonefac. ab Abbate & Conventu monasterii Populeti, nullum prorsus ei videbatur asserere suffragium, pro eo potissimè *b.* quòd post litem contestatam, & processum iudicii facta fuerat, sicut clarè patebat ex instrumento præfato. Unde cum jus (si quod in prædictis ipsi monasterio de Bonefac. ex concessione huiusmodi competebar) in iudicio minime deduxisset: (quia videri non potest illud venisse, quòd postmodum accidit) pronunciari utique super petitis non poterat ex eadem. Pro parte autem altera dicebatur, quòd cùm Rex ipse sua probitate ac studio, ab infidelibus loca conquiverit supradicta, donatio avi, vel patris ipsius prius facta de illis, cùm ad cultum fidei pervenirent, Regem eundem, quoad hæc sic per eum postmodum acquisita, obligare non potuit: cùm sua propria facta essent, & viderentur ab aliis bonis hæreditariis separata.

Porro præfata concessio facta monasterio de Bonefac. à monasterio Populeti, licet post acceptum iudicium causæque processum intervenerit, prodesse tamen & valere debebat, cùm pro actore (quòd de jure suo ex causa idonea, quamvis supervenienti e apparet) satis sufficere videatur, satisque esse, si (pro ut servatur in re) inter sit ipsius tempore sententiæ proferendæ. Sed ad hæc pars vestra respondit, quòd cum tam supradicti avi donatio, quam locorum acquisitio præmissorum, fuerint nomine regni factæ: memoratus Rex donationem servare huiusmodi tenebatur *d.* Cæterum prædicta monasterii Populeti concessio, monasterio de Bonefac. auxiliari non poterat in hac parte: quia cùm quis egit ex aliqua certa & speciali causa, & postea, sive alia, sive similis ei, quam exposuit, accidit, videri non potest illa in iudicio devenisse. cùm iudex tunc prospicere ac at-

a De intellectu, vid. Ioan. Fab. inst. de act. 5. sic itaque discretus. b Vid. Bart. & Alex. in l. habebat. de instir. & Alex. in l. divus. de re iudic. & Felin. in cap. licet. de probat. c Vid. decis. Rot. 176. in novis. d Vid. de hoc Bart. in l. prohiberet. 5. planè. ff. quod vi aut clam. & Ruin. consil. 25. lib. 21.

Ecce 3

tendere debeat diligenter, an *a* ex ea omnino eadem, quæ prius expressa extitit, utpote, quæ tunc etiam competeret, actoris intentio sit fundata. Secus autem cum egit vel petit in genere, nullius certæ, vel specialis causæ faciens mentionem: videlicet quia generaliter fortè proposuit aliquem obnoxium esse sibi, vel ad se iure domini, vel quasi, rem aliquam pertinere: tunc enim hoc præcipue est inspicendum iudici, an sufficienter vel minimè de iure vel intentione constet actoris: Unde si de hoc ex causa etiam postmodum accidenti liqueat, potest & debet iudex (etiamsi appareat minus iuste à principio fore actum) suum exinde animum informare. Quoniam etsi petitum fuerit indebitè, non ob hoc tamen minus valuit & tenuit iudicium subsecutum: nec illius acta vel gesta propterea minus valida extiterunt: nec etiam iudex ipse cognita taliter veritate, pronuntiare in contrarium posset cum libera conscientia & securâ. Non prodesset etiam multum reo, si tunc fortè in ipsum huiusmodi supervenienti causâ, condemnatio non ferretur: cum mox alio instituto iudicio foret ex illa meritò condemnandus. Unde etsi actori suam ex supervenienti causâ intentionem sufficiat fundavisse, cum egit aliquâ causâ specialiter non expressâ: secus tamen est, si certam & specialem in sua petitione subjunxerit, nisi postmodum intentionem suam ex eadem prorsus (quam prius expressit) tunc *b* etiam competenti causâ fundarit. Quare cum memoratus Abbas monasterii de Bonifac. proposuerit saepesatum locum de Rosel. cum suis terminis ad ipsum monasterium ex prædicti Regis largitione spectare, nec de aliqua facta ipsi monasterio super hoc ab eodem Rege concessione docuerit, ostenderit autem donationem quandam factam illi de his ab Abbate & Conventu monasterii Populeti, quæ nec in sua petitione fuerat expressa, nec etiam antè facta: nullum profectò commodum ex ea reportare debebat.

Præfatus igitur Cardinalis præmissis omnibus, & aliis, quæ hinc inde fuerunt proposita, diligenter auditis, ac utriusque partis meritis aquâ iustitiæ lance discussis, prudenter attendit, id quod prædicti Abbas & Conventus de Bonifac. proposuerunt, intentionem videlicet actoris, ex iis quæ post litem contestationem accidit, posse fundari, eaque debere in iudicium devenire, tunc locum habere (sicut congruè allegatum est supra) videlicet quando ex certa & expressa *c* causâ specialiter non est actum. Ex iis enim, quæ post inchoatum iudicium eveniunt, quando causâ fuit exposita specialis, nec debet, nec potest iudicis animus ad proferendam sententiam informari: quia cum certæ causæ facta est mentio, utpote donationis, vel venditionis aut alterius specialis, oportet incepti iudicii tempus attendi, ut liquido cognoscatur, an tunc interfuerit actoris, propter illa, quæ specialem comitantur causam, & necessariò adesse debent, veluti locus & tempus, & huiusmodi, quæ sunt sollicitè attendenda, & sine quibus causâ vacua & invalida censeretur. Sed cum est in genere absque alicujus causæ declaratione petitum, non sic oportet accepti iudicii tempus inspicere: quia non requiruntur, nec sunt opportuna, nec attendi possunt huiusmodi comitantia in hoc casu *d*. Et licet aliquibus curiosis (qui de iis, quæ non multum expediunt, sæpe disceptant) aliter forsân appareat, quando actum est causâ aliquâ non expressâ *e*: utiliùs tamen videtur negotia tali expediri compendio, quam per quandam

a In quodam manuscripto legitur sic, an & omnino eadem, & *c* *b* al. & tunc etiam. *c* Vid. ad hoc Bart. in l. i. ff. de edend. & l. habebat. ff. de iust. & iur. & Fel. in c. ex parte. 1. de rescript. *d* Vid. Bart. in l. & an eadem. s. altoniu. ff. de except. rei iud. Font. *e* Vid. l. si rem. s. fin. ff. de pign. act. l. non potest videri. ff. de iud.

exactam subtilitatem longo dispendio prorogari: præsertim cum nonnulla pro utilitate communi contra iuris asperitatem ex aequitatis mansuetudine tolerari noscantur. Unde idem Cardinalis considerans, quòd ipsi Abbas & Conventus de Bonifac. non probaverunt largitionem super his Regiam legitime sibi factam, ex qua specialiter vos impetere videbantur, ab huiusmodi eorundem Abbatis & Conventus impetitione, de mandato nostro præhabito fratrum nostrorum consilio, vos duxit sententialiter absolvendos. Nos igitur Cardinalis ejusdem sententiam ratam habentes, eam auctoritate Apostolicâ confirmamus.

CAP. IV.

¶ Si ex pluribus iudiciis vel arbitris, unus (aliis præsentibus & mandantibus) per verba pluralis numeri ferat sententiam, tenet sententia. Electio autem pronuntianda est per verba singularis, h. d. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Cum *a* ab uno arbitratorum vel iudicum (aliis præsentibus & mandantibus) scripta sententia recitatur, habeatur perinde ac si simul esset ab omnibus recitata *b*. Oportet tamen, ut is qui recitat, non utatur verbis singularis numeri, sed pluralis: ut dicat, Nos tales iudices vel arbitri pronunciamus, seu statuius in hunc modum. Licet secus in electione ferretur, in qua (ut censeatur evidentiùs unica, & communis) est ab uno vice omnium (sive per compromissum, sive per scrutinium procedatur) electionis pronuntiatio per verba singularis numeri faciendâ.

CAP. V.

¶ Ponit tres castus militatis sententia: & à primo unum casuum excipit. h. d. Ioan. And.

Idem.

Etsi sententia definitiva (postquam scripta fuerit) debeat à iudice, non ab alio, de scripti recitatione, proferri (aliàs nec nomen sententia mereatur habere, nec ab ea sit appellare necesse) Episcopo tamen (quem propter dignitatis prerogativam, ampliori convenit honore fulgere) sententiam ab eo ferendam licebit (ad instar illustrium personarum) per alium recitare. Sententia, quam scriptam edi à iudice litigatoribus, non recitari, vel quam ab ipso stando, non sendendo proferri contingit, nullius penitus est momenti.

DE APPELLATIONIBUS.

TITULUS XV

CAP. I.

¶ Appellans ad Papam in iudicio vel extra, appellare debet in scriptis, & causam exprimere, & Apostolos petere. Si vult & petis appellatus, principales persone per se, vel per Procuratores instructos super principali, accedere debent ad Papam. In appellationibus à sententia deservata interpositis nil mutatur. Demum utriusque contrasententia imponitur pena. Ioan. And.

Innocentius IV. in Concilio Lugdun.

Ordinibus est lites minuere, & à laboribus relevare subiectos. Sancimus igitur, ut si quis in iudicio vel extra, super interlocutoria, vel gravamine aliquo ad nos duxerit appellandum, causam appellationis in scriptis assignare deperperet, & petat Apostolos, quos ei præcipimus exhiberi: In quibus appellationis causam exprimat, & cur appellatio non sit admittenda, vel si appellationi forsân ex superioris reverentia sit delatum. Post hoc appellatori secundum

a Ad intelligentiam vid. not. per Dd. ac præsertim Ar. in con. in c. sicut cum per formam. de elect. l. 6. *b* Vid. s. fin. autem. in auth. ut iud. non exp. *c* Vid. Bart. in l. ejus. ff. de appell. & gl. in l. ad fin. ff. eodem. Anch. Ar. in d. l. i. Font.

locorum distantiam, personarum & negotii qualitatem tempore prosecutionis indulto, si voluerit appellatus, & petierit, principales personæ per se, vel per Procuratores instructos, cum mandato ad agendum, & cum rationibus & munimentis ad causam spectantibus, accedant ad sedem Apostolicam sic parati, ut (si nobis visum fuerit expedire) finito appellationis articulo, vel de partium voluntate omisso, procedatur in negotio principali, quantum de jure poterit & debebit: his quæ in appellationibus à definitivis sententiis interpositis antiquitas statuit, non mutatis. Quod si appellator, quæ præmissa sunt, non observet: reputabitur non appellans, & ad prioris judicis redibit examen, in expensis legitimis condemnandus. Si autem appellatus contempserit hoc statutum, in eum tanquam in contumacem tam in expensis, quam in causa (quantum à jure permittitur) procedatur. Justum est equidem, ut in eum jura infurgant, qui jus, & judicem, & partem illudit.

CAP. II.

¶ *Judex qui recusatur, statuitur competens tempus arbitris ad finiendam causam: quo elapso si finita non fuerit, in principali procedit. Ioan. Andr.*

Idem.

Legitima suspensionis causa contra judicem assignata, & arbitris à partibus (secundum formam juris) electis, qui de ipsa cognoscant, sæpe contingit, quod ipsis in idem convenire nolentibus, nec tertium advocantibus, cum quo ambo vel alter eorum procedat ad decisionem ipsius negotii ut tenentur, judex proferat excommunicationis sententiam contra ipsos: quam ipsi cum propter odium, tum propter favorem partium diutius vilipendunt: quare cau à ipsa plus debito prorogata, non proceditur ad cognitionem negotii principalis. Volentes igitur morbo hujusmodi necessariam adhibere medelam, statuiimus, ut ipsis arbitris per judicem competens terminus præfigatur, intra quem in idem conveniant, vel tertium concorditer advocent, cum quo ambo, vel alter eorum, ejusdem suspensionis negotium terminare procurent. Alioquin judex extunc in principali negotio procedere non omittat.

CAP. III.

¶ *De Officiali Episcopi non ad Episcopum, sed ad Archiepiscopum appellatur.*

Idem.

Romana Ecclesia: [&] ¶ *Cum Suffraganeorum Rhemenfis Ecclesiæ, suorumque Officialium (qui generaliter de causis ad ipsorum forum pertinentibus, eorum vices supplendo cognoscunt) unum & idem consistorium sive auditorium sit censendum: ab ipsis Officialibus non ad dictos Suffraganeos b (ne ab eisdem ad se ipsos interponi appellatio videatur) sed de jure ad Rhemensem est curiam c appellandum.*

¶ *De subdito Episcopi ad ipsum, non ad Archiepiscopum appellatur: nisi aliud esset de consuetudine. h. d.*

Ab Archidiacono vero, aliisque inferioribus Prælatiis, Suffraganeis subjectis eisdem, & eorum Officialibus, ad Suffraganeos ipsos debet, & non ad eandem curiam Commissis dictis Suffraganeis appellari: nisi aliud Rhemenfi Ecclesiæ de consuetudine competat in hac parte.

¶ *Archiepiscopus causam appellationis ab Episcopo interposita non debet committere, vel partes citare, nisi in appellatione probabili causa sit expressa.*

Cum autem d ad præfatam curiam ab eorundem

Suffraganeorum vel suorum Officialium audientia fuerit appellatum, Rhemenfis Archiepiscopus (qui pro tempore fuerit) vel Officialis ipsius nullatenus in appellationis causa interposita, ante definitivam sententiam citent partes: nec etiam aliis illam committant, appellationis ejusdem causâ probabili se legitima non expressâ.

¶ *Si negetur per appellationem negotium devolutum, non inhibebit Archiepiscopus judicem principalis causâ procedere, nisi prius de devolutione considerit. h. d.*

Si verò vocatis partibus, vel nullatenus, aut non intra decem dies post interlocutoriam, vel definitivam sententiam appellatum fuisse, seu aliquid aliud simile, sicque non esse per appellationem ad eundem Archiepiscopum vel ejus Officialem devolutum negotium proponatur: iidem (nisi prius ipsis constituerit causam ipsam ad eos totaliter fuisse delatam) prohibere, ne in causa illa, vel ne ad executionem procedatur sententiæ, non præsumant.

¶ *Si dicitur ex injusta causa appellatum, Archiepiscopus inhibere non potest: nisi prius receptâ appellatione, ut probabili, incipiat cognoscere de causâ veritate. h. d.*

¶ *Quod si objiciatur ex injusta causa seu minus legitima, ante sententiam appellationem interpositam, extitisse, & ex eo non esse appellationem hujusmodi admittendam: nequeunt prædicti Archiepiscopus, vel ejus Officialis prohibere, ne procedatur in causa, nisi prius appellatione receptâ velut emissâ ex causâ probabili, cognoscere incipiant de causâ hujusmodi, an sit vera.*

¶ *Licet discatur appellatum à definitiva in casu prohibito à jure, ex quo de hoc Archiepiscopus cognoscere cœperit, potest inhibere, ne sententia executioni mandetur. h. d.*

Si autem post sententiam, in casibus à jure prohibitis (utpote à sententia super manifesto & notorio b crimine, vel de quo quis in jure confessus extitit, promulgata) vel consimilibus appellatum fuisse dicatur: possunt, ne sententia executioni mandetur (postquam cognoscere cœperint, utrum sit recipienda, vel non appellatio ab eo interposita) inhibere.

¶ *Archiepiscopus in tertiam personam (post inhibitionem suam in causa per appellationem delata ad ipsum) aliquid innovantem, jurisdictionem exercere non potest. h. d.*

In alium quoque, qui circa rem, de qua inter appellatam & appellatum controversia vertitur, aliquid post eorum inhibitionem attentat, non valet occasione hujusmodi jurisdictionem aliquam vendicare.

¶ *Archiepiscopus appellatam in alius causis, à jurisdictione Episcopi non potest extirpare. h. d.*

Cum verò is, qui ad Rhemensem curiam super aliqua causa vocem appellationis emittit, nihilominus in causis aliis Ordinarii sui jurisdictioni subiciatur: Rhemenfis Archiepiscopus, vel Officialis ipsius, nequam jurisdictionem ipsam in aliis impendant, ut ab ejusdem Ordinarii potestate totaliter eximant taliter appellatam.

¶ *Ab Episcopo in causis, quibus jurisdictionem temporalem habent, de jure debet ad Archiepiscopum appellari: nisi specialia jus aliud inducat. h. d.*

a Vide l. quoties. ff. de action. & obligat. & l. i. §. dixerit aliquis. ff. de publ. de Arch. Font. b Sed an supplicari possit, vide not. in cap. ex lictis. de integ. restit. Font. c vid. cap. si quis Clericus. 11. q. 1. d de intellectu, vide Fel. in cap. pastoralis. §. quoniam. de rescript.

a Ad intelligentiam §. vid. Abb. & Felin. in cap. dictus. 2. de refer. Dec. Rot. 11. & 412. eod. tit. in novis. b Quis sit notorium, & quotuplex, & quod eorum plus operetur, vid. consil. 45. lib. primo. Felin. in cap. exceptionem. de except. Gramm. decif. 195.

Debet autem ad eos ab Episcopis præfatæ provinciæ, super causis in quibus temporalem jurisdictionem exercent (nisi forte de consuetudine a, aut privilegio, sive jure alio speciali sit appellandum ad alium) appellari.

¶ *Consuetudinem Ecclesiasticam, in appellatam prelatam per Episcopum, Archiepiscopus revocare non potest: nisi partibus vocatis, & de causa legitime cognito. h. d.*

Sententias quoque interdixit, vel suspensionis, seu excommunicationis, in appellatam, ab eo, à quo appellatum proponitur, promulgatas, nullatenus b nisi vocatis partibus, & de appellatione legitime cognito, revocent aut denuncient esse nullas.

¶ *Ex quo Archiepiscopus pronunciat malè appellatum ante sententiam, statim debet causam ad Suffraganeum remittere. h. d.*

Cum autem ad Rhemensem Archiepiscopum, ab audientia Suffraganei sui, super aliqua causa fuerit ante sententiam appellatum: idem Archiepiscopus (postquam de appellatione cognito confiterit, eam minus rationabilem extitisse) causam ad eundem Suffraganeum remittere non postonat.

CAP. IV.

¶ *Si iudex requisitus non tradit Apostolos, & postea procedit in causa, non valet processus: nisi renunciatum fuisset appellationi. Ioannes Andr.*

Idem.

UT super appellatione ac eius causa instructio facilius valeat in processu haberi, districtè præcipimus, quòd ille, à quo appellatur, Apostolos appellanti (juxta tenorem constitutionis nostræ super hoc editæ) tribuat requisitus. Si verò non exhibuerit, extunc si forte in causa procedat (nisi appellationi renunciatum fuerit c) ejus invalidus & irritus sit processus.

CAP. V.

¶ *Iudex appellationis iniquè appellatam ante sententiam remittere debet ad iudicem principalem, & in expensis condemnare, & hoc si principalis iudex non detulerat appellationi: sed se detulit, non fiet remissio de necessitate. In appellationibus interpositis à definitiva, antiqua jura servantur. Ioan. Andr.*

Clemens IV.

Cum appellationibus frivolis nec justitia deferat, nec sit à iudice deferendum, si iudex inferior appellationem minus legitimam non admittat, eam appellatore nihilominus prosequente, superior de ipsa cognoscens, causam ad priorem iudicem (juxta functiones canonicas) sine difficultate remittat, eadem die condemnationem faciens expensarum. Si verò iudex admittat eandem, licet tam appellatio, quam ipsius iudicis delatio à superiore valeant refutari d, quia tamen iudex ipse, quantum in se fuit, à se jurisdictionem abdicavit eandem, appellationis deferens minus justè, totius cause decisio in superioris est potestate transfusa, nec est illi causa de necessitate ulterius remittenda: Salvis iis, quæ super appellationibus post sententiam interpositis sunt statuta.

CAP. VI.

¶ *Si appellans intra xxx. dies instanter non petit Apostolos, appellationi renunciat. Si iudex modo debito requisitus illos non tradit, sed postea procedit, non valet ejus processus. Ioan. Andr.*

a Vid. gloss. in c. fin. de constit. lib. 6. & Ruin. consil. 119. lib. 4.
b Dicitur, nullatenus, quid importet, vid. per gloss. in clem. inf. de seq. pos. & per Grammat. consil. 3. c Ante processum iudicis: quia si post renunciaret, illa non validaret. Ioann. Andr. Petr. de Anchar. Font. d Et ratio, quia culpa alicujus non debet alium plus gravare quam velit, vid. l. si quis plurimum. §. si quis. ff. de leg. 1. Anchi. sicut perjurus non præstat juramentum honoris, sed oneris, ne culpa sua alios gravet. Font.

Bonifacius VIII.

Ab eo, qui appellat, intra triginta dies instanter Apostoli peti debent, & eidem intra dictum tempus à iudice exhiberi: aliàs præsumitur appellationi suæ renunciare appellans, si eos intra idem tempus petere prætermittat, etiam si vadat aut mittat ad appellationem hujusmodi prosequendam.

Illud autem, quod felix recordationis Innocentius Papa IV. prædecessor noster statuendum decrevit, ut si is, à quo appellatur, Apostolos appellanti non tribuat requisitus, extunc si forte in causa procedat (nisi appellationi renunciatum fuerit) ejus invalidus sit processus: tunc demum obtinet, cum iudex super hoc (cum debita instantia, loco & tempore congruo requisitus, eos expressè denegat, vel intra præmissum tempus malitiosè, aut negligenter illi tradere prætermittit.

CAP. VII.

¶ *Innovata per iudicem post definitivam sententiam, à qua appellatum extitit, revocantur statim per iudicem appellationis, etiam si ante appellationem fuerint innovata. Attentione vero post appellationem ante definitivam, non revocantur nisi primò de veritate confiterit, nisi post inhibitionem debito modo factam attentione fuissent. Ioan. Andr.*

Idem.

NON a solum innovata post appellationem à definitiva sententia interjectam, debent semper (exceptis casibus, in quibus jura post sententiam prohibent appellare) ante omnia per appellationis iudicem penitus revocari: sed etiam ea omnia, quæ medio tempore inter sententiam & appellationem) quæ postmodum intra decendum interponitur ab eadem) contingit b innovari, ac si post appellationem eandem innovata fuissent. Illa verò, quæ post appellationem interpositam ante definitivam sententiam innovantur, donec appellationis causam veram esse confiterit, revocari non debent: nisi iudex appellationis (postquam sibi confiterit per appellationem emissam, ex probabili causa fore ad se negotium devolutum) inhibeat canonicè iudici, à quo appellatum extitit, nec procedat: tunc enim, quicquid post inhibitionem hujusmodi fuerit innovatum, est (licet causa eadem non sit vera) per eundem appellationis iudicem ante omnia in statum pristinum reducendum.

CAP. VIII.

¶ *Quis appellat extra iudicium, intra decem dies (ex quo sitis gravamen) appellare debet: postea per remedium juris communis audietur, sed non per appellationis remedium. Ioan. Andr.*

Idem.

CONCERNATIONI e antiquæ finem imponere præsentibus, constitutionibus, provisionibus, & quibuslibet extrajudicialibus actibus (in quibus potest appellatio interponi) quisquis ex eis gravatum se reputans, per appellationis beneficium gravamen illatum desideraverit revocari, intra decem dies (postquam sciverit) si velit, appellet: post decendum verò eidem aditus non pateat appellandi. Sed si per contradictionem debitam, vel alia juris remedia petierit revocari gravamen, ei (dummodò medio tempore his non confenserit) lapsus decendii non obstat.

CAP. IX.

¶ *Valet appellatio in scriptis porrecta, licet coram iudice non legatur. hoc dicit. Zenz.*

Idem.

a De intellectu, vide Alex. consil. 89. vol. 1. & Imol. in clem. 1 de causa pos. & pro. vers. nota bonum dictum. b al. contigerit. c Vid. Dec. in cap. cum sit Romana. & Perus. in cap. consulti. extr. de appell.

Appel.

Appellatio a, quam in scriptis iudici (à quo appellare volebas) te porrexisse proponis, non potest ex eo, quòd corà ipso lecta non fuerit, rationabiliter impugnari.

CAP. X.

¶ Index à quo, compellere non potest appellentem à gravamine, ipsius veritatem probare, licet citare potest ad ipsius revocationem audiendam: quòd facta in causa procedere poterit, ejus contumacià non obstante, ac si nunquam appellasset. h. d. Zen. Idem.

Sed à iudice, à quo (propter gravamen quod tibi proponis illatum) appellas, ad docendum te fore gravatum, & ad audiendam revocationem ejusdem gravaminis (si de ipso docueris) tibi terminus præfigatur. Nec coram eo (cum ipse per se id videre habeat) hoc docere, nec etiam tanquam coram iudice (cum per appellationem sit suspensa ipsius iurisdicção) comparere teneris: Nisi ad hoc solum, ut revocationem ipsam audias, si eam duxerit faciendam: aliàs si non comparueris, & ipse in termino gravamen revocaverit cum effectu, poterit extunc liberè in causa procedere, ac si appellatio interposita non fuisset.

CAP. XI.

¶ Collatione Capituli ad Episcopum appellatur, si ut Canonici interfuit: secus si ut Prælati. h. d. Dominicus.

a De intrusione appellat. vid. Lapum all. 391. inc. an valeat. & all. 119. in cap. quantum. b Vid. Rot. dec. 7. & 74. in novis.

Idem.

A Collatione beneficii, quam communiter per Episcopum & Capitulum in tuum præjudicium factam esse proponis: Non a ad ipsum Episcopum (si in ea, ut Prælati interfuerit) sed ad superiorem te oportuit appellare. Aliàs, si ut Canonici interfuisset in ea, potuisti appellare licitè ad eundem.

CAP. XII.

¶ Per appellationem interpositam à definitiva, revocari potest interlocutoria principali negotio præjudicans: aliàs non. Io. Andr.

Idem.

Licet ab interlocutoria (per quam pacti vel prescriptio- nis, aut alia principali negotio præjudicans, vel iudicium nullum reddens, exceptio est repulsa) non fuerit appellatum, si tamen à definitiva (quæ postmodum etiam ultra decendum promulgatur) appellari contingat, potest in appellationis causa ipsum gravamen per interlocutoriam eandem illatum licitè per appellationis iudicem emendari. Ubi verò interlocutoria super eo proferatur, quòd non parat præjudicium negotio principali, vel iudicium nullum reddit, nisi fuerit appellatum ab ipsa, per appellationem à definitiva postea interjectam, gravamen illatum nequaquam poterit revocari.

a Vid. Bart. in l. verò. ff. sol. matr. l. facimus quæ. §. fin. ff. pro. sec. Font.

FINIS

SEXTI DECRETALIIUM

LIBER TERTIUS.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORUM.

TITULUS PRIMUS. CAPITULUM UNIC.

¶ Clericus jocularioriam artem per annum exercens, si tertio monitus non desistat, ipso jure perdit privilegium Clericale. Joan. Andr.

Bonifacius Octavus.

Clerici, qui Clericalis ordinis dignitati non modicum detrahentes, se joculatores seu goliardos faciunt aut bufones: si per annum artem illam ignominiosam exercuerint, ipso jure a: Si autem tempore breviori, & tertio moniti non respuerint, careant omni privilegio Clericali.

Bonifacius VIII.

Clerici a qui cum unicis & virginibus contraxerunt, si tonsuram & vestes deserant Clericales, privilegium retineant b canonis c ab Innocent. Papa II. prædecessore nostro editi in favorem totius Ordinis Clericalis. Et cum (juxta Parisiense Concilium) nullus Clericus distringi, aut condemnari debeat à iudice seculari: præfenti declaramus edicto, hujusmodi Clericos conjugatos pro commissis ab eis excessibus vel delictis, trahi non posse criminaliter aut civiliter ad iudicium secularè: nec ab ipsis secularibus iudicibus eos debere personaliter, vel etiam pecuniariter (ne per unam viam concedatur eidem iudicibus, quòd per aliam denegatur) ullatenus condemnari. In cæteris

DE CLERICIS CONJUGATIS.

TITULUS II. CAP. I.

¶ Si Clericus conjugatus ferat habitum & tonsuram, Clericali privilegio gaudet, aliàs non. Ioan. Andr.

a Vide Conc. Trid. sess. 23. de reform. c. 6. b Al. retinent c Vid. Alex. conf. 9. vol. 1. & Rot. decif. 202. in novis.

Eccc §

autem, vel nisi (ut præmittitur) tonsuram, vel a vestes deferant Clericales, etiam in præmissis eos gaudere nolumus privilegio Clericali.

DE CLERICIS & NON RESIDENTIBUS IN ECCLESIA vel PRÆBENDA.

TITULUS III.

CAP. UN.

¶ *Distributiones quotidianæ solum presentibus, qui interfunt divinis, dari debent, consuetudine non obstante. Et qui aliter illas recipient, non faciunt illas suas: & idem de distributionibus, quæ dantur pro anniversariis defunctorum. Ioan. And. Bonifacius VIII.*

Consuetudinem, quæ in quibusdam partibus inolevit, quæ Canonici, & alii beneficiati, seu Clerici cathedralium & aliarum collegiatarum Ecclesiarum, distributiones & quotidianas (quæ alias manualia beneficia seu victualia nuncupantur, & tantum residentibus tribuuntur) qualitercumque in civitatibus, seu aliis locis (in quibus ipsæ consistunt Ecclesiæ) sint præsentis, licet divinis officiis non interfint, ex integro percipiunt, ac si continuè ipsis Ecclesiis in eisdem officiis deservirent, penitus improbatas: Statuimus, ut distributiones ipsæ quotidianæ, in quibuscumque rebus consistant, Canonici ac alii beneficiati, & Clerici Ecclesiarum ipsarum, qui eisdem officiis, in ipsis Ecclesiis adfuerint, tribuantur juxta Ecclesiæ cujuscumque ordinacionem rationabilem jam factam, seu etiam faciendam. Qui vero aliter de distributionibus ipsis quicquam receperit (exceptis illis, quos infirmitas, seu iusta & rationabilis corporalis necessitas, aut evidens Ecclesiæ utilitas excuset) rerum sic receptorum dominium non acquirit, nec faciat eas suas: imo ad omnium restitutionem, quæ contra huiusmodi nostram constitutionem receperit, teneatur.

De distributionibus etiam pro defunctorum anniversariis largiendis, idem decernimus observandum.

DE PRÆBENDIS ET DIGNITATIBUS.

TITULUS IV.

CAP. I.

¶ *Ad præsentationem Religiosorum, etiam exemptorum, non debent in Ecclesiis ipsorum rectores institui, nisi primò tantum esilem assignetur, unde incumbenda onera subire possint, & congruè sustentari: nec valet contraria consuetudo. Ioan. And. Clemens III. aliàs quartus e.*

Suscepti regiminis nos cura sollicitat, ut utilitatibus subditorum in illis præcipuè, per quas salutem animarum saluti consulitur, nunc novorum editione iurium, nunc antiquorum innovatione sollicitè providere curemus. Sane fuit olim per sedem Apostolicam providè constitutum, ut diocesanorum locorum, ad præsentationem Religiosorum nullum ad aliquam Ecclesiam recipiant, nisi tantum ei de proventibus ipsius Ecclesiæ coram eis fuerit assignatum, unde iura Episcopalia possint solvere, & congruam sustentationem habere. Verum (sicut nobis querela multorum frequens insinuat) Religiosi exempti de proventibus parochialium Ecclesiarum, in quibus jus obtinent patronatus, seu rectorum præsentatio pertinet ad eosdem, tantum percipiunt an-

a Aliàs, & b Vid. Concil. Trident. sess. 6. de reform. cap. 1. & sess. 21. cap. 3. & sess. 24. cap. 12. c Vid. Decretum, consil. 280. ubi late de his quotidianis distributionibus. d aliter, participant. e In investitionibus codicibus constanter legitur, Clemens IV. & alit. per que.

nuatim, quòd rectores Ecclesiarum ipsarum non possunt de residuo commodè sustentari, & Episcopalia iura persolvere, ac alia incumbenda eis onera supportare: propter quod sæpè contingit, quòd non inveniatur personæ idoneæ, quæ huiusmodi Ecclesias velint recipere, sicquæ frequenter minus idoneis conferuntur, ex quo pericula imminant animarum. Nos itaque volentes super hoc salubre remedium adhibere, præsentis decreto statumus, & mandamus, constitutionem huiusmodi quoad omnes patronos a Ecclesiis, Religiosos tam exemptos, quam non exemptos, & alios inviolabiliter observari, consuetudine contrariâ non obstante.

CAP. II.

¶ *Beneficia vacantia in curia, alium quam Papa conferre non potest: quod si fecerit, irrita est collatio. Ioan. And.*

Idem.

Licet Ecclesiarum, personatum, dignitatum, aliorumque beneficiorum Ecclesiasticorum plenaria dispositio ad Romanum noscitur Pontificem pertinere, ita quòd non solum ipsa cum vacant potest de iure conferre, verum etiam & jus in ipsis tribuere vacaturis: collationem tamen Ecclesiarum, personatum, dignitatum, & beneficiorum apud sedem Apostolicam vacantium, specialius ceteris antiqua consuetudo & Romanis Pontificibus reservavit. Nos itaque laudabilem reputantes huiusmodi consuetudinem, & eam auctoritate Apostolicâ approbantes, ac nihilominus volentes ipsam inviolabiliter observari: eadem auctoritate statumus, ut Ecclesias, dignitates, personatus & beneficia, quæ apud sedem ipsam deinceps vacare contigerit, aliquis præter Romanum Pontificem quacumque super hoc sit auctoritate munitus, five iure ordinariæ potestatis ipsorum electio, provisio, seu collatio ad eum pertineat, five literas super aliquorum provisione generales vel etiam speciales sub quacumque forma d verborum receperit (nisi si sit super conferendis eisdem in curia Romana vacantibus specialis & expressa ab ipso Pontifice summo auctoritatis attributa) conferre alicui seu aliquibus non præsumat. Nos enim si secus actum seu attentatum fuerit, decernimus irritum & inane.

CAP. III.

¶ *Si Papa beneficia vacantia in curia non conferat intra mensem à die vacationis, illi, ad quos collatio pertinet, poterunt illa conferre. Ioan. And.*

Gregorius X. In Concilio generali Lugdunen.

Statum felicitis recordationis Clementis Papæ prædecessoris nostri de dignitatibus & beneficiis in curia Romana vacantibus, nequaquam per alium, quam per Romanum Pontificem conferendis, decernimus taliter moderandum: Ut ii, ad quos eorundem beneficiorum & dignitatum spectat collatio (statuto non obstante prædicto) demùm post mensem à die, quo dignitates seu beneficia ipsa vacaverint, numerandum, ea conferre valeant. Tantummodò per seipsos vel (ipsis agentibus in remotis) per suos Vicarios generales in eorum diocesis existentibus, quibus id canonicè sit commissum.

CAP. IV.

¶ *In beneficiis, vel in impetrationibus ad beneficia per provisionem usq. ad certam summam pensio non debetur. Per Ecclesias civitatis vel diocesis non comprehenditur cathedralis: Sed per Ecclie-*

a Alios castes, quib. exempti subsunt ordinarii, vide infr. etd. cap. 2. de pen. & rem. per gl. ubi. Phil. Font. k al. ita: verum etiam jus ad ea tribuere vacatura. c Vid. l. jus civile. ff. de iustit. & iure. d Procedit, etiam si habeatur clausula, non obstante quòd oportet expressam mentionem de verbo ad verbum fieri in literis Apostolicis. Petr. Anch. Dom. & Phil. Font. e Vid. §. fin. in author. de fil. ante de. infrum. Font.

fius provincia metropolitana & cathedrales reliqua includuntur.
Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Quamvis a plenissima sit aliàs in beneficiis interpretatio faciendâ, literæ tamen super obtinendis beneficiis impetratæ, debent (cum sint ambitiosæ) restringi. Et ideo si alicui usque ad certam summam provideri mandamus, ei non in pensione, sed in beneficiis Ecclesiasticis tantum volumus provideri: nisi de pensione in nostris literis mentio habeatur expressa. Quamquam sub nomine Ecclesiarum civitatis comprehendatur aliàs Ecclesia cathedralis: cum tamen alicui de beneficio mandamus in aliqua Ecclesiarum civitatis vel diocesis provideri, ad cathedralem Ecclesiam (quam propter ipsius honorem sub hac generalitate nolumus hoc casu includi) se mandatum huiusmodi non extendit. Secus b autem cum mandamus in aliqua Ecclesiarum provincia provideri: tunc enim & metropolitana & cæteræ cathedrales Ecclesie includuntur sub tali mandato, cum uberiorem hoc casu, quàm alio, impetranti gratiam facere videamus.

CAP. V.

¶ Impetranti beneficium seculare, provideretur de beneficio per seculares Clericos usq. ad præscriptionem legitimam possessio, hoc primo. Clerico seculari prioratum impetranti simpliciter, non provideretur de consueto per religiosos gubernari. h. d. secundo. Dom.

Idem.

Cum e de beneficio Ecclesiastico consueto Clericis secularibus assignari, provideri mandatur, de illo debet intelligi, quod tanto tempore ab uno vel pluribus secularibus Clericis, institutis in eo rectoribus, exitit continuè ac pacificè gubernatum, ut præscriptio legitima sit completa, etiamsi antè vel post d Religiosi quandoque ministraverint in eodem. Quando verò scribitur, ut provideretur de aliquo Prioratu alicui Clerico seculari, provideri non potest de Prioratu, qui per Religiosos (iuxta modum præmissum) est solitus gubernari: Nisi hoc in literis caveatur expressè.

CAP. VI.

¶ Habere personatum cum cura, & Præbendam, cui annexa est parochialis Ecclesia, non est contra Concilium generale. Io. And.

Idem.

Super eo, quod Præbendas, quibus parochiales Ecclesie sunt annexæ e, in quibus spiritalem jurisdictionem secundum Ecclesie vestræ consuetudinem approbatam, & sic secundum aliquorum interpretationem curam animarum habetis, simul cum personatibus (quorum aliquibus cura imminet animarum) in eadem Ecclesia obrinetis, vobis (cum hoc generali concilio non obviet) dispensatio necessaria non existit.

CAP. VII.

¶ In impetratione beneficiorum inspicitur auctoritas, non presentatio vel receptio. Ioan. And.

Idem.

Eum cui Canonicatus alicujus Ecclesie à sede Apostolica est collatus, licet nondum sit in ea receptus, decernimus in afectione Præbendæ (iuxta suæ provisionis ordinem) omnibus præferendum si quibus postmodum in ipsa Ecclesia similis gratia est concessa: Licet isti primò suas literas præsentaverint, & primò recepti fuerint in eadem.

a Vid. Oldrad. consil. 108. b In antiq. codic. ita: Secus est cum mandamus. c Vid. Clem. 1. ut. de sup. negl. prat. vers. prioratus. & late Felin. in cap. in nostra. ext. de rescriptis. d Vid. cap. fin. de decr. e De ista unione not. cle. si una. de reb. Eccl. non alien. & c. si unire. de excess. prat. de Anch. Font. f Vid. hic Felin. in c. eam te. de rescript. Font.

CAP. VIII.

¶ Per literas Apostolicas non facientes de defectu ordinis mentionem, potest impetranti de curato beneficio provideri: ad ordines tamen se faciet proximis temporibus promoveri. Ioan. And.

Idem.

Si pro Clericis pauperibus vel aliis nostras literas, ut eis de beneficiis provideas, etiamsi animarum cura sit annexa eidem, recipere te contingat: ipsis (licet nec in sacris sint constituti ordinibus, nec de defectu ordinum in eisdem literis mentio habeatur) poteris de beneficiis curam habentibus licitè providere, nec prætextu dicti defectus tua poterit provisio impugnari. Opportebit tamen, ut ipsi ad ordines, quos requirunt collata eis beneficia, se faciant in proximis statutis à jure temporibus promoveri.

CAP. IX.

¶ Mandato alterius super provisione faciendâ per Papam impleto, provisio auctoritate Papa intelligitur esse facta. hoc dicit secundum Zen.

Idem.

Si eum, super cujus provisione Apostolicæ sedis Legatus in certa Ecclesia suas literas, quibus obtemperatum non fuerat, destinârat: mandamus auctoritate nostrâ in ipsa Ecclesia in Canonicum recipi & in fratrem, sibi que provideri de Præbenda iuxta ipsius Legati contentiam literarum: talis receptus huiusmodi nostri auctoritate mandati, non Legati, fed nostrâ b intelligitur auctoritate receptus. Et ideo est in afectione Præbendæ omnibus post eum eadem auctoritate receptis, in dicta Ecclesia præferendus.

CAP. X.

¶ Mandatum alternativè plures collatores includens, verificatur in primo vacante. In simul verò vacantibus ordo scripturæ servatur. hoc dicit secundum Dominicum.

Idem.

Mandato nostro sub ea forma tibi directo, ut alicui provideas de beneficio ad collationem tuam vel alterius pertinente: De beneficio, quod primò vacabit (sive ad tuam, sive ad illius collationem pertinuerit) ei, pro quo scribitur, providere debebis. Si verò plura beneficia ad tuam & illius collationem forsitan spectantia simul vacant, tunc scripturæ ordinem servare habebis, ut illi solum provideas de illo beneficio, quod ad te noscitur pertinere.

CAP. XI.

¶ Si Clericus, cui mandabatur provideri de Præbenda primò vacante, negligi petere Præbendam sibi debitam, extincta est gratia. Si autem sibi collatus fuerit Canonicatus, tunc habebit Præbendam, cum nullus est ibi expectans auctoritate Apostolicâ. Ioan. And.

Idem.

Si Clericus, pro quo à sede Apostolica recepisti mandatum, ut ei de Præbenda e proximo vacatura in certa Ecclesia provideres, eum que postea in Canonicum ipsius Ecclesie recipi faceres & in fratrem, Præbendam sibi debitam, quando vacat, petere negligenter omitterat: aliam postmodum in ipsa Ecclesia vacaturam nequibit prætextu dicti mandati petere, nec tu de ipsa sibi poteris providere, cum facta ei gratia per ipsius negligentiam sit extincta. Verum si præfatus Clericus fuisset auctoritate Apostolicâ effectus ab initio Canonicus in Ecclesia prælibata: tunc (cum remanserit in ea Canonicus) dictâ negligentia non obstante, ac per consequens ratione Canonicatus sit in alia Præbenda nulli alii de jure debita cæteris præferendum, petere

a Vid. Conc. Trid. sess. 22. de refor. c. 4. b Vid. l. si servus. ff. de her. inst. & l. unum ex familia. ff. de leg. 2. c Vid. e. cum in Ecclesia. inf. cod. & l. petens. C. de past. inf. de conse. Eccles. c. 1.

poterit Præbendam aliam proximò vacaturam: dummodò non sint aliqui eadem auctoritate Præbendas in ipsa Ecclesia expectantes. Et eidem de ipsa non per te (cùm mandatum non susceperis super illa) sed per eum, ad quem spectat in eadem Ecclesia Præbendam collatio, provideri debet: Aliàs facta de Præbenda hujusmodi alteri collatio in illius præjudicium, eo ipso viribus non subsistat.

CAP. XII.

¶ Receptus auctoritate Papæ etiam ad mandatum alterius, præferendus est alius in Præbenda. h. d. secundum Zen.

Idem.

HI, qui auctoritate Apostolicâ in aliqua Ecclesia in Canonicos sunt recepti, debent in Præbendarum aſſecutione cæteris anteferri, Legatorum vel aliorum quorumcunque auctoritate receptis antea in eadem. Eum quoque, qui ad mandatum Legati vel alterius auctoritate Apostolicâ sibi specialiter in hac parte concessâ fungentis recipitur, auctoritate Apostolicâ receptum esse dubium non existit.

CAP. XIII.

¶ Si post gratiam mihi factam à Papa de Canonicatu & Præbenda, Bononienses Canonici hoc ignorantes & ignorantibus Præbendam conferunt post vacantem, non tenet collatio. h. d. Ioan. And.

Idem.

SI postquam Canonicatum in aliqua Ecclesia tibi contulimus, & de Præbenda nulli alii de jure debita inibi proximè vacatura mandavimus provideri, hi ad quos in ea spectat collatio Præbendarum, Præbendam, quæ vacabit a tibi postmodum, motu proprio, ignorantes tibi gratiam factam, alii duxerint conferendam: talis collatio in tuum præjudicium attentata, nullam obtinet firmitatem. Nam eo ipso, quòd Canonicus auctoritate Apostolicâ fuisti effectus, jus ad obtinendum Præbendam proximò vacaturam ibidem, tibi acquisitum extitit: eandemque, quam citò vacavit (ex quo nulli alii debebatur) justè petere potuisti: & ideo à prædictis (licet ignorantibus) alteri conferri nequivit.

CAP. XIV.

¶ Si Papa det licentiam Legato suo, recipiendi auctoritate Apostolicâ resignationes beneficiorum legationis sue liberè in manibus suis factas, & illa beneficia conferendi: secundo Papa, & de prædicta potestate non habitâ mentione, Canonicatum & Præbendam si vacat, vel quam primò vacaverit in aliqua Ecclesia legationis tibi conferat: tertio Canonicus ipsius Ecclesia renunciet, & Legatus etiam, ignorans collationem mihi factam, confert tibi Præbendam prædictam: non tenet collatio Legati, sed mihi illa Præbenda debetur. hoc dicit. Ioan. And.

Idem.

DUdum venerabili fratri nostro S. Episcopo Prænestino *b*, quem ad partes destinavimus Gallicanas, recipiendi auctoritate nostrâ resignationem ab obtinentibus beneficia Ecclesiastica in eisdem partibus, qui ea vellent liberè in ejus manibus resignare, ac beneficia ipsa personis idoneis conferendi per nostras literas potestate concessâ: Nos postmodum (de concessione hujusmodi non habitâ mentione) Nicolao de Bonifac. Camerario dilecti filii nostri N. tituli sancti Laurentii in Damaso Presbyteri Cardinalis, Canonicatum & Lexon. Ecclesiæ, quæ in partibus illis existit *c*, & Præbendam nulli alii de jure debitam (si qua tunc vacabat in dicta Ecclesia) contulimus, & sibi providimus de eisdem. Si verò nulla talis Præbenda vacabat ibidem, nos Præbendam proximò inibi vacaturam (conferendam dicto Camerario, cùm vacaret) donationi Apostolicæ duximus reservandam: decernentes extunc irritum &

a In antiquioribus libris constanter legitur, vacavit. *b* al. Palustrino. *c* al. extitit.

inane, si secus super hoc à quoquam contingeret attentari, certis a sibi ad hoc executoribus deputatis. Cùmque postmodum Nicolaus vassalli Clericus Canonicatum & Præbendam, quos in dicta Lexon. Ecclesia obtinebat, in dicti Episcopi manibus resignasset, & dicta potestatis prætextu eos idem Episcopus (collationis, provisionis, reservationis, & decreti prædictorum forsân ignarus) Guilielmo vassalli Presbytero contulisset: dicti executores (collatione non obtinente prædictâ) literarum nostrarum auctoritate, Præbendam eandem dicto Camerario velut sibi debitam contulerunt, quem dictus Presbyter (prætextu *b* collationis per dictum Episcopum sibi factâ) quòd Præbendam ipsam pacifice possidere valeat, non permittit: propter quòd idem Camerarius nobis supplicavit humiliter, ut providere sibi super hoc de opportuno remedio dignaremur. Nos igitur attendentes, quòd etiam memorato Episcopo prædictam concessimus potestatem, penes nos tamen nihilominus remansit major, licet eadem potestas, etiam in prædictis, propter quòd nostra, qui eandem præoccupavimus potestatem, potior debet esse conditio: eò præsertim, quòd secundum canonicas & legitimas sanctiones per speciem generi derogatur, quamquam de genere in derogante specie mentio nulla fiat. Considerantes quoque, quòd nos exposito nobis de potestate prædictâ, nihilominus literas gratiosas daremus in dictis partibus, non habitâ mentione de ipsa *c*: quia foret absurdum, si tam lata *d* nostra impediretur potestas: & si in omnibus provisionum nostrarum literis, quas concederemus in partibus prædictis, oporteret nos de prædictâ potestate specialem facere mentionem: Et quòd decretum nostrum prædictum (maximè hic, ubi jam dictus Camerarius ante dictam renunciationem per nos erat Lexonien. effectus Canonicus) statim ignorantes ligaverat, cùm super incerto non esset editum: nec ex alieno penderet arbitrio, vel voluntate cuiusvis, qui acceptandi potestatem haberet: & ideo per illud etiam expressisse videmur, ne alius posset conferre, & potestatem prædictam quantum ad præsentem speciem revocasse, quæ in hoc casu, ubi de lucro dicti G. tantum agitur, & non de præjudicio Episcopi memorati, ab ignorante potuit revocari: nec post revocationem hujusmodi jus, per eum in alium etiam ignorantem, in re revocata transferri. Ad instar etiam servi calendario præpositi, qui post mortem Domini proponentes mutatas pecunias accipientis non facit, licet inter contrahentes mors Domini præpositum revocans fuerit ignorata: Et Domini, qui peculium quòd proprio servo concesserat, statim perimit, cùm in eo suam mutaverit voluntatem. Discretionem vestrâ mandamus, quatenus præfatum Presbyterum monitione præmissâ per censuram Ecclesiasticam compellatis, ut collatione de Canonicatu & Præbenda prædictis per dictum Episcopum sibi factâ (quæ nulla extitit) non obstant, dicto Camerario Præbendam ipsam omnino dimittat, & eum super ea deinceps nullatenus inquietet.

CAP. XV.

¶ Secundus, qui impetravit dignitatem & Præbendam, præferatur priori, qui solum Præbendam impetraverat, si Præbenda dignitatis est annexa, aliàs non. h. d. Ioan. Andr.

Idem.

Quia sæpè dubitatur à multis, si Canonicatus alicujus Ecclesiæ sit collatus à sede Apostolica successivè duobus, fueritque mandatum primo de Præbenda, secundo verò de Præbenda & dignitate, personatu, vel

a Aliàs, ita: certis sibi super hoc, &c. *b* aliàs, occasione. *c* Ad hunc locum vide notata, cap. ex parte. de for. competen. & in Spec. de lib. conceptione. §. ad hujus tit. consummationem. vers. cum sit actor. de Anchar. Font. *d* al. locò.

officio, cum se facultas obtulerit provideri: quis ipso-
rum in Præbenda, quæ cum dignitate, personatu, vel offi-
cio vacat ibi, postmodum debeat de jure præferri. Nos
dubitationem hujusmodi sopire volentes, præsentis decla-
ramus edicto, primum (cum sit tempore anterior) cui
per mandatum secundum præjudicari, aut jus ipsius ab-
sorberi non debet, ex quo de intentione mandantis con-
traria non apparet, præferendum esse in dicta Præbenda:
Nisi vacanti dignitati, personatui, vel officio sit annexa:
nam si esset annexa, secundus, cui debetur dignitas, per-
sonatus, vel officium, præferretur in ipsa.

CAP. XVI.

¶ Mandatum providendi de dignitatibus vel beneficiis aliis Eccle-
sasticis, curata non includit, non expressè curat. h. d. w. g. ad 5. Illis.
Idem.

Cum a in illis, quibus beneficia curam animarum
habentia committuntur, major, quam in iis, qui ad
alia promoventur, idoneitas requiratur: intentionis nos-
træ nequaquam existit, ut cum aliquibus de Ecclesiis,
personatibus, dignitatibus, vel aliis beneficiis quibuscun-
que (de animarum cura mentione non habita) providendi
mandamus, ipsis de iis, quibus hujusmodi cura imminet,
possit aut debeat provideri.

¶ In beneficii provisione modus electivus non includitur, si alii
modi providendi exprimentur. h. d.

Illis verò, pro quibus scribimus, ut provideatur eis-
dem de personatibus vel dignitatibus, etiam si curam ha-
beant: animarum, ad collationem, provisionem, præsen-
tationem, vel dispositionem spectantibus quorumcun-
que b, providendi nequit de prælaturis, personatibus,
vel dignitatibus, ad quos, seu quas per electionem ii, qui
eis habent præfici, assumuntur.

¶ Beneficiales litera unum modum exprimentes, alios non in-
cludunt. h. d.

Cum autem inter collationem, præsentationem, & in-
stitutionem differentia magna esse noscatur: si cui de
beneficio ad alicujus collationem spectante providendi
mandetur, de illo quod ad ejus præsentationem vel in-
stitutionem pertinet, providendi non poterit, nec etiam de
converso: expresso enim uno casuum prædictorum, man-
datum super hoc factum (quod debet de sui natura re-
stringi) ad alios extendi non debet.

¶ Mandatum simpliciter duos includens, alterum solum non
adstringit. Et converso directum uni, duos non afficit. h. d. Dom.

Si verò de beneficio ad aliquorum collationem vel
præsentationem spectante (non adjecto communiter vel
divisim) provisio injungitur faciendâ, in beneficio, quod
ad collationem vel præsentationem alterius ipsorum tan-
tum pertinet, adimpleri non poterit. Sicuti si de benefi-
cio spectante ad collationem unius provisio injuncta fuisse-
t, impleri non posset in beneficio, cujus collatio ad
eum simul cum alio pertineret.

CAP. XVII.

¶ Beneficium mihi collatum ante dissentium meum alteri con-
ferri non potest, nisi terminus mihi datus ad consentiendum esse
elapsus: & tunc etiam post terminum, antequam alteri conferatur,
potero consentire. Ioan. And.

Idem.

SI tibi absenti, per tuum Episcopum conferatur c
beneficium, licet per collationem hujusmodi (do-
neam eam ratam habueris) jus in ipso beneficio, ut tuum
dici valeat, non acquiras, ipse tamen Episcopus vel qui-
cunque alius de ipso beneficio (nisi consentire recuses)

a Vide Concil. Trid. sess. 7. de refor. c. 3. & B. Thom. 2. 2. quest. 2.
art. 6. b Vide l. 1. §. fin. autem. & l. omnibus. ff. ad Trebell. Font.
c Vide l. consensu. ff. de action. & obligat.

in personam alterius ordinare nequit. Quod si fecerit,
ejus ordinatio facta de beneficio non libero, viribus
non subsistet. Sed si Episcopus (notificatâ tibi collatio-
ne) ad consentiendum terminum competentem assignet,
nisi consenseris, poterit eo lapsa beneficium liberè (cui
viderit expedire) conferre. Antequam tamen ipsum
contulerit, tuum poteris (non obstantè, quòd lapsus sit
terminus) præstare consensum, & extunc de ipso non
poterit aliter ordinari.

CAP. XVIII.

¶ Qui vi, vel injustè occupat secundum beneficium curatum,
privatus est primo. Quis autem vi beneficium curatum aliquod
occupat, est ipso jure privatus jure, quod in illo vel ad illud habe-
bat. h. d. Ioan. And.

Idem.

Eum a, qui beneficium, cui animarum cura imminet,
vi occupat, seu scienter injustè intrudit in eo: decer-
nimus ipso jure fore privatum beneficio, quod cum cura
simili primitus obtinebat. Non enim decet, ut stultus
melioris quam peritus conditionis existat, vel quòd in-
valor eo, qui justè ingreditur, privilegio gaudeat potio-
ri. Insuper ut violenti, qui auctoritate (vel verius tem-
eritate) propriâ occupare dignitates, personatus, aut
alia quæcunque Ecclesiastica beneficia non verentur, et-
si non virtutis amore, poenâ saltem formidine à suâ te-
meritatis audacia refricentur: eo ipso jus, si quod in di-
gnitatibus, personatibus & beneficiis occupatis taliter vel
ad ea ipsis forsitan competeat, amittant.

CAP. XIX.

¶ Habens potestatem Apostolicam persone idonea de beneficio
providendi, alias beneficio sufficiens providere non poterit, ni-
si in literis hoc exprimat, & tunc unicum simplex obtinenti
providet. Si verò conceditur, ut provideat beneficia obtinenti,
ad duo tantum refertur: & contra factum est nullum. h. d. Domi-
nicus.

Idem.

IS, cui conceditur, ut auctoritate Apostolicâ possit uni
personæ idoneæ b, in sua vel alia Ecclesia providere,
alicui aliud beneficium sufficiens obtinenti providere,
non potest. Nisi primò ille beneficium, quod obtinet,
omnino dimittat: Vel nisi in concessione hujusmodi sit
expressum, quòd aliâ beneficiatæ valeat providere per-
sonæ. Tunc enim providere poterit unicum duntaxat
beneficium obtinenti: dum tamen illi cura non immi-
neat animarum: Si verò concessum fuerit, ut provide-
re illi valeat, qui alia beneficia noscitur obtinere, hujus-
modi pluralitas debet solum ad duo beneficia sine cura
restringi. Provisio quoque facta contra præmissa eo ipso
viribus non subsistet.

CAP. XX.

¶ Si quis ignorans recipiat beneficium prius reservatum vel al-
teri collatum per Papam, si ex quo scribit, illud sine difficultate
dimittit, recuperat priora beneficia, propter illud dimissa, aliâ
non. Ioan. And.

Idem.

SI e beneficia, quæ per sedem Apostolicam conferun-
tur, aut decreto interposito reservantur, interdum
contingat ab iis, ad quos aliâ pertinet collatio eorun-
dem, aliquibus hujusmodi collationem seu reservatio-
nem ignorantibus de facto conferri, & beneficia, quæ
illi tenebant antea, & d post prædictorum adeptionem

a Vide extravag. Ioan. 2. incip. execrabilis. eod. tit. & Concil.
Trid. sess. 1. de refor. c. 2. & seg. & sess. 2. de refor. c. 17. b Hac di-
ctio, determinat hoc providere, ergo si nunc nil habet, quamvis a-
liâ habuerit, videbitur etiam de curatu, cum hic sit gratia provi-
dendi, ideo est in suam favorem amplianda. Per. de Anch. Font.
c Vide Dom. consil. 78. incip. formatum. & Lapum. allegations 128.
d Dicitio, & deest in antiq. eod.

dimissa per eos aliis assignari. Ne talis ignorantia eis (cum sint sine culpa) prejudicialis existat: statuimus, ut si ipsi de collatione seu reservatione predicta postea certiores effecti, sublatâ difficultate quâcumque omnino dimiserint beneficia sic sibi de facto collata, ad beneficia sua priora (collatione quibuscunque personis factâ de ipsis nequaquam obstante) liberè revertantur. Alioquin redeunt ad ea (si difficultatem adhibuerint in aliis dimittendis) sit ipsis penitus interdicta facultas. Eundem quoque modum in dimittendo recepta, & recuperando dimissa, quoad omnes alios, qui forsitan occasione predictâ sua dimiserint beneficia, & dimissa per alios fuerint affecti, per omnia decernimus observandum.

CAP. XXI.

¶ Taciturnitas beneficii etiam modici vitiat dispensationem super pluralitate beneficiorum, quae etiam legitime super duobus obtenta ad duo prima recepta referuntur. Item provisio alicui facta de beneficio non obstante, quod aliud habeat, dispensationem super utroque retinendo non inducit. h. d. secundum Zen.

Idem.

Non a potest dispensatio super pluralitate beneficiorum concessa impetranti prodesse, qui aliquod quantumcumque modicum beneficium subicit in eadem. **M**ud autem Apost. sedis indultum, ut quis duo beneficia curam animarum habentia b, si aliâ canonicè conferantur eidem, possit recipere ac simul licetè retinere, intelligitur de duobus primis beneficiis, quae cum cura post dictum indultum obtinere contingit eundem. Cum verò tibi (non obstante, quod aliud beneficium obtinere noscaris) à sede predictâ de aliquo beneficio provideri contigit, per hoc tecum (ut primum beneficium cum secundo retinere valeas) non intelligitur dispensatum. Hoc enim solum predictâ operatur expressio, quod facta tibi gratia nequeat surreptitia iudicari.

CAP. XXII.

¶ Mandatum Legati super faciendâ provisione per Papam confirmatum, Papalis gratia est censenda. Zenze.

Idem.

Si Apostolicae sedis Legatus volens tibi suae legationis & Praebendam, nulli alii de jure debitos, proximo in ipsa Ecclesia vacaturos, collationi suae referret, & decernat irritum & inane, si secus super hoc contigerit attentari, certis qui eos tibi conferant (cum vacabunt) executoribus per suas literas deputatis: nosque postmodum plenâ de his factâ narratione, quod ab ipso Legato factum extitit, ratum & gratum habentes, id auctoritate Apostolicâ confirmamus, & eisdem executoribus vel aliis nostris damus literas in mandatis, ut in hujusmodi provisionis negotio auctoritate nostrâ procedant, juxta ipsius Legati continentiam literarum. Certum est, quod (cum ipsa provisio ipsius Legati e post impertitam à nobis auctoritatem nostra censeatur effecta) omnibus, quibus post eâ mandavimus in eadem Ecclesia provideri (etiam si Canonatum ipsius Ecclesiae duxerimus conferendum eisdem) de jure praeferi debebis, in Praebenda postmodum inibi vacatura.

CAP. XXIII.

¶ Obsistat taciturnitas obtenti beneficii licet modici, nisi constet provisionem factam proprio motu Papae: qui demum intelligitur si hoc in litera exprimat. h. d. Zen.

a Vide Fel. in c. in nostra. extra de rescr. & Panorm. in cap. ad aures. in 2. not. de rescr. b Vide Conc. Trid. sess. 7. de rescr. c. 2. & seq. & sess. 2. de rescr. c. 14. c Hec duo verba, ipsius Legati, desunt in manuscr. codicis.

Idem.

Si motu a proprio alicui aliquod beneficium obtinenti conferamus aliud, de illo non habitâ mentione: non ob hoc gratiam hujusmodi, quae de nostra mera liberalitate processit, invalidam volumus reputari. Secus si ad petitionem illius, vel alterius pro eodem oblatam, gratiam hujusmodi faciamus: tunc enim (quantumcumque modicum beneficium taceatur in ea) ipsam veluti surreptitiam vires nolumus obtinere. Motu quoque proprio tunc solum gratia fieri censeatur, cum hoc expresse cautum fuerit in eadem.

CAP. XXIV.

¶ Collatio facta motu proprio Papae, pluribus beneficiis in eadem Ecclesia vacantibus simul, intelligitur facta de pinguiori: sed si beneficia sunt aequalia, ad eum spectat electio, cui gratia est concessa. Collatio verò facta ad petitionem alterius, ad minus beneficium restringitur: si sint aequalia, eligi, qui aliâ conferatur, quo negligente, alius eligi: & etiam contra. hoc dicit. secundum Zen.

Idem.

Si pluribus simul in aliqua Ecclesia vacantibus dignitatibus vel Praebendis, nos de hac vacatione incerti, dignitatem vel Praebendam (si qua nulli alii de jure debita in ipsa vacat Ecclesia) cuiquam in genere conferamus: Gratiam hujusmodi (si motu proprio eam fecerimus, ut tunc fiat interpretatio plenissima in eadem) referri volumus ad dignitatem vel Praebendam, quae inter illas majoris censetur esse valoris: seu (si sint forsitan aequalia) ad eam, quam is, cui conferimus, intra decendum post habitam de dictâ vacatione notitiam duxerit eligendam. Si verò ad petitionem alterius ipsa gratia fuerit per nos facta, eam (ut hoc casu, prout juri congruit, restringatur) ad illam, quae minoris valoris existit, seu, si sit aequalitas in eisdem, ad eam, quam is, ad quem ipsarum spectat collatio, intra dictum tempus elegerit, postquam sibi hujusmodi gratia erit nota, decernimus referendam. Alterutro quoque ipso (prout ad eum pertinet) intra tempus debitum eligere negligente, ad alium extunc electio liberè devolvatur.

CAP. XXV.

¶ Non debetur expectants Praebenda, quae per Episcopi Praebendarum mortem vacat. h. d. secundum Zen.

Idem.

Cum in Ecclesia tua, quae XII. Canonorum & XIIII. Praebendarum habet numerum, consuetudinem esse preponas, ut Episcopus, qui est pro tempore, vocem habeat in Capitulo tanquam Canonicus, licet Canonicus non existat, & unam de dictis Praebendis sicut unus Canonicus obtineat in eadem: certum est eum, cui auctoritate Apostol. provideri mandatur b, de Praebenda nulli alii de jure debita proximo in ipsa Ecclesia vacatura, Praebendam, quam per mortem Episcopi vacare contingit (ne contra dictam consuetudinem, cui per praefatum mandatum non intelligitur derogari, futurus Episcopus Praebendâ careat, & dictus Canonicorum numerus amplietur) habere non posse: sed expectare debere quousque vacet alia, oportebit eundem.

CAP. XXVI.

¶ Per adoptionem secundi beneficii curati, cuius fructus alter ex causa percipit, non vacat primum. Ioan. And.

Idem.

Si tibi concessio à nobis, ut fructus beneficiorum a quâ usque ad certum tempus in tua vacabunt dic-

a De clausula, motu proprio, vide Fel. in c. ad aures. & in c. si quando. extra de rescr. & in c. causam, qua. clem. 2. de testim. & in c. cum inter procuratorem. de except. b Hec mandata de providendo sublata sunt per Concilium Trident. sess. 24. de reformat. cap. 19. c Es appellatio beneficiorum an comprehendatur praebenda, personae & praesentia, vide Fel. in c. postulat. ext. de rescr.

ceci percipere valeas pro solvendis debitis, quibus est tua Ecclesia onerata, beneficium vacans postmodum, curam habens animarum annexam, alicui simile beneficium obtinere te conferre contingat: Æquum est, ut quamdiu fructus ipsius perciperis, primum non debeat reputari vacare.

CAP. XXVII.

¶ Cum mandatur alicui non Sacerdotali, vel integra, vel certi valoris conferri Præbenda: Sacerdotalis dimidia vel minoris valoris illi etiam volenti conferri non poterit.

Idem.

Cui de non Sacerdotali Præbenda provideri mandatur, sibi etiam volenti Sacerdotalis auctoritate mandati huiusmodi conferri nequibit. Similiter, si in Ecclesia, in qua integra ac dimidia Præbendæ habentur, mandetur a integra conferri Præbenda, quanquam ille, pro quo scriptum extitit, dimidiã velit esse contentus, ei de ipsa non poterit provideri. Idem cum injungitur provideri alicui de Præbenda certi valoris, ut in Præbenda minoris valoris etiam illo volente mandatum non possit adimpleri. Non enim huiusmodi mandata (quorum fines diligenter servari oportet) debent ad casus alios, quam expressos extendi.

CAP. XXVIII.

¶ Secundo beneficio curato effectualiter adepto, primum confirmabile (eius possessore irrequiesco) conferri potest: non autem ejus possessore dari, secundum Zen.

Idem.

Item b Episcopus beneficium, quod cum animarum cura tenebas (postquam aliud recepisti confirmabile, ac ipsius possessionem pacificam habuisti, vel per te fletit, quò minus haberes eandem) possit alteri de jure conferre: illum tamen cui contulerit, non debet te non vocato (cum tibi forsitan jus possit competere retinendi) in possessionem ipsius inducere corporalem.

CAP. XXIX.

¶ Sacerdotali Præbenda pro simplex mandatum de providendo, non nisi apto ad Sacerdotium est conferenda. h. d. secundum Zen. Et istud summariū potest adaptari utriusque lecturæ posita in tertia glossa. Dominicus.

Idem.

¶ Qui provideri mandatur e simpliciter de Præbenda proximò vacatura, Sacerdotali Præbenda conferri non potest, si nondum in ætate tali existat, quòd possit ad Sacerdotium promoveri: Sed aliam expectare debet.

CAP. XXX.

¶ Ex mandato sedis Apostolicæ expectans ex certa causa, eâ deficiente, beneficium petere impeditur. h. d. secundum Zen.

Idem.

¶ Pauper d Clericus, cui cum beneficium nullum haberet, mandabatur de beneficio (juxta suæ probitatis merita) per Episcopum provideri, aliquid antequam sit provisorum eidem, beneficium fuerit assecutus: providere sibi Episcopus (cum cesset causa mandati) de cætero non tenetur.

CAP. XXXI.

¶ Ubi de prioritate beneficii pluribus collati non confis, primò possessio, deinde major prerogativa præferitur. h. d. secundum Zen.

Idem.

¶ Si a sede Apostolica, vel Legato ipsius, uni, & ab Ordinario alteri, eodem die idem beneficium confere-

a Aliàs, mandatur: b Vide Fel. in c. fin. ext. de presump. & Hippol. singul. 195. incip. nemoprivandus est. c Mandata de providendo singulis Conc. Trid. sess. 24. de ref. c. 19. d Multis modis quis dicitur pauper, vide Alex. consil. 37. incip. consultus sum. l. 7. adda Bart. in l. si constante. ff. sol. matr.

tur, nec appareat, qua collatio fuerit primò facta, erit potior conditio possidentis a. Si verò neuter possideat, is, cui sedes ipsa contulit vel Legatus (propter conferentis amplio rem prerogativam) erit alteri præferendus.

CAP. XXXII.

¶ Religiosus habens Prioratum vel Ecclesiam curatam, si recipere secundum sine licentia Papæ, ipso jure vacat primum. Quod si statim non dimiserit, efficitur ineligibilis, & privatur utroq. Eadem est pena in iis, qui habebant ante hanc constitutionem, nisi intra mensem alterum elegerint & alterum dimiserint. h. d. usq. ad 6. prohibemus. Ioan. And.

Idem.

Cum b singula officia sint singulari committenda personis, & dissolutionis ac evagationis materia sit Religiosis præ cæteris auferenda: præsentis prohibemus edicto, ne aliqui Monachi vel Religiosi alii e pluribus Prioratibus, vel Ecclesiis curam habentibus animarum, etiamsi eadem cura non per ipsos, sed per Presbyteros ad eorum præsentationem per Episcopos institutos habeat exerceri, absque sedis Apostolicæ auctoritate præsentis, præsumant: nisi fortè unus ex eis ab alio dependeat, vel adinvicem sint annexi. Statuentes, ut quicumque ipsorum Prioratum vel Ecclesiam talem obtinens alium receperit, primum, quo sit ipso jure privatus, statim omninò dimittere teneatur, per eum, ad quem pertinuerit, liberè alteri conferendum. Quod nisi fecerit, extunc eo ipso efficiatur ineligibilis d, & tanquam ambitiosus ab utroque penitus repellatur. Circa eos autem, qui plures Prioratus vel Ecclesias huiusmodi nunc desinent, providemus, ut intra mensem, postquam præsentis constitutio pervenerit ad eosdem, unum ex ipsis, quem retinere voluerint (reliquis dimissis) eligere teneantur: alioquin extunc poenis subaceant supradictis.

¶ Prioratus Ecclesiæ vel administrationes unius monasterii solita per ipsos Monachos gubernari, absq. sedis Apostolicæ licentia alterius monasterii Monachis non committantur, nec commissa dimittantur. Qui contra fecerint, sint privati potestate ordinandi prædicta eâ vice: & deferuntur ad Diocesanos in non exemptis, & ad Papam in exemptis. Recipientes vel desinentes (aliàs eligentes) sunt ineligibiles ipso jure. h. d.

Prohibemus insuper, ne Prioratus vel Ecclesiæ, aut administrationes, seu officia unius monasterii consuetæ per eisdem Monachos gubernari, committantur deinceps absque auctoritate sedis ejusdem alterius monasterii Monachis gubernanda, nec hæctenus commissa dimittantur eisdem: sed per eos, ad quos pertinent, liberè ordinentur. Cum illis non liceat habere locum in diversis monasteriis, quorum unum ab alio non dependet, nec aliorum monasteriorum (nisi canonicè transferantur ad ipsa) Prioratus, Ecclesiæ, administrationes vel officia gubernare. Qui verò contra prohibitionem præsentem, prædicta de cætero alienis Monachis commiserint, vel dimiserint jam commissa: eâ vice ordinandi de ipsis sint potestate privati, & de eis per Diocesanos (si exempta non fuerint) alioquin per sedem Apostolicam ordinentur e. Si autem, qui ea suscipere vel suscepta præsumpserint detinere s, reddantur ineligibiles ipso jure.

CAP. XXXIII.

¶ Contemptum possunt persequi, si ad receptionem vel collationem absentes Monachi vel Canonici non vocentur: nisi consuetudo habeat eos non vocari. h. d. secundum Zen.

a Vide l. vis ejus. C. de probat. c. seci causam. de prob. & l. in bona fidei. C. de rebus cred. Font. b Vide Conc. Trid. sess. 7. de refor. c. 2. & sess. 24. de refor. c. 17. c Aliàs, aliu. d Vide gloss. 16. qu. 1. in sum. & clem. 1. de elect. Phil. Font. e al. ordinetur. f Aliàs, retinere.

Idem.

Cum in Ecclesiis Canonicorum receptio, aut Præbendarum vel beneficiorum collatio imminet faciendæ, absentes Canonici (si commodè fieri valeat) sunt vocandi: Nisi consuetudo habeat eos ad talia non vocari. Alioquin irrid in eorum absentia fieri contigerit, eis instantibus irritari debet.

CAP. XXXIV.

¶ Beneficia morientium etiam in loco vicino curiæ Romanæ per duas diœceses legales, vel sedē ipsâ vacante, ibi causam, domicilium vel originem non habentium, vel etiam habentium, sed curiæ, et ibi causâ Romanâ curiæ morientium, vel translata causâ sequentium, & in itinere decedentium, vel in loco, unde recessit curiæ, in quo remanserunt infirmi: conserrinequeunt per alium quàm per Papam. h. d. secundum Zen.

Idem.

Præsenti declaramus edicto, statutum felicitis recordationis Clementis Papæ prædecessoris nostri, de beneficiis apud sedem Apostolicam vacantibus, per alium, quàm per Romanum Pontificem minimè conferendis, locum habere in beneficiis, quæ Legati aut Nuncii sedis ejusdem, vel quivis alii ad Romanam curiam venientes, vel etiam recedentes ab ipsâ obtinere noscuntur, si eos in locis vicinis a ipsâ curiæ mori contingat: quemadmodum si in loco, ubi eadem curiæ residet, morerentur.

Idem est si aliquis curialis (etiam Ecclesiâ Romanâ vacante) peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, seu aliâ quavis causâ ad locum curiæ vicinum secedens, in hujusmodi loco vicino decedat: dummodò ibi (etiam si erat ad ipsam curiam reversurus) ejus domicilium seu domus propria non existat.

Loca vero intelligantur vicina eidem curiæ in præmissis, quæ remota ultra duas diœceses legales (quas hoc casu sic specialiter volumus computari) a loco, ubi moratur ipsa curiæ, non existunt.

Sanè si quis in loco ubi b degit curiæ, suæ originis domum habens, diem claudat extremum in ea: ipsius beneficia sub prædicto non aliter includantur e statuto, quàm si curialis esset antè, & ibidem occasione curiæ moreretur. Porò cum curiam de loco ad locum transferri contingit, si curiales in itinere (dum curiam sequuntur eandem) vel in loco, unde recedit ipsa curiæ, forsitan remanentes infirmi, rebus inibi eximantur humanis, præmissum statutum (quantumcunque locus ubi decedunt, ab ipsâ curiæ sit remotus) ad illorum beneficia se extendit.

CAP. XXXV.

¶ Mors Papæ tollit, ne parochiales Ecclesiæ in curiæ vacare dicantur. h. d. secundum Zen.

Idem.

Si Apostolicâ sedē vacante aliquas parochiales Ecclesias vacare de cætero contigerit apud ipsam, statui-mus ut de eis (ne ipsarum vacatio diutina periculum valeat animabus afferre) per eos, ad quos pertinet d, possit liberè ordinari: constitutione felicitis recordationis Clementis Papæ, prædecessoris nostri, de beneficiis apud sedem ipsam vacantibus, per alium, quàm per Romanum Pontificem minimè conferendis, vel aliâ quavis contrariâ super hoc editâ non obstante. Idem volumus & de illis, quæ ibidem ipso Romano Pontifice vivente vacabunt, si de ipsis per eum antè ipsius obitum non fuerit ordinatum.

a Nota ex loci vicinitate contrahi communionem quandam etiam quoad præmium, pœnam, mores. de pœnit. dist. 1. §. sed continuo. l. non tantum. §. Ille silibus. ff. de excus. tut. & qui dicantur vicini, vide l. si tertius. de aqua pluvi. arc. l. 4. §. si tam vicinum. ff. de damn. infest. de Arch. Font. b Al. ita: ubi degit ipsa curiæ, &c. c Al. includuntur. d Vide Dec. in c. bona. in princ. ext. de appell.

CAP. XXXVI.

¶ Gratia alicui concessa, ut providere possit personis idoneis in certa Ecclesiâ, personis non expressis, non expirat re integrâ obitu concedentis: secus si persona essent expressa. Ioan. And.

Idem.

Si cui (nullâ personarum factâ expressione) sit grati-
Sè concessa facultas, ut auctoritate Apostolicâ possit aliquibus personis idoneis in certa Ecclesiâ providere, vel beneficia (quorum collatio est ad sedem Apostolicam legitime devoluta) conferre, contradictores eadē auctoritate per censuram Ecclesiasticam compescendo: iurisdicere concessio (quam, cum specialem gratiam contineat, decet esse mansuram) non expirat etiam re integrâ per obitum concedentis. Secus si super provisione certâ personæ faciendâ sit data potestas eidem, non ob suam, sed ejus, cui provideri mandatur, gratiam vel favorem: illa quidem expirat omnino, si concedens re integrâ moriatur.

CAP. XXXVII.

¶ Qui ex licentia circa incertos concessa a sive titulo ad sacros ordines Clericos promovet, eis tenetur providere. Dans licentiam promovendis, vel etiam promovendis, eis promotis ad sacros sine titulo providere tenebitur. h. d. Zen.

Idem.

Si b Episcopus, cui nullis personis expressis in genere commisit, ut vice tuâ ordines in tua diœcesi celebraret, ad sacros ordines promoveret quempiam titulum, non habentem: ei (cum in culpa fuerit taliter ordinando eundem) tenebitur vitæ necessaria ministrare, donec sibi per eum vel alium de competenti beneficio sit provi-
Sium. Si verò certas commisit e eidem ordinare personas, tu (qui prævidere hoc casu, an haberent titulum, debuisti) taliter ordinato ad prædicta, donec per te beneficiatus fuerit, obligatus existis. Eis autem, quibus a diœcesanis datur licentia, ut possint à quo voluerint Episcopo, ad omnes sacros ordines promoveri, non qui ordi-
nant, sed qui tribuunt licentiam (cum eam dare non debeant titulum non habenti) ad præmissa, si titulum non habeant, obligantur.

CAP. XXXVIII.

¶ Si primo loco Papa dat licentiam conferendi beneficia certo modo vacantia, vel ad Papam devoluta: secundo aliquid de his conferat specialiter, vel conserrri mandet, species generi derogat: ita quod secundo beneficium debetur. h. d. Ioan. And.

Idem.

Quamvis d tibi nuper in genere potestatem deditimus, beneficia sex Clericorum tuorum cedentium, vel decedentium auctoritate nostrâ personis idoneis conferendi, Canoniatum tamen & Præbendam, quos in tua Ecclesiâ (in qua post prædictam gratiam tibi factam mandavimus cuidam specialiter provideri) obtinebat quidam ex iisdem tuis Clericis, nunc defunctus, conferre non potes: cum illi, pro quo scripsimus, debeantur. Nam primæ generali gratiæ tibi factæ derogat posterior specialis, licet de illa non fecerit mentionem. Similiter ratione si post facultatem tibi concessam à nobis, conferendi beneficia tuæ diœcesis (quorum collatio est ad sedem Apostolicam devoluta) nos eorum aliquid (antequam tu conferas) conferamus specialiter alicui, vel conserrri mandemus, de concessione tibi facta non habitâ mentione, facta per nos collatio canonica est censenda.

a De hac clausula vide Zabarellam in Clem. 2. §. contradictores. de religiof. dom. & Felin. in c. super eo. ext. de offic. deleg. b Vide Conc. Trid. sess. 21. de refo. cap. 2. c Al. commississet. d Vid. Dec. in c. 1. de refo. super 1. gl. & eund. cons. 147.

CAP.

CAP. XXXIX.

¶ *Revocatio gratia non tollit jus questum, sed querendum, nisi jus amplexionis aliud inducat: nec tamen tollit jus querendum annexum juri digniori jam questum. b. d. secundum Zen.*

Idem.

Sis, cui de Canonicatu, Præbenda, & dignitate, personatu, vel officio per felices recordationis Nicolai Papæ vel Celestini prædecessorum nostrorum literas, gratia in aliqua Ecclesia facta erat, constitutionis nostræ revocatoria tempore Canonicatum & Præbendam, dignitatem, personatum, seu officium alicui non annexam erat adeptus, licet dignitatem, personatum, seu officium inibi expectaret, propter expectationem hujusmodi privatus non intelligitur jure, quod in Canonicatu & Præbenda fuerat canonicè affectus: jus tamen quoad dignitatem, personatum, vel officium competeat eidem, juxta verba dictæ revocationis intelligitur revocatum. Non sic autem si Canonicatum cum dignitate, personatu aut officio conferri tantum Canonicè consuetis a, fuerat affectus sub expectatione Præbendæ: cum jus magis dignum, quod iste in dignitate, personatu, seu officio hujusmodi jam habeat, jus minus dignum Canonicè retineat, cujus Canonicatus ratione jus eidem saluum remanet, ad Præbendam nulli alii debitam, Apostolicè ante ipsum auctoritate recepto. Sed & si ex Episcopi vel alterius cujusque collatione vel provisione adeptus fuerat in eadem Ecclesia dignitatem, personatum, sive officium conferri tantum Canonicè consueti, præfatus, qui Canonicatum auctoritate Apostolicè jam habeat, idem erit censendum.

CAP. XL.

¶ *Obest revocatio gratia Præbendam expectanti, & decreti interpositio, etiam ignorantibus. b. d. Zen.*

Idem.

Quodam per literas felices recordationis Nicolai Papæ prædecessoris nostri, Canonicatum sub expectatione b vacaturæ Præbendæ in certa Ecclesia obtinente, successor ejus Celestinus cuidam alteri similem in eadem Ecclesia gratiam fecit, quem omnibus etiam ante ipsum auctoritate Apostolicè, vel quavis aliâ in Ecclesia ipsa receptis voluit anteferri c, cum interpositione decreti: priusquam tamen ad primum & ejus executores secundæ gratiæ notitia pervenisset, vacans Præbenda eidem primo per suos fuit executoribus collata: post hujusmodi autem & ante factam secundo collationem ipsius Præbendæ, nostra constitutio revocatoria emanavit: & quoniam quis eorum jus habeat in Præbenda hujusmodi, dubitatur, nos neutrum illorum habere jus decernimus in eadem. Prima enim collatio post & contra decretum à dicto Celestino interpositum facta (licet ab ignorantibus & etiam ignorantibus non obtinet firmitatem. Jus verò, quod secundo ad Præbendam, non in Præbenda hujusmodi competeat (cum nostram revocationem ejus collatio non præcesserit) per eam penitus est sublatum.

CAP. XLII.

¶ *Mandatum de providendo de beneficio ad collationem Capituli pertinente, non tangit jus singularis Canonici. hoc dicit secundum Zen.*

Idem.

Mandatum Apostolicum tibi directum, ut T. Clerico de beneficio spectante ad collationem Narbonen. Capituli provideres, beneficia ejusdem Capituli, sive dentur in communi per ipsum, sive per Canonicos ejus.

a *Dicunt Petr. de Anch. & Archid. quod rescriptum impetranti à Papa dignitatem, non factâ mentione consuetudinis, de qua non obtineret, per L. bonores. 5. 2. ff. de decur. est surreptitium Font.*
b *Expectativus ad vacatura omnino suscipit Conc. Trid. sess. 24. de reform. c. 19. c. De clausula anteferri, vide late per Felin. in cap. capitulum. ex. de refer.*

dem Ecclesiæ singulares, vice ac auctoritate Capituli, aut ex jure ipsius de consuetudine vel statuto, merito comprehendit a. Ad beneficia tamen ratione dignitatum, personatum, vel officiorum, quæ nonnulli ex eisdem Canonicis obtinent in ipsa Ecclesia, ad eorundem collationem spectantia, mandatum hujusmodi minimè se extendit. Idem esse censemus, si ratione Præbendarum suarum ad ipsos Canonicos collatio dictorum beneficiorum singulariter pertinere noscatur: Nisi contineatur forsitan in mandato, quòd eidem Clerico provideas de beneficio ad collationem Narbon. Capituli pertinente, communiter vel divisim: tunc enim de beneficiis, quæ ad ipsorum collationem pertinent, ratione hujusmodi Præbendarum poteris providere.

DE CLERICO ÆGROTANTE VEL debilitato.

TITULUS V.

CAP. UN.

¶ *Datio coadjutorum Episcoporum & suorum superiorum est de majoribus causis, & spectat ad solum Papam: potest tamen Episcopus senio vel infirmitate perpetuè impediri de consensu Capituli sui vel majoris partis sibi auctoritate Apostolicè unum vel duos coadjutores assumere: & si demens fuerit, Capitulum aut duas partes ipsius hoc facient. Sed si Episcopus contradicit, tunc nil innovabit Capitulum, sed Episcopi & Ecclesiæ conditionem, quam citò poterit, intinabit Papa. Et coadjutores illi sumptus moderatos habebunt de preventibus Prælatorum ipsorum. Ioan. And.*

Bonifacius VIII.

Pastoralis officii debitum exequentes, declaramus atque statuimus, coadjutorum b Episcoporum & superiorum Prælatorum dationem intelligendam esse de causis majoribus, & referendam ad sedem Apostolicam, ac ab ea (consuetudine non obstante contrariâ) tantummodò postulandam.

Verum ne hoc prætextu Ecclesiæ (existentes præcipuè in remotis) dispendia patiantur: nos earum in hac parte indemnitatibus præcavere volentes, hæc generali constitutione sancimus, ut Episcopus senio aut valetudine corporali gravatus, vel etiam aliàs adeò impeditus perpetuò, ut officium suum nequeat exercere, possit de sui consilio & assensu Capituli, vel majoris partis ipsius, unum, vel duos auctoritate Apostolicè coadjutores assumere, ad dictum officium exequendum. Si verò Episcopus demens fuerit, & quid velit aut nolit exprimere nesciat, vel non possit: tunc ejus Capitulum vel duæ ipsius partes eadè auctoritate unum aut duos coadjutores assumant idoneos, qui ejus officium exequantur. Si autem Episcopus senio aut incurabili morbo gravatus, vel perpetuo impedimento detentus, ad sui executionem officii reddatur inutilis: & coadjutorem assumere vel habere noluerit, licet à Capitulo requisitus proprio, se illius non indigere suffragio forsitan asserendo: tunc nil per Capitulum innovetur, sed hoc casu & etiam proximo, idem Capitulum Episcopi & Ecclesiæ suæ conditionem & statum, ac facti circumstantias universas, quam citò poterit, fideliter & explicitè referat ad notitiam dictæ sedis, recepturi humiliter, & efficaçiter impleturi, quod super hoc per sedem ipsam contigerit ordinari. Præsentibus quoque adjicimus sanctio-

a *Petrus de Anch. not. mandatum etiam adstringere gerentem vices ejus, cui mandatur; similiter mandatum factum vicem gerenti: quia si deficit principalis, debet postea per principalem commoda recipientem impleri: l. secundum naturam. ff. de reg. jur. neg. poterit per vicem gerentem impleri: in huius enim mandatis intelligitur, restante in eodem statu. l. 1. ff. si ex nox. caus. ag. Fontan.*
b *Quam auctoritatem habeant coadjutores dati Episcopis senibus vel infirmis, late docet Oldradus. consil. 44.*

F f f f

mi, ut coadjutores hujusmodi de proventibus Prælatorum, in quorum asumentur auxilium, sumptus recipient moderatos. ab alienatione qualibet de bonis Ecclesiasticis Prælatorum ipsorum vel Ecclesiarum suarum quomodolibet facienda penitus abstinentes: rationem non solum in districto examine, sed & Prælati eisdem (si sanæ mentis extiterint) ac Capitulum eorundem, seu etiam ipsorum Prælatorum successoribus (si hoc antea non fecerint) plenariam redditori. Ceterum quod de Episcopis præmittitur, ad superiores etiam Prælatos esse volumus & intelligimus referendum.

DE INSTITUTIONIBUS

TITULUS VI.

CAP. I.

¶ *Capitulum sede vacante licet beneficia ad Episcopi collationem præsentia conferre non possit, tamen ad illa præsentatos instituire potest. h. d. Zen.*

Bonifacius VIII.

Etsi Capitulum a sede vacante beneficia, quæ ad collationem Episcopi pertinent, conferre non possit, præsentatos tamen à patronis potest admittere, si sint idonei, & eos instituire in beneficiis, ad quæ fuerint præsentati: Licet ad Episcopum (si superesset) admissio & institutio hujusmodi pertineret.

CAP. II.

¶ *Non repellit præsentatum defectus sacrorum ordinum. h. d. Zen.*

Idem in eodem.

Si ad quem rectoris præsentatio in aliqua parochiali Ecclesia noscitur pertinere, quempiam non constitutum in sacris præsentet ad eam: ipsum *b* (dummodo alias sit idoneus, & intra tempus à jure statutum ad ordines, quos ipsius Ecclesiæ cura requirit, valeat promovendi) decernimus admittendum.

DE CONCESSIOE PRÆBENDÆ ET

Ecclesiæ non vacantis.

TITULUS VII.

CAP. I.

¶ *Si mandatur alicui provideri de dignitate vacatura, quam duxerit acceptandam, & vacat dignitas, quam ante acceptationem ordinarius confert, tenet ipsius collatio: etiamsi executor imperantis ante acceptationem fecerit reservationem, inhibitionem, & processum super prima vacante. Ioan. And.*

Innocentius IV. dilecto filio Andrea Capellano nostro.

Quia cunctis: [Et j.] ¶ Proponatur itaque pro parte tua, quod cum prædicta præpositura, dum vacabat, tibi per eum, qui conferre potuit ipsam, collata fuisset, collatio hujusmodi canonica existebat: maxime cum nulla per Priorem ipsum, quæ illam in eadem edire possit, inhibita præcessisset. Dicebat autem pars altera, quod cum præmissæ literæ sede Carnoten. vacante fuissent in Capitulo publicatæ, ac præfatus Episcopus tunc de Capitulo ipso esset, ibique præfatus existeret, ignorare non potuit mandatum Apostolicum (super conferenda memorato D. Præbendæ vel dignitate sine cura, quam ipse duceret acceptandam, cum primò in Ecclesia ipsa prædicta vacaret) alii fuisse directum, & sic per consequens facultatem sibi esse sublatam, conferendi hujusmodi dignitatem: propter quod videbatur, quod nec per se, nec per alium præfatum præposituram, eam non habentem animarum annexam (quæ primò post mandatum ipsum in Ecclesia prædicta

a Variis significaciones hujus vocis, capitulum, ponit Ioan. And. in c. capitulum. supr. de refer. b Not. idoneitatem & tempus hic per copulam poni: unde non fas est quod intra tempus juris possit promoveri, sed debent etiam alia idoneitates concurrere. Dum. & Pet. de Ansh. Font.

vacavit) poterit alicui personæ conferre: Præsertim cum jam dictus Prior eodem publicato mandato mox præfato D. Præbendam vel dignitatem, curam hujusmodi non habentem, quam primò in eadem Ecclesia vacare contingeret, contulisset: nec alias etiam (prout allegabatur) prodesse poterat ipsius Episcopi ignorantia in hac parte. Nam si alicui à sede Apost. concedatur, quod excommunicari non possit, licet id forsitan suus ignoret Episcopus, non tamen propter hoc ejus ligatur sententia, si quam proferat in eandem. Similiter si alicui conferendi præbendam aliquam tribuatur à sede Apost. potestas, ex hoc ipso videtur, quod sit Episcopo conferendi tunc eam penitus interdicta facultas. Nec obstat, si forte objiceretur, quod lex, seu constitutio & mandatum nullos adstringunt, nisi postquam ad notitiam pervenerint eorundem, aut nisi post tempus, intra quod ignorare minimè debuissent quia in privilegiis & indulgentiis, seu concessionibus specialibus secus existit, in quibus sufficit, quod ad illorum, quibus conceduntur, notitiam perveniant: ut patet cum indulgetur alicui, quod excommunicari non possit, sicut superius est expressum. Et quidem cum tribuitur alicui potestas conferendi Præbendam, videtur proculdubio ei concedi aliquid speciale. Adjiciebatur insuper, quod cum sententia statim ardet etiam ignorantem: quoniam si contra Præbendam aliquem absentem depositionis sententia profertur, contractus, quos inibi ignoranter postea ut Prælati, nullum robur obtinent firmitatis: & in supradictis literis irritum decernimus & inane, quicquid super hujusmodi Præbendæ vel dignitate contra nostrum contigerit attentari mandatum: collatio, quam idem Episcopus post tale nostrum decretum (sive illud ignoraverit, sive non) de præfata præpositura perse vel per alium fecerat, non valebat. Ex parte verò tua extitit replicatum, quod hæc de illis privilegiis & indulgentiis (æquitate suadente) debent intelligi, quæ vim suam habent mox cum ad illos, quibus conceduntur, perveniunt: ex quorum tempore liquido nosci potest, quod talis circa ea fuerit intentio concedentis: utpote cum alicui conceditur, quod excommunicari non possit: ex hoc enim evidenter apparet aliis ipsum excommunicandi ademptam esse penitus facultatem: non sic autem si alicui conferendi Præbendam, sive certâ, sive incertâ, tribuatur potestas, non enim tunc esse videtur tribuentis intentio, ut per hoc ei (ad cujus donationem Præbendæ ipsa pertinet) conferendi possibilitas adimatur: nisi prius illi sibi notificet, quod eam velit per hujusmodi potestatem conferre, aut ei collationem interdicat illius, vel postquam illi notificaverit talem potestatem fore sibi concessam, vacuum decernat & irritum, si secus de ipsa præsumat. Quia cum illi non amplior detur potestas, quam ipse Romanus Pontifex habeat in hac parte, sicut per eam, quam obtnet ipse Romanus Pontifex, facultas conferendi beneficium vel Præbendam (nisi suam infinet voluntatem) alicui non auferitur: similiter & per eam, quæ taliter illi ab ipso conceditur, ei, ad quem ipsius Præbendæ spectat collatio, priusquam infinet ille sibi, quod eam velit concedere, vel etiam conferat (si forte vacet) potestas non tollitur conferendi, nisi forsitan quod ipsam conferre non possit, exprimitur in concessione hujusmodi potestatis: tunc enim licet talem concessionem fortassis ignoret, sua tamen collatio, si postmodum Præbendam ipsam conferat, nihil valet: sicut satis super hoc concedentis intentio agnoscat: sicut eum indulgetur alicui, quod excommunicari non valeat, ut in superioribus est præmissum. Subjunctum etiam extitit, quod cum memorato Priori per præfatas literas mandassemus, ut memorato D. Præbendam, vel dignitatem

a Vide Decum & Doll. in c. cognoscetes. ext. de cons. & Interdictum in c. in ign. s. leges. dist. 4.

fine

sine cura, quam acceptandam duceret, si vacaret tunc, vel quam primò vacare contingeret in Ecclesiâ prædictâ, conferret: idem Prior providendi ei de Præbendâ, vel dignitate ipsâ (nisi post acceptationem ipsius a) non habebat aliquam potestatem. Unde cum sæpèdictâ præpositura fuerit tibi (antequam illam idem D. acceptaret) præfati Episcopi auctoritate collata, hujusmodi collatio talis mandari nostri prætextu (etiamsi prius illud Episcopus ipse scivisset) non poterat vacuari. Nostrum autem in hac parte decretum ad Præbendam sui dignitatem, quam prædictus D. acceptaret, referri debebat: alioquin super incerto fuisset editum, nec aliquem adstrinxisset. Sed exiit ex adverso responsum, quòd etsi præfatus Prior jam dicto D. Præbendam vel dignitatem hujusmodi, cum vacaret, ante hujusmodi acceptationem conferre nequiret: idem tamen D. Præbendam vel dignitatem talem licetè posset & liberè acceptare: quare prædictus Episcopus præfatum præposituram (cum non prius eum requisierit, an acceptare vellet eandem) cuiquam conferre non potuit: quinimò ipsius collatio (cum idem D. præposituram ipsam postmodum acceptaverit) irritari debebat, & concessio per jam dictû Archipresbyterum sibi facta, debet stabilis permanere: sicut cum legatur alicui unus ex servis, quem elegerit, vel optaverit, & hæres ante optionem vel electionem illius manumittit aliquem, vel alienat ex illis: profectò manumisso vel alienatio irritatur, ceditque ille legato, si legatarius eum duxerit eligendum. Et contra verò pro parte tua propositum exiit, quòd id in ultimis voluntatibus tenet, nec præmissa in legatis futuris, quemadmodum in extantibus habent locum: quia nec etiam ad optandum, seu eligendum ex illis, sicut ex istis potest terminus assignari. Et gravis inesse conditio, quoddamque incongruum videtur, si quando mandaretur alicui de beneficio, quod duceret acceptandum in aliqua provincia, quam primò illud vacare contingeret, provideri: oporteret ipsum b in singulis beneficiis postmodum inibi vacantibus (prorogata non absque periculo forsitan ipsorum collatione) c requiri: unde cum sæpe præfati Priori fuisset injunctum, ut dicto D. Præbendam vel dignitatem, quam acceptandam duceret, si vacaret in Ecclesiâ memorata, vel quam citò contingeret eam vacare, sibi auctoritate Apostolicâ conferret: & ita eidem D. circa futuras, si vacaturas Præbendas vel dignitates tales ipsius Ecclesiæ optio data esset, non poterat per hoc memorati Episcopi in illis, quando vacarent, collatio impediri: nisi forsam cum aliquam ex eis vacare contingeret, illam ipse D. (priusquam eam conferret Episcopus) acceptaret: vel etiam nisi ante vacationem alicujus ipsarum vacaturarum ex his primam, vel eâ omisâ, ex aliqua causa ulteriorem duceret acceptandam: quia taliter acceptatam conferre postmodum Episcopus non valeret. Nos itaque tam tuis, quam præfati D. rationibus plenius intellectis, quia sæpe dictam præposituram ad te novimus pertinere, ipsam tibi (habito fratrum nostrorum consilio) adjudicare curavimus: ipsi d. D. super ea perpetuum silentium imponentes.

CAP. II.

¶ Omnis promissio per quam datur via ad beneficia vacatura, est reprobata. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

a Doct. nos. hic, quòd executoris ad conferendum beneficium, quod impetrans duxerit acceptandum, inhibitiò, intusmatio, collatio ante tempus vacationis non ligat ordinarium, quia postea in eventum conditionis non exercetur ante purificationem conditionem facit c. ff. per te. sup. C. de rescript. Font. b Al. ita: oportet eum. c Vide Cle. 1. 9. scilicet. inf. cod. d Al. ita, memorato D. super ea, &c.

DEtestanda a iniquorum perversitas abstinere nesciens à veritatis, nec gaudere debito modo concessis, dignè plerunque officium excitat præsentis, ad ea, quæ iustâ fuerant consideratione concessa (cum in abusu ea vergere circumspicit) discretionè prævià revocanda. Sanè licet olim fuerit canonicâ constitutione decretum, quòd ii b qui promittunt aliquibus de beneficiis Ecclesiasticis, cum poterunt, vel cum facultas se obtulerit providere, promissiones suas (facultate se offerente) debeant adimplere: quia tamen, sicut experientia docuit, per promissiones hujusmodi, quæ per importunitatem nimiam (perquam non concedenda multoties conceduntur) & per ambitionem improbam ut plurimum extorquentur, aperitur via sub tali palliatione verborum, ad promittenda damnabiliter c contra Lateranensè Concilium beneficia vacatura, mortis alienæ votum ingeritur, & Ecclesiis, ac Prælatiis, & personis Ecclesiasticis gravamina plurima inferuntur. Nos malis hujusmodi, & animarum periculis occurrere cupientes, promissiones easdem, & alias quasquæque sub quovis modo, aut formâ verborum de cetero faciendas, per quas directè vel indirectè aperiatur via valeat ad beneficia vacatura, auctoritate Apostolicâ penitus reprobamus, & omninò viribus vacuumus, decernentes per eas, vel ipsarum aliquam, ad providendum alicui nullum deinceps quomodolibet obligari.

CAP. III.

¶ Habens literas Apostolicas sedû super primo beneficio dignitate, vel Præbendâ, quòd duxerit acceptandum, certum acceptare non potest: sed primum quòd vacabit, vel ex causa secundum, vel ulterius poterit acceptare. Reservaciones, processus, & decreta contra hoc facta non valent. Ioan. And.

Idem.

NE captandæ alienæ mortis occasio ex benignitate gratiarum sedis Apostolicæ tribuatur: Declarandum duximus, quòd is cui ab eadem sede, ut ei provideatur de Præbendâ, dignitate, vel personatu, aut alio beneficio in aliqua provincia, diocesi, vel Ecclesiâ, quem d. seu quòd duxerit acceptandum, certis sibi super hoc executoribus deputatis gratia noscitur esse facta: Licet in genere primum personatum, dignitatem, Præbendam, seu beneficium in eadem provincia, diocesi, vel Ecclesiâ vacaturum, aut secundum, seu alterius (si rationabilis causa subsit) valeat acceptare: Certum tamen & expressum priusquam vacet, acceptare non potest. Quòd si fecerit, etiamsi per executores ejus secundum acceptationem hujusmodi facta fuerint reservatio, inhibitiò, variique processus, ac sententiæ promulgatæ, tam acceptatio e ipsa, quàm processus viribus careant, nec aliquam obtineant roboris firmitatem: imò nisi acceptor ille dignitatem, Præbendam, personatum, seu beneficium taliter acceptatum & reservatum, per collationem, vel institutionem postmodum factam de vacanti jam adeptus, vel ei in ipso fuerit acquisitum: per eum, ad quem ejusdem personatus, dignitatis, Præbendæ, aut beneficii collatio seu provisiò pertinet (dictis acceptatione, ac executorum processibus inde secutis nequaquam obstantibus) de illo vacanti liberè poterit alii provideri.

CAP. IV.

¶ Sine speciali mandato non inhibet executor generaliter

a Vid. Cono. Trid. sess. 16. de refor. c. 19. b alit. us. h. c Nos. quòd contraveniens iuris peccat. gl. de pœn. dist. 1. in summ. Imò incurrit notam infamiae. c. illud. de majori. & obedientia. vid. Bart. in l. si quis pro eo. ff. de fidei. & gl. in c. 1. de servit. in ord. fac. vid. que dixi in c. perpetua. sup. de elect. Font. d alit. ita, quam seu quòd duxerit, &c. quam varietatem etiam agnovit gl. hic. e Vid. l. per fundum. ff. de servit. rustic. præd.

collationem beneficiorum provincie: specialiter vero reservat primum, & inhibet ulteriorem non sine mandato: nec tunc tenet collatio contra facta. h. d. Dominicus.

Idem.

Executor a super provisione alicujus à sede Apostolica, per generales literas in aliqua Provincia deputatus, Praelatis, & aliis, ad quos beneficiorum in eadem Provincia spectat collatio, ne ad provisionem aliquorum procedant, donec illi, pro quo scribitur, sit provisum, non potest generaliter inhibere.

Nisi expresse in ipsis literis facultas hujusmodi inhibitionis concedatur. Potest tamen reservationem, & eisdem inhibitionem facere specialem de primo: vel (si hoc illi ex beneficio competat literarum) de secundo vel ulteriori beneficio inibi vacaturo eidem Clerico conferendo. Quod autem contra talem reservationem & inhibitionem ab eo, ad quem beneficium reservari collatio pertinebat, fuerit attentatum, non tenet.

CAP. V.

Si mandetur Capitulo, ut me recipiant in Canonicum, & Præbendam conferant, cum id pertineret ad eos, dato executori ad providendum, per solam præsentationem factam Capitulo, affecta est Præbenda: & executor (negligens Capitulo intra terminum per eum statutum me recipere, & Præbendam conferre) non vocato Capitulo id exequi poterit. Ioan. And.

Idem.

SI Capitulo alicujus Ecclesie, cum ad ipsum Canonicorum recepto, ac Præbendarum collatio pertinebat, ut te in Canonicum reciperet, & tibi de Præbenda (si tunc vacaret) inibi provideret, vel cum se facultas offerret, ac executori, qui eodem Capitulo negligente mandatum Apostolicum exequatur, directa fuerint scripta nostra: Per solam illorum præsentationem Capitulo ipsi factam, absque alia etiam executoris insinuatione, inhibitione, seu reservatione, beneficium, pro quo tibi conferendo scriptum extiterat, adeo est affectum, quod de illo alteri facta collatio non obtinet firmitatem: Imò si Capitulum intra terminum competentem sibi ab executeore præfixum, mandatum Apostolicum ei pro te directum, in quantum poterit non duxerit adimplendum, extunc in ipsum executeorem potestas provisionis hujusmodi transferatur, & executor ipse Canonicatum incontinenti poterit tibi dare, ac Præbendam (etiam sine alia Capituli vocatione vel monitione) si vacat, vel cum obtulerit se facultas.

CAP. VI.

Si soli ordinario, vel soli executori ad compellendum, vel ordinario, & tali executori sit scriptum: per præsentationem talis mandati non afficitur Præbenda, nisi in literis esset decretum, aut executor ille insinuasit & interduxisset, maxime cum decreto, vel ratione mandati jam esset facta receptio ad Canonicatum. In his casibus, vel ipsorum altero, affecta est Præbenda, ita quod collatio alteri facta non tenet. Ioan. And.

Idem.

SI soli ordinario b pro te beneficiando, executeore non dato, vel ordinario & executori (ut eum ad faciendum quod mandatur compellat) aut soli executori (ut tibi faciat de Canonicatu & Præbenda, vel alio beneficio in certa Ecclesia, diocesi, seu provincia provi-

a Nota quod executor datus ad providendum seu conferendum, non potest reservare, vel inhibere in genere, sed in specie sic, & rationem ponit hic Ioan. And. & Imoc. in cap. cum dilectus sup. de jur. patron. Francus. b Nota primo, quod quandoq. Papa scribit ordinario ut conferat, sine alia executoris datione, ad hoc de reservatione de canonicatu & præbenda, & sic videtur quod non sufficeret expressio tantum alterius. Dom.

deri) mandatum Apostolicum sit directum: per talis præsentationem mandati ordinario ipsi factam, licet si contra faciat, puniendus existat, ei tamen potestas sic non admittitur conferendi, quin teneat alteri facta collatio ab eodem: Nisi nos in gratia tibi facta decrevissemus irritum & inane, quod fieret contra ipsam: Aut executor hujusmodi ordinario suam insinuans potestatem, ne alteri conferret beneficium (de quo tibi esset secundum tenorem hujusmodi mandati Apostolici secundum) interdixisset eidem: præsertim cum interpositione decreti. Vel nisi tu juxta dictum a mandatum esses in Canonico jam receptus: tunc enim Præbendam collatio alteri facta, firmitatem aliquam non haberet.

CAP. VII.

Si tres expectantes sunt in una Ecclesia, unus auctoritate Martini, alter auctoritate Bonifacii, tertius ejusdem auctoritate cum prerogativa, ut præferatur omnibus receptis non auctoritate Bonifacii: Præbenda hi consequuntur hoc ordine, quia primam habebit secundus, secundam tertius, tertiam primus: quod probatur argumento legalis. Ioan. And.

Idem.

Auctoritate Martini Papæ prædecessoris nostri, quodam ad Præbendam primò in Parmensi Ecclesia vacatam nulli alii de jure debitam in ejusdem Ecclesie Canonicum recepto, & alio à nobis in eadem Ecclesia similem b gratiam adepto secundo, tertius deinde auctoritate nostrà in ipsa Parmensi Ecclesia in Canonicum, & in fratrem recipitur cum prerogativa gratiæ, quod omnibus prædecessorum nostrorum auctoritate, non autem nostrà receptis, in ascensione Præbenda debeat anteferi: post hæc autem quadam vacavit Præbenda in Ecclesia memorata, quaritur, quis eorum alteri præferatur, & secundum quem ordinem Præbendas assequi debeant tres prædicti? Cum igitur ex tenore e gratiæ tertio à nobis concessæ, appareat evidenter nos voluisse primo tertium, & secundum tertio anteferi: decernimus, quòd primam secundus, secundam tertius, & tertiam primus debet obtinere Præbendam: aliàs forma mandati minime servaretur. Licet enim ex persona sua, secundus primam obtinere non possit, ex persona tamen tertii, qui primum superat, illam habet. Sicut contingit in successione illius, qui ab intestato relictis patre (in adoptiva familia constituto) matre atque fratre decedit, in qua successione pater ex se matrem excludit: sed quoniam talem patrem agnatus, materque vincit agnatum, mater patri non ex femetipsa, sed agnati persona, in successione hujusmodi antefertur.

CAP. VIII.

Revocatoria gratiarum includit receptos in Canonicos Præbendam distimam expectantes: etiamsi percipiebant distributiones quotidianas, secus si Præbendam distimam non expectant, sed augmentum portionis. Includit habentes jus ad vacaturam, si nondum est eventum ad collationem. h. d. secundum Domin.

Idem.

Quoniam ex constitutione nostra, per quam paulò post promotionem nostram ad summum Pontificatus apicem omnes collationes, provisiones, reservationes, & concessionem, super canonicatibus, dignitatibus, personatibus, præbendis, officiis, portionibus, præbitionibus, Ecclesiis parochialibus, ruralibus, & aliis quibuscunque beneficiis Ecclesiasticis vacaturis, quocunque nomine conferentur, ac etiam super canonicatibus sub expectatione dignitatum, vel aliorum, quorumcunque beneficiorum (in quibus jus non esset

a Al. prædictum. b Al. similiter. c Meus & tenor gratiæ est observandus, ad hoc de præb. cui de non. supra eod. lib. quatuor.

quantum in re, licet ad rem) à felicis recordationis Nicolao Papa IV. & Celest. V. prædecessoribus nostris factas, sive concessas, auctoritate Apostolica in fratrum nostrorum præsentia omnino cassavimus, irritavimus, & vacuavimus, cassas, irritas & vacuas nuntiavimus, & nullius fore decrevimus firmitatis: multæ dubitationes insurgunt, ut unde præfata constitutionis revocatoris processit editio, interpretatio ejus quoque procedat: Præsenti declarandum duximus sanctione, quod in illis (qui editionis tempore supradicta ultra statutum numerum erant per eosdem prædecessores Canonici sub expectatione Præbendarum, vel etiam portionum) eadem constitutio locum habet. Si autem hujusmodi recepti ultra numerum distributiones, & alia, ut Canonici de numero existentes, sic tempore dictæ revocationis habebant, quod per cessionem vel decollum illorum, qui erant intra numerum, ex vigore prioris gratiæ nil amplius assequi expectabant, nisi distributionum, seu partium suarum augmentum (cum forsitan esset Ecclesia, in qua Canonicorum, non autem portionum numerus, vel Præbendarum distinctio habebatur) quantoque inter pauciores eujusvis Ecclesiæ dividuntur proventus, tanto majores fieri possunt singulorum percipientium portiones: ad istos vel eos, qui per literas facultatis a dictorum prædecessorum nostrorum in aliquarum Ecclesiarum Canonicos erant recepti (licet Præbendas vel alia beneficia expectarent) constitutionem certum est non extendi præfata. In illis vero, qui ultra numerum auctoritate præfata in aliquarum Ecclesiarum Canonicos jam recepti, quantum ad Capitulum, & ad eorum, ac distributionum perceptionem quotidianarum plenitudinem juris Canonici tunc habebant, sed in eis dignitates, personatus, præbendas, portiones, vel alia beneficia, quæ dantur tantum existentibus de numero, expectabant: constitutionem præfata locum habere (ratione hujusmodi expectationis) dubium non existit. Sanè in iis, qui super canonicatibus, præbendis & dignitatibus, parochialibus vel aliis Ecclesiis seu beneficiis quibuscumque; à dictis prædecessoribus nostris literas impetraverunt, etiam per executores illorum facta fuerint reservationes, decreti interpositiones, variique processus, & etiam si eadem beneficia tunc vacabant, & per impetrantes petendum fuerat ab executoribus, quod eis illa conferrent: non tamen ipsorum beneficiorum vacantium collationes tunc temporis erant factæ: locum habet constitutio supradicta, ut omnes hujusmodi gratiæ (quarum ratione tunc non erat ad collationem processum, & sic per consequens in re non fuerat ipsis impetrantibus acquisitum) intelligantur penitus revocata.

NE SEDE VACANTE ALI-
quid innovetur.

TITULUS VII.

CAP. UN.

¶ Collatione communiter ad Episcopum & Capitulum pertinente, uno ipsorum effectu inhabili, alter confert. h. d. n. s. q. ad 5. cum v. ro. secundum Dominicum.

Bonifacius VIII.

Si b ad Episcopum & Capitulum communiter pertineat collatio Præbendarum, mortuo Episcopo, vel à beneficiorum collatione suspensio, poterit Capitulum vacantes conferre Præbendas: Etiam si Episcopus interesse habeat in collatione hujusmodi, ut

a Vid. Panorm. & Felsin. in c. constitutus. extr. de reser. b Ad intellectum hujus cap. vid. Panorm. in c. ex parte. extr. de consist. c Illud dicitur communiter pertinere, quando æquale jus qualibet pars habet in actu.

Prælati. Idem poterit Episcopus, si Capitulum ab ipsa collatione suspendi contingat, vel singulariter omnes de Capitulo majoris excommunicationis vinculo innodari.

¶ Collatione spectante ad Episcopum de consilio, vel assensu Capituli, illo existente inhabili (nisi sit in mora) non confert Capitulum. hoc dicit.

Cum a verò ad solum Episcopum Præbendarum spectat collatio, cum consilio sui Capituli vel assensu, defuncto Episcopo vel suspensio (nisi Episcopus in petenda relaxatione suspensionis hujusmodi sit in mora) Capitulum se non potest intrinsecus de eisdem.

¶ Habens conferre cum consilio Episcopi, sine illo conferet, mortuo & remoti absentia interveniente. h. d. Dominicus.

Ubi verò de speciali alicujus Ecclesiæ consuetudine vel statuto, beneficiorum collatio ad aliquem cum consilio Episcopi noscitur pertinere: sublato Episcopo de medio (cum consilium nequeat tunc peti ab eo) non erit propter hoc vacantis beneficii collatio differenda: nec etiam si egerit in remotis, ita quod non possit ipsius præsentia in brevi haberi: Quia in petendo vel expectando ejus consilio, posset vacanti beneficio periculum imminere.

DE REBUS ECCLESIAE NON
alienandis.

TITULUS IX.

CAP. I.

¶ Perpetua alienatio facta de rebus Ecclesiæ vacantibus non præcedente tractatu, & sine justa causa, non valet. Ioan. And.

Innocentius IV.

Dudum: [& infra.] ¶ Dicitur verò Archidiaconus Dex adverso respondit, illas decimas illi Ecclesiæ restitui non debere: proferens in medium ordinationem quandam Episcopi Dulmen de consensu Capituli sui factam, inter alia continentem, quod idem Episcopus attendens proventus Archidiaconatus Dulmen. adeo fore tennes & exiles, quod non sufficiebant ad ejus onera b supportanda, præfatas decimas Archidiaconatus memorato concessit: [& infra.] ¶ Quia vero in concessione hujusmodi prædicta Ecclesia (cum vacaret) legitimo caruit defensore, qui sibi prius ab eodem Episcopo debuerat deputari: Quia etiam tractatus solennis & diligens, qui in talibus concessionibus perpetuis, & alienationibus rerum Ecclesiasticarum exigitur, non fuit habitus in eadem: ordinationem & concessionem ipsam (præsertim cum evidens necessitas quare fieri deberet, vel utilitas c non subesset) de fratrum nostrorum consilio decernimus non valere, dictas decimas ipsi Ecclesiæ, tanquam pertinentes ad eam, sententia literè adjudicare curantes.

CAP. II.

¶ Primo prohibet submissionem Ecclesiarum, suorum immobilitium honorum vel jurium fieri Laicis absque consensu Capituli & licentia Papa. Secundo cassat contractus quacumque firmitate vallatos, contra hoc de cetero faciendos. Tertio ponit Prælatos contrasacientes, & Clericos non contradicentes, & Laicos, qui ipsos Prælatos ad hoc compulerunt vel compellent. Quarto præcipit Laicos per tales contractus, eo casu, quo valent, ultra debitum non usurpare: & penam apponit. h. d. Ioan. And.

a Ad hunc textum vide Felin. in cap. eam re. extr. de rescript. b Vid. cap. ad audientiam. de Eccl. adif. x. q. iij. unio. alia regularis soli principi licet. ix. q. iij. nemo. ff. de evic. Lucius. vid. Oldrad. in consil. 160. cum 2. seq. hoc eod. tit. c Vid. Hostien. in summ. hoc eod. tit. ubi assignat quinq. causas alienationis rerum Ecclesiasticarum.

Gregorius X. in Concilio generali Lugdunen.

Hoc consultissimo prohibemus edicto, uniuersos & singulos Prælatos Ecclesias sibi commissas, bona immobilia, seu iura & ipsarum Laicis submittere, subijcere, seu supponere, absque Capituli sui consensu & Apostolica sedis licentia speciali. Non concedendo bona ipsa vel iura in emphyteusim, seu aliâ alienando in forma, & casibus à jure permisis: sed constituendo, vel recognoscendo, seu proficendo ab illis ea tanquam à superioribus se tenere: seu ab ipsis eadem advocando, prout in quibusdam partibus vulgariter dicitur, avoher, vel ipsos Patronos, vel advocatos Ecclesiarum, seu bonorum ipsarum perpetuo, aut ad tempus non modicum, statuendo. Contra hæc autem omnes etiam iuramenti, pœnæ, vel alterius cuiuslibet firmitatis adjectione validos (quos de talibus alienationibus sine huiusmodi licentia & consensu contigerit celebrari) & quicquid ex eis secutum fuerit, decernimus adeo viribus omnino carere, ut nec quis aliquod tribuant, nec præscribendi etiam causam parent. Et nihilominus Prælatos, qui secus fecerint, ipso facto ab officio & administratione: Clericos etiam qui scientes contra inhibitionem prædictam aliquid esse præsumptum id superiori denunciare neglexerint, à perceptione beneficiorum, quæ in Ecclesia obtinent sic gravata, triennio statuimus esse suspensos. Laici verò, qui Prælatos vel Capitula Ecclesiarum, seu alias personas Ecclesiasticas ad submissiones huiusmodi faciendas hæctenus compulerunt, nisi post competentem monitionem (remissa submissione, quam per vim vel metum exegerant) Ecclesias, & bona Ecclesiastica eis submissa taliter in sua libertate dimittant: Illi verò, qui de cætero Prælatos, vel personas eadem ad talia facienda compulerint (cuiuscunque sint conditionis, aut status) excommunicationis sint sententiâ innodati. Ex contractibus præterea super præmissis (huiusmodi licentiâ & consensu intervenientibus) hæctenus initis, vel quos in futurum iniri contigerit, seu occasione illorum, Laici ultra id, quod ex natura contractuum ipsorum, vel adhibita in illis lege permittitur, aliquid non usurpent. Qui verò secus egerint (nisi legitime moti ab huiusmodi usurpatione desisterint, restituendo etiam ea, quæ taliter usurparunt) eo ipso sententiam excommunicationis incurrant: & extunc ad supponendum terram ipsorum (si opus fuerit) Ecclesiastico interdictione, liberè procedatur.

DE RERUM PERMUTATIONE.
TITULUS X.
CAP. UN.

¶ Non obstantibus expectationibus beneficiorum permutatio fieri potest. Ioan. Andr.

Bonifacius VIII. Biteren. Episcopo.

Licet e in tua diocesi aliqui auctoritate Apostolica beneficia proximo vacatura expectent: illos tamen qui secundum formam juris sua beneficia in eadem diocesi ad tuam collationem spectantia permutare volentes, liberè ac sine fraude in manibus tuis ipsa resignant: Nolumus occasione præmissa (æquitatem præferentes in hac parte rigori) circa faciendam permutationem beneficiorum huiusmodi (quæ aliâs minime resignassent) ullatenus impediri.

^a Vid. Bart. d. 2. in 2. col. C. ubi in rem actio. per l. si aliena. ff. de usufruct. Font. ^b Distio, ea, deest in antiquior. codic. c. Vid. Clem. 1. tit. de rer. permut. & de materia Bellamerum tract. de permutatione beneficiorum, & Dec. consil. 141. l. 1. incip. ad plura dubia. & consil. 210. cap. incip. viso puncto. lib. 2.

DE TESTAMENTIS ET ULTIMIS VOLUNTATIBUS.

TITULUS XI.
CAP. I.

¶ Infidei commissariis substitutionibus locum habet quarumvis deductio: in directis non. Et substitutiones interpretari debemus directas, dummodo conveniant verbis & personis institutis. Ioannes Andreas.

Bonifacius VIII.

Si pater a filium & filiam habens impuberes, & uxorem, filiam in re certa, filium verò in cæteris bonis suis uniuersalem heredem instituit, & uxori aliqua in suo testamento legavit, adjiciens, ut si decederet filia sine liberis, eidem filio, & si ipse absque liberis obiret filius, præfatæ filiæ morderetur, Christi pauperes instituendo hæredes, si utrunque sine liberis mori contingeret filiorum. Testator mortuo, ac deinde filio subsequenter, & filia (superfite matre) defunctis ante tempora pubertatis: Absque deductione Trebellianicæ, sive patris iure naturæ debita facienda, ipsis pauperibus bona omnia deferuntur. Præmissæ namque substitutiones factæ de filio ad filiam, & econtra, & de illis ad pauperes, directæ debent intelligi pupillares. Cum in substitutionibus semper sit interpretatio facienda (dummodo, sicut in casu proposito, earum verbis & personis conveniat institutis) ut substitutio directa intelligatur potius quam obliqua: quamquam directa interdum ad fideicommissum ex causa trahatur. Licet autem filius testamento suo matrem portione iure naturæ debita privare non possit, pater tamen in testamento, quod filio impuberi facit, potest: nam testamentum huiusmodi pupillare paternum, vel paterni pars potius est censendum.

CAP. II.

¶ Superior habet consentire Religiosis deputatis executoribus. hoc dicitur secundum Zen.

Idem.

Religiosus executor ab aliquo in sua voluntate ultima deputatus, non potest (cum vellet vel nolle non habeat) huiusmodi officium suscipere, vel exequi: nisi à superiore iure petita super hoc licentiâ & obientâ.

¶ Pluribus executoribus datis, uno mortuo, vel in remotis existente, vel exequi nolente, unus officium executionis exercebit, ne impediatur testatoris voluntas: nisi aliud per testatorem dissoneretur. h. d. secundum Zen.

Sane pluribus à testatore simpliciter executoribus deputatis, uno eorum mortuo, vel in remotis agente, aut id exequi fortè nolente: Ne voluntatem testatoris impediri, vel nimium differri contingat: poterit alius (nisi testator aliud expresserit) officium executionis iniuncta liberè adimplere.

DE SEPULTURIS.
TITULUS XII.
CAP. I.

¶ Hic prohibetur pactum de sepultura eligenda. Non obstante pacto de sepultura eligenda, vel electa non mutanda, sepelendus est quis, ubi aliâs erat de jure sepelendus, & aliâs sepellus cum omnibus sepultura obventibus restituendus est, aliâs panâ incurritur hinc contentâ. h. d. secundum Zen.

Bonifacius VIII.

Animarum periculis & scandalis, quæ frequenter ex his proveniunt, obviare volentes, uniuersis Religiosis & secularibus Clericis cu-

^a De materia huius cap. præter doctores hic vide Interpretes in cap. Rainatus. ext. de test. & in l. precibus c. de impub. & aliis subf. & aliis.

iuscua.

iuscunque status vel conditionis existant, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub interminatione maledictionis æternæ, districtissimè prohibemus: ne aliquos ad vovendum, jurandum, vel fide interpositâ, seu aliâ promittendum inducant, ut apud eorum Ecclesias sepulturam eligant, vel jam electam ulterius non immutent. Nos enim (si secus actum fuerit) electionem talem decernimus nullius penitus existere firmitatis. Statuentes, ut hi, qui sic elegerint, nec apud sic electas Ecclesias ullatenus sepeliri, nec alibi, (ne contra votum, juramentum, aut promissum hujusmodi à se factum materiam habeant veniendi) possint eligere sepulturam: sed contradictione quâcunque cessante, sepeliantur omnino apud illas Ecclesias, apud quas sepeliendi de jure fuissent, si aliâ sepulturâ non electâ forsitan decessissent. Si verò iidem Religiosi vel Clerici prædictos in suis Ecclesiis vel cœmeteriis præsumperint sepelire, ad restitutionem tam sepulchrorum corporum (si petantur) quàm etiam omnium, quæ occasione sepulture illorum pervenerint quomodolibet ad eosdem, intra decendum integraliter faciendam ipsos obligatos esse censemus. Quam nisi fecerint, Ecclesia ipsa, apud quam sepulti fuerint, necnon & cœmeteria earundem, extunc eo ipso sint, & tamdiu maneat Ecclesiastico supposita interdicto, donec ab eis facta fuerit restitutio plenaria omnium prædictorum.

CAP. II.

¶ Ecclesia dimissa non debetur canonica portio, sed parochiali: & pluribus si sint plures.

Idem.

¶ Cum quis, cujus majores sunt soliti ab antiquo in aliqua Ecclesia sepeliri, eâ dimissâ eligat alibi sepulturam, canonica portio dimissâ non debetur Ecclesiæ, sed illi duntaxat, in qua ille officia consuevit audire divina, & Ecclesiastica recipere sacramenta. Cum ab eo, qui duo habet domicilia, se collocans æqualiter in utroque, in loco tertio eligatur sepultura, domiciliorum Ecclesia habeant inter se e dividere canonicam portionem.

¶ In loco etiam minus religioso potest nova eligi sepultura. h. d. secundum Zen.

¶ Si quis antiquâ dimissâ novam etiam in loco minus religioso elegerit sepulturam, electionem hujusmodi (licet jura super hoc videantur esse diversa) nequaquam volumus impugnari.

CAP. III.

¶ Translatio personæ ad certum locum facta ad tempus, Ecclesiæ jus sepulture non auferit. h. d. secundum Zen.

Idem.

¶ IS d, qui habet domicilium in civitate vel castro, quandoque ad villam ruralem se transfert recreationis causâ, vel ut ruralia exerceat in eadem, si non electâ sepulturâ decedat ibidem, non in Ecclesia dictæ villæ, sed in suæ parochiali, vel in ea potius, in qua Majorum ipsius ab antiquo sepultura extitit, sepeliri debet: Dummodo absque periculo ad ipsam valeat deportari.

¶ Mulier mortua, quæ pluribus nupsit, cum viro ultimo sepelitur. hoc dicit.

¶ Mulier autem, quæ plures viros habuit successivè, si sepulturam non eligat, est cum viro ultimo, cujus domicilium retinet & honorem e, tumulanda.

CAP. IV.

¶ Ex consuetudine potest pater impuberis eligere sepulturam: pu-

a Vid. cap. de maj. & obed. s. q. 4. secundum. & Bal. in l. 1. c. de sacrosanct. Eccles. b Vid. Concil. Trid. sess. 25. de reform. cap. 13. & Cardin. consil. 90. incip. Episc. Felren. c Vid. Bart. in l. hoc artic. ff. de her. inst. Angel. de ag. success. s. proximi. Font. d Vid. Conradum Brunum lib. 4. de ceremon. c. q. circa finem. e Vid. Abbatem in cap. super eo. ext. de testib.

ber autem eligi per seipsum. & hoc dicit secundum Zen. quoad titulum, sed non quoad textum: unde possit addi: Et pro anima non legat, sine assensu patris bona non castrensia. Domin.

Idem in eodem a.

¶ Licet b pater minores filios, qui nequeunt, antequam ad annos pubertatis perveniant, eligere sepulturam, possit (si consuetudo terræ id habeat) quod voluerit sepelire: hoc tamen non potest, ubi consuetudo hujusmodi non habetur, sed sunt cum suis Majoribus, vel in parochiali Ecclesia tumulandi. Quamvis autem filius familiaris absque patris assensu sibi possit liberè eligere sepulturam, pro anima tamen sua e præter ipsius assensum (nisi peculium castrense, aut quasi castrense habeat) aliquid judicare non potest.

CAP. V.

¶ Religiosi, nisi multum remoti à monasterio, nequeunt alibi eligere sepulturam. h. d. secundum intellectum Zen.

Idem in eodem.

¶ Religiosi, nisi à propriis monasteriis adeo forsitan sint remoti, quod ad ea cum moriantur commodè portari non possint, nequeunt (cum velle vel nolle non habeant) sibi eligere sepulturam: sed sunt apud sua monasteria tumulandi.

DE DECIMIS, PRIMITIIS, ET
oblationibus.

TITULUS XIII.

CAP. I.

¶ Populus, ut Ecclesiæ jura debita persolvat, est in prædicationibus & aliis exhortationibus. h. d. secundum Zen.

Gregorius IX. Fratribus Predicatoribus & Minoribus.

¶ Diferetioni d vestræ mandamus, districtius inhibentes, ne talia, quæ audientes à decimarum, seu aliarum rerum Ecclesiis debituram solutione retrahant, vel aliâ animas opprumpant audientium, in sermonibus vestris, vel alibi proponere de cetero præsumatis. Imò verbo & opere informetis eosdem, ut ad solutionem prædictorum promptè voluntatis animo sint intenti.

CAP. II.

¶ Privilegium decimas novarum concedens, non includit decimas novarum per alios possessas tempore impetrationis: & loca tantum includit, ubi percipiuntur antiquæ, & ad portionem antiquam. h. d. usq. ad s. Statuimus. secundum Dominum.

Alexander IV.

¶ Statuto perpetuo declaramus, quod indultum illud Apostolicum (quod plerisque conceditur) ut novarum decimas pro ea portione percipere valeant, quæ veteres eos contingunt, ad illas novarum decimas (quas tempore illo, quo impetratum vel obtentum extitit hoc indultum, alii e possidebant, eum de hoc in ipso mentio nulla fiat) nullatenus se extendit: nec ad alias etiam, nisi in his tantum locis, ubi veteres tunc (quando dictum indultum impetratum fuit) ipsi impetratores habebant, & pro ea solummodo portione, quæ ipsi tempore impetrationis hujusmodi percipiunt antiquas.

¶ Privilegium decimarum novarum limitatum ad mensuram antiquarum, non potest ultra dimidiam includere: fallit in Cisterciensibus & Carthusiensibus. h. d.

a Hæc duo verba, in eodem, desunt in antiq. codicibus. b Vid. Antonium de Butrio in cap. de uxore. extr. de sepulturis. c Vid. Bart. in l. qui in potestate. ff. de testam. Font. d Vid. Conc. Trid. sess. 25. de reform. c. 12. & B. Thom. 2. 2. q. 87. art. 2. e Vid. l. impuberi. ff. de admitt. tut.

Statuimus præterea, quod idem indultum obtentum ab iis, qui tempore impetrationis totaliter veteres percipiebant decimas, ultra medietatem decimarum novallium nullatenus extendatur: quia non est verisimile, si tunc de plena & integra perceptione veterum fuisset expressum, quod Apostolica sedes pariter & similiter novallium decimas, in tam grave parochialium Ecclesiarum dispendium indulgisset, quodque ratione talis indulti sive impetrati jam, sive impetrandi deinceps, non possit in novallibus (quæ amodò fient) vendicari & acquiri vel percipi, plus quam medietas decimarum ipsorum novallium: etiam si amplius in veteribus habebatur, cum non sit dicendum asperum, sed pium potius & benignum, si super decimis futurorum novallium contra parochialium Ecclesiarum gravamen (quod ex distinctione a indulti huiusmodi possit accidere) taliter obviatur. Religiosos tamen Cisterciens. & Carthusiens. ordinum statuto & declaratione huiusmodi (quantum ad hos duos articulos, videlicet de medietate decimarum novallium) comprehendendi nolumus, vel construngi.

¶ Privilegiati super decimis recipiendis, Ecclesie parochialibus gratis assignare debent portionem pro debitis oneribus supportandis. h. d. Dominicus.

Ubi autem per huiusmodi concessiones decimarum parochiales Ecclesias adeò gravari contingit, quod earum zeciores de ipsarum redditibus congruè sustentari, & commodè jura Episcopalia exhibere non possunt: provideatur per locorum ordinarios, & ordinetur taliter, quod eisdem rectoribus tantum de illarum relinquatur proveniunt, quod exinde competentem sustentationem habere b, & Episcopalia jura solvere valeant, aliaque onera debita supportare.

¶ Decima. per Laicos. ante Lateranens. Concilium in feudum recepta à Religiosis, per eos recognita in feudum, non possunt ipsis Religiosis concedi, sine diocesano consensu. hoc dicit Dominicus.

Sane quamvis fortè à Religiosis exemptis & aliis fiant infundationes de decimis detentis à Laicis, & iidem Laici, quod illas ab ipsis Religiosis in feudum teneant, recognoscant: non tamen licet Religiosis eisdem post talem infundationem, vel recognitionem sic de facto præsumptam, huiusmodi decimas de manibus Laicorum ipsorum acquirere, vel recipere absque diocesano Episcoporum assensu. Illas autem decimas intelligimus posse taliter à Religiosis de manibus Laicorum recipi vel acquiri, quæ ante Lateran. c. Concilium ipsis Laicis in feudum perpetuò fuere concessæ.

¶ Diocesani compellunt Religiosos exemptos solvere decimas parochialibus Ecclesiis, si non agatur de rebus exemptis. hoc dicit Dominicus.

Diocesani verò parochialium Ecclesiarum, ad requisiionem rectorum earundem, de ipsis Religiosis super decimis, quas habent, vel eos habere contingit, quæ quidem alias ad ipsas spectaverunt Ecclesias (nisi de rebus exemptis agatur) exhibeant justitiæ complementum.

¶ Religiosi etiam exempti de possessionibus acquisitis, & acquirendis Ecclesiis parochialibus solvere debent decimas, si privilegiati non sunt. h. d. Dominicus.

Cæterum iidem Religiosi, tam exempti, quam non exempti, de terris & possessionibus acquisitis hæctenus & amodò acquirendis, decimas integrè solvant illis Ecclesiis, quibus eandem possessiones & terræ priùs fuerant decimales, nisi super hoc speciali jure vel privilegio sint muniti.

¶ Ex donatione Laicorum habentes decimas antiquas, novales supervenientes in eodem loco non percipiunt. h. d. Dominicus.

a alit. Distinctione. b Ad hæc vide l. in condemnatione. l. inter eos. ff. de regul. jur. Font. c Hoc est Concilium Lateranen. sub Alex. III. cap. 9.

Nec pro eo, quod fortè in aliquibus parochiis omnes majores decimas, seu partem illarum acquirunt de manibus Laicorum, possunt pro eadem vel simili portione (si de novo postmodò fiant novalia) in eisdem petere, vel percipere novallium decimas eorundem: nisi alia rationabilis, per quam hoc facere valeant, causa substat.

DE REGULARIBUS a ET TRANS- euntibus ad religio- nem.

TITULUS XIV.

CAP. I.

¶ Si minor xv. annis ingreditur religionem, in xv. anno liber exit: nisi in ipso xv. anno professionem fecerit, vel habitum Professorum receperit, vel expresse ratam habuerit professionem prius a se factam. Si autem per totum xv. annum portaverit habitum, ubi non est distinctus, intelligitur Professus, nisi tanta sit distinctio, quod viventes cum eis frontali habitu induantur. Si major xv. annis ingreditur, si portat habitum per annum, quantumcumque, sit indistinctus, intelligitur Professor. Ioan. And.

Innocentius IV.

¶ Is b, qui monasterium ante xv. annum, ut Monachus efficiatur, ingreditur, nisi eo completo professionem faciat in sequenti, vel habitum religionis suscipiat, qui dari profitentibus consuevit, seu professionem à se priùs factam ratam expresse habeat, liberè potest intra c. sequentem annum ad seculum remeare. Quod si per totum sequentem annum in monasterio permanserit, ubi Professorum & Novitiorum sunt habitus indistincti, professionem per hoc fecisse, vel si quam priùs fecerat, ratam habuisse videtur: nisi tanta indistinctio ibi habitus habeatur, quod & Professi & Novitii, ac etiam alii communem vitam cum eis ducentes, simili penitus habitu induantur. Qui verò post quartum decimum annum habitum religionis assumpserit, si per annum illum gestaverit, extunc religionem assumptam præsumitur veraciter esse professus, ubi profecti à Novitiis dissimilitudine habitus minimè distinguuntur, etiam si alii degentes cum eis, similibus vestibus coitantur: quoniam cum jam hæc discretionis annos pervenerit, quid agat agnoscat: & idèò susceptum discretionis tempore ordinem (postquam hunc anni probaverit spatium) intelligitur firmiter approbasse. Secus autem in illo, qui ante discretionis annos habitum induit regularem: cum eorum, quæ tunc agit, plenum non habeat intellectum.

¶ Hic declarat, qui sunt habitus distincti. h. d.

Distinctos d quoque seu dissimiles intelligimus esse habitus, sive Novitii, sine Professi dissimiles vestes dentur: sive benedicantur, cum profitentibus conceduntur: sive etiam aliquid aliud fiat, per quod Novitiorum à Professorum habitu discernatur.

CAP. II.

¶ Predicatores & Minores intra annum probationis quinquaginta ad sui ordinis professionem recipere non possunt: quod si fecerint, receptus allegatus non est eorum ordinis, & ipsi à receptione professionis aliorum sunt suspensi, & puniendi penam, quæ pro gravioribus culpis eis consuevit instigi. Ioan. And.

a De materia huius tituli vide quæ novissime sancivit Concil. Trident. sess. 25. tit. de Regul. & Monialibus. b Vid. Concil. Trident. sess. 25. tit. de Regul. & Monialibus. cap. 15. ubi de tempore professionis aliud quam hic statuitur. c In antiq. codic. consuetudo legitur ita, infra ipsum sequentem annum. &c. d De materia huius s. vide Clem. eos qui. tit. de regul. & ibi late Zabarelam, Imolam & alios.

Alexander IV. Fratribus Prædicatoribus & Minoribus.

Non solum a: [67]. ¶ Licet zelum animarum habentes eas lucrari Domino sollicitè cupiatis, quia tamen decet & expedit, ut conscientie puritati non desit iudicium rationis, ne unde spiritualis profectus quaeritur, salutis dispendium subsequatur: vobis de fratrum nostrorum consilio in virtute obedientie, & sub poena excommunicationis auctoritate præsentium districtius inhibemus, ne ante annum probationis elapsum (qui est maximè in subsidium fragilitatis humanæ regulariter institutus) quenquam ad professionem vestri ordinis, seu renunciationem in seculo faciendam recipere, nec constitutum intra huiusmodi annum aliquatenus impedite, quò minus intra ipsum ad aliam religionem, quam maluerit, transeat: vel (nisi maior tamen quatuordecim annis existens, professus sit tacite, vel expresse, aut evidenter confiter illum vitam voluisse mutare: quod tamen non præsumitur, nisi clarè probatione, vel competentibus iudiciis ostendatur) omninò ad seculum redeat, sicut de sua voluntate processerit, præsumatis: Quod si fortè contra hanc nostram prohibitionem quenquam recipere præsumpseritis, decernimus eum (qui taliter receptus fuerit) nullatenus vestro esse ordini alligatum, vosque à receptione quorumlibet ad professionem eiusdem ordinis fore ipso facto suspensos, & in super poenæ subiiciendos, quæ fratribus ipsius ordinis pro culpis infligi gravioribus consuevit.

CAP. III.

¶ Decretali, Non solum extenditur ad omnes Mendicantes: in aliu verò professio expressa, religioni cui sit: tacita autem generaliter obligat intra annum. h. d. secundum Zen.

Bonifacius VIII.

Constitutionem b Innocentianà, quæ prohibet Conventuum professionem recipi ante annum probationis elapsum, pia memorie Alexander Papa IV. prædecessor noster ad fratrum Prædicatorum & Minorum ordines duntaxat declaravit extendi: Unde nos pari similitudine rationis inducti, declarationem eandem ad aliorum mendicantium ordines prorogamus. In aliis autem religionibus professio expressè vel tacite fieri potest licite intra annum. Sed expresse emissà (etiam seculari habitu non mutato) illi religioni e præciè obligat; quam professus est. Tacite verò facta intra probationis annum per susceptionem habitus (qui profitentibus tantum datur) non illi specialiter, cujus habitus est susceptus, sed generaliter religioni alicui recipientem obligat, si aetatis apta sit, si sciens & voluntarius, ac triduo perseveret.

CAP. IV.

¶ Beneficium ingredientis religionem intra annum probationis (exceptis casibus hic expressis) non est alteri conferendum: interim tamen debet per alium beneficio deservire, assignatà eidem substatu congrua portione, unde vivere possit. h. d. Ioan. de Fan.

Idem Parisiensi Capitulo.

Beneficium d illius, qui religionem ingreditur, non est intra probationis annum alicui conferendum: Nisi ad id ipsius accedat assensus e, aut constet, quòd vitam voluerit absolute mutare, vel professionem expressam fecerit: seu scienter habitum receperit professorum. Sed interim eidem beneficio per alium deserviri debet, assignatà sibi congruà de ipsius proventibus portione.

a Vid. omnino, quòd sancivit novissime Concil. Trident. circa professionem emittendam, sess. 25. tit. de regul. & Monialibus. c. 15. b Hic quoque tenendum, quòd sancivit Concil. Trident. sess. 25. de Regul. & Monialibus, cap. 15. c Vid. l. precibus. Cod. de impub. & aliis substit. d Vid. Concil. Trident. sess. 23. de reform. cap. 2. e al. consensus.

CAP. V.

¶ Secundum votum solenne religionis, derogat priori simplici.

h. d. Ioan. de Fan.

Idem.

Qui a post votum à se de certa religione intranda commissum, religionem aliam etiam laxiorem ingrediatur & profitetur in ipsa, potest (voto non obstante priori, cui tanquam simplici per secundum solenne nescitur derogatum) manere licite in eadem. Pro voto tamen non completo, erit eidem poenitentia imponenda.

CAP. VI.

¶ Vacante monasterio conventus novum recipit Monachum, si communiter ad Abbatem, & eos spectat: si ad Abbatem solum, secus. h. d. Dominicus.

Idem.

Si ad solum Abbatem pertinet creatio Monachorum, eo defuncto nequit novus Monachus à conventu creari: Aliàs poterit, si eorum creatio spectat insimul ad utrunque.

DE VOTO ET VOTI REDEMPTIONE.

TITULUS XV.

CAP. UN.

¶ Votum solemnizatum per susceptionem sacri ordinis, vel per professionem factam alicui de religionibus per sedem Apostolicam approbatis, dirimit matrimonium post contractum: alias solius impedit, & non dirimit. h. d. secundum Zen.

Bonifacius VIII. Biteren. Episcopo.

Quòd b votum debeat dici solenne, ac ad dirimendum matrimonium efficax, nos consulere voluisti: Nos igitur attendentes, quòd voti solennitas ex sola constitutione Ecclesie est inventa: matrimonii verò vinculum ab ipso Ecclesie capite rerum omnium conditore, ipsum in paradiso, & in statu innocentie insituate unum & indissolubilitatem accepit: Præsentis declarandum duximus oraculo sanctionis, illud solum votum debere dici solenne, quantum ad post contractum matrimonium dirimendum, quòd solennizatum fuerit per susceptionem sacri ordinis: Aut per professionem expressam vel tacitam factam alicui de religionibus per sedem Apostolicam approbatis. Reliqua verò vota, etsi quandoque matrimonium impediant contrahendum, & quanto manifestius sunt emissà, tanto propter plurium scandalum, & exemplum durior poenitentia transgressoribus debeat: non tamen rescindere possunt matrimonia post contracta.

DE STATU REGULARIUM.

TITULUS XVI.

CAP. UN.

¶ Moniales tacite vel expresse professa, clausuras monasterii exire non possunt, nec alii ad illas intrare: nisi causa legitima & superioris licentia interveniat. h. d.

Bonifacius VIII.

Periculoso & e detestabili quarundam Monialium statui (quæ honestatis laxatis habentis, & monachali modestià sexusque verecundià impudenter abjectis, extra sua monasteria, nonnunquam

a Vid. B. Thom. 2. 2. q. 88. art. 3. & q. 189. art. 4. & 8. b Vid. B. Thom. & ibidem Cajetanum 2. 2. q. 88. art. 7. c Inuit, quòd Moniales corrumpuntur: & an talibus ac iis, qui publice volunt se dandum corpus Christi? gl. 1. de filia. 27. q. 1. vid. Dist. in l. si quis non dicam rapere, C. de Episc. & Cler. Font.

per habitacula secularium personarum discurrunt, & frequenter intra eadem monasteria personas suspectas admittunt, in illius, cui suam integritatem voluntate spontanea devoverunt, gravem a offensam religionis opprobrium, & scandalum plurimorum providere fallubriter cupientes: præsertim constitutione perpetuo irrefragabiliter valiturâ, sancimus universas & singulas Moniales præsentis, atque futuras, cujuscunque religionis sint vel ordinis, in quibuslibet mundi partibus existentes, sub perpetua in suis monasteriis debere de cætero permanere clausura: ita, quod nulli earum religionem tacite vel expresse professâ, sit vel esse valeat quâcunque ratione vel causâ (nisi forte tanto & tali morbo evidenter earum aliquam laborare constaret, quod non posset cum aliis absque gravi periculo seu scandalo commorari) monasteria ipsa deinceps egrediendi facultas: nullique aliquatenus inhonestâ personæ, nec etiam honestâ (nisi rationabilis & manifesta causa existat, ac de illius, ad quem pertinuerit, speciali licentia) ingressus, vel accessus pateat ad easdem: ut sic à publicis & mundanis spectatibus separatæ, omnino servire Deo valeant liberius, & lasciviendi opportunitate sublata, eisdem corda sua & corpora in omni sanctimonia diligentius custodire.

¶ In monasterio non Mendicantium tot sorores debent recipi, quot poterunt sine penuria sustentari, & ultra non valet receptio. hoc dicit. Dominicus.

Sane, ut hoc salutare statutum commodius valeat observari, districtius inhibemus, ne in monasteriis ordinum non mendicantium aliqua recipiantur de cætero in sorores, nisi quot poterunt, de ipsorum monasteriorum bonis sive proventibus absque penuria sustentari: si secus actum fuerit, irritum decernentes.

¶ Abbatissa Principibus secularibus, ad fidelitatis sacramentum præstandum adstricta, si non possunt per procuratorem jurare, personaliter ex eundo monasterium jurabunt, absque dilatione ad monasterium reditura. Domin.

Verum quando Abbatissa vel Priorissa cujusvis monasterii pro feudo, quod monasterium ipsum tenet ab aliquo Principe, seu domino temporali, sibi debet homagium, vel fidelitatis sacramentum præstare (nisi quod per procuratorem illud præstet, possit efficere apud eum) de monasterio cum honesta & decenti societate exire poterit: eo casu licenter, homagio facto, quam primum commodè poterit, seu fidelitatis præstito sacramento ad ipsum monasterium è vestigio reversura: sic quod in fraudem residentis, sive moræ claustralis, nihil fiat omnino.

¶ Compelluntur domini temporales per censuram Ecclesiasticam, ut in suis curiis admittant Abbatissas per procuratores litigare: Ecclesiastici vero in temporalibus & spiritualibus earum procuratores admittere debent. Domin.

Porro, ne Moniales causam, seu occasionem habeant evagandi, Principes seculares, ac alios dominos temporales rogamus, requirimus & obsecramus b per viscera misericordie Jesu Christi, eisdem in remissionem peccaminum nihilominus suadentes, quod Abbatissas ipsas, & Priorissas, ac Moniales quascunque, monasteriorum suorum curam, administrationem, negotiæ gerentes, quibuscunque nominibus censeantur, per procuratores in suis tribunalibus seu curiis litigare permittant: ne pro constituendis procuratoribus (qui adornati in aliquibus partibus nuncupantur) seu aliis hujusmodi, eandem oporteat evagari. Si qui verò contra præsumpserint, exhortationis hujusmodi rationabili, atque sanctæ obtemperare nolentes, cum sit juri contrarium, quod

a Aliter autem hic legitur gravamen, offensam & religionis.
b Not. Dom. & Phil. quod verba rogativa in materia præcepti sunt præceptivæ. gloss. 11. quæst. 3. c. rogo. not. in l. age. c. de transact. de quo vide Tiraquell. tract. de penis temperandis aut remittendis. causa 24.

mulieres (præsertim religioſa) per seipsas litigare cogantur, & à via deviet honestatis, & periculum animarum inducat, ad hoc per suos ordinarios Ecclesiasticos a censurâ Ecclesiasticâ compellantur. Episcopis autem, & aliis Prælatiſ superioribus & inferioribus quibuscunque injungimus, quod & ipsi causas seu negotia, quæ præfatæ Moniales habebunt agere coram ipsis, aut in curiis eorundem, sive sint homagia, fidelitatis sacramenta, lites, vel quicquid aliud, ipsa per procuratores earum fieri faciant & tractari.

¶ Ordinarii locorum, in subiectis monasteriis propria, in exemptis Apostolicâ auctoritate clausuram procurare debent: nec est propter hoc in aliis casibus jurisdictione in exemptos eis attributa. hoc dicit. Dominicus.

Et quoniam parum esset condere jura, nisi essent qui ea executioni debita demandent, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis universis districtè in virtute sanctæ obedientiæ, sub obtestatione divini iudicii & interminatione maledictionis æternæ, præcipiendo mandamus, quatenus eorum quilibet in civitate ac diocesi propria, in monasteriis Monialium sibi ordinario jure subiectis, sua, in iis vero, quæ ad Romanam immediate spectant Ecclesiam, sedis Apostolicæ auctoritate: Abbates verò & alii, tam exempti, quam non exempti Prælati Ecclesiarum, monasteriorum & ordinum quorumcunque, in monasteriis hujusmodi sibi subiectis, de clausura convenienti, ubi non est, ipsorum monasteriorum expensis & fidelium elemosinis, quas ad hoc procurant, diligentius faciendâ, & de ipsis Monialibus includendis, quam primum commodè poterunt, providere procurant, si divina, ac nostra indignationis voluerint acrimoniam evitare: contraditores atque rebelles per censuram Ecclesiasticam appellatione postpositâ compescendo: invocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachii secularis. Per hoc autem in monasteriis exemptis ordinarii locorum, quoad alia nullam sibi credant jurisdictionem vel potestatem aliquatenus attributam.

DE RELIGIOSIS DOMIBUS.

TITULUS XVII.

CAP. UNIC.

¶ Non licet novum ordinem vel religionem, aut habitum novæ religionis creare & affirmare. Et revocati sunt ordines mendicantium per Papam non approbati, creati post Concilium. Dominicus.

Gregorius X. in Concilio generali Lugdunen.

Religionem diversitate nimiam (ne confusione induceret) generale Concilium b consultâ prohibitionem vetavit c. Sed quia non solum importuna petentium inhiatio illarum postmodum multiplicationem extorsit, verum etiam aliquorum præsumptuosa temeritas diversorum ordinum, præcipue Mendicantium (quorum nondum approbationis merere principium) effrenatam quasi vilitudinem advenit: repetitâ constitutione districtius inhibentes, ne aliquis de cætero novum ordinem aut religionem adveniat, vel habitum novæ religionis assumat. Cunctos a affatim religiones & ordines mendicantes post dictum concilium advenitos, qui nullam confirmationem sedis Apostolicæ meruerunt, perpetuâ prohibitioni subijcimus, & quatenus processerant e, revocamus.

a Vid. gloss. 11. q. 3. c. rogo. not. in l. age. c. de trans. b Conc. Later. sub Innocent. III. cap. 13. c. al. utavit. d In antiq. cod. ut plurimum legitur ita: cunctos affatim religiones & ordines, & quidam manuscripserunt habet ita: cunctos affatim religioſos & ordines mendicantium. c al. processerunt.

¶ Religiosi Mendicantes, per Papam post Concilium approbati & instituti, non possunt aliquem ad professionem recipere, domum vel locum de novo acquirere, nec acquisita sine licentia alienare, nec extraneis predicare, confessiones eorum audire, vel ad sepulturam admittere. Et contra factum non tenet, & contrafaciens, excommunicatus est. h. d. Dominie.

Confirmatos autem per sedem eandem, post idem tamen Concilium institutos, quibus ad congruam sustentationem redditus aut possessiones habere professio sive regula qualibet interdicitur, sed per quantum publicum tribuere visum solet incerta mendicitas: modo decernimus subsistere infra scripto, ut videlicet professoribus eorundem ordinum ita liceat in illis remanere, si velint, quod nullum deinceps ad eorum professionem admittant, nec de novo domum vel aliquem locum acquirant, nec domos seu loca, quæ habent, alienare valeant sine sedis ejusdem licentia speciali. Nos enim ea dispositioni sedis Apostolicæ reservamus in terræ sanctæ subsidium, vel pauperum, vel alios pios usus per locorum ordinarios, vel eos, quibus sedes ipsa commiserit, convertenda. Si verò secus præsumptum fuerit, nec personarum receptio, nec domorum vel locorum acquisitio, aut ipsorum, cæterorumque bonorum alienatio valeat, & nihilominus contrarium facientes sententiam excommunicationis incurrant. Personis quoque ipsorum ordinum omnino interdiciamus, quoad extraneos, prædicationis & audiendæ confessionis officium, aut a etiam sepulturam.

¶ Revocatio Ordinum Mendicantium, Prædicatorum, Minorum, Eremitarum, & Carmelitarum non comprehendit. hoc dicit. Dominicus.

Sane ad Prædicatorum & Minorum ordines (quos evidens ex eis utilitas Ecclesiæ universali proveniens perhibet approbatos) præsentem non patitur constitutionem extendi. Cæterum Eremitarum sancti Augustini, & Carmelitarum ordines, quorum institutio dictum Concilium generale præcessit, in solido statu volumus permanere.

¶ Existens de ordinibus revocatis, non collegialiter, sed singulariter ad alios ordines transire potest. h. d. Dominie.

Ad hæc personis ordinum, ad quos constitutio præfata extenditur, transeundi ad reliquos ordines approbatos licentiam concedimus generalem: ita quod nullus ordo ad alium, vel Conventus ad Conventum, se, ac loca sua totaliter transferat, sed sedis ejusdem super hoc permissione specialiter non obtentâ.

DE CAPELLIS MONACHORUM.

TITULUS XVIII.

CAP. I.

¶ Instituti in Ecclesiis Monachorum ad curam populi per Episcopum ad ipsorum præsentationem, per eundem (si causa subsistat) sunt constituendi. h. d. Dominie.

Bonifacius VIII.

Presbyteri, qui ad curam populi per Monachos in eorum Ecclesiis præsentantur Episcopis, & instituntur ab ipsis: (cum debeant esse perpetui c) consuetudine vel statuto quovis contrario non obstante, ab eisdem nequeunt Ecclesiis (nisi per Episcopos, & ex causâ rationabili) amoveri.

a In manuscripto. ita: ac etiam sepulturam. b alie. transferant. c Dicitur, perpetuus, quid significet, vid. Fulg. cons. 157. incip. in causa Benedicti, & Alex. consil. 60. incip. omisso multiloquo. in 2. volum.

DE JURE PATRONATUS A. TITULUS XIX.

CAP. UN.

¶ Donatio juris patronatus Laici facta loco Ecclesiastico, etiam sine consensu Episcopi, tenet: non tamen præjudicat juri Episcopi. h. d. Dominicus.

Bonifacius VIII.

Si Laicus jus patronatus Ecclesiæ sibi competens, eidem vel alteri Ecclesiæ seu loco religioso duxerit conferendum, hujusmodi collatio (quamvis absque assensu Episcopi facta fuerit) efficax est censenda b. Per præfatum tamen collationem juri Episcopi, qui eidem assensum non præbuit, nolumus in aliquo derogari.

¶ Laicus quadrimestre tempus habet ad presentandum; Ecclesiæ vero semestre, licet à Laico acquisiverit jus patronatus. hoc dicit. Dominicus.

Verum licet patronus Laicus ad presentandum tempus habeat quadrimestre duntaxat: Ecclesiæ tamen, vel monasterium, cui facta est à Laico juris patronatus collatio, tempus habet semestre. Et omnino quantum ad presentationem pertinet, non ut patronus Laicus, sed ut patronus debet Ecclesiasticus reputari.

DE CENSIBUS, EX ACTIONIBUS, & procuracionibus.

TITULUS XX.

CAP. I.

¶ Archiepiscopus volens provinciam visitare, prius debet visitare Ecclesiam civitatem, & diocesim propriam, Clericos & Laicos earundem. h. d. Dominicus.

Innocentius IV.

Romana & Ecclesiæ: [& infra.] ¶ Statuimus, ut quilibet Archiepiscopus suam volens visitare provinciam, prius Ecclesiæ suæ Capitulum ac civitatem & diocesim propriam plene visitare procuret: nec sit solum erga majorum, sed etiam minorum Ecclesiarum, nec circa Clericorum tantum, sed etiam populorum visitationem intentus. Et si commode vel absque difficultate accedere ad unamquamque non poterit, de pluribus locis ad unum congruum Clericos & Laicos studeat convocare, ne in illis visitatio postponatur.

¶ Visitatâ suâ diocesim, Archiepiscopus in parte vel in totum visitat omnia loca Ecclesiastica, Clerum & populum provinciam, procuracionem à visitatis recipiendo. h. d. Dominie.

Deinde liceat ei per totam provinciam vel ejus partem visitationis officium exercere, civitates & diocesim, Suffraganeos suos & eorum subditos, cathedralium & aliarum Ecclesiarum Capitula & monasteria, Ecclesias & alia religiosa & pia loca, Cleros & populos liberè visitando, ac procuraciones à locis tantum recipere visitatis.

¶ Archiepiscopus post incaptam visitationem in una diocesi transiens ad aliam, ad primam redire non potest: nisi de novo reitaret in tota provincia. Dominie.

Ex quo tamen aliquam de ipsis diocesibus visitare coeperit, nunquam postea, sive rotam, sive partem ejus visitaverit, revertatur causa visitationis ad illam, prout quæ omnes reliquæ ipsius provinciam diocesim in toto vel in parte (quas securè visitare poterit) & sua denuò fuerint visitatæ. Quod si forte eadem diocesim vel aliqua ibi Ecclesiæ plus aliis indigerit visitari: tunc aliarum

a De materia hujus tit. vide quod novissime decrevit Concil. Trid. sess. 25. de reform. c. 9. c. Vid. l. cum à matre. c. de rei. vend. & l. peto. §. fratres. ff. de leg. 2. c. De materia hujus decreti, præter statuta in Conc. Later. sub Alexand. III. c. 4. & in Concil. Later. sub Innocentio III. c. 23. vide omnino quæ novissime sancit Concil. Trid. sess. 24. de reform. cap. 5.

visitatione intermissa redeat ad eandem, si à loci dicec-
cesano requisitus extiterit, vel de omnium aut majoris
partis Episcoporum ejusdem provincie processerit con-
silio & assensu: ad quod eadem se pronexhibeant, ne
animarum profectus aliquatenus negligatur. Si verò
malitiosè in his difficultatem adhibuerint, Archiepi-
scopus licentiam super hoc à sede Apostolica postulet
confidenter.

¶ Expedià visitatione non reitetat illam Archiepiscopus sine
consilio Suffraganeorum, & definitione in scriptis prius facta: debet
tamen reincipere ab illis, qui in prima non fuerant visitati. hoc di-
cit. Dominicus.

Postquam autem semel omnes provincie sue dicece-
sis visitaverit, licitum sibi postea (prius tamen Suffra-
ganeorum suorum requisito consilio, & ipsius defini-
tione super hoc habita coram eis, quæ in scriptis redigi
volumus, ut possint à aliis esse nota) visitationem per
eandem reiterare provinciam, juxta modum superius
annotatum: etiam si non interveniat in hoc Suffra-
ganeorum ipsorum assensus: illam semper providentiam
adhibendo, ut in posterioribus visitationibus illas Eccle-
sias, eosque Cleros & populos prius visitet, qui non fue-
rant ab eo in prioribus visitati: nisi magis sit aliis visita-
tionis officium opportunum.

¶ Archiepiscopus visitans debet proponere verbum Dei, in-
quiere de vita ministrorum, & de pertinentibus ad divinum officium,
absq; juramento: insamatos ordinarii denunciet, & notoria crimi-
na puniat. h. d. Dominicus.

Sane hujusmodi impensurus officium, proposito ver-
bo Dei quærat de vita & conversatione ministrantium
in Ecclesiis & locis aliis divino cultui deputatis, ac ca-
teris quæ ad officium ipsum spectant, absque coactione
& exactione qualibet juramenti, ad ipsorum emenda-
tionem per salubria monita b, nuncleya, nunc aspera,
juxta datam sibi à Deo prudentiam diligenter inten-
dens. Quod si de aliquibus orta fuerit infamia, con-
tra eos ordinarii ipsorum (ut super his solenniter in-
quirant) denunciet, si viderit expedire. Notoria verò
crimina, quæ examinatione non egeant (cum super his
merito notari possit ordinariorum negligentia eorum-
dem) liberè corrigat, poenam pro illis debitam inflig-
endo.

¶ Visitator non in pecunia, sed virtualibus recipiet procuratio-
nem moderatam: nec familia sua aliquid recipere potest etiam
pretextu officii, nec ipse, nec sus aliquid munus etiam oblatum re-
cipiat. h. d. Dominicus.

Procuraciones autem recipiat, secundum quod est in
canonibus & constitutum: nullam tamen pecuniam ip-
se vel aliquis de sua familia, occasione alicujus officii
aut consuetudinis, seu quolibet alio modo eorum nomi-
ne, sed in virtualibus expensas tantum recipiat modera-
tas. Caveat insuper, ne ipse, vel quisquam suorum aliquid
munus, quodcumq; sit, & qualitercumque offeratur, præsumat
recipere: ut non quæ sua sunt videatur quærere,
sed quæ Jesu d Christi. Quod si fuerit contra præsum-
ptum, recipiens maledictionem incurrat, à qua nunquam
(nisi duplum restituat) liberetur: volumus enim in his
fraudem quamlibet penitus evitari.

¶ Forma visitationis præmissa servari debet in Episcopis &
aliis Prælati inferioribus: Regularium consuetudinibus exceptis.
hoc dicit. Dominicus.

Hanc autem visitandi formam ab universis etiam Epi-
scopis aliisque Prælati ordinario jure suos subiectos &
visitantibus, plenè observari præcipimus: salvis super
hoc rationabilibus & approbatis Religiosorum consuetu-
dinibus & regularibus institutis.

a al. Possit. b Vid. omnino Conc. Trid. sess. 1. de reform. cap. 1.
c Hos canones habes in Conc. Later. initio cap. citati. d al. deest
distio. Iesu. e al. subditos.

CAP. II.

¶ Quia decret. Innocent. IV. supra proxima non bene servabatur
in illo capitulo, quo præceperat procuraciones in virtualibus non in
pecunia recipi, & non recipi munera, nec etiam procuraciones in vi-
tualibus à locis non visitatis: illam confirmat, poenas adjiciens.
Ioan. Andr.

Gregorius X. in generali Concilio Lug-
dunen.

Exigit perversorum a audacia, ut non sumus solà de-
lictorum prohibitione contenti, sed etiam poenam
delinquentibus imponamus. Constitutionem itaque
felicis recordationis Innocentii Papæ I V. prædecessoris
nostri editam, super non recipiendis in pecunia procura-
tionibus, ac super receptione munerum, visitantibus,
eorumque familiaribus interdita, quam multorum fertur
temeritas prætereire, volentes inviolabiliter obser-
vari: eam decernimus poenæ adjectione juvandam. Sta-
tuentes, ut universi & singuli, qui ob procuracionem sibi
ratione visitationis debitam exigere pecuniam, vel eti-
am à volente recipere, vel aliàs constitutionem ipsam
recipiendi munera, sive visitationis officio non impenso
procuracionem in virtualibus, aut aliquid aliud procura-
tionis occasione violare præsumpserint, duplum ejus
quod receperint, Ecclesia à qua id receptum fuerit, intra
mensum reddere teneantur. Alioquin extunc Patriar-
cha, Archiepiscopi, Episcopi, duplum ipsum ultra præ-
dictum tempus restituere differentes, ingressum sibi Ec-
clesia sentiant b interdictionem. Inferiores verò ab offi-
cio & beneficio novarint se suspensos, quousque de du-
plo hujusmodi gravatis Ecclesiis plenariam satisfactio-
nem impendant: nullà eis in hoc dantium remissione,
liberalitate seu gratià valiturà.

CAP. III.

¶ Visitator recipere potest procuracionem in pecunia volentibus
visitatis. Sed unà die ultra unam procuracionem non recipiet, licet
plura visitaverit loca. h. d. Dominicus.

Bonifacius VIII.

Felicis e recordationis Gregorius Papa X. prædece-
sor noster prohibuit in Concilio Lugdunensi, ne ali-
qui ob procuracionem sibi ratione visitationis debitam
exigere pecuniam præsumerent, vel etiam recipere à vo-
lente. Verum quoniam rerum experientia nos instruxit,
ex hoc tam personis visitantibus, quam locis & Ec-
clesiis visitatis multa incommodorum dispendia proven-
nere, concedimus, ut Patriarcha, Archiepiscopi, Episcopi,
& alii, quibus ex officio competit visitare, à volentibus
Ecclesiis & locorum visitatorum rectoribus seu per-
sonis pecuniam licitè recipere valeant, pro sumptibus
moderatis faciendis in virtualibus, diebus quibus visita-
tionis officium personaliter exercebunt: Adjicientes,
quod non liceat visitanti nisi unam procuracionem reci-
pere unà die, sive unum locum solum visitaverit, sive
plura, etiam si locus quilibet visitatus ab illo sufficeret
ad procuracionem integram persolvendam, cum eidem
sufficere debeat, ut temporalia metat à locis persona-
liter visitatis, pro diebus, quibus cis spiritualia submini-
strat: Cetera verò in ejusdem prædecessoris constitutione
contenta in suo volumus robore perdurare.

CAP. IV.

¶ Si universitas vel singularis persona Ecclesias vel Ecclesiasticas
personas compulerit solvere pedagia, vel guidagia, vel exactiones pro
rebus suis, quas causa negotiationis non deserunt, vel pro personis sin-
gulares sunt excommunicati, & universis interdita: nec prædict
contraria consuetudo. Cle. hoc addit, quod dicecens, quibus constas
aliquos has sententias incidisse, illos publicare debent, & ipsas sen-
tentias facere observari. eod. tit. præsent. Ioan. Andr.

a Vid. Conc. Trid. sess. 24. de refor. c. 3 quod si quisquam. b In
veteri exemplari deest, sentiant. c Vid. Conc. Trid. sess. 24. de re-
for. cap. 3. s. si tamen in optone eorum.

Idem.

Quamquam a pedagiorum exactiones, tam jure canonico, quam civili regulariter merito sint damnatae: b. tantò tamen districtius ne ab Ecclesiis & personis Ecclesiasticis talia exigantur, prohiberi oportet, quanto si id fiat, major inde transgressionis reatus incurritur, & offensa evidentior comprobatur. Cum igitur Ecclesia, Ecclesiasticæque personæ ac res e ipsarum non solum jure humano, quinimò & divino, à secularium personarum exactionibus sint immunes: constitutionem felicis recordationis Alexandri Papæ IV. prædecessoris nostri (qui statuit Ecclesias & personas Ecclesiasticas ad pedagia & guidagia penitus non teneri, nec ad exhibendum vel solvendum talia pro rebus suis propriis, quas non causâ negotiandi deferunt, vel deferri faciunt, seu transmittunt:) Volentes propter multorum insolentiam & abusum poenæ adminiculo adjuvare, adjicimus districtius inhibendo contrariâ consuetudine quoruncunque, quæ dicenda est corruptela verius, non obstante) ut nec collegium, nec universitas, nec aliqua etiam singularis persona, cujuscunque sit dignitatis, conditionis aut status, à præfatis Ecclesiis, aut personis, pro personis ipsis aut rebus prædictis talia exigat, vel extorqueat, per se vel per alium, suo nomine vel etiam alieno, aut eas ad hujusmodi persequenda compellat. Qui verò contrâ fecerint, si persona fuerint singulares, excommunicationis: si autem collegium vel universitas civitatis, castri, seu loci alterius cujuscunque, ipsa civitas, castrum vel locus interdicti sententias ipso facto incurrant: nec ab excommunicatione hujusmodi abolitionem vel interdicti relaxationem obtineant, donec exacta plenariè restituerint, & de transgressionis satisfecerint compenter.

CAP. V.

¶ Archiepiscopus visitare potest provinciam ac etiam iterare, licet Suffraganei non sint negligentes: & tunc confessiones omnium audire, absolvere, & poenitentias imponere. h. d. Domin.

Idem.

¶ Perpetuo a declaramus edicto, Archiepiscopum posse secundum tenorem constitutionis felicis recordationis Innocentii Papæ IV. prædecessoris nostri, super hoc editæ, suam provinciam visitare liberè, licet non sint ejus Suffraganei negligentes, & iterare visitationem eandem, ac procuraciones à locis recipere visitatis. Consuetudine (si qua forsitan ab ipsis Suffraganeis vel ab aliis allegetur) præmissis contrariâ, non obstante. Potest etiam idem Archiepiscopus dum visitat, confessiones subditorum Suffraganeorum audire, ac absolovere consentientes, & ipsis poenitentias injungere salutare.

DE CONSECRATIONE ECCLESIE
vel Altaris.

TITULUS XXI.

CAP. UNIC.

¶ Polluta Ecclesia pollutum est cæmeterium illi contiguum, sed non remotum. Polluto cæmeterii Ecclesiam non pollut, licet contigua existat. Polluto uno cæmeterio, aliud illi contiguum pollutum non est, licet per portam de uno in aliud datur ingressus. hoc dicit Dominicus.

a Vide Conc. Lat. sub Alex. III. c. 22. & Conc. Triè sess. 25. de ref. c. 20. b Ergo eas faciens prohibet hoc sibi licere. infra c. 2. de immuni. Eccl. l. 1. c. velti. not. Dom. & Phil. c vide l. si publicanus. §. de rebu. ff. de publ. Font. d vide Conc. Triè. Sess. 24. de ref. c. 3. §. à metropolitano verò. unde intelliges qualiter hodie procedat dispositio hujus capituli.

Bonifacius VIII.

¶ Si a Ecclesiam pollui sanguinis aut seminis effusione contingat, ipsius cæmeterium, si contiguum sit eidem, censetur esse pollutum: unde antequam reconciliatum fuerit, non debet in eo aliquis sepeliri. Secus si remotum fuerit ab eadem. Non sic quoque in casu converso sentimus, ut videlicet polluto cæmeterio, quamvis Ecclesia contigua, debeat Ecclesia reputari polluta: ne minus dignum, majus, aut accessorium, principale ad se trahere videatur. Non unum, sed plura cæmeteria esse noscuntur, quæ quamvis sibi coherentia, pariete tamen medio se junguntur. Ideoque violato eorum altero, alterum (licet de uno ad aliud per portam intermedium habeatur accessus) non propter hoc reputabitur violatum.

DE RELIQUIIS ET VENERATIONE
sanctorum.

TITULUS XXII.

CAP. UNIC.

¶ Festa duodecim Apostolorum, quatuor Evangelistarum, & quatuor Doctorum & Confessorum Ecclesie, scilicet Gregorii, Augustini, Ambrosii, & Hieronymi, sub officio duplici debent solemniter celebrari. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

¶ Gloriosus b Deus in sanctis suis, & in majestate mirabilis, cujus ineffabilis altitudo prudentiæ nullis inclusa limitibus, nullis terminis comprehensa, recti censurâ judicii cœlestis pariter & terrena disponit, etsi cunctos ejus ministros magnificet, altis decorat honoribus, & cœlestis efficit beatitudinis possessores: illos tamen (ut dignis digna rependat) potioribus atollit insigniis dignitatum, & præmiorum uberiori retributione persequitur, quos e digniores agnoscit, & commendat ingentior excellentia meritorum. Sic & alma mater Ecclesia ejus sacra vestigia prosequens, & exemplo ducta laudabili, licet universos in regnis cœlestibus constitutos studiis honorare sollicitis & sonoris effere præconiis non desistat: gloriosissimos tamen Christianæ fidei principes, athletas Dei electos, justos seculi iudices, lumina vera mundi, videlicet Christi redemptoris Apostolos numero duodeno contentos, qui viventes in carne prædictam Ecclesiam suo precioso sanguine plantaverunt, ipsam erigendo sublimiter, & disciplinis sanctissimis dirigendo: Reverendissimos etiam patres virosque clarissimos quatuor Evangelistas Domini, per quorum diligentissima & fidelissima studia eidem Ecclesie sacra Evangelia illuxerunt: Egregios quoque ipsius Doctores Ecclesie beatos Gregorium, qui meritis inclutus sedis Apostolicæ curam gessit, Augustinum & Ambrosium venerandos d antistites, ac Hieronymum Sacerdotii prædium titulo, eximios Confessores summis attollere vocibus, laudibus personare præcipuis, & specialibus disponit honoribus venerari. Horum quippe Doctorem perlucida & salutaria documenta prædictam illustrarunt Ecclesiam, decorarunt virtutibus, & moribus informarunt: per ipsos præterea quasi luminosas ardentisque lucernas super candelabrum in domo Domini positas (errorum tenebris profugatis) totius corpus Ecclesie tanquam sydus irradiat matutinum: eorum etiam fecunda facultia ecelestis irrigui gratiâ influente Scripturarum ænigmata referat, solvit nodos, obscura dilucidat, du-

a De materia hujus decretalis, vide plenè Treverecramatam & alios in cap. Ecclesie. de consecrat. distinct. 1. b Vide Chassaneum in Catalogo gloriæ mundi, part. 3. considerat. 20. & multis sequentibus. c Vide text. 89. distinct. cap. ad hoc. Font. d Alii reverendos.

blaque declarat: profundi quoque ac decoris illorum sermonibus ampla ipsius Ecclesie fabrica velut gemmis vernantibus rutilat, & verborum elegantia singulari gloriosius sublimata consolat. Ideoque circumspicte prudentia dicta sedis (quæ actibus intenta salubribus, & operibus exposita pietatis, libenter & solerter exequitur, quæ sunt Dei) præmissa sollicitè dignèque considerans, & debitâ meditatione perlustrans, ad divini nominis honorem & gloriam, exaltationem catholicæ fidei, salutemque fidelium, meritò censuit, riteque providit, Apostolos, Evangelistas, & Confessores eosdem in universali Ecclesia honorificentia potioris impendiis attollendos: ut ab ea tantò propensius honorari se sentiant, quantò ipsam præ cæteris excellentius illustrarunt. Nos itaque piis ducti consiliis, dignisq; studiis excitati, nonnullos a prædecessores nostros Romanorum Pontificum (qui specialis devotionis profuentes affectum, aliquorum festâ Sanctorum sub duplici ordinaverunt officio celebranda) imitari sollicitè intendentes, eorundem Apostolorum, Evangelistarum & Confessorum festivitates præcipuas (de fratrum nostrorum consilio & assensu) sub officio duplici per universas orbis Ecclesias volumus, statuumus, & præcipimus annis singulis perpetuis futuris temporibus solenniter celebrari.

DE IMMUNITATE b ECCLESIARUM,
Cœmeteriorum, & aliorum locorum re-
ligiosorum.

TITULUS XXIII.

CAP. I.

¶ *Seculares potestates ab Ecclesiis vel Ecclesiasticis personis talias vel exactiones pro rebus vel possessionibus acquisitis vel acquirendis exigere non presumant: nec eas compellere ad ipsas distrahendum, vel extra manum suam ponendum, hoc dicit. Joan. And.*

Alexander IV.

Quia c nonnulli habentes temporale dominium, vel potestatis gerentes officium secularis, libertatem & immunitatem Ecclesiasticam ladere ac minuere tanquam honoris & privilegii Ecclesiarum invidi moluntur: expedit, quòd per diligentiam & auctoritatem sed. Apost. (quæ curam habet Ecclesiarum omnium & tutelam) contra talium ausus & conamina opportunum remedium apponatur, ut Ecclesia ipsa in plenitudine juris sui & libertatis integritate latentur, & a detestabilis malignorum audacia, & insolentium nefaria temeritas propulsetur. Sanè intelleximus, quòd in regno Franciæ, Communiæ, Scabini, seu Consules & alii domini temporales, & ii, qui jurisdictionem in ipsis communiis, civitatibus, castris & villis temporalem exercent, vel quibus in illis commissa est executio justitiæ secularis, molesti sunt nimium Ecclesiis super pluribus, & infecti: & inter cætera nituntur & student, ut illis collectas f & tallias & alia hujusmodi eadem Ecclesiæ prætextu bo-

a *Al. ita: nonnullis prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum, &c.* b *vide Conc. Trid. sess. 25. de refor. c. 26. ubi privilegia & immunitates Ecclesiarum & personarum Ecclesiasticarum innovantur & confirmantur.* c *vid. Conc. Lat. sub Alex. III. c. 15. & Conc. Lat. sub Leone X. Sess. 9. tit. de reformat. curiæ. 5. etiam à jure.* d *al. apponatur.* e *aliis, locentur.* f *Vide Anch. consil. 96. incip. super dicto dubio. Dec. consil. 496. incip. in causa domini. & Lat. consil. 82. incip. dicta prædica. volum. 7.*

norum quæ acquisiverunt, tribuant & persolvant, vel extra manum suam ponant hujusmodi acquisita. Volentes itaque super his omnibus (prout expedit) sollicitè providere, totque temerariis ausibus congruis prædictis obviare, auctoritate Apostolicâ, præhabita cum fratribus nostris Diligenti deliberatione, decernimus, non licere præfatis Communiis, Scabinis, & iis, qui in eis jurisdictionem temporalem obtinent, vel justitiam temporalem exercent, tallias, vel collectas seu exactiones quascumque Ecclesiis vel personis Ecclesiasticis imponere, vel exigere ab eisdem pro domibus, prædiis, vel quibuscumque possessionibus ab eisdem Ecclesiis, vel personis Ecclesiasticis legitime hætenus acquisitis, vel in posterum acquirendis, etiam si ipsa Ecclesia vel persona, vel res hujusmodi sint intra illorum ditricum vel territorium constituta. Nec etiam liceat illis ipsas Ecclesias vel personas ad distrahendum vel alienandum, aut extra manum suam ponendum, acquisita jam vel quæ deinceps acquirunt, aliquatenus coarctare.

CAP. II.

¶ *In Ecclesiis dato humilis ingressus debet orationibus insisti: exclusi clamoribus & seditionibus, consilii universitatis Laicorum, & eorum publici parliamentis, vani colloquii, negotiorum, & murrum ac iudicii secularibus, & maxime criminalibus. h. d. usq. ad 6. ordinarii. Dominicus.*

Gregorius X. in generali Conc. Lugdun.

Decet domum Domini b sanctitudo, decet ut cuius in pace factus est locus, ejus cultus sit cum debita veneratione pacificus. Sit itaque ad Ecclesias humilis & devotus ingressus, sit in eis quieta conversatio, Deo grata, inspicientibus placita c, quæ considerantes non solum instruat, sed & reficiat. Convenientes ibidem nomen illud, quod est super omne nomen (à quo aliud sub celo non est datum hominibus, in quo salvos fieri credentes oporteat, nomen videlicet JESU d Christi, qui salvum faciet populum suum à peccatis eorum) exhibitione reverentia specialis attollant, & quod generaliter scribitur e, ut in nomine JESU omne genua flectatur, singuli singulariter in seipsis implentes (præcipue dum aguntur Missarum sacra mysteria f) gloriosum illud nomen quodcumque recolitur, flectant genua cordis sui, quod vel capitis inclinatione referunt; attendantur in locis eisdem intentis præcordiis sacra solennia, devotis orationibus insistatur, nullus in locis eisdem, in quibus cum pace ac quiete vota convenit celebrari, seditionem excitet, conclamationem moveat, impetumve committat. Cessent in locis illis universitatum & societatum quarumlibet concilia g, conciones & publica parlamenta. Cessent vana, & multò fortius foeda & prophana colloquia. Cessent confabulationes qualibet. Sint postremo quæcumque alia, quæ divinum possunt turbare officium, aut oculos divina majestatis offendere, ab ipsis profus extranea: ne ubi peccatorum est venia postulanda, ibi peccandi detur occasio, aut deprehendantur peccata committi. Cessent in Ecclesiis earumque cœmeteriis negotiationes, & præcipue mundanarum ac fori cuiuscumque tumultus, omnis in eis secularium iudiciorum strepitus conquiescat, nulla inibi causa per Laicos, criminalis maxime, agitur, sint loca eadem à Laicorum cognitionibus aliena.

¶ *Locorum ordinarii exequi debent hic contenta, & sententia in Ecclesiis habita sunt nulla: & contra facientes puniri debent. h. d. Dominicus.*

Ordinarii locorum hoc faciant observari: suadenda

a *Secularem legitur constanter in vetust. codic. b Psal. 92. & 75. c Aliis, placida. d vide beatum Chrysostomum super c. 1. Epist. Pauli ad Galatas. Atq. 4. e Philipp. 2. f aliis, immiseria. g al. consilia.*

suadent,

suadeant, interdicta hujus canonis auctoritate compescant, ad hoc alios etiam in Ecclesiis ipsis magis assiduos, & ad præmissa idoneos deputando. Et nihilominus processus judicium secularium, ac specialiter prolata sententia in eisdem locis omni careant robore firmitatis. Qui verò præmissas inhibitiones animo petulant contempserint, præter processum ordinarium & deputandum ab ipsis, divina ultionis & nostræ potestatis acrimoniam formidare, donec suum confessi reatum à similibus firmato proposito delibaverint abstinent.

CAP. III.

¶ *Ponit excessus Laicorum, qui Clericis collectas, tallias & onera imponebant: & excessus Clericorum, qui talibus consentiebant.*

Bonifacius VIII.

Clericis & Laicos infestos oppidò tradit antiquitas, quod & præsentium experimenta temporum manifestè declarant, dum suis finibus non contenti nituntur in vitium, ad illicita frena relaxant, nec prudenter attendunt, quàm sit eis in Clericis, Ecclesiasticisve personis & bona interdicta potestas, Ecclesiarum Prælati, Ecclesiis, Ecclesiasticisque personis regularibus & secularibus imponunt onera gravia, ipsosque talliant, & eis collectas imponunt, ab ipsis suorum proventuum vel bonorum dimidiam, decimam seu vicecimam, vel quamvis aliam portionem aut quotam exigunt & extorquent, eosque moliantur multifariè subjicere servituti, suaque submittere ditioni: & (quod dolenter & referimus) nonnulli Ecclesiarum Prælati, Ecclesiasticæque personæ, trepidantes ubi trepidandum non est, transitoriam pacem querentes, plius timentes majestatem temporalem offendere, quàm æternam, talium abusus non tam temerariè, quàm improvidè acquiescunt, sedis Apostolicæ auctoritate seu licentiâ non obtentâ.

¶ *Præcipit personas Ecclesiasticas pro rebus suis vel Ecclesiarum vel Laicis solvere debere absq; licentiâ Apostolicæ sedis, sub quocunque colore mutui, subventionis, domi, vel alio quolibet: ut etiam ipsi Laici tallias non exigant vel recipiant, nec occupent quocung; modo deposita Ecclesiarum vel personarum Ecclesiasticarum: singulares contra facientes excommunicat, universitates interdicti: quæ poenam locum habeant in provisionibus factis etiam ante hanc constitutionem, si postmodum solvantur vel recipiantur: Et ab his sententiis solus Paps absolvit, præterquam in mortis articulo. h. d.*

Nos igitur talibus iniquis actibus obviare volentes, de fratrum nostrorum consilio Apostolicâ auctoritate statuimus, quod quicumque Prælati, Ecclesiasticæque personæ, religiosæ vel seculares quorumcunque ordinum, conditionis seu status, collectas vel tallias, decimam, vicecimam, seu centesimam suorum & Ecclesiarum proventuum vel bonorum Laicis solverint vel promiserint, vel se solvuturos consenserint, aut quamvis aliam quantitatem, portionem, aut quotam ipsorum proventuum, vel bonorum affirmationis, vel valoris ipsorum, sub adjutorii, mutui, subventionis, subsidii vel doni nomine, seu quovis alio titulo, modo, vel quæsito colore absque auctoritate sedis ejusdem: nec non Imperatores, Reges, seu Principes, Duces, Comites, vel Barones, Potestates, Capitanei, vel Officiales, vel rectores, quocunq; nomine censcan-

a *Quærebatur Ioan. Mont. in isto cap. Quid si fiat impostio talium non Ecclesiasticis personis, sed eorum hominibus, menquid esset locus poenæ hujus cap. Et dicebat quod sic, quia sit fructus legi, de qua infra de regulis jur. cap. fin. & supra de privileg. quanto, facit infra eod. cap. eos. secundum Lapum. Abb. Dom. Philip. dicit, quod nullo casu habeat locum hæc constitutio, quia penitus revocata cum suis declarationibus, nec ullus Doctorum eam legit. Font. b a. lia, dolentes.*

tur, civitatum, castrorum, seu quorumcunq; locorum constitutorum ubilibet, & quivis alii cujuscunq; præminencia, conditionis, & status, qui talia impulerint, exegerint, vel receperint, aut apud ades sacras deposita Ecclesiarum vel Ecclesiasticarum personarum ubilibet arretraverint, falsiverint, seu occupare præsumserint, vel arrestari, falsari, aut occupari mandaverint, aut occupata, falsata, seu arrestata receperint: necnon omnes, qui scienter dederint in prædictis auxilium, consilium, vel favorem publicè vel occultè, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant. Universitates quoque, quæ in his culpabiles fuerint, Ecclesiastico supponimus interdicto. Prælati & personis Ecclesiasticis prædictis in virtute obedientiæ, & sub depositionis poena districtè mandantes, ut talibus absque expressâ licentiâ dictæ sedis nullatenus acquiescant: quodque prætextu cujuscunq; obligationis, promissionis, & confessionis, & factarum, hæcenus vel faciendarum in antea, priusquam hujusmodi constitutio, prohibitio, seu præceptum ad notitiam ipsorum pervenerint, nihil solvant, nec prædictis secularibus quocunq; modo recipiant. Et si solverint, vel prædicti receperint, in excommunicationis sententiam incidant ipso facto. A prædictis autem excommunicationibus & interdicti sententiis nullus absolvi valeat, præterquam in mortis articulo, absque sedis Apostolicæ auctoritate & licentiâ speciali: Cum nostræ intentionis existat tam horrendum secularium abusum nullatenus dissimulatione transire.

¶ *Omnia privilegia derogantia huic constitutioni cassat & irritat.*

Non obstantibus quibuscunq; privilegiis sub quibuscunq; tenoribus, formis, seu modis, aut verborum conceptione concessis Imperatoribus, Regibus & aliis prædictis, quæ contra præmissa in nullo volumus alicui vel aliquibus suffragari.

CAP. IV.

¶ *Excommunicati sunt, qui impediunt super causis, quæ ad forum Ecclesiasticum de jure vel de consuetudine pertinent, literas à sede Apostolica impetrari, vel super ipsis coram ordinariis vel delegatis Ecclesiasticis litigari. Ioan. And.*

Idem.

Quoniam (ut intelleximus) quorundam justitiariorum, ballivorum, judicumve secularium ac temporalium dominorum in quibusdam partibus præsumptuosa temeritas sic excrevit, ut in terris eorum sive districtibus literas Apostolicas impetrantes, vel ad iudices ordinarios Ecclesiasticos recurrentes, super causis, negotiis, seu quæstionibus, quæ ratione personarum aut rerum de jure aut antiqua consuetudine ad forum Ecclesiasticum pertinent, obtinere non possunt in eis per eosdem ordinarios iudices vel Apostolicas literas justitiariorum complementum, quin potius super illis recurrere ad iudicium seculare, vel à lite, causa seu quæstione destitute compellantur: Nos justitiam nostram & Ecclesiæ ipsorum nostræ nolentes negligere, qui alios in sua justitia confovemus: statuimus districtius inhibendo, ne quis imperatores literarum nostrarum, vel alios in foro Ecclesiastico delegato seu ordinario litigantes, seu litigare volentes, sive ambæ partes hoc voluerint, sive una, super causis Ecclesiasticis, sive quæ ad forum Ecclesiasticum ratione personarum, negotiorum, vel rerum, de jure vel de antiqua consuetudine pertinere noscuntur, per se vel per alium ad destitendum, vel in foro seculari de quæstionibus hujusmodi litigandum per eorundem iudicium Ecclesiasticorum vel impetrantium, aut litigantium, seu

a *Al. ffari. b al. ffata. c in manus. legitur constantia: & confessionis. d al. perveneris. e Quæ sint illæ causæ, vide in c. licet. de foro compet. in antiq. Bart. in extravag. ad reprim. in verb. damnatione.*

volentium litigare, aut propinquorum ipsorum seu reorum illorum, aut Ecclesiarum suarum etiam captionem, modis aliis quibuscunque compellat, seu compelli faciat vel procuret: nec per se aliove impediatur, quod minus coram iudicibus Ecclesiasticis, delegatis seu ordinariis querelantes de causis, quæ (ut præmissum est) ad cognitionem pertinent eorumdem, possint liberè justitiam obtinere: nec ad prædicta faciendâ det auxilium, consilium, vel favorem. Si quis verò contrâ præsumperit, excommunicationi se ipso facto noverit subjacere: à qua (nisi tam iudici, cujus cognitio fuerit impedita, vel jurisdictio usurpata, quàm parti, quæ turbata in prosecutione fuerit sui juris, de injuria, damnis, expensis, & interesse prius per eundem integrè fuerit satisfactum) nullatenus absolvatur.

CAP. V.

¶ Domini temporales prohibentes subditis, ne cum personis Ecclesiasticis contrahant, vel communia obsequia exhibeant, ipso facto excommunicationem incurrunr. h. d. Dom.

Idem.

Eos a, qui temporale dominium obtinentes, suis subditis, ne Prælatis aut Clericis, seu personis Ecclesiasticis quicquam vendant, aut emant aliquid ab eisdem, neque ipsis bladum molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere præsumant, aliquando interdiciunt (cùm talia in derogationem libertatis Ecclesiasticæ præsumantur) eo ipso excommunicationis sententiæ decernimus subjacere.

NE CLERICI VEL MONACHI SECULARIBUS NEGOTIIS SE IMMISCEANT.

TITULUS XXIV.

CAP. I.

¶ Capitulum, super specula, prohibens audientiam Legum vel Physicæ, non includit parochiales Ecclesias habentes, nisi sint plebana habentes sub se capellas, in quibus Clerici perpetuo instituantur. h. d. Domini.

Bonifacius VIII.

Statutum b felicitis recordationis Honorii Papæ tertii prædecessoris nostri, quod Decanis, Archidiaconis, Præpositis, Plebanis, Cantoribus, & aliis Clericis habentibus personatus, audire Leges vel Physi-

a Vide Anch. consil. 11. incip. factum super quo petitur consilium, & Lapum allegat. 92. incip. inspicimus. b Vide Doct. & imprimis Panorm. in cap. non magnoperè. & in cap. fin. extr. ne Clerici vel Monachi. & Innoc. in cap. firmiter. extra, de stemm. Trinitat. & fide Catholica.

cam interdicit: ad eos, qui parochiales Ecclesias obtinere noscuntur, piæ memoriæ Clementis Papæ quarti prædecessoris nostri vestigiis inhærentes, declaramus presentis constitutionis oraculo ratione Ecclesiarum hujusmodi non extendi: Nisi eadem Ecclesiæ fuerint plebana sub se capellas habentes, in quibus instituantur Clerici perpetui, nequeuntes ab ipsis absque causa rationabili amoveri.

CAP. II.

¶ Excommunicatus est ipso facto Religiosus professus, habitum temerariè dimittens, vel ad quæcumq; studia accedens, non obtinèntia licentiâ Prælati & Conventus. Doctores scienter docentes, vel in scholis retinentes ad Leges vel Physicam tales Religiosos, similiter excommunicationem incurrunr. h. d. Dominicus.

Idem.

Ut a periculosa Religiosis evagandi materia subtrahatur, districtius inhibemus, ne de cætero aliquis quamcumque religionem tacitè vel expressè professus, in scholis vel alibi temerè habitum religionis suæ dimittat: nec accedat ad quævis studia literarum, nisi à suo Prælato cum consilio sui Conventus vel majoris partis ejusdem, sibi eundi ad studium, licentiâ primitus sit concessa. Si quis autem horum temerariè violator extiterit, excommunicationis incurrat sententiâ ipso facto. Doctores quoque sive magistri, qui Religiosos habitu suo dimisso Leges vel Physicam audientes scienter docere, aut in scholis suis præsumperint retinere, simili eo ipso sint sententiâ innodati.

CAP. III.

¶ Clericus in loco temporalis jurisdictionis suæ super delicto ibi commissio delegans, ut veritate inquisita justiciam exequatur, irregularis non efficitur, licet panis sanguinis inferatur. hoc dicit. Dominicus.

Idem.

Episcopus b seu quicumque alius Prælatus, vel Clericus jurisdictionem obtinens temporalem, si homicidio aut alio maleficio ab aliquibus in jurisdictione sua commissio, ballivo suo aut alii cuicumque injungat, ut super hoc veritatem inquirens, justitiæ debitum exequatur, irregularis censeri non debet: quamvis ipse ballivus vel alius contra malefactores ad pœnam sanguinis processerit, justitiâ mediante. Nam licet Clericis causas sanguinis agitare non liceat, eas tamen (cùm jurisdictionem obtinent temporalem) debent & possunt metu irregularitatis cessante aliis delegare.

a Multa hinc spectantia vide per Calderinum consil. 2. tit. de magistris. & per Abbatem consil. 84. lib. 1. b Præter Doctores, vide notata in cap. ex literis. extra, de excess. prælat. & in cap. in archiepiscopatu. de raptoribus.

F I N I S.

SEXTI

SEXTI DECRETALIU

LIBER QUARTUS.

DE SPONSALIBUS ET MATRIMONIIS.

TITULUS PRIMUS.

CAPITULUM UNIC.

¶ Sponsalia pura & certa, ex consensu valida, licet aliàs nulla, inducunt publicam honestatem: qua habet dirimere sequentia sponsalia, sed non præcedentia.

Bonifacius VIII.

X sponsalibus a puris & certis, etiam si consanguinitatis, affinitatis, frigiditatis, religionis, aut alià quavis ratione sint nulla, dummodo non sint nulla ex defectu consensûs, oritur efficax ad impediendum & dirimendum sequentia sponsalia vel matrimonia, non autem ad præcedentia dissolvendum, impedimentum justitiæ publicæ honestatis. **¶** Quare ille, qui sponsalia purè ac determinatè cum aliqua muliere contraxit, & postmodum cum secunda prioris consanguinea idem fecit, ex priorum sponsaliorum vigore (quibus per publicæ honestatis justitiam ex secundis sponsalibus subsequenter tam minime derogatur) ad matrimonium contrahendum cum prima remanet obligatus.

¶ Publicam honestatem non inducunt sponsalia conditionalia ante conditionis eventum. *h. d. Ioan. And.*

Ille verò, qui sponsalia cum aliqua muliere e sub conditione contraxit, si postmodum ante conditionis eventum cum alia prioris consanguinea per verba contraxerit de præsentì, cum secunda remanere debet: Cum ex sponsalibus conditionalibus ante conditionem extantem, sicuti consensum non habentibus, & incertis, nulla publicæ honestatis justitia oriatur.

ram mutuam, seu aliàs verbo vel factò ipsorum liquidò appareat, eosdem in eadem voluntate factos majores septennio perdurare, sponsalia hujusmodi, quæ ab initio nulla erant, per lapsum dicti temporis minime convalescunt: & ideò cum sint nulla ratione defectus consensûs, publicæ honestatis justitiam non inducunt.

¶ Sponsalia per verba de præsentì contracta inter impuberem & puberem, vel inter impuberes non proximos pubertati, valent ut sponsalia de futuro: nec in matrimonium transeunt ex sola perseverantia ætatis, nisi aliter approbentur: inducunt tamen publicam honestatem. *h. d. Dom.*

Idem quoque si pubes & impubes, vel duo impuberes non proximi pubertati, & in quibus ætatem malitia non supplebat, per verba contraxerint de præsentì: sponsalia enim illa, quæ juris interpretatione tantum fuerunt sponsalia de futuro (licet verba consensum exprimentia de præsentì haberent, & matrimonium contrahere intenderent contrahentes) per adventum pubertatis in matrimonium non transeunt de præsentì: nec matrimonium (quod ut matrimonium ætate non tenuit prohibent) per lapsum dicti temporis convalescit: nisi per carnis copulam subsequenter, vel aliquem modum alium contrahentes eosdem cum ejusdem perseverantia voluntatis ad pubertatis tempora pervenisse constiterit evidenter: per dictum tamen contractum, qui valuit ut potuit, non sicuti agebatur, publicæ honestatis justitia est inducta.

¶ Sponsalia pro absentibus filiis non tenent: nisi ipsi presentibus, vel nisi approbaverint tacitè vel expresse ex postfacto. hoc dicit Dominicus.

Porro ex sponsalibus, quæ parentes pro filiis puberibus vel impuberibus plerumque contrahunt, ipsi filii, si expresse consenserint vel tacitè, ut si præsentès fuerint, nec contradixerint, obligantur: ex eis oritur justitia publicæ honestatis. Et est idem, si filii tempore sponsaliorum absentes, & etiam ignorantes eadem sponsalia post scientes ratificaverint tacitè a vel expresse: aliàs ex sponsalibus contractis à parentibus pro filiis, nec ipsi filii obligantur, nec publicæ honestatis justitia inde surgit.

DE DESPONSATIONE IMPUBERUM.

TITULUS II.

CAP. UN.

¶ Sponsalia amborum infantium vel alterius tantum per supervenientiam majoris ætatis non validentur, nec publicam honestatem inducunt: nisi fuerint ratificata tacitè vel expresse. *h. d. usq. ad 5. Idem quog. Dom.*

Bonifacius VIII.

Sinfantes d ad invicem, vel unus major septennio, & alter minor, sponsalia contraxerint ipsi, vel parentes pro eis, nisi per cohabitationem co-

a Vide Conc. Trid. sess. 24. de refor. matr. c. 3. confert enim mulierum pro textu & gl. **b** de impedimento justitiæ publicæ honestatis, quid sit, & unde proveniat, vide B. Thom. in questionibus additis ad tertiam partem. q. 55. art. 4. & Doct. scholasticos l. 4. sent. dist. 41. **c** Not. Doct. hic illam dici mulierem qua nondum matrimonio copulata. **d** Vide B. Thom. in questionibus additis ad 3. part. q. 43. art. 1. & 2. & Doct. l. 4. sent. dist. 17. & Dominicus. consil. 24. incip. quia diffusus.

a Vide Bart. in l. quo enim. ff. rem rat. hab. Font.

DE COGNATIONE SPIRITUALI.
TITULUS III.

CAP. I.

¶ Inter baptizatum & levantem, filios & uxorem levantis an-
te carnaliter cognitam, & suscipientem & patrem & matrem susce-
pti, & similiter de baptizante, spirituali contrahitur cognatio.
h. d. usq. ad 5. Ex confirmatione. Dominicus.

Bonifacius VIII.

NEdum a inter baptizatum & illum b qui eum
suscepit de baptismo, ac inter eundem baptiza-
tum & suscipientis filios & uxorem ante susce-
ptionem carnaliter cognitam ab eodem: imò etiam inter
suscipientem, patremque baptizati & matrem, cognatio-
nem spiritalem in baptismo contrahi jure constat: quæ
cognatio & contrahendum matrimonium impedit, & di-
rimis post contractum. Et eadem quæ de suscipiente
sunt dicta, sunt etiam de baptizante censenda.

¶ Confirmatio frontis, inducit spiritalem cognationem sicut ba-
ptisma. h. d. Dominicus.

Ex confirmatione quoque seu frontis chrismatione,
spiritalis cognatio eisdem modis contrahitur: matrimo-
nia similiter impediens contrahenda, & dirimens post
contracta.

CAP. II.

¶ Computernitas per catechismum contracta, impedit matrimo-
nium, sed non dirimit. Ioan. And.

a Vide Conc. Trid. sess. 24. de refor. matr. c. 2. & B. Thom. in qu.
addit. ad 3. part. q. 86. per totum. & Theol. lib. 4. sent. dist. 42.
b Procedit si ille est Christianus. 30. q. 1. c. 2. de conf. dist. 4. in ba-
ptismate. Ioan. Andr. in reg. ex eo. 7. de reg. jur.

Idem.

PEr a catechismum, qui præcedit baptismum, sacra-
mentorum fundamentum & januam reliquorum,
cognatio spiritualis contrahitur: per quam contrahen-
dum matrimonium impeditur. Ut ex prædecessoris no-
stri Clementis Papæ tertii decretali colligitur evidenter:
dicendo enim, quod talis res vix contrahendo matrimo-
nio impedimentum afferret, velle videtur quod afferat.
nam quod vix fit, fieri tamen dubium non existit. Pes
illam tamen cognationem matrimonium post eam contra-
ctum minime separatur.

CAP. III.

¶ Unus tantum intervenire debet in levatione infantis de sacro-
fonte, vel chrismatione frontis: tamen si plures interveniunt, cogna-
tionem contrahunt spiritalem. Et ex aliis sacramentis cognatio
non contrahitur. h. d. Dominicus.

Idem.

QUamvis b non plures c, quam unus vir, vel u-
na mulier accedere debeant ad suscipiendum de
baptismo infantem, juxta sacrorum canonum institu-
ta: si tamen plures accesserint, spiritualis cognatio inde
contrahitur, matrimonia contrahenda impediens, &
etiam post contracta dissolvens. De confirmatione
insuper, quantum ad hoc, idem judicium est habendum.

Ex datione verò aliorum sacramentorum cogna-
tio spiritualis nequaquam oritur, quæ ma-
trimonium impedit vel
dissolvat.

a Vide Theolog. scholasticos l. 4. sent. dist. 42. & beatorum Thom.
in quest. additis ad 3. part. q. 51. art. 2. b Vide Conc. Trid. sess. 24.
de refor. matr. c. 2. c Vide l. ad testium, s. fin. ff. de testam.

F I N I S.

SEXTI DECRETALIAM
LIBER QUINTUS.DE ACCUSATIONIBUS, INQUISITIONIBUS, ET
denunciationibus.

TITULUS PRIMUS.

CAPIT. I.

¶ Ex confessione coram delegato inquirente super certis criminibus deputato facta, punitur
confitens, licet dicat se prius diffamatum non fuisse, vel inquisitionis ca-
pitula non habuisse. h. d. Dominicus.

Bonifacius VIII.

QUoniam b coram eo, qui contra te
super certis criminibus inquisitor fuerat
deputatus, eadem crimina fuisti confes-
sus, frustra confessionem tuam (quod mi-
nus puniaris ex ea, prout iustitia suade-
bit) eo prætextu impugnare contendis, quod super

eisdem criminibus non fueras antea diffamatus: Vel
quod per eundem inquisitorem capitula, super quibus
contra te volebat inquirere, tibi tradita non fuerunt.

CAP. II.

¶ Valens inquisitio facta super veritate criminum, omisit in qua-
sitione infamia, si reus præfatis tacuit. h. d. secundum Ioan. And.

Idem.

SI is, cui contra te commissi fuerat simpliciter in-
quisitio super certis criminibus facienda, processerit te

a De materia hujus tit. vide plenè per Hostien. in summa, eod.
tit. b Vide Perusinum in c. dilecto, de appellat. & Alex. conf.
52. lib. 3. & Fel. in c. 2. de except.

in te prærente, nec reclamante, aut quicquam super hoc excipiente (infamiam inquisitione omiſſa) ad veritatem eorundem criminum inquirendam: proceſſum huiusmodi ex eo, quod non fuit de infamia a primitus inquisitum, ulterius impugnare nequibus.

DE HÆRETICIS.

TITULUS II.

CAP. I.

¶ Propter crimen hæreſis Clericum in quibuscumque ſacris ordinibus conſtitutum, ſolus eius Epifcopus degradare poterit. h. d. Dominicus.

Gregorius IX. Rhemen. Archiepiſcopo, & ſuis Suffraganeis.

Quoniam Epifcoporum numerus ad degradationem Clericorum à canonibus conſtitutus, non poteſt de facili b convenire: Concedimus, ut ſacerdotem vel alium Clericum in ſacris ordinibus conſtitutum (cùm pro hæreſi fuerit curiæ ſeculari relinquendus, aut perpetuò immutandus) convocatis Abbatibus, aliisq; Prælatiſ & religioſis perſonis, ac literatis ſuæ diœceſis, de quibus expedire videbitur, ſuis ſolus poſſit Epifcopus degradare.

CAP. II.

¶ Excommunicationem incurrit ſepeliens ſcienter hæreticos, vel eorum receptatores, defenſores, vel fautores, nec abſolvitur niſi excomet eorum corpora, locus verò præſervatur ſepulturæ. hoc dicit uſq; ad 6. Inhibemus. Doms.

Alexander IV.

Quicumque c hæreticos, credentes, receptatores, defenſores, vel fautores eorum ſcienter præſumpſerint d Eccleſiaſtica tradere ſepulturæ, uſque ad ſatisfactionem idoneam excommunicationis ſententiæ ſe noverint e ſubjacere. Nec abſolutionis beneficium mereantur f, niſi propriis manibus publicè extumentur g, & præſentent h huiusmodi corpora damnatorum. Et locus ille perpetuò i careat ſepulturâ.

¶ Excommunicari debent Laici publicè, vel occultè diſputantes de fide. h. d. Dominicus.

Inhibemus quoque, ne cuiquam Laicæ perſonæ liceat publicè, vel privatim de fide catholica diſputare. Qui vero contra fecerit, excommunicationis laqueo innodetur.

¶ Non valet prænotio hæreticorum, eis credentium, fautorum, receptatorum, & defenſorum eorum, nec filiorum ſuorum uſq; ad ſecundam generationem ad beneficia Eccleſiaſtica, vel officia publica. h. d. Dominicus.

Hæretici autem, credentes, receptatores, defenſores, & fautores eorum, ipſorumque filii k uſque ad ſecundam generationem, ad nullum Eccleſiaſticum beneficium, ſeu officium publicum admittantur. Quod ſi ſecus actum fuerit, decernimus irritum & inane.

¶ Privati ſunt habentes beneficia Eccleſiaſtica ad preces hæreticorum, & inhabiles efficiuntur ad alia obtinenda, ſi ſcienter talia receperunt. h. d. Doms.

Ad hæc quoſcumque viros Eccleſiaſticos, qui ad preces huiusmodi peſtilentium perſonarum, dignitates, perſonatus, & quæcumque alia Eccleſiaſtica beneficia ſunt adepti, ex nunc privamus taliter acquiſitis: volentes, quod tales & habitus careant perpetuò, & ſi receperunt l illa ſcienter, ad alia vel ſimilia nequaquam in poſterum admittantur.

a Ei qualiter probari debeat infamia aſcujus, vide Romanum conf. 267. & Cardinalem conf. 3. de teſt. b Nota hæc quod propter difficultatem relaxatur juris ſolemnitas: ut habes c. ſupr. eod. & l. 1. ſin. ff. de ven. in poſt. mit. Font. c Vide Turcrematam infum. de Eccleſia l. 4. part. 2. cap. 21. d al. præſumpſerit. e al. noverit. f al. mereatur. g al. extument. h al. præſentat. i al. perpetuò. k vide Gonsſatvum traſt. de her. q. 22. & repertorium Inquiſ. verbo filii. l al. receperint.

¶ Nulla eſt emancipatio filiorum vel ſubditorum per hæreticos facta, etiamſi poſtea vitium detegatur. h. d. Doms.

Illorum autem filiorum emancipationem, quorum parentes poſt emancipationem etiam huiusmodi apparuerint ante ipſam à via veritatis ad hæreticam ſuſceptionem inivium declinâſſe, nullius volumus eſſe momenti, velut factam de hominibus ſui juris: cùm eſſigium ſit, ut propter tanti atrocitatem delicti, filii eſſigium in parentum hæreticorum deſierint poteſtate.

CAP. III.

¶ Filii vel hæredes petentium in infirmitate ſua hæreticorum conſolationem, non admittuntur ad probandum, quod non ſanâ mente, vel perditâ loquelâ ſuſceperint. ſi conſtat, quod erant ſanæ mentis, vel ſi prius ſuſpecti, vel diſſimati erant de hæreſi: aliiſ admittuntur, ſcilicet per teſtes fide dignos, non ſuſpectos. hoc dicit. Dominicus.

Idem inquisitoribus hæreticæ pravitatis.

Filii, vel hæredes illorum, qui dum in agritudinis leſto decumberent, petierunt hæreticos conſolatores, ut ab eis per manûs impoſitionem conſolationem recipere ſecundum peſſimam conſuetudinem eorundem, ſicq; viam fuerint univerſæ carnis ingreſſi: ad probandum, quod ipſi deſuncti conſolationem illam, imò verius deſolationem non a ſanæ mentis effecti ſuſceperint, vel poſt perditam jam loquelam, cùm tamen moris ſit (ut dicitur) apud eos, quod nullum taliter conſolentur, qui non ſit ſanæ mentis, & memoriam habeat ordinatam, admitti non debent: ſi dum vivebant, diſſimati erant de hæreſi, vel ſuſpecti, aut legitime conſiterit, quod ſanæ mentis exiſtentes huiusmodi hæreticos petierunt. Alioquin admitti poterunt prædicti filii, vel hæredes ad probandum præmiſſa. Non tamen per uxores, filios, familiares, vel de ſuis aliquos, ſed per teſtes alios fide dignos, & ſpecialiter fidei zelatores.

CAP. IV.

¶ Relapſi in hæreſim ſunt tradendi curiæ ſeculari, licet pœnitentiam eos, & ad fidem redeant: non tamen donegantur eis ſacramenta pœnitentiæ & Euchariſtia. h. d. Doms.

Idem eiſdem.

Super eo b, quod ſcriptum legitur, Eccleſia nulli claudit gremium redeunti: quodque hi, qui poſt abjuratorem erroris, vel poſtquam ſe proprii antititidis examinatione purgaverint, ſi deprehendi fuerint in abjuratorem hæreſim recidiſſe, ſeculari decernuntur iudicio ſine ulla penitus audientia relinquenti: cùm ſcripturæ huiusmodi videantur ſibi invicem adverſari, quid tenendum ſit per ſedem edoceri Apoſtolicam poſtulâſti. Nos itaque inquisitioni veſtræ de fratrum noſtrorum conſilio reſpondemus, quod taliter deprehendiſ, etiamſi (ut dictum eſt) ſine ulla penitus audientia relinquenti ſint iudicio ſeculari: ſi tamen poſtmodum pœniteant, & pœnitentiæ ſigna in eis apparuerint manifeſta, nequaquam ſunt humiliter petita ſacramenta pœnitentiæ ac Euchariſtiæ deneganda.

CAP. V.

¶ Excommunicati participes, & ſocii criminis, admittuntur in teſtes contra hæreticos, ſi ſeunt verifiſimiliter veritatem deponere. h. d. Doms.

Idem eiſdem.

IN fidei favorem concedimus, ut in negotio inquisitionis hæreticæ pravitatis excommunicati, & participes, vel ſocii criminis ad teſtimonium admittantur: Præſertim in probationum aliarum defectum contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores & defenſores eorum, ſi ex veriſimilibus conjecturis, & ex numero teſtium, aut perſonarum (tam deponen-

a Quod ex verbis & actibus probatur: ut not. in l. ſi cum dorem. § ſin autem. ff. ſol. mat. c. hoc habet. 46. diſt. & c. legimus. 93. diſt. b Vide Zanch. traſt. de her. c. 16.

tium, quam eorum contra quos deponitur) qualitate, ac aliis circumstantiis sic testificantes falsa non dicere praesumantur.

CAP. VI.

Ordinariis, vel eorum delegatis, & inquisitores sine poena excommunicationis facere habent executionem iustitiae contra haereticos, per habentes jurisdictionem secularem in loco: licet excommunicati sint, vel de facto tantum illam jurisdictionem possideant. h. d. Dominis.

Idem eisdem.

Præsidentes a regimini alienius regni, provinciae, sive loci, licet excommunicati, vel de facto tantum, & non de iure jurisdictionem habentes, ac eorum officiales ad requisitionem ordinariorum, vel delegatorum ipsorum, aut inquisitorum haereticae pravitatis, non valentium sine mora dispendio vel negotii periculo recursum habere ad superiores, qui legitime in locis ipsis possint iustitiam exequi, possunt & debent contra haereticos, credentes, fautores, receptatores, & defensores eorum iustitiam, & suum officium exercere. Nec requirentes huiusmodi excommunicatos, propter hoc sententiam excommunicationis incurunt. Non tamen praesidentibus praebatis, vel officialibus eorumdem propter ea in aliis casibus intelligatur concessum aliquid vel permissum.

CAP. VII.

Excommunicati propter contumaciam non respondendi super haeresi, de qua erat suspectus, post annum damnatur ut haereticus. h. d. Dominicus.

Idem eisdem.

Cum b contumacia (in causa praesertim fidei) suspicioni praesumptionem adiciat vehementem: si suspectus de haeresi vocatus a vobis, ut de fide respondeat, excommunicationis vinculo (pro eo quod parere subterfugit, aut contumaciter se absentat) per vos fuerit innodatus, quam si c per annum animo sustineat pertinaci, extunc velut haereticus condemnatur.

CAP. VIII.

Abjurans in iudicio haeresim propter vehementem praesumptionem, si iterato labitur (licet non fuisset probatum plene) relapsus dicitur: secus si levis erat praesumptio. h. d. usq. ad 5. Eum vero. Dominicus.

Idem eisdem.

Accusatus de haeresi vel suspectus, contra quem de hac crimine magna & vehementis suspicio orta erat, si haeresim in iudicio abjuravit, & postea committit in ipsa, censeri debet quodam iuris fictione relapsus: licet ante abjuratorem suam haeresis crimen plene probatum non fuerit contra ipsum.

Si autem levis & modica suspicio illa fuerit, & quantum ex hoc sit gravius puniendus, non tamen debet in haeresim relapsorum poenam puniri.

Culpabilis in uno articulo haeresis, generaliter postea abjurans, relapsus dicitur, si committit etiam in alium articulum separatum. h. d. Dom.

Eum vero, qui in una haeresis specie vel secta commisit, aut in uno fidei articulo, seu Ecclesiae sacramento erravit, & postmodum haeresim simpliciter vel generaliter abjuravit, si extunc in aliam etiam haeresis speciem sive sectam, aut alio articulo seu sacramento committat, volumus ut relapsus in haeresim iudicari.

Qui post abjuratorem haeresis, de qua convictus fuerat, vel postea convinctus, facto vel verbo haereticis communicat in rebus his prohibitis, relapsus dicitur. h. d. Dom.

Ille quoque, de cuius lapsu in haeresim ante abjura-

a Vide gl. fin. in c. 2. de offic. vicarii hoc eod. lib. & Gondis fatum tract. de her. q. 19. b de intellectu vide Albertinum tract. de agnosc. assert. q. 30. n. 73. c Dicitur, si deest in antiquioribus codicibus etiam impressis, & series orationis in dactyl abesse oportere. d al. suis.

tionem constiterat, vel nunc constat, si post illam haereticus acceptet a, deducat, visitet, sive associet, aut dona vel munera eis donet, vel mittat, seu favorem eis impendat, qui excusari non possit etiam sine adoratione: (ut verbis vestris utamur) merito debet iudicari relapsus, cum illum ex approbata b a se prius erroris consequentia non sit dubium id fecisse.

Testis in causa haeresis falsum deponens, licet perjurus sit, probat dicendo contrarium: dum tamen ex iudiciis constat dictum non corruptionem, sed veritatem continere. h. d.

Licet vero perjury a testimonio, etiam post poenitentiam, repellatur, si tamen ii, qui coram inquisitoribus iurantes, tam de se, quam de aliis super facto haeresis dicere veritatem, eam celando dejerent, & postmodum velint corrigere dictum suum, contra se ac alios suos complices deponendo: cum crimen huiusmodi sit exceptum, si ex manifestis iudiciis apparuerit, tales non animi levitate, aut odii fomite, seu corruptione pecuniae, sed zelo fidei orthodoxae dictum suum velle corrigere, ac modò (quae prius tacerant) revelare, in favorem fidei, nisi aliud obstitat, stari debet, tam contra se, quam contra reliquos attestacionibus eorumdem.

Inquisitores super haeresi deputati, non se intromittant de divinationibus vel sortilegiis non sapientibus haeresim manifestam. h. d. Dominicus.

Sanctum c negotium fidei (quod summè privilegium existit) per occupationes alias non debeat impediri: pestis inquisitores haereticae à sede Apostolica deputati, de divinationibus, aut sortilegiis (nisi haeresim sapienter manifeste) intromittere se non debent, nec punire talia exercentes, sed eos relinquere suis iudicibus puniendos.

Inquisitores haeresis de questionibus usurarum se intromittere non possunt. h. d.

De questionibus praeterea usurarum motis etiam contra illos, quibus restitutionem usurarum in poenitentia pro haeresis crimine injunxerunt, ac illi se & sua ad hoc faciendum in iudicio Ecclesiae obligarunt, intromittere se non possunt: ne per causas huiusmodi officendulum negotio fidei praeparetur.

Inquisitores possunt compellere haereticos factorum haereticorum (qui tamen haereticis non erant) ad implendum poenitentiam injunctam in bonis temporalibus: secus si mortui sint, antequam fuerit poenitentia injuncta. h. d. Dom.

Si vero d proiis, quae in haeresi, receptando vel defendendo haereticos, seu eis favendo, non tamen existens haereticus, quis commiserit, sub obligatione bonorum suorum inquisitoribus se adstrinxit ad recipiendam ab eis poenitentiam & complendam, & ea licet injuncta, non tamen perfecta decessit: si per huiusmodi poenitentiam onus impositum fuerit proficiens ad salutem, in bonis eius temporalibus exequendum, ad complementum ipsius per inquisitores cogi debent haeredes, vel alii ad quos cum suo onere bona huiusmodi devenerunt. Porro si propter huiusmodi haereticorum receptionem, defensionem, seu favorem, quis ad faciendam poenitentiam, quam inquisitores ipsi injungere vellent, bona sua obligaverit eidem, & antequam ei poenitentia injungeretur, decesserit: ejus haeredibus non est satisfactio pro extincta iam crimine injungenda.

Post mortem haereticus declarari potest eum haereticum fuisse, ad finem considerandi. Dom.

In eo vero casu, quo haeredes ad successionem non debent ob haeresim sui auctoris admitti, non obstant, quòd auctor ipso vivente hoc non fuerit (interveniente ipsius morte) per sententiam declaratum, ad e

a Al. receptet. b al. approbati. c Vide Zanchinum tract. de haer. c. 22. d In vetustiorib. cod. ita: si vero in his, & c. al. ad occupationem.

confiscationem bonorum post mortem ejusdem nihilo minus procedatur.

¶ Clerici instrumentes testes, ne inquisitores veritatem investigent, puniri possunt per eos: & Religiosi gravius puniuntur, hoc dicit Dominicus.

Sacerdotes insuper, & alii Clerici, qui negotium inquisitionis instruendo citatos hæreticos, vel eorum credentes de celanda veritate, vel dicenda falsitate, seu eos indebitè liberando inventi fuerint impedire (cum non sit dubium eos a ipsa facere in favorem hæreticæ pravitatis) per inquisitores à talibus compefci possunt, & poenâ debitâ castigari, tam per captionem personarum, quam aliâs, prout culpa exegerit delinquentis. Religiosi etiam sunt immurationis poenâ, vel aliâ gravius puniendi quàm seculares, si inventi fuerint in hæresi, vel similibus deliquisse.

CAP. IX.

¶ Non valent statuta, per quæ inquisitoris hæresis officium impeditur, vel retardatur.

Urbanus IV.

Statutum b civitatis, castri, villæ, vel alterius loci, per quod negotium inquisitionis hæreticæ pravitatis, directè vel indirectè, ne in eo liberè procedi valeat, contigerit impediri, vel quomodolibet retardari, nullius existere firmitatis: ipsiusque civitatis vel loci Dominum, Potestatem, Capitaneum, Consules, vel Rectores, per quem vel quos eadem civitas, seu locus regitur, quocunque nomine censeantur, ad statutum hujusmodi loci Diocesano, vel ejus Vicario, aut inquisitori, seu inquisitoribus labis præfata, sine morâ dispendio exhibendum: & si tale inventum fuerit, revocandum omnino, vel saltem eatenus moderandum, quòd per illud inquisitionis processus non impediatur, vel aliquatenus retardentur, per censuram Ecclesiasticam decernimus compellendos.

CAP. X.

¶ Officium inquisitoris hæresis morte concedenti non expirat: tamen quoad negotia prius non capta vel exorta. h. d.

Clemens IV. Inquisitoribus hæreticæ pravitatis.

NE e aliqui dubitationem sollicitam excitantes in dubium revocent, an officium inquisitionis hæreticæ pravitatis sollicitudini vestræ intra certos limites ab Apostolica sede commissum, expiret per mortem Romani Pontificis, qui commisit: Præsentem declaramus edicto, ipsum officium non solum quoad negotia vivente mandatore incepta, imò etiam quoad integra & non excepta, & quod plus est, quantum ad ea quæ tunc nequam emerferant, in favorem fidei post committentis obitum perdurare.

CAP. XI.

¶ Informat inquisitores ad Deum, ut ejus timorem hominum metui anteponant, in procedendo simul vel separatim contra hæreticos & suos fautores: & etiam in eos absolvendo cum verè redierint. Idem estdem.

UT d officium inquisitionis contra hæreticos in provincia, in qua vobis idem officium est commissum auctoritate Apostolicâ positus efficacius adimplere, discretioni vestræ per Apostolicâ scripta mandamus, qua-

a Alit. ita: ipsos ea facere, &c. b Concordat rescriptum Innocent. IV. incip. ad extirpanda. & ceterum teneatur. & aliud rescriptum Alex. IV. incip. implacida relatio. qua habentur impressa in bullario literarum Apostolicarum pro officio sanctissimæ inquisitionis. c Vid. Dec. in cap. causam matrimonii. extr. de offic. deleg. & A. relatum tract. de hæret. notabili q. d Concordat rescriptum Urbani IV. incip. licet ex omnib. unde hoc capitulum accipiet lucem. habetur impressum in bullario literarum Apostolicarum pro officio sanctissimæ inquisitionis.

tenus ubique in præfata provincia simul vel separatim, aut singulariter (prout negotii utilitas suadebit) contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores & defensores eorum, necnon contra infamatos de hæresi vel suspectos, juxta sanctiones canonicas (hominum metu divino a timori postposito) procedatis. Si verò aliquis ex prædictis hæreticâ labe primitus abjuratâ, redire voluerit ad Ecclesiæ unitatem: ei juxta formam Ecclesiæ abolutionis beneficium impendatis, & in jungatis eidem quod in jungi talibus consuevit: provisio solenter, ne simulatâ conversione redeant fraudulentè, & vos (imò seipsos) fallentes, sub agni specie lupum gerant.

¶ Instruit inquisitores in modo examinationis testium, & in perquisitis, qua testificata scribere debeant. h. d.

Verum, quia in tam gravi crimine cum multa oportet cautela procedi (ut in reos sine ullo proferatur errore durâ ac dignâ severitas ultionis) volumus & mandamus, ut in examinatione testium, quos recipi super crimine prædicto, ipsorumque contingentibus oportuerit, adhibeatis duas religiofas & discretas personas: in quarum præsentia per publicam (si commodè potestis habere) personam, aut per duos viros idoneos, fideliter eorundem depositiones testium conscribantur. Ad conscribendas b quoque hujusmodi depositiones testium, & ad faciendum omnia, quæ in commissio vobis officio ad scribendum, seu tabellionis officium pertinent, teneri districtè precipimus, cum per vos fuerint requisiti, omnes & singulos vestri ordinis fratres, qui dum essent in seculo, tabellionatus officium habuissent aut exercuisse noscuntur: & illos etiam, quibus idem tabellionatus officium ratione præfati negotii fidei fuit Apostolicâ sede commissum, & in posterum committetur: concedentes hujusmodi fratribus, necnon & aliis Religiosis quibuslibet, qui similiter dum essent in seculo, tabellionatus officium habuerunt a & exercuerunt, quibusvis etiam Clericis secularibus officium ipsum habentibus (etiam si iidem fratres Religiosi & Clerici sint in sacris ordinibus constituti) exercendi liberè officium ipsum quoad præmissa, non obstante statuto aliquo contrario canonis vel ordinis, quocunque valjato munimine, potestatem.

¶ Instruit inquisitores circa personas, per quas impediri possent, vel differri inquisitionis negotium. h. d.

Compescendi præterea monitione postpositâ, prædicatores quaestuarios d (ubi contigerit pro inquisitionis seu fidei negotio congregationem fieri, vel aliâs eidem negotio, quomodolibet ex hoc impedimentum aliquod afferri) à prædicationis officio, quod ad ipsos nullatenus pertinet (quorum interest tantum charitativa subsidia suppliciter petere, ac indulgentiam si forte habent exponere) liberam vobis & singulis vestrum concedimus auctoritate præsentium facultatem. Denique, ut circa præmissa plene vobis & singulis vestrum coercitionis expedita & inviolabilis adfuit auctoritas, volumus, ut ea omnia viriliter exequamini (si opus fuerit) invocato auxilio brachii secularis, contrafactores per censuram Ecclesiasticam appellatione postpositâ compescendo. Non obstantibus aliquibus privilegiis vel indulgentiis quibuscunque personis cujusvis conditionis, dignitatis vel gradûs, religionis vel ordinis, comitatibus e, vel universitatibus civitatum & locorum specialiter, vel generaliter sub quacunque

a In pleriq. codic. mendosè legitur ita, divinos, timore postposito. b Vid. rescr. Alexand. IV. incip. ne commissi. & rescriptum Pii IV. incip. pastorali officii cura. habentur impressa inter literas Apostolicas pro officio sanctissimæ inquisitionis. c Alitâs, ita: habuerint & exercuerint. d Prædicatores quaestuarios omnino sustulit Concil. Trident. sess. 5. de reform. cap. 2. §. ult. & sess. 21. de reform. c. 9. e In manuscr. legitur, communitatibus.

verborum expressione vel forma à memorata sede concessis, vel in posterum concedendis, cum ex huiusmodi, vel aliis privilegiis, vel indulgentiis nullum vobis in tanta pietatis negotio velimus obstaculum interponi: & constitutione de duabus diatris edita in concilio generali. Statuimus insuper, ut potestas, Capitaneus, seu Rector, vel Consules, seu quivis alii, qui civitati præsent, vel loco alteri ad præsent, aut præerunt *a* in futurum, ad requisitionem Dioecesanorum, vel Vicariorum suorum, seu inquisitorum hæreticæ pravitatis, jurent præcisè attendere inviolabiliter & *b* observare, ac facere à suis subditis observari toto tempore sui regiminis, in terris suæ jurisdictioni regiminive subjectis, constitutiones contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, ipsorumque filios & nepotes à sede Apostolica promulgatas, ac etiam approbatas, quas, qui jurare noluerit, & servare, ut infamis, & tanquam hæreticorum fautor, ac de fide suspectus, officio & honore sui regiminis spoliatur: nec ulterius Potestas, Capitaneus, Consul, vel Rector habeatur in aliquo, aut de cætero in *c* aliquam dignitatem vel officium publicum ulterius assumatur: & quæ ut Potestas, Ballivus, Consul, vel Rector fecerit, nullam obtineant firmitatem.

CAP. XII.

¶ *Comprehendit ista decret. plura utilia pro expediendo officio inquisitorum: dat enim eis potestatem committendi citationes, & sententiarum denunciations: dat potestatem vocandi peritos, Clerum & populum, ut eis assistant: dat potestatem procedendi contra illos, qui de sua in aliam provinciam se transferunt: dat potestatem revocandi libros & processus, commutandi & mitigandi poenas, privandi & privatos nuntiandi officii & honoribus hæreticos, fautores, & defensores eorum: ita tamen quòd hoc fiat de Dioecesanorum, vel in eorum absentia Vicariorum suorum consilio: nisi iidem scienter talibus beneficia contulissent. h. d. Ioan. And.*

Bonifacius VIII. Inquisitoribus hæreticæ pravitatis.

UT *d* commissi vobis officii debitum utilius & uberius exequamini, sanctæ memoriæ Innocentii, Alexandri, & Clementis prædecessorum nostrorum vestigiis in hærentes, vobis & vestrum singulis committendi citationes & denunciations, quas in quoslibet hæreticos, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum tuleritis: Advocandi quoque prout expedit, peritos quoslibet, ut vobis assistant, & in huiusmodi ferendis sententiis præbeant consilium opportunum, ac eis, quòd super his vobis humiliter parent, in virtute obedientiæ injungendi: Convocandi etiam Clerum & populum civitatum, castrorum, aliorumque locorum (prout dicto negotio fidei videritis expedire.) Et contra illos, quos in provincia, in qua vobis inquisitionis officium est commissum, hæresis crimen constitit commississe (licet ad alias partes se transferendos duxerint) procedendi: Necnon faciendi à quibuslibet assignari vobis libros, seu quaternos, & alia scripta, in quibus inquisitiones factæ, ac processus per quoscunque auctoritate sedis Apostolicæ, vel Legatorum ejus habitis contra hæreticos continentur: & illorum, qui vestris mandatis obediētibus humiliter stant propter hæresim in sarcere vel muro reclusi, poenam unà cum Prælati, quorum jurisdictioni subsunt, mitigandi, vel mutandi, cum videritis expedire: Privandi præterea, vel privatos nuntiandi dignitatibus ac aliis beneficiis Ecclesiasticis de Dioecesanorum, vel eis absentibus Vicariorum suorum consilio, & officii publicis, ac honoribus quibuscunque,

a al. præferunt: *b* al. ita: & servare. *c* al. ad aliquam. *d* Vid. rescriptum Urban. IV. incip. licet ex omnibus. s. ut ergo. etiam impressum inter literas Apostolicas pro officio sanctissimæ Inquisitionis.

eisdem hæreticos, credentes, receptatores, & defensores ipsorum, eorumque filios & nepotes, plenam concedimus facultatem. Sunt autem Dioecesani in privando tales, vel nuntiando privatos beneficiis huiusmodi requirendi: Nisi forte constaret legitime, quòd iidem scienter huiusmodi personis eadem beneficia contulissent: tunc enim eos in his requirendos non esse censemus, sed potius à suo iudice puniendos.

CAP. XIII.

¶ *Christiani ad Indiam transeuntes & redeuntes, hæretici reputantur. h. d. secundum Zen.*

Idem.

CONTRA Christianos, qui ad ritum transferint, vel reddierint Judæorum, etiam huiusmodi redeuntes, dum erant infantes, aut mortis metu, non tamen absolute, aut præcisè coacti, baptizati fuerint, erit a tanquam contra hæreticos, si fuerint de hoc confessi, aut per Christianos, seu Judæos convicti. Et sicut contra fautores, receptatores, & defensores hæreticorum, sic contra fautores, receptatores, & defensores talium est. *d* procedendum.

CAP. XIV.

¶ *Non confiscantur dotes uxorum innocensium propter hæresim maritorum. h. d. secundum Zen.*

Idem.

DECEVIT *e* felices recordationis Innocent. Papa IV. quòd propter hæresim maritorum, uxorum catholicarum dotes non debeant confiscari. Quòd intelligendum fore censemus, nisi forte mulieres ipsæ cum viris matrimonia contraxissent, quos hæreticos tunc sciebant.

CAP. XV.

¶ *Filii hæreticorum usque ad secundam lineam paternam, ad primam vero maternam, sunt inhabiles ad beneficium Ecclesiasticum, vel officium seculare, si patres ante mortem Ecclesie reincorporati non fuerint. h. d. secundum Dom.*

Idem.

STATUTUM felices recordationis Innocentii & Alexandri præd. nost. ne videlicet hæretici, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filii usque ad secundam generationem ad aliquod beneficium Ecclesiasticum, seu publicum officium admittantur, quòd si secus actum fuerit, sit irritum & inane. Primum & secundum gradum per paternam lineam comprehendere declaramus: per maternam vero ad primum duntaxat volumus hoc extendi. Hoc sanè de filiis & nepotibus hæreticorum, credentium, & aliorum huiusmodi, qui tales esse, vel tales etiam decessisse probantur, intelligendum esse videtur: non autem illorum, quos emendatos esse constitit, & reincorporatos Ecclesie unitati, & pro culpa huiusmodi ad mandatum Ecclesie penitentiam recepisse, quam ipsi vel jam perfecerunt, vel humiliter prosecutioni eius insistant, vel parati fuerint ad recipiendam eandem.

CAP. XVI.

¶ *Inquisitor Papa super hæresi, sine speciali mandato non inquirat contra Episcopum, sed si eum culpabilem sciverit, nuntiabit. Papa. h. d. Ioan. And.*

Idem.

INQUISITORES *d* hæreticæ pravitatis ab Apostol. sede seu *e* alio vel aliis quibuslibet deputati, de huiusmodi crimine inquirere contra Episcopos nequeant, aut ejus prætextu procedere contra eos: Nisi in literis commissionis Apostolicæ, quòd hoc possint, contineatur expressè. Si tamen inquisitores ipsi Episcopos, vel alios superiores Prælatos sciverint vel invenerint circa crimen

a al. est. *b* Verbum, est, deest in manuscr. *c* Vid. Zanichinum tract. de hæres. cap. 25. *d* Vid. Conc. Trident. sess. 4. de reformatione, cap. 5. & rescriptum Inquisitionis, verbo Episcopus.

hære.

hæreticos commisisse, aut eos de hoc diffamatos existere, vel suspectos; id tenebuntur fedi Apostolicæ nuntiare.

CAP. XVII.

¶ Non derogatur ordinariis super processibus hæreticorum, licet Papa generaliter alteri deleget. Et super eodem facto Episcopus & inquisitor possunt procedere communiter vel divisim, vel proferre sententiam, in qua si discordant, debent Papa referre. Et Episcopi qualitercumque procedant, debent servare modum inquisitoribus impostum. h. d. Dominic.

Idem.

¶ Per a hoc, quod negotium hæreticæ pravitatis alicui vel alicuius ab Apostolica sede generaliter in aliqua provincia, civitate, vel dioecesi delegatur, dioecesis Episcopis, quin & ipsi auctoritate ordinariâ, vel delegatâ (si habent) in eodem procedere valeant, nolumus derogari. Verum, ut dictum inquisitionis negotium efficacius, melius, utiliusque procedat, concedimus, quod per Episcopos ipsos, & per inquisitores de facto eodem inquiri valeat communiter vel divisim: & si divisim processerint, teneantur sibi invicem communicare processus, ut per hoc possit melius veritas inveniri: & nisi hoc casu inquisitores in sententiâ prolatione Dioecesis vel e contra dixerint deferendum, per utrosque simul sententia proferatur: in qua ferenda, si non consenserint, per utrosque negotium sufficienter instructum ad sedem Apostolicam remittatur. Sive autem ordinariâ, sive delegatâ Episcopi potestate procedant, illum in procedendo modum observent, quem inquisitores possunt & debent per iura communia, vel per speciales concessiones, seu ordinationes sedis Apostolicæ observare.

CAP. XVIII.

¶ Episcopi & inquisitoribus hæresis non resistant, sed omnino parent dominis temporales, & de eo crimine non cognoscant, alias, prout dicitur hic, puniuntur. h. d. secundum Zen.

Idem.

¶ Inquisitionis negotium contra hæreticam pravitatem, ad Dei gloriam & augmentum fidei nostris temporibus prosperetur, leges & quædam per Federicum olim Romanorum Imperatorem, tunc in devotione Romanæ persistentem Ecclesiæ, promulgatas, quatenus Dei, & Ecclesiæ sanctæ suæ honorem promoveant, & hæreticorum exterminium prosequuntur, & statutus canonicis non obstant, approbantes & observari volentes: universos sæculi potestates & dominos temporales, ac provinciarum, terrarum, civitatum, aliorumque locorum rectores, quibuscumque dignitatibus vel officiis, aut nominibus censeantur, requirimus & monemus, ut sicut reputari capiunt & haberi fideles, ita pro defensione fidei dioecesis Episcopis & inquisitoribus hæreticæ pravitatis, à sede Apostolica deputatis, aut in posterum deputandis, parent, & intendant in hæreticorum, credentium, fautorum, receptorum, & defensorum ipsorum investigatione, captione, ac custodia diligenti, cum ab eis fuerint requisiti: & ut præfatas personas pestiferas in potestatem, seu carcerem Episcoporum, aut inquisitorum dictorum, vel ad locum, de quo ipsi vel aliqui ex eis mandaverint, intra eorundem dominorum potestatem, vel rectorum districtum ducant, vel duci faciant sine mora: ubi per viros catholicos à præfatis Episcopis, seu inquisitoribus, vel eorum aliquo deputatos sub archa & diligenti custodia teneantur, donec eorum negotium per Ecclesiæ iudicium terminetur. Utque de hæresi à dioecese Episcopo vel inquisitore, seu inquisitoribus condemnatos, præfati potestates, domini temporales, sive rectores, vel eorum officiales, seu nuntii sibi reli-

a Declaratur hoc cap. per extravag. Benedicte, incip. ex eod. habetur. tit. de hæ. b Vid. Zanchin. tract. de hæ. c. 5. & reportorium Inquis. verbo Episcopus. h. quando Episcopus. c Vid. Bart. in l. Aurelius. h. idem quasit. ff. de li. leg. in caus. ff. de procur. l. mc. c. cum venerabilis. de except. Font.

ctos statim recipiant indilate animæ aversione debitâ puniendos: non obstantibus appellationibus, seu proclamationibus prædictorum nequitæ filiorum: cum tam secundum ordinationem prædecessorum nostrorum, quam secundum legem Imperialem, appellationis & proclamationis beneficium expressè sit hæreticis & creditibus, ac eorum receptoribus, fautoribus & defensoribus interdictum. Prohibemus quoque districtius potestatibus, dominis temporalibus, & rectoribus, eorundemque officialibus prædictis, ne ipsi de hoc crimine (cum merè sit Ecclesiasticum) quoquo modo cognoscant vel iudicent, sive captos pro eodem crimine, absque dictorum Episcoporum sive inquisitorum, aut saltem alterius eorundem licentia, vel mandato à carcere liberent, aut executionem sibi pro huiusmodi crimine à dioecese vel inquisitoribus, seu inquisitore injunctam, promptè (prout ad suum spectat officium) facere seu adimplere detrectent: vel alias dioecesanorum, aut inquisitorum iudicium, sententiam, seu processum, directe, vel indirectè impedire præsumant. Si quis verò de prædictis potestatibus, dominis temporalibus, rectoribus, vel eorum Officialibus, seu Ballivis, contra prædicta fecerit, aut præfato fidei negotio sapientis dioecese Episcopo vel inquisitoribus incumbenti se opponere fortè præsumpserit, vel ipsum aliquatenus impedire, necnon & qui scienter in prædictis dederit auxilium, consilium, vel favorem, excommunicationis se noverit mucrone percussurum: quam si per annum animo sustinuerit pertinaci, extunc velat hæreticus condemnetur.

CAP. XIX.

¶ Bona hæreticorum ipso iure sunt confiscata: quod probatur triplici argumento legali. Sed apprehensio bonorum fieri non debet per dominum secularem, nisi prius pronunciatum fuerit super crimine per iudicem Ecclesiasticum, qui hoc possit. Ioan. And.

Idem.

¶ Cum secundum leges civiles, nefarias, naturæ contrarias, incestas nuptias contrahentes, eoispo suarum dominium rerum perdant: & mulier humanam legem transgrediens, & (præsertim parentibus suis non consentientibus) raptoris a nuptias eligens, bona omnia, quæ per legem sibi obveniant à rapto, ac aliis confortibus raptus, ipso iure amittat, certoque casu deferantur in fiscum: Ac etiam illicitas species transvehens, aut rerum vectarum professionem obmittens, earundem specierum & rerum proprietatem hoc ipso privetur, & fisco rerum & specierum dictarum proprietatis acquiratur: Bona hæreticorum (qui gravius, horribilius, ac detestabilius, quam prædicti delinquant) ipso iure de fratrum nostrorum consilio decernimus confiscata. Confiscationis tamen huiusmodi executio, vel bonorum ipsorum occupatio fieri non debet per principes, aut alios dominos temporales (iuxta Gregorii Papæ prædecessoris nostri declarationem) antequam per Episcopum loci, vel aliam personam Ecclesiasticam, quæ super hoc habeat potestatem, sententia super eodem crimine fuerit promulgata.

CAP. XX.

¶ In causa hæresis proceditur simpliciter & de plano, & destitutum & accusatorum non publicantur, si periculum timeatur. h. d. secundum Zen.

Idem.

¶ Statuta quædam felices recordationis Innocentii Alexandri, & Clementis prædecessorum nostrorum, quibusdam declaratis & additis, recensentes: concedimus, quod in inquisitionis hæreticæ pravitatis nego-

a Vide Concil. Trident. sess. 14. de refor. matrim. c. 6. c. alii. professionem.

procedi possit simpliciter & de plano a, & absque advocatorum ac iudiciorum strepitu & figura. Jubeamus tamen, quod si accusatoribus vel testibus in causa hæresis intervenientibus seu deponentibus (propter potentiam personarum, contra quas inquiritur) videant Episcopos vel inquisitores grave periculum imminere b, si contingat fieri publicationem nominum eorumdem: ipsorum nomina non publicè, sed secretò coram dioecetano Episcopo, vel eo absente ipsius Vicario, quando inquisitores procedunt: quando verò procedit Episcopus, coram inquisitoribus, si haberi commode possit copia eorumdem: ac nihilominus sive Episcopus, sive inquisitores processerint, aliquibus aliis personis providis & honestis, jurisque peritis (quas ad hoc vocari, & eis per e totum processum, super quo deliberandum est, seriòse manifestari, ac integraliter explicari, & de ipsorum consilio ad sententiam vel condemnationem procedi volumus) exprimentur: sicque (non obstante, quòd illis contra quos hujusmodi deposuerunt, nomina ipsorum non fuerint publicata) adhibeatur ad cognitionem iudicis instruendam plena fides depositionibus testium eorumdem. Et ut eorumdem accusatorum & testium periculis efficacius occurratur, & cautius in inquisitionis negotio procedatur: præsentis constitutionis auctoritate permittimus, quòd Episcopus vel inquisitores secretum possint indicare illis, quibus (ut præmissum est) processum hujusmodi explicabunt: & in eos si arcana consilii seu processus sibi sub secreto ab eisdem Episcopo vel inquisitoribus patefacta, præter eorum licentiam aliis patefecerint, excommunicationis sententiam, quam ex secreti violatione ipso facto incurrant (si eis expedire videbitur) promulgare: sic tamen, quòd inquisitores Episcopum, vel Episcopus inquisitores non excommunicent hac de causa, sed Episcopi ex injuncto ex nunc à nobis sub virtute sanctæ obedientiæ districto præcepto ad secretum hujusmodi teneantur. Cessante verò periculo supradicto, accusatorum & testium nomina (prout in aliis sit iudiciis) publicentur. Caterum in his omnibus præcipimus, tam Episcopos, quam inquisitores puram & providam intentionem habere, ne ad accusatorum vel testium nomina supprimenda, ubi est securitas, periculum esse dicant: nec in eorum discrimen securitatem asserant, ubi tale periculum immineret, super hoc eorumdem conscientias operantes. Constitutiones verò, ordinationes, & mandata alia prædecessorum nostrorum in negotio hæreticæ pravitatis facta, concessa, seu etiam ad consulta responsa, quæ constitutionibus superscriptis d super eadem eorumdem pravitate non obviant, in suo volumus robore permanere.

DE SCHISMATICIS.
TITULUS III.
CAP. UN.

In prima parte ponit arengam usq; ad vers. Iacobum videlicet. in qua dicit, quòd Columnenses Iacobus & Petrus olim Cardinales, & filii Joannis, fratres scilicet dicti Petri, diutius expectatos noluerunt ad eor redire, sed in profundum malorum descendentes sua aggrava- bant delicta: quare varias penas tulit in eos, quas ad certitudinem presentium & memoria futurorum hic inserit. Secundo ponit penas,

a De ista clausula vide Lansianum Clem. sapè. in n. 1, 2, 3, & ibi alios Doct. & Bari. in extravag. ad reprimendam. in verbo Summarie. b Hodie semper presumitur imminere tale periculum, & idèò indistinctè solet observari, ut in crimine hæresis, nunquam publicentur nomina accusatorum vel testium. vide extravag. Innoc. Papa. quam offert Reperitorium inquisitorum. verbo, nomina. c Dicitur, per, deest in manuscriptis codicibus. d In antiquioribus legitur constanter, supradicti.

quas protulit in ipsos Iacobum & Petrum, usq; ad vers. Contra natos. Ibi tertio ponit penas, quæ sunt contra filios & posteros dicti Joannis, usque ad vers. Omnes. Ibi quarto imponit penas iis, qui de cetero deliberatè dictos Iacobum & Petrum pro Cardinalibus habuerint, vel eis vel prædictis natis Joannis favorem præberint, usq; ad vers. Hac & alia. Ibi quinto & ultimo ratificat, innovat, & confirmat prædicta, & ea præcipi inviolabiliter observari: & jubet similes excessus puniri similibus penis in posterum. hoc dicit. Ioan. Andreas.

Bonifacius VIII.

AD succedendos infructuosos palmites, pestiferos & nocivos, quos (quasi ficus fatua) domus a de Columna produxit, nescientes in semitis iustitiæ dirigere fructus suos, ad eor reverti, & agere poenitentia dignos fructus, licet diutius expectatos (Jacobum videlicet de Columna, & Petrum nepotem ipsius, olim sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, & filios quondam Joannis de Columna, fratris dicti Jacobi, & patris Petri præfati posteros, & fautores & sequaces eorum) in virtute altissimi exurgentes, spiritualiter & temporaliter contra eos duximus procedendum. Consequenter dictis Jacobo & Petro, descendentes in profundum malorum, & molientibus inconfulitem tunicam Domini, sanctæ videlicet Ecclesiæ scindere unitatem, & ut gladium acutibus linguas suas, & prorumpentibus, non tam in verba b blasphemias & schismaticas, quam insana, quæ in scriptis redacta sub sigillis, quibus antequam essent depositi utebantur, per urbem & diversa mundi climata destinaverunt, æstimantes loquacitatem facundiam, & maledicentem confidentiam bonæ signum, & confictâ materiâ disputandi, quia veritate non poterant, nos saltem laacerare civitatis præsumperunt: quorum ducta licet possemus superiori assertionem convincere, & luce clarioribus rationibus confutare, duximus eorum latratibus non dare responsum, ut contra eorum rabies, auctoritate sonorâ præfidentis in supremo iudicii solio frangeretur, & patens veritas per seipsam veniret in publicam notionem, nostrumque silentium in supplicium eis foret: processum tamen contra ipsos & alios fecimus successivè varios, diversisque temporibus, spirituales & temporales penas & sententias continentes & multas: quorum (quia totum tenorem constitutionis in præsentem inferere longum esset) ex eis quædam compendiosè collata huic nostræ constitutioni duximus inserenda, ad certitudinem præsentium, & memoriam futurorum: videlicet, quòd ex causis, quæ rationabiliter nos moverunt, de fraturum nostrorum consilio deposuimus dictos Iacobum & e Petrum à Cardinalatibus ejusdem Ecclesiæ, & ab omni Cardinalatûs commodo & honore, ipsosque iudicavimus schismaticos & blasphemos, & tanquam hæreticos puniendos, expositis personis eorum à fidelibus capiendis, omnibus beneficiis, officiis, honoribus, dignitatibus, & prælaturis perpetuò privantes eisdem, & reddentes inhabiles ad habenda, cunctis eorum bonis mobilibus & immobilibus, juribus & jurisdictionibus publicatis. Contra natos insuper & posteros dicti Joannis spiritualiter & temporaliter duximus multipliciter procedendum, eorum bonis & juribus publicatis, & confiscatis, ipsisque posteris dicti Joannis per masculinam & foemininam lineam descendentes, indignis perpetuò redditus ad Cardinalatûs honorem, & qualibet officia, beneficia, & ministeria in Ecclesia memorata vel ejus curia: alibi verò usque ad quartam generationem. Omnem personam presentem & futuram, cujuscunq; fuerit præminentia, con-

a Hujus appellatione non veniunt bastardi. de Anch. Phil. dixit sup. tit. prox. c. statutum. adde gl. in Clem. 1. de bapt. Nic. de Ubal. in tract. de success. ab intest. Font. b al. ita: in verba blasphemias & schismaticas. c Vid. l. si servus. s. plurium. ff. si quis caus. & l. demonstratio. ff. de condit. & demonstr. Font.

ditionis

ditionis, dignitatis, aut status Ecclesiastici vel mundani (etiā si foret sancta Romana Ecclesia Cardinalis) quae ipsos Jacobum & Petrum, vel eorum alterum scienter & deliberatē pro Cardinalibus habuerit & tenerit, aut ad Cardinalatum admiserit, seu votum eorum vel alicujus ipsorum suffragium in electione Romani Pontificis admiserit, aut in Pontificem Romanum elegerit, nominaverit, assumpserit, vel receperit, seu dederit in his vel ad hoc auxilium, consilium, vel favorem, excommunicationis sententiā duximus innodandum, qua (absque exceptā licentia Romani Pontificis) non possit absolvi, nec etiam per collegium Apostolica sedis, eādem sede vacante, ea inque pralatione, dignitate, statu & honore Ecclesiastici omnino privamus: nihilominus omnes, qui dictis Jacobo & Petro aliās, & natis dicti Joannis favorem praeberint, vel auxilium in rebellionē vel schismate, persistentibus, excommunicationis sententiā innodantes. Haec & alia per nos facta in praedictis nostris processibus, & in literis nostris bullatis super eis confectis contenta, hanc constitutione perpetuō valiturā ratificamus, confirmamus, & etiam innovamus, eandemque a de novo facimus de fratrum nostrorum consilio praedictorum. Et ut dictorum malitia non inveniat successorem, & puniatur transgressio exemplar retrahat alios ab offensa, ac in oblivionem veritas veniens, non vegetet inserta: statuimus atque decrevimus b, ut & ipsa inviolabiliter observentur, & quod similes excessus & culpaē poenis similibus in posterum puniantur.

DE HOMICIDIO.
TITULUS IV.

CAP. I.

¶ Per assassinos faciens, vel tantum mandans alicquem interficere, tanquam ab omnibus diffidatus, absque alicujus prolatione sententiae incurrit excommunicationis & depositionis ab officio & beneficio. h. d. secundum Zen.

Innocentius IV. in Concilio Lugdunensi.

PRO humani redemptione generis, de summis colorum ad ima mundi descendens, & mortem tandem subiens temporalem Dei filius Jesus Christus, ne gregem sui pretio sanguinis gloriosi redemptum, ascensus post resurrectionem ad patrem, absque pastore desereret, ipsius curam B. Petro Apostolo (ut sua stabilitate fidei ceteros in Christiana religione firmaret, eorumque mentes ad salutis opera suae accenderet devotionis ardore) commisit: unde nos ejusdem Apostoli effecti (disponente Domino, licet immeriti) successores e, & ipsius redemptoris locum in terris, quamquam indignē tenentes, circa gregis ejusdem custodiam sollicitis excitati vigiliis, & animarum salutis salutis attentione cogitationis intendere, summo modo noxia, & agendo profutura debemus, ut excusati à nobis negligentiae somno, nostrique cordis oculis diligentia sedula vigilantibus, animas Deo lucrifacere suā nobis cooperante gratiā valeamus.

Cum igitur illi, qui sic horrendā inhumanitate, detestandāque savitiā mortem sibi aliorum, ut ipsos faciant per assassinos occidi, non solum corporum, sed mortem procurant etiam animarum: (nisi eos exuberans gratia divina praevenit, ut sint armis spiritualibus praenuntiati) ac omnis potestas tribuatur à Domino ad justitiam, rectumque iudicium exercendam: Nos tanto periculo volentes occurrere animarum, & tam d

a In antiq. libris ita: eademq. de novo, &c. b al. decernimus. c Vid. Innocentium in summa de Eccles. lib. 2. c. 35. & d. al. ita: & tam nefarios praesumptores.

nefarias praesumptiones Ecclesiastica animadversionis mucrone ferire: ut metus poenae, meta hujusmodi praesumptionis existat: praesertim cum nonnulli magnates taliter perimi formidantes, coacti fuerint securitatem ab eorundem assassinatorum domino impetrare, sicquē ab eo non absque Christianae dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam suam.

Sacri approbatione Concilii statuimus, ut quicumque Princeps, Praelatus, seu quavis alia Ecclesiastica secularisve persona, quempiam Christianorum per dictos assassinos interfici fecerit, vel etiam mandaverit (quamquam mors ex hoc forsitan non sequatur) aut eos receperit, vel defenderit seu occultaverit, excommunicationis & depositionis à dignitate, honore, officio, officio, & beneficio incurrat sententias ipso facto: & liberè aliis per illos, ad quos eorum collatio pertinet, conferantur: sit etiam cum suis bonis mundanis omnibus, tanquam Christianae religionis amulus, à toto Christiano populo perpetuō diffidatus: & postquam probabilibus constiterit argumentis a, aliquem scelus tam execrabile commisisse, nullatenus alia excommunicationis, vel depositionis, seu diffidationis adversus eum sententia requiratur.

CAP. II.

¶ Sine poena irregularitatis possunt Clerici de suis malefactoribus conquiri coram iudice seculari, etiam de criminibus, ex quibus debetur poena sanguinis, expresse protestando, quod ad poenam sanguinis non intendunt. h. d. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Praelatis b vel Clericis quibuscunque, qui de Laicis suis malefactoribus querelam penes secularem iudicem deponentes, petunt emendam sibi fieri, & provideri, ne contra eos talia de cetero praesumantur, protestando expresse quod ad vindictam e seu poenam sanguinis non intendunt, imputari non debet: quamvis alias in tali casu de jure debeat poena sanguinis irrogari, si iudex mortem illis inferat justitiā exigente.

Alioquin si Praelati aut Clerici propter metum hujusmodi, quia iudex ad poenam sanguinis posset d procedere, de suis malefactoribus taliter conquiri non audeant, daretur plerisque materia trucidandi eosdem, & ipsorum bona liberè depraedandi.

CAP. III.

¶ Mandans alicquem verberari, secuta mors imputatur. h. d. secundum Zen.

Idem.

IS, qui mandat alicquem verberari, licet expresse inhibeat, ne occidatur ullatenus, vel membro aliquo mutiletur, irregularis efficitur, si mandataris fines mandati excedens mutilet vel occidat: Cum mandando in culpa fuerit, & hoc evenire posse debuerit cogitare.

DE USURIS.

TITULUS V.

CAP. I.

¶ Primo innovat & observari praecipit Lateranense Concilium contra usurarios editum usque ad vers. Et quia. Vbi praecipit omnibus dominis & universitatibus terrarum, ne permittant alienigenas in terris suis conducere domos, ad exercendum fanus, vel conductas habere, & quod aliquis eis ad hoc domos non locet, usque ad vers. Qui vero. Vbi imponit poenam Clericis contrafacientibus, usque ad vers. Caterum. Vbi imponit poenam Laicis, & hoc facti usque in finem. Ioan. And.

a Vid. l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re milit. b Vid. Decium cons. 189. & Fein. in cap. asserto. extr. de praesumpt. c Praeter doctores hic vide Felinum in cap. querelam. ext. de iurejurando. d al. post.

Gregorius X. in generali Concilio Lugdunensi.

VSurarum voraginem (quæ animas devorat, & facultates exhaurit) compescere cupientes, constitutionem Lateranensis a Concilii contra usurarios editam, sub divinæ maledictionis interminatione præcipimus inviolabiliter observari. Et quia, quod minor forneratoribus aderit fornerandi commoditas, eò magis adimetur focus exercendi libertas: hæc generali constitutione sancimus, ut nec collegium, nec alia universitas, vel singularis persona cujuscunque sit dignitatis, conditionis aut status, alienigenas & alios non oriundos de terris ipsorum, publicè scœnebrem pecuniam exercentes, aut exercere volentes, ad hoc domos in terris suis conducere, vel conductas habere, aut alias habitare permittant: sed hujusmodi usurarios manifestos omnes intra tres menses de terris suis expellant, nunquam aliquos b tales de cætero admitturi: nemo illis ad focus exercendum domos locet, vel sub alio titulo quocunque concedat. Qui verò contrâ fecerint, si persone fuerint Ecclesiastica, Patriarcha, Archiepiscopi, Episcopi, suspensionis: minores verò persone singulares, excommunicationis: si autem collegium, seu alia universitas, interdicti sententiam ipso facto se noverint incursum. Quam si per mensem animo sustinuerint indurato, terræ ipsorum (quamdiu in eis iidem usurarii commorantur) ex tunc Ecclesiastico subjaceant interdicto. Cæterum si Laici fuerint, per suos ordinarios ab hujusmodi excessu (omni cessante privilegio) per censuram Ecclesiasticam compescantur.

CAP. II.

¶ Manifesti usurarii, licet mandaverint usuras restitui, Ecclesiastica sepultura negabitur, nisi primo satisfiat, vel secundum formam hujus decreti idoneè caveatur. Sepelitiones eos contra hanc constitutionem. Lateranensis penam incurrunt. Testamenta ipsorum aliter facta non valent, nec debet eis aliquis interesse, vel eos absolvere, vel ad confessionem admittere. h. d. Ioan. Andr. Idem e.

Quanquam usurarii manifesti de usuris, quas receperant d, satisfieri expressâ quantitate vel indistinctè in ultima voluntate mandaverint: nihilominus tamen eis Ecclesiastica sepultura denegetur, donec de usuris ipsis fuerit (prout patiuntur facultates eorum) plenariè satisfactum: vel illis, quibus facienda est restitutio, si prædò sint ipsi, aut aliis, qui eis possint acquirere, vel eis absentibus loci ordinario, aut ejus vicegerenti, sive rectori parochiæ, in qua testator habitat, eoram aliquibus fide dignis de ipsa parochia (quibus quidem ordinario, vicario, & rectori prædicto modo, cautionem hujusmodi eorum nomine liceat præsentis constitutionis auctoritate recipere: ita quòd illis perinde actio acquiratur) aut servo publico de ipsius ordinarii mandato idoneè de restitutione facienda sit cautum. Cæterum si receptorum usurarum sit quantitas manifesta, illam semper in cautione prædicta exprimi volumus: alioquin aliam recipientis cautionem hujusmodi arbitrio moderandam: ipsè tamen scienter non rationem, quam verisimiliter creditur, moderetur: & si secus fecerit, ad satisfactionem residui teneatur. Omnes autem religiosos & alios, qui manifestos usurarios, contra præsentis sanctionis formam ad Ecclesiasticam auri fuerint admittere sepulturam, penam Late-

a Lateranensè Concl. sub Alexand. III. c. 25. b alit. alios. c al. sta: Idem in eodem. d Supple cum effectu, ideo sic cautus, dicunt Ioan. Andr. Domin. advocatus, ne in isto casu simpliciter formet articulum, quod mutuavit ad usuras, quia in mutantibus tantum, nisi probentur recepisse, textus non loquitur. faciunt nota. in simili sup. 111. prox. cap. 1. & promissio de dando non concludit datamem. 1. q. 1. eos. Fors.

ranensis Concilii contra usurarios promulgatæ statuitur subjacere. Nullus manifestorum usurariorum testamentis tuis interfit, aut eos ad confessionem admittat, sive ipsos absolvat: nisi de usuris satisfecerint, vel de satisfaciendo pro suarum viribus facultatum præsent (ut præmittitur) idoneam cautionem.

Testamenta quoque manifestorum usurariorum aliter facta non valeant, sed sint irrita ipso jure.

DE EXCESSIBUS PRÆLATORUM, & b subditorum.

TITULUS VI.

CAP. UN.

¶ Mendicantes non possunt acquirere nova loca ad habitandum, vel antiqua alienare vel mutare, absq; speciali licentia Pape, quæ de hac prohibitione faciat mentionem. In acquirentibus tamen loca pro Eremitica vita ducenda, cessat prohibitio. h. d. Ioan. Andr. Bonifacius VIII.

Cum ex eo, quòd Prædicatores, Minores, & religiosi alii Mendicantes, in civitatibus, castris, villis, aut aliis locis ad habitandum domos vel loca de novo suscipiunt, seu olim suscepta dimittunt, se ibidem ad alia transferentes, diversa scandala quandoque proveniant, & frequentes clamores ad sedem Apostolicam perferantur: Nos super hoc providere volentes, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne deinceps aliquis vel aliqui de prædictis quibuscunque super hoc privilegiis muniti existant (quæ ipsis contra tenorem constitutionis præsentis nullatenus volumus suffragari) in aliqua civitate, castro, villa, seu loco quocunque ad habitandum domos, vel loca quæcunque de novo recipere, seu hætenus recepta mutare, vel ea venditionis, permutationis, donationis aut cujuscunque alienationis titulo quocunque in alios transferre præsumant, absque sedis Apostolicæ licentia & speciali, plenam & expressam faciente de prohibitione hujusmodi mentionem: si secus egerint, irritum decernentes. Per hoc tamen eis, qui vitam duxerint Eremiticam seu solitariam eligendam, de majorum suorum licentia, quoniam cellas, mansiones seu habitacula in eremo, sive locis ubi non fit hominum habitatio de propinquo, possint acquirere ac mutare, non intelligimus interdictum.

DE PRIVILEGIIS.

TITULUS VII.

CAP. I.

¶ Exempti vel privilegiati, ut non teneantur, nisi sub certo iudice respondere, ratione delicti, contra alios aut rei, si hæc sint in terra vel sita in loco non excepto, conveniuntur coram ordinario: sed ratione domicilii non.

Innocentius IV. in Concilio generali Lugdunensi.

Volentes d libertatem, quam nonnullis Apostolica sedes privilegio exemptionis indulgit, sic integram observari, ut & illam alii non infringant, & ipsi ejus limites non excedant e: declaratione irrefragabili definimus, quòd quantumcunque f sic exempti gaudeant libertate, nihilominus tamen ratione delicti sive contractus, aut rei, de qua contra

a al. satisfactione. b Hæc duo verba, & subditorum, desunt in antiq. codicib. & in recentioribus magis emendatis. c Per istud excluditur hic legatus de latere. Phil. Font. d Vid. Concl. Trid. sess. 7. de reform. c. 14. ubi hæc decretalis innovatur. e Privilegiatus non debet excedere metas privilegiorum. sup. eod. sent. & c. portò. f alit. sta: quod quantumcumq; & c.

iplos agitur, ritè possunt coram locorum ordinariis conveniri, & illi *a*, quoad hoc, suam in ipsos jurisdictionem (prout jus exigit) exercere. Nunquid ergò carent omnino in his commodò libertatis? non utique: quia nec coram ordinariis ipsis, dummodò sit in loco exempto commissum delictum, vel contractus initus, aut res litigiosa, nec ubi domicilium habent, si alibi delinquant vel contrahant, aut res ipsa consistat, conveniri possunt aliquatenùs super istis: nec domiciliorum prætextu locorum diocæsani (si ubi deliquerunt, vel contraxerunt, aut res ipsa consistit, illi conveniantur) remittendi eos illuc, vel ipsis ut illic respondeant, injungendi habeant aliquam potestatem: salvis nihilominus casibus aliis, in quibus eos Episcoporum jurisdictioni subesse canonica præcipiunt instituta. Et idipsam decernimus circa illos, quibus ut non nisi sub uno certo iudice teneantur de se conquerentibus respondere, Apostolico privilegio est concessum.

¶ Monasterio privilegiato ut eorum Monachi à quocunque interdicti, suspendi, vel excommunicari non possint, cessat in illis ordinariorum jurisdictione quoad illa: nisi illi Monachi mitterentur ad prioratus subiectos ordinariis: quia tunc licet utrobique sint Monachi, ordinariis etiam quoad prædicta illos iudicant, quamdiu ibi manent, hoc dicit.

In eos *b* autem, quibus ne interdicti, suspendi vel excommunicari à quoquam valeant, à sede Apostolica est indultum: sicut sunt religiosi quamplures, in quorum privilegiis continetur, ne quisquam Episcopus vel Archiepiscopus monasteriorum suorum Monachos pro ulla causa, ullòve loco interdiceret, suspendere, vel excommunicare præsumat, eisdem ordinariis jurisdictionem suam quantum ad ista, ubicunque illi fuerint, penitus exercere non possunt: Nisi forsàn ipsi Monachi ad monasteriorum suorum Prioratus ordinariis eisdem subiectos (ut vel gerant eorum *c* regimen, vel in eis tanquam proprii locorum ipsorum Monachi resideant) fuerint destinati: tunc enim etsi liberè possint ad eadem monasteria revocari, ac tam illorum, quam ipsorum Prioratum Monachi reputentur (cum non sit inconveniens aliquem *d* utrobique locum habere monachicum *e*), unum alteri subesse monasterio, vel ab ipso noscitur dependere, ratione tamen eorumdem Prioratum dicti ordinarii suà jurisdictione in ipsis etiam quoad præmissa, quamdiu morantur in illis, licite uti possunt.

CAP. II.

¶ Curia Romana habet studium generale, & ejus privilegia. *h. d. Ioannes Andr.*

Idem.

Cum de diversis mundi partibus multi confluant ad sedem Apostolicam quasi matrem: nos ad communem tam ipsorum, quam aliorum omnium commodum & profectum paternâ sollicitudine intendentes, ut sit eis mora hujusmodi fructuosa, providimus, quòd ibidem de cætero regatur, & vigeat studium juris divini & humani, canonici videlicet & civilis. Unde volumus & statuimus, ut studentes in scholis ipsis penes sedem eandem, talibus privilegiis omnino, libertatibus & immunitatibus gaudeant, quibus gaudent studentes in scholis, ubi generale regitur studium, ac recipiant integrè præventus *f* suos Ecclesiasticos sicut illi.

CAP. III.

¶ Dicit, quomodo intelligatur privilegium quod habent quidam Abbates de populo benedicendo, & quibus possint Abbates conferre tonsuram. *Ioan. Andr.*

a al. ita: & illi quoad hoc. *b* De intellectu vide Decretum in cap. inorum, num. 49. ext. de privileg. *c* al. illorum. *d* al. ita: aliquem sic utrobique, &c. *e* alit. Monachum. *f* Vid. Concil. Trident. sess. 3. de refer. c. 2. in prin.

Alexander IV. *a*

Abbates, quos Apostolica sedes in exhibitione benedictionis super populum speciali privilegio insignivit, in Ecclesiis, quæ ad eos pertinent pleno jure, quando in eis divina officia celebrant, possunt post Missarum solennia, & vespertinas ac matutinas laudes, benedictionem solennem super populum elargiri. Alibi autem publicè aut per vias, civitates, castra & villas, populis, & plebibus benedictionem facere vel impetrari non valeant: Nisi hoc eis expresso *b* Apostolico privilegio sit concessum. Nec eis *c* licitum sit aliis, quam monasteriorum suorum Conversis, & qui ad illa convolverint, & in quos Ecclesiasticam & quasi Episcopalem jurisdictionem obtinent, primam clericalem conferre tonsuram: Nisi eis id competat ex pleno præfata sedis indulto.

CAP. IV.

¶ Exempti in locis non exemptis Oratoria vel Capellas sine Diocæsavorum licentia construere non possunt, nec in exemptis sine licentia Papa. Nec possunt exempti assumere causas proprias suorum liberorum hominum in se: etiam si illi sint sui censuales. *Ioannes Andreas.*

Idem.

Auctoritate sedis Apostolicæ de fratrum nostrorum *d* consilio statuimus, quòd Oratoria vel Capellas, in locis non exemptis sine Diocæsavorum locorum ipsorum licentia exempti construere non præsumant: neque in sic constructis, nec tempore interdicti (casibus expressis in jure duntaxat exceptis) celebrent vel faciant celebrari divina. Quòd si talia præsumserint, ab his per locorum ipsorum Ordinarios compescantur: Et si quas propter hoc exemptorum ipsorum conservatores in eos sententias protulerint, illas penitus revocamus. Inhibemus insuper, ne in locis etiam exemptis hoc ipsi exempti facere audeant, nisi super his licentiam vel privilegium habeant sedis Apostolicæ speciale. Causas quoque sive lites proprias suorum hominum liberorum, quæ videlicet tantum ad ipsos homines pertinent, iidem exempti suo nomine, sive ut actores, sive ut defensores, aliquatenus non assumant. Etiam si sint ipsi dicti homines censuales: cum id nequaquam licitum sit eisdem.

CAP. V.

¶ Privilegium Papa, quòd qui excommunicari, suspendi, vel interdici non possint, non extenditur ad sententias ordinariorum: nisi tale privilegium sit concessum Regibus, Reginis, vel ipsorum filijs, vel religioso loco, vel ordini. *h. d. Ioan. Andr.*

Clemens IV.

NE aliqui de indultis Apostolicis confidentes, alios confidentius in suo jure molestant, & Ordinariorum jurisdictionem contemnunt pariter & eludunt: Omnes indulgentias & privilegia, quibuscumque singularibus personis Ecclesiasticis vel secularibus, cuiuscunque sint præminentia, dignitatis, conditionis aut status, quòd interdicti à quocunque, vel excommunicari non possint, nec terræ vel Ecclesiæ ipsorum Ecclesiastico interdicto supponi, sub quacunque forma verborum concessa (illis per quæ Regibus & Reginis eorumque filijs, necnon & Religiosis quibuscumque, non personarum tantum, sed ordinum privilegiatorum vel locorum ratione, in hoc immunitas hujusmodi conceditur, duntaxat exceptis) de fratrum nostrorum consilio ad Ordinariorum sententias & processus edicto perpetuo prohibemus extendi.

CAP. VI.

¶ Inferiores Prelati, quibus per privilegium conceditur usus mitra, si sunt exempti in provincialibus & Episcopalibus Conventibus, uti possunt mitris aurifrisatis, non habentibus laminas aut gemmas.

a In manuscriptis ita: Alex. III. *b* al. expressè. *c* Vid. Concil. Trident. sess. 23. de refer. c. 100.

Et si non sunt exempti, albis & planis utantur: in aliis locis utantur, ut indulta permittunt.

Idem.

UT Apostolica sedis benignitas, quæ nonnullis Abbatibus *a*, aliisque Prælati, quibus non competit ex propria dignitate, concessit in Ecclesiarum suarum gloriam & honorem, quod mitra *b* & aliis Pontificalibus uti possint, provideat, ne inde scandala oriantur, sic tamen, quod ipsi privilegiati suorum privilegiorum non frustrentur effectu, & ex majoritate ac decore majori ornatuum, majoritas appareat dignitatum: De fratrum nostrorum consilio præfenti decreto statuimus, ut Abbates & alii, quibus mitræ usus est ab eadem sede concessus, exempti quidem in provincialibus conciliis, & Episcopalis jurisdictionis (quibus nonnulli eorum interesse tenentur) mitris tantummodo aurifrisiatis (non tamen aureas vel argenteas laminas, aut gemmas habentibus) uti possint: Non exempti vero simplicibus, & albis ac planis utantur. In aliis vero locis exemptis, & non exemptis, mitris liceat illis uti, prout concessa eis ab eadem sede indulta permittunt.

CAP. VII.

In prima parte demonstrat, quid juris, cum quis solo privilegio se dicit exemptum. In secunda, ibi, Si autem, quid juris, cum super hoc præscriptionem allegat. In tertia, ibi, Quod si tales, quid juris, eam allegat utrumq. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Cum e personæ Ecclesiasticæ tam religiosæ, quam seculares plura præsumant, quæ ipsis infamiam pariant, & aliis inferant læsionem, prætextu exemptionis vel libertatis, quam asserunt se habere, Ordinariorum correctiones & ordinationes subterfugientes, ac eorum forum sive iudicium declinantes: Nos volentes super hoc de salubri remedio providere, statuimus, ut hi, qui se asserunt per privilegia seu indulgentias Apostolicæ sedis exemptos, à locorum Ordinariis d requisiti, huiusmodi privilegia vel indulgentias (quibus se dicunt fore munitos) ipsis Ordinariis in loco congruo & securo, aut aliquibus prudentibus viris omni suspitione carentibus, ad hoc per didos Ordinarios deputatis, intra terminum competentem, pro facti qualitate, ipsorum Ordinariorum, vel delegatorum suorum arbitrio moderandam, iusto impedimento cessante ostendere, ac ad legendum integraliter *e*, exhibere: necnon de articulis, de quibus controversia fuerit, transcriptum tradere teneantur. Si autem ad fundandam intentionem suam super huiusmodi libertate solummodo præscriptionem canonicam duxerint opponendam: eisdem Ordinariis vel delegatis ab eis viris prudentibus non suspectis, de præscriptione huiusmodi facere debent fidem. Quod si tales privilegio & præscriptione asserant se munitos: privilegium quidem ipsum exhibeant, ut in primo huiusmodi constitutionis articulo superius est expressum. Et si privilegium exhibitum non ad plenum per se sufficiat ad exemptionem seu libertatem huiusmodi comprobendam, sed tale est, quod saltem causam præbeat præscribendi, coram personis prædictis annorum xl. præscriptionem teneantur probare, præscriptionisque probatione pendente, licet Ordinariorum intentio de iure communi fundetur, tamen quia de privilegio (quod saltem causam præscribendi præbet) faciunt fidem, in libertatis vel exemptionis possessione, non violenta, non clandestina, nec

a Abbates an dicantur esse prælati, vide Geminianum in cap. præfenti. de offic. ord. lib. 6. *b* Vid. Barbat. in cap. volentes. extr. de off. deleg. *c* Vid. Antonium Capycium decisione Neapolit. 206. *d* Supplement. Dom. & Phil. seu alii, quorum iurisdictionis fundata est iure communi, aut statuto privilegio notoriis: quia notorium facti, ut latè Anchar. operatur idem quod notorium juris. Font. *e* Vide Bar. in rubr. ff. de novi oper. nunt. & l. prator. ff. de eden. Font.

concessa precario, de qua fidem coram eisdem fecerint non turbentur. Si vero privilegium per se sufficiens, quando solo privilegio se defendunt, vel saltem tale, quod præscriptioni canonica causam præbet, cum præscriptionem allegant, non exhibuerint, ut est dictum, cum de iure communi Ordinariorum intentio sit fundata, suâ jurisdictione uti possint in eosdem liberè: donec de præscriptione canonica (ut præmissum est) fecerint plenam fidem.

CAP. VIII.

Interdictum est ingressus Ecclesie regularibus vel secularibus (quamvis exemptis) qui scienter celebrant vel celebrari faciunt divina in civitatibus vel locis interdictis: nisi secundum permissionem juris: vel qui excommunicatos vel interdictos publice ad divina officia, sacramenta vel sepulturam admittunt, hoc dicit. Ioannes Andreas.

Idem.

EPiscoporum *a* & aliorum Prælatorum querelis frequentibus & querulosis clamoribus excitati, præfenti decreto duximus statuendum, ne aliqui seculares aut regulares, quantumcunque exemptionis seu libertatis sedis Apostolicæ privilegii communiti, cuiuscunque ordinis, religionis, status vel conditionis existant, scienter celebrant vel faciunt celebrari divina in civitatibus *b*, castris, villis (nisi quatenus eis à iure conceditur) seu locis aliis interdictis ab Ordinariis sive delegatis iudicibus, vel à iure: aut excommunicatos publice vel interdictos ad divina officia seu Ecclesiastica sacramenta, vel Ecclesiasticam sepulturam admittant. Qui vero contra præsumpserint (præter alias pœnas à iure statutas) ingressum Ecclesiæ sibi noverint interdictum: donec de transgressione huiusmodi ad arbitrium eius, cuius sententiam contempserunt *c*, satisfecerint competenter.

CAP. IX.

Primo ponit, quando existitur Ecclesia, quid importet. Secundo, quando ipsius Canonici. Tertio, quando Clerici. Et ista ordinati declarant, in quatuor partium affirmativè & negativè loquendo, secundum Ioan. And.

Idem.

Per exemptionem Ecclesiæ concessam, ipsa Ecclesia & ipsius Monachi vel Canonici, Clerici etiam & Conversus, perpetuoque oblati (non autem Ecclesiæ eiusdem Presbyter, qui parochianorum curam habet, quoad ea, quæ ad curam eandem pertinent, nec ipsi parochiani etiam) intelliguntur exempti. Verum si Canonici alicujus Ecclesiæ eximantur, ipsi soli Canonici, non autem Ecclesia vel alii eius Clerici sunt exempti. Si autem Clerici cuiusvis Ecclesiæ eximantur, tunc tam Canonici, quam alii Clerici eximuntur, non tamen Ecclesia: nisi aliud exemptionis privilegio exprimat.

CAP. X.

Formas privilegiorum ponit hæc decretalis: quarum quaedam exemptionem conferunt, quædam non. Ioan. And.

Idem.

SI Papa in aliquo privilegio vel scriptura non facta principaliter super donatione *e* vel sententia exemptionis seu libertatis, aliquam Ecclesiam ad jus & proprietatem Romanæ Ecclesiæ pertinere, vel consilia verba narret: non propterea illius Ecclesiæ exemptio est probata, nisi de libertate aliter doceatur. Si autem Ecclesiæ vel monasterio exemptionis privilegium concedendo, vel super ipsius exemptione sententiam (cum de ipsius exemptionis negotio ageretur) asserat ipsam

a Vid. Clement. ex frequentibus. de sentent. excomm. Calederium consil. 4. tit. de sentent. excomm. & latè Felisum in cap. à nobis. extr. de except. *b* Civitatis appellatione quid veniat, vide per Felinum in cap. Rodolphus. extr. de rescrip. *c* alit. contempserint. *d* Præter doctores hic vide Decium consil. 15. *e* ad datione.

Ecclesiam fore exemptam: aut etiam juris beati Petri existere: sive ad jus & proprietatem Romanæ Ecclesie, vel ad Romanam Ecclesiam specialiter, aut sine medio, vel etiam simpliciter pertinere: per hoc plene debet exempta hujusmodi Ecclesia judicari. Cum enim jure communi omnes Ecclesie per orbem diffusæ ad Romanam Ecclesiam pertineant, si id alicui concedatur Ecclesie, vel de ea per sententiam judicetur, ex hoc ipsius comprobatur exemptio: ut privilegii nihil aliàs allatura concessio ei, cui conceditur, & sententia nullum aliter datura subsidium Ecclesie (pro qua fertur) prerogativam (cum verba aliquid operari debeant) conferat gratiæ specialis. Et est idem, si privilegium continetur, vel ipse Papa per modum exprimat superscriptum, quod Ecclesia sit libera: seu quod potius Romanæ Ecclesie libertate: vel quod in hoc prerogativa gaudeat specialiter: aut si dicat indefinite, quod Ecclesie Romanæ annum censum solvat, ad perceptam indicium libertatis: sive quod ipsam Ecclesiam eximit ab ordinarii a potestate: vel quod non audeat illic Episcopus cathedram collocare, aut impediendi, seu ordinationem quamvis levissimam faciendi, exercere aliquam potestatem. Similiter si aliqui recipiantur in proprios & speciales subjectos, censentur exempti. Non sic si in proprios & speciales filios Romanæ Ecclesie sint suscepti: tales quippe exempti propterea non existunt. Si verò dicatur simpliciter, quod aliqua Ecclesia Romanæ Ecclesie annum censum solvat, non propter hoc exempta Ecclesia dici debet. Idem dicimus, si circa aliqua per privilegium concedatur libertas, & clausula de censu annuo perfolvendo sequatur: ut si aliquibus quod ab alio, quam à Papa seu ejus Legato excommunicari, suspendi aut interdicti non possint, vel aliquid aliud specialiter à sede Apostolica sit indultum: vel etiam dicatur, quod in speciales Romanæ Ecclesie filios sint assumpti, & sequatur in privilegio, quod Ecclesia Romanæ ad indicium b libertatis perceptæ annum censum solvant. His enim & consimilibus casibus sic in censu privilegiati articulis, Ordinariorum jurisdictioni quantum ad alia sunt subjecti. Licet autem sic diversos privilegiorum, quibus Ecclesie ac monasteria eximuntur, tenores ad litium materiam amputandam duxerimus designandos: per hoc tamen aliis exemptionum (si reperiantur) seu aliarum libertatum modis vel eorum effectibus nolumus aliquatenus derogari.

CAP. XI.

¶ Privilegiati ut tempore interdicti celebrare possint divina clausis Ecclesie, alios etiam extraneos admittere non possunt. Et si fuerit singularis persona super hoc privilegiata, familiares suos admittit: sed in familia conventus taliter privilegiati. Hoc privilegio non gaudet ille, cujus culpa ponitur interdictum. h. d. Domin. Idem.

Item d vobis concessum existat, ut interdicti tempore januis clausis, excommunicatis & interdictis exclusis, voce submissa divina celebrare possitis: ad ea tamen aliquos, etiamsi aliunde venerint (nisi super hoc privilegiati existant) recipere nullâ ratione debetis. Cum conceditur singulari personæ, ut modo præmissis tempore interdicti celebrare valeat, vel audire divina: ejus familiares domestici ad audiendum cum ea, & celebrandum sibi divinum officium, licite admittuntur. Non sic autem in familiaribus alicujus conventus, seu collegii est censendum: illi enim nisi privilegiati fuerint, admitti non debent. Hujusmodi quoque concessione gaudere non potest is, cujus causâ seu culpâ, dolo

a Al. ordinaria. b Alias, judicium. c Al. ita: sic scripti privilegiati articulis. al. ita: sic inserti privilegiati articulis, &c. d de materia vide latissime in c. alma mater. infra de sent. excom.

vel fraude, fuit a sententia interdicti prolata, seu qui ad perpetrandum delictum, cujus occasione lata existit, præbuit consilium, auxilium, vel favorem.

CAP. XII.

¶ Episcopi cum altari vaticano celebrare possunt, & sibi fasere celebrari: ita tamen, quod non violens interdictum hoc dicat. Ioan. And.

Idem.

Quoniam Episcopi b eorumque superiores se habent diversis ex causis à suis Ecclesiis & diocæsisibus absentare frequenter, nec semper possunt commodè ad Ecclesias accedere pro Missa celebranda vel audienda in ipsis, sine qua eos transire non decet absque causa rationabili ullam c diem: præsentis constitutione indulgemus eisdem, ut altare possint habere vaticum, & in eo celebrare, ac facere celebrari, ubicunque absque interdicti transgressione illis permittitur celebrare vel audire divina.

DE INJURIIS, ET DAMNO dato.

TITULUS VIII.

CAP. UNIC.

¶ Represalias contra personas Ecclesiasticas concedi, vel concessa extendi non debent: contra facientes (nisi revocent intra mensem) singulares sunt excommunicati, universitates interdictæ. Ioan. And.

Gregorius X. in Concilio generali Lugdunensi.

Et si pignorationes, quas vulgaris elocutio d represalias nominat, in quibus alius pro alio prægravatur, tanquam graves legibus, & æquitati naturali contrariæ, civili sint constitutione prohibitiæ: Ut tamen earum prohibitio in personis Ecclesiasticis tanto amplius timeatur, quanto in illis specialius inhihentur, eas concedi contra personas prædictas, seu bona ipsorum e, aut quantumcunque generaliter prætextu cuiusvis consuetudinis (quam potius reputamus abusum fore) concessas, ad illas extendi præsentis decreto districtius inhihemus. Illi autem, qui contra fecerint, adversus personas easdem pignorationes, seu represalias concedendo, vel extendendo ad eas, nisi præsumptionem hujusmodi revocaverint, à concessionis vel extensionis tempore intra mensem, si personæ singulares fuerint, sententiam excommunicationis incurrant: si verò universitas, Ecclesiastico subiaceat interdicto.

DE POENIS.

TITULUS IX.

CAP. I.

¶ De veteri jure poterit Archiepiscopus, cum in provincia sua jurisdictionem suam exequatur, punire notorios injuriantes, sibi, nunciis, & familia sua, si per id sua jurisdictione impeditur: alios non, nisi consuetudo amplius tribuat: sed hodie tales injurias puniunt, etiamsi jurisdictionem non impediunt. h. d.

Innocentius IV.

Romana f Ecclesia: [67] ¶ Licet autem Rhenens. Archiepiscopo suam Provinciam visitanti, eos, qui tunc sibi, vel suæ familie, aut aliis, quos propter hoc per eandem provinciam dirigit, & etiam

a Al. fuerit. b Et an appellatone Episcopi veniat electus, vide Felin. in cap. eam te. de rescrip. vers. tertio restringitur. c al. ita: nullâ die. d Vide l. librorum. 5. quod tamen Casus. ff. de leg. 3. Bart. in l. Labos. ff. de sup. leg. e al. ipsam. f Vid. Alex. conf. 135. l. i. in ep. circa primum dubium: unde intelliges quando quis possit esse iudex in propria causa.

quando concilium convocat, eos, qui nunciis suis, quos pro illo vel aliis per Provinciam ipsam suam debita jurisdictione utendo transmittit, injuriari presumunt: si hac occasione sua in his impediatur jurisdictione, pro injuria hujusmodi (dummodò existat notoria) propria auctoritate punire, nisi amplius ei de Rhemenis Ecclesie consuetudine competere dignoscatur. Sibi etiam & metropolitanis aliis in suis provinciis, dum sic in illis jurisdictionem exercent, puniendi manifestas & notorias offensas, tunc eisdem illatas, vel suis (etiam si exinde impediatur jurisdictionem hujusmodi non contingat) libera sit de nostra speciali concessione facultas.

CAP. II.

Docet haec Decretalis, quibus assistentibus fieri debeat degradatio, de quibus vestibus, ornamentis, libris & instrumentis in degradatione suas expoliatio, & quibus verbis utatur ipse degradans. Ioan. And.

Bonifacius VIII. Bitteren. Episcopo.

Degradatio a qualiter fieri debeat, a nobis tua fraternitas requisivit. Super quo tibi taliter respondimus, quòd verbalis degradatio seu depositio ab ordinibus vel gradibus Ecclesiasticis est à proprio Episcopo sibi assistente, in degradatione Clericorum in factis constitutorum ordinibus, certo Episcoporum numero, definito canonibus, facienda: quamquam proprii Episcopi sententia sine aliorum Episcoporum praesentia sufficiat in degradatione eorum, qui minores duntaxat ordines receperunt. Actualis verò sive solennis caelestis militia militis, id est, Clerici degradatio (cum ad eam fuerit procedendum) fiet, ut exautoratio ejus, qui militiae deservit armatae, cui militaria detrahuntur insignia, sicque à militia remotus castris rejicitur, privatus confortio & privilegio militari. Clericus igitur degradandus vestibus factis indutus, in manibus habens librum, vas, vel aliud instrumentum seu ornamentum ad ordinem suum spectans, ac si deberet in officio suo solenniter ministrare, ad Episcopi praesentiam adducatur: cui Episcopus publice singula, sive sint vestes, calix, liber, seu quavis alia, quae illi juxta morem ordinandorum Clericorum in sua ordinatione ab Episcopo fuerint tradita, seu collata, singulariter auferat, ab illo vestimento seu ornamento, quod datum vel traditum fuerat ultimo, inchoando, & descendendo gradatim degradationem continuet usque ad primam vestem, quae datur *c* in collatione tonsurae, tuncque radatur caput illius seu tonsuatur, ne tonsura seu Clericatus vestigium remeat in eodem. Poterit autem Episcopus in degradatione hujusmodi uti verbis aliquibus ad terrorem, illis oppositis, quae in collatione ordinum sunt prolata, dicendo Presbytero haec vel similia verba in remotione planetae: Auferimus tibi vestem sacerdotalem, & te honore sacerdotali privamus: sicque in remotione reliquorum insignium similibus verbis utens, in ablatione ultimi, quod in collatione ordinum fuit primum, infrascripto, vel alio simili modo pronunciet sive dicat: Auctoritate Dei omnipotentis Patris & Filii & Spiritus Sancti, ac nostrae, tibi auferimus habitum Clericalem, & deponimus, degradamus, spoliamus, & exuimus te omni ordine, beneficio & privilegio clericali.

CAP. III.

Quamvis inventio carceris fuit ad custodiam: tamen potest quis puniri poena carceris perpetuo & ad tempus. Ioan. And.

Idem.

Quamvis d ad reorum custodiam, non ad poenam carceris specialiter deputatus esse noscatur: Nos

a Qualiter hodie fieri possit degradatio, vide Conc. Trid. sess. 13. de reform. c. 4. adde citatos in c. 1. sup. de haer. eod. lib. b al. fuerunt. c al. traditur. d Vide Ioan. Ananias in c. a nobis. de apostat. & Fel. in c. cum sit. de for. compes.

tamen non improbamus, si subjectos tibi Clericos confessos de criminibus seu convictos (eorum excessibus & personis, ceterisque circumstantiis provida deliberatione pensatis) in perpetuum vel ad tempus, prout videris expedire, carceri mancipes ad poenitentiam peragendam.

CAP. IV.

Pœna alicui imposita, & ejus posteris non extenditur ad posteror lineam femineae: nisi aliud in jure, vel sententiâ sit expressum. b. d. Zen.

Idem.

Ubicunque a alicui & ejus filii seu posteris usque in certam generationem poena imponitur ab homine vel à jure, poena ipsa eos tantum afficit, qui per masculinam, non per femininam lineam descendere dignoscuntur: Nisi aliud in jure vel sententiâ sit expressum.

CAP. V.

Primo puniunt insequentes, percutientes, aut capientes Cardinales, & ejus criminis socios. Secundo, eorum filios & nepotes. Tertio, ipsi in seclatoribus poenam addit. Quarto, quam satisfactioem cum absolverent, facere debeant: & quid per absolutionem consequantur. Quinto, de nudis consiliariis, vel simpliciter favoribus huic crimini. Sexto, ad collaterales permittit poenas extendi. Septimo, poena de insequentibus Clericos vel Religiosos familiares Papae vel Cardinalium. Octavo, poena de occidentibus Cardinales. Nonò, dicit potestates seculares nihilominus poenis legalibus contra tales uti debere, & hanc constitutionem etiam facere observari: & contrafacientibus poenam imponit. Ioan. And.

Idem.

Felicis recordationis Honorii Papae tertii, praedecessoris nostri vestigiis inhaerentes, quibusdam additis & detractis de communi fratrum nostrorum consilio, hæc in perpetuum valitura constitutione sancimus, ut si quis deinceps in hoc sacrilegii genus irreperit, quòd sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalem fuerit hostilitate insecutus, vel percussit, aut ceperit, vel socius fuerit facientis, aut fieri mandaverit, vel factum ratum habuerit, aut consilium dederit vel favorem, aut postea receptaverit vel defensaverit scienter eundem: sicut reus criminis laeae majestatis perpetuo sit infamis, diffidatus & nihilominus & bannitus, sit inestabilis, ut nec testamenti liberam habeat factionem, nec ad aliquis bona ex testamento vel ab intestato vocetur: quatenus ab omni successione repulsus, publicaque repulsus confusus, minus inveniatur suae malitiae successorem: [sicut d habetationes ejus deserta, & ut non sit, qui eas inhabitet,] dentur cuncta ipsius aedificia in ruinam, & ut perpetua notam infamiae perpetua ruina restetur, nullo tempore reparatur: nullus ei debita reddere, nullus respondere in judicio teneatur: quicquid etiam in bonis invenitur ipsius, fisci, vel reipublicae dominio applicetur, ut ex illis nil transmittat ad posteror, sed potius cum ipso quodammodo damnetur & sua. Si qua verò feuda, locationes, officium vel beneficium spirituale vel temporale ab aliquibus Ecclesiis obtinet, sit eis ipso jure privatus, quae sic liberè ad Ecclesias revertantur, quòd Ecclesiarum rectores de ipsis pro sua voluntate disponant. Quòd si quis praedictorum filium vel filios habeat, nepotem, vel nepotes per rectam lineam descendentes, beneficiatum seu beneficiatos quovis beneficio, etiam si pontificalem adeptus vel adepti fuerint dignitatem, sint eis ipso jure privati: spe promotionis omnino sublatà. Nulli pra-

a Prater Doctores hic vide aliqua per Decium in c. novit. de iudic. b Vide Decium in c. 1. de off. delegati. c Dissidat. re & bannire quid significet, docent Angelus de Perusio consil. 13. Gemianus in c. 1. de homic. l. 6. & Petrus Godofredus in Auth. gasaros. ext. de har. d Psalm. 62.

terea talium filiorum atque nepotum ex virili sexu descendendum ab eisdem, alicujus aperitur janua dignitatis, aut honoris Ecclesiastici vel mundani, seu ad alicujus loci regimen sit ascensus: sit eis postulandi negata facultas, sit notoria a judicatus, & quodlibet aliud officium seu ministerium publicum interdictum: in judiciis eorum assertio contra quenquam nihil fidei, nihil credulitatis inveniat, ut ad testimonium prorsus reddantur indigni: sit eis ad ordines ascensus inhibitus, sit ad beneficium vel officium Ecclesiasticum denegatus accessus b, & (ut magis famosa sit eorum infamia) ad actus legitimos nullus eis pateat aditus, nulla porta pandatur eidem super aliquo præmissorum, omni c spe dispensationis adempta. Præsentii nihilominus adjicimus sanctionem, ut ex insecutione prædicta, sicut ex injectione manuum violenta, ipso facto excommunicationis sententiam quis incurrat, & tam insecutor, quam alii supra dicti tanti mali participes, quamdiu in sua contumacia perduraverint singulis diebus Dominicis & festivis, pulsatis campanis, & candelis accensis, per omnes illius loci Ecclesias, in quo tantum facinus fuerit attentatum, necnon civitatibus & diocesium vicinarum a excommunicati publice denuntientur: nec ab alio, quam à Romano Pontifice possint absolutionis beneficium obtinere, nisi duntaxat in mortis f articulo constituti.

Cum autem fuerint absolvendi: primo sufficienter & idoneè caveant, quòd inferenda poena parebit, & auxiliante Domino poenitentiam peragere intendunt: deinde per omnes illius loci Ecclesias principales, vicinorumque locorum, diebus Dominicis & solennibus incedant nudi coram populo, femoralia tantum habentes, & ferulas deferentes in manibus, cum quibus per easdem Ecclesias publicè suffigentur: ituri postmodum ultra mare, & ibidem acturi poenitentiam per tres annos ad minus, nec exinde postmodum reversuri absque sedis Apostolicæ licentia speciali. Verùm cum talis gratiam reconciliationis meruerit, beneficio absolutionis obrento, indulgeatur ei licentia, ut suam & suorum injuriam prosequatur: & debitorum illorum, quæ contracta fuerint, & de postmodum acquisitis repetitio non negetur. Illud autem non duximus omitendum, quòd si quis fuerit in præmissis nudo consilio aut simplici favore culpabilis, iudex in talem poenam metiatur ex culpa: ut secundum quod excessus exegerit, vindicta procedat. Ceterum, quia dignum est, ut nefandi ratione flagitii ultionis severitas amplius extendatur, & propter enormitatem culpæ, plagarum modus exuberet, nec poenis solitis contentetur: statuimus, ut ad collaterales fratres, videlicet nepotes, & pronepotes talium possit extendere poenas in hujusmodi nostra constitutione contentas, circumscriptio Romani Pontificis, prout circumstantiæ rationabiles suadebunt.

Præmissis etiam dignum censuimus annectendum: ut si quisquam aliquo prædictorum excessuum, quenquam de Clericis vel Religiosis nostræ familiæ, vel Cardinalium afficere fortè præsumperit, proportionetur poena delicto: ita quòd vindicta ex aquo excessu respondente ab offensa nostrorum cohibeantur deinceps manus temerariæ formidine ultionis, quas Dei vel nostra seu fratrum nostrorum reverentia non coerceret. Si quis verò per se vel per alium occiderit Cardinalem (quod absit) vel dederit causam mortis: ultra quam

præmissa contineant, sic in eum potestas jurisdictionis infurgat, sic rigor ultionis inflat, quòd contra vitæ subsidium mortis solatium invocet, vivens poena non culpa, vindicta speculum non offensa. Per hoc quoque secularibus potestatibus non adimimus facultatem utendi legibus contra tales, quas adversus sacrilegos catholicos Principes ediderunt: Quis enim locus regiminis poterit esse tutus, quis rector securitate gaudebit, si Romana Ecclesia (quæ omnium Ecclesiarum disponente Domino caput est & magistra) casibus istis subjicitur? si ejus filii speciales hujusmodi periculis exponuntur? Quem Ecclesiæ filium, quem fidei zelatorem contumelia tanta non tangeret, & confusio tam aspera non moveret? Porro si filius est, dolebit: si fidelis, matre fidei læsa lædetur. Quapropter si Princeps, senator, consul, potestas, vel alius dominus sive rector contra præsumptos prædictos, præsentis constitutionis tenorem non fecerit observari: tam ipse, quam officiales ipsius intra mensem, postquam res ad notitiam eorum pervenerit, eoipso sententiam excommunicationis incurrant. Civitas verò quævis alia, præter urbem, quæ talia facienti vel facientibus seu præsumptibus, in his consilium vel auxilium dederit ad favorem, vel intra mensem saltem taliter delinquentes, (prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas ei affuerit) non duxerit puniendos, pontificali & supra sit eoipso dignitate privata, & nihilominus remaneat interdicta.

DE POENITENTIIS, ET REMISSIO-
nibus.

TITULUS X.

CAP. I.

¶ Quæstores non citant aliquos, licet eos monere possint. Et in concedendis indulgentiis non excedant Archiepiscopi statutum Concilii generalis, h. d. Zen.

Innocentius IV. in Concilio Lugdun.

Romana Ecclesia: [et infra.] ¶ Quæstoribus a autem fabricæ Rhemen. Ecclesiæ, Rhemen. Archiepiscopus, sive ejus officiales citandi Suffraganeorum ipsius Ecclesiæ subditos (quos iidem quæstores sibi resistere, aut nolle parere dixerint) ut super hoc compareant coram ipsis, nequaquam tribuant potestatem. Super benigna verò ipsorum receptione ac subventionem ipsi fabricæ faciendæ, possunt eosdem Suffraganeos & alios Christi fideles Rhemen. Provinciæ charitative monere. In concedendis quoque indulgentiis non excedat Rhemen. Archiepiscopus statutum Concilii generalis.

CAP. II.

¶ Concessio generalis confessorii non tangit Episcopo specialiter servata, nec obtentu consuetudinis potest quis sibi eligere confessorum, h. d. Zen.

Bonifacius VIII.

Si Episcopus suo subdito concesserit, ut sibi possit idoneum eligere confessorum, ille quem is elegerit, in casibus, qui eidem Episcopo specialiter reservantur b, nullam habet penitus potestatem: Cum in generali concessione illa non veniant, quæ non essent quis verisimiliter in specie concessurus. Nulla quoque potest consuetudine introduci, quòd aliquis præter sui superioris licentiam confessorum sibi eligere valeat, qui eum possit solvere vel ligare.

CAP. III.

¶ Decretalis, cum ex eo. in pluribus Episcopis indulgentibus locum habet. h. d. Zen.

a Prædicatores quæstuaris omnino sustulit Conc. Trid. sess. de refor. c. 2. in fine. & sess. 21. de refor. c. 5. b Vido Conc. Trid. sess. 14. de sanctissimo poenitentia sacramento. c. 11.

a Al. notariè. b Al. ascensus. c Al. omnino. d Lo. a vicina que dicantur, vide per Alex. consil. 17 l. 3. e Al. man. tiantur. f Quoniam in mortis articulo nulla est reservatio, atq. ideo omnes sacerdotes quolibet poenitentes, à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt: ita Conc. Trid. sess. 14. c. 7. tit. de casuum reservatione. g Al. fuerunt.

Idem.
Indulgentiæ a, quæ ab uno vel pluribus Episcopis in Ecclesiarum dedicationibus, vel aliis quibuscunque casibus conceduntur, vires non obtinent b, si statutum excefferint concilii generalis.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIO-
 nis, suspensionis, & interdicti.

TITULUS XI

CAP. I.

¶ Iudex qui excommunicat, suspendit, vel interdicit, in scriptis hoc faciat, & causam conscribat, & requisitus exemplum sententia tradat intra mensem. Qui contra fecerit, per mensem ab ingressu Ecclesiæ & divinis est suspensus: & relaxabitur illa sententia per superiorem absq; difficultate, & condemnabitur lator in expensis, & aliâs pœnâ condignâ. Si sic suspensi celebrant ut prius, sunt irregulares: nec absolventur ab alio quàm a Papa. h. d. Ioan. And.

Innocentius IV. in Concilio Lugdun.

Cum e medicinalis sit excommunicatio, non mortalis, disciplinans, non eradicans, dum tamen is, in quem lata fuerit, non contemnat: caute provideat iudex Ecclesiasticus, ut in ea ferenda ostendat se profequi, quod corrigentis fuerit d & medentis. Quisquis igitur excommunicat, excommunicationem in scriptis proferat, & causam excommunicationis expressè conscribat, propter quam excommunicatio proferatur. Exemplum verò huiusmodi scripturæ teneatur excommunicato tradere intra mensem, si fuerit requisitus, super qua requisitione fieri volumus publicum instrumentum, vel literas testimoniales confici sigillo authentico consignatas. Si quis autem iudicium huiusmodi constitutionis temerarius extiterit violator, per mensem unum ab ingressu Ecclesiæ e, & divinis officiis noverit se suspendit. Superior verò, ad quem recurritur, sententiam ipsam sine difficultate relaxans f, latorem excommunicationis ad expensas, & omne interesse condemnet, & aliâs punit animadversione condignâ, ut pœnâ docente discant iudices, quàm grave sit excommunicationis sententia sine maturitate debita fulminare. Et hæc eadem in suspensionis & interdicti sententiis volumus observari. Caveant autem Ecclesiarum Prælati & iudices universi, ne prædictam pœnam suspensionis incurrant: quoniam si contingeret eos sic suspensos divina officia exequi sicut prius, irregularitatem non effugient juxta canonicas sanctiones: super qua non nisi per summum Pontificem poterit dispensari.

CAP. II.

¶ Qui petit absolvi ad cautelam, dicens excommunicationis sententiam in se latam esse nullam, absolvetur cuiuscunque, contradictione non obstante: nisi dicatur & probetur intra octo dies excommunicatus pro manifesta offensa. Qui probat se excommunicatum post appellationem, probatione pendente in iudiciis evitabitur, extra iudicium verò non. h. d. Ioan. And.

a Vide B. Thom. in questionibus additis ad 3. part. q. 16. art. 3.
 b Vide l. i. iurandum quod ex conventionem. §. 1. ff. de iur. iur. & l. falsus. ff. quod cum fal. tu. Font. c Vide Conc. Trid. sess. 25. de reform. c. 3. & cur excommunicatio dicatur medicinalis, luculentè docet Ioannes Rossensis adversus Lutherum, art. 2. & Covarruvias in cap. alma mater. de sentent. excom. l. 6. in init. d al. est. c Nota hic ex mente Domini, quod non poterit domi in oratorio celebrare. Font. f Vide l. prolatam. C. de sent. & interl. omni. iud. Font.

Idem in eodem.

Solet a à nonnullis in dubium revocari, an cum aliquis per superiorem absolvi postulat ad cautelam, dum in se latam excommunicationis sententiam asserit esse nullam, sine contradictionis obstaculo munus ei debeat absolutiois impendi? Et an ante absolutioem huiusmodi is, qui se offert in iudicio probaturum se post appellationem legitimam excommunicatione innodatum, vel intolerabilem errorem in sententia fuisse patenter expressum, sit in cæteris (excepto probationis illius articulo) evitandus? In prima igitur dubitatione sic statui-mus observandum, ut petenti absolutio non negetur, quamvis in hoc excommunicator vel adversarius se opponat: nisi eum excommunicatum pro manifesta dicat offensâ. In quo casu terminus octo dierum indulgebatur sic dicenti: ut si probaverit quod opponit, non relaxetur sententia, nisi prius sufficiens præstetur emendat: vel competens cautio de parendo iuri, si offensâ dubia proponatur. In secunda verò quaestione statui-mus, ut is, qui ad probandum admittitur, pendente probationis articulo, in cæteris, quæ ut actor b in iudiciis attentaverit, interim evitetur. Extra iudicium verò in officiis, postulationibus, & electionibus, ac aliis legitimis actibus nihilominus admittatur.

CAP. III.

¶ Excommunicatio lata in participante excommunicatis in locutione & similibus (canonicâ monitione non præmissâ) non tenet. Ioan. And.

Idem in eodem.

Statuimus e, ut nullus iudicum participans cum excommunicatis ab eo, in locutione & aliis, quibus ligatur participans excommunicatio minori, ante monitionem canonicam excommunicare majori excommunicatione præsumat: salvis constitutionibus contra illos legitime præmulgatis, qui in crimine præsumunt participare damnato. Quod si ex locutione & aliis quibus participans labitur in minorem, excommunicatus fortius indurecat, poterit iudex post monitionem canonicam huiusmodi participantes consimili damnare censurâ. Aliiter autem in participantes excommunicatio prolata non tenet: & preferentes pœnam legitimam poterunt formidare.

CAP. IV.

¶ Episcopi nullam interdicti vel suspensionis incurrun sententiam, nisi in sententia sint expressi. h. d. Ioan. And.

Idem in eodem.

Quia periculosum est Episcopis & eorum superioribus, propter executionem pontificalis officii, quod frequenter incumbit, ut in aliquo casu interdicti vel suspensionis incurrant sententiam ipso facto: Nos deliberatione providâ duximus statuendum, ut Episcopi & alii superiores Prælati nullius constitutionis occasione, sententiæ sive mandati prædictæ incurrant sententiam ul-latenus ipso iure: Nisi in ipsis de Episcopis expressa mentio habeatur.

CAP. V.

¶ Huius decretalis quing. sunt dicta. Primum, quod Archiepiscopi sententias latas à subditis suorum Suffraganeorum, nisi hoc habeat de consuetudine, non relaxet. Secundum, quod generalis sententia Archiepiscopi ligat tantum subditos. Tertium, quod pro præteritis vel presentibus culpis, monitione non præmissâ, ab eis lata sententia est iniusta. Quartum, quod pro futuris culpis vel iam commissis, scilicet nisi satisfaciant, excom-

a Vide Abb. Felin. & alios in c. Apostolica. ext. de excep. ubi multa tradunt de absoluteione ad cautelam hinc spectantia.
 b Vide Dec. in c. intelleximus. extra de iudicis. c De participantibus cum excommunicatis, vide c. sicut Apostoli. 21. q. 3. & ibi laic. Turrec. & B. Thom. in questionibus additis ad 3. part. q. 23. art. 1. 2. & 3.

municare non debent, nisi mora, culpa, vel offensâ, vel alia iusta causa subsit. Quantum, quod in universitatem vel collegium non feratur excommunicationis sententia: sed in illos, qui culpabiles extiterint. Ioan. And.

Idem.

Romana Ecclesia: [67.] ¶ Ceterum interdicti, suspensionis, vel excommunicationis sententias latas ab Officialibus Archidiaconorum, seu quibuslibet aliis jurisdictionem habentibus Suffraganeorum Rhemen. Ecclesie subditis, Rhemen. Archiepiscopus & eius Officiales (omnibus ipsis excommunicationibus) non relaxent: salva contraria super hoc consuetudine, si quam habent. Porro excommunicationum sententia à Rhemen. Archiepiscopo, suisque Officialibus generaliter promulgata, subiectos ejusdem jurisdictioni Archiepiscopi tantum ligant. Sed nec in specie nec in genere pro culpâ & offensis præteritis vel præsentibus, excommunicationum sententias absque competentâ monitione præmissâ promulgent, & si contra præsumperint, injustas noverint esse illas. Caveant etiam, ne tales sententias excommunicationis *b*, sive specialiter, sive generaliter, in aliquos pro futuris culpâ, videlicet si tale quid fecerint, vel etiam pro iam commissis sub hac forma, si de illis intra tale tempus minimè satisfecerint, proferre præsumant: nisi mora in exhibenda satisfactione, vel culpa seu offensâ præcesserit, quibus meritò ad injungendam satisfactionem hujusmodi, & taliter prohibenda similia inducantur: aut alia rationabilis (quam in ipsis sententiis expriment) causa subsit. In universitatem vel collegium proferri excommunicationis sententiam penitus prohibemus: volentes animarum periculum vitare, quod exinde sequi possit, cum nonnunquam contingeret innoxios hujusmodi sententiâ irretiri: sed in illos duntaxat de collegio vel universitate, quos culpabiles esse confiteri, promulgetur.

CAP. VI.

¶ Prælati contra potentiam temporalem etiam spiritali gladio, sicut Ecclesiasticâ censurâ, se tueri potest. h. d. Ioan. And.

Idem in eodem. c

Dilecto filio Decano Aurelianiensi: [67.] ¶ Præterea cum omnes leges, omniaque jura vim vi repellere, cunctisque sese defendere permittant, licuit d. utique ipsi Decano (si prædictus ballivus eum bonis suis mundanis injuriosè spoliare, vel ea violenter occupare præsumperit, ut superius est expressum) contra illius violentiam injuriamque se tueri. Et quoniam adversus ejus nimiam potentiam sufficiens temporalis defensio sibi forte non aderat, potuit se etiam spiritaliter, gladio videlicet utendo Ecclesiastico, defendere, ac recurrere propter hoc ad arma spiritalia, quæ sunt Ecclesie propria, & pro suo munimine illis uti: præsertim cum dictus ballivus post latas in eum ab eodem Decano ex aliis causis excommunicationis sententias (sicut idem Decanus asseruit) ipsum tanquam exinde provocatus, sententiis ipsis contemptis, bonis spoliasset eisdem: & propter hoc postmodum ipse Decanus sententiam tulerit interdicti, tanquam spiritali se mucrone defendens contra illius injuriam & violentiam, sibi ab eodem occasione prædictarum sententiarum, & in ipsam contemptum illatam. Et quidem cum liceat cuilibet suo vicino vel proximo pro repellenda ipsius in-

a Al. ita: Idem in eodem. al. ita: Innocentius quartus, in Concilio Lugdunensi. b Dicitur, excommunicationis, deest in antiquioribus exempl. etiam impressis. c in manuscr. desunt hac duo verba, in eodem. d Vide Dec. in c. cum non ab homine. in primo not. de jud. & in c. significasti. de off. deleg. e Hac verba, ab eodem Decano: desunt in manuscriptis.

juria suum impetiri auxilium: inò si potest & negligit, videatur injuriantem fovere, ac esse particeps ejus culpa: licuit profectò ipsi Decano proprio sibi subvenire subsidio, & suammet temporalem injuriam suâ propriâ spiritali defensione tueri: sicque utrumque quodammodo gladium & temporalem & Ecclesiasticum, alterum videlicet altero adjuvare: maximè quia hi duo gladii consueverunt (exigente necessitate) sibi adinvicem suffragari, & in juvamen alterius subventionem mutuâ frequentius exerceri.

CAP. VII.

¶ Excommunicatos à subditis Suffraganeorum, Archiepiscopi non possunt absolvere: sed excommunicatos à Suffraganeis vel Officialibus bene, si ad eos appellatum fuerit. h. d. Ioan. And.

Idem.

Venerabilibus: [67.] ¶ Ceterum Rothomagen. Archiepiscopo vel ejus Officiali non licet excommunicatis ab Archidiaconis vel aliis subditis Suffraganeorum ipsius Archiepiscopi (cum nec excommunicantium, nec excommunicatorum sint iudices) absolutionis beneficium impetiri: excommunicatos autem ab ipsis Suffraganeis, vel eorum Officialibus possunt absolvere, si ab ipsis litigantibus ad eos a fuerit provocatum. Neutrâ verò partium appellante, si qua ipsarum per Archiepiscopum vel ejus Officialem ab excommunicatione contra eam lata pro reliqua postulet se absolvi, vel alias coram eis de parte adversa querimoniam sine appellationis interpositione deponat: non est in hoc ab ipsis (cum sui non sint iudices) audienda. Sed si excommunicatus deponat apud eos de Suffraganeo, ut imponatur ei poena, & pro suo interesse super injusta excommunicatione querelam, audire utique debent eum: secus autem si conqueratur de ipso, ut relaxetur hujusmodi sententia contra se ab eo pro alio promulgata: quoniam tueri hanc causam non ad ipsum Suffraganeum, sed ad eum, pro quo est sententia lata, spectat. At tamen si Suffraganeus vel extra iudicium pro suorum defensione *b* jurium, vel etiam in iudicio ex suo procedens officio *c*, inquirendo videlicet, vel simile quid agendo, aliquem excommunicet: in hoc casu conveniendus est ipse Suffraganeus coram Archiepiscopo vel ejus Officiali: quia ipsius interest defendere causam suam.

¶ Archiepiscopus in casibus, in quibus jurisdictionem habet, ante cognitionem causæ absolutus excommunicatum ad petitionem partis, vel ex officio, nisi dicatur excommunicatus pro manifesta offensa vel contumacia: & contumacia præsumpta & manifesta ponit exempla. h. d. Ioan. And.

Porro Archiepiscopus vel ejus Officiales excommunicatos à Suffraganeis, semper antequam audire causam incipiant, in casibus, in quibus eis jurisdictione competit, juxta Ecclesie formam debent absolvere: utpote si post diffinitivam fuerit excommunicationis sententia promulgata, & ad eos *d* fuerit appellatum: exceptis casibus, in quibus jura prohibent post sententiam appellare. Similiter si Suffraganeus extra iudicium excommunicet aliquem pro ejus offensa, vel pro sui defensione juris, & super hoc querimoniam ille proponat, est ille primitus juxta formam Ecclesie absolvendus: nisi Suffraganeus probaturum se offerat, quòd pro manifesta offensa excommunicationis eum vinculo innodavit. Idem est, etiamsi quenquam pro præsumpta contumacia (videlicet quia citatus præfixo sibi termino non comparuit) excommunicatione constringat:

a Ampl. in alio casu not. ut per Abbatem. in cap. in literis. de off. deleg. ubi vide omnino Decium. b Vide not. in cap. novit. de off. leg. & l. m. c. ex parte. supra de verb. signific. Font. c Vide Innoc. c. humilis. de major. & obedient. Bars. l. 2. ff. de adult. Fontan. d Al. ipsi.

H h h h

quia si sic ligatus, proposita querimonia a petat ab Archiepiscopo se absolvi, five quando Suffraganeus ex suo processit officio, five quando est ad ipsum Archiepiscopum ante sententiam diffinitivam appellatum, & ab adversario proponatur, quod absolvendus non sit, nec pendi ei debeat iudicii aditus, nisi prius expensas restituat, & iudicio sibi exhibeat cautionem: ipseque respondeat, quod recte contumax reputari non debet, pro eo quod in itinere captus, vel etiam alio impedimento detentus in termino comparere nequivit: tunc proinde sibi iuxta formam Ecclesie, beneficium debet absolutionis impendi. Secus autem si se contumacem confiteatur, vel alias de contumacia sua constat, quia forte praxiderat in iudicio, quod minime compareret: tunc enim (cum manifesta sit contumacia, & manifesta reputetur offensio) non est ei (nisi primo expensarum satisfactione, ac destando iudicio cautione praestita) absolutio impendenda. Et hoc ipsum est in similibus observandum: sicut si aliquis ad certum locum citetur, & ille proponat ipsum non esse sibi tutum, & iudex postea in eum (quia non probavit hoc, nec comparuit) sententiam excommunicationis promulget: nam tunc si excommunicatus ipse ad superiorem appellat, & ante omnia se ab eo petat absolvi (cum probare coram eo velit ipsum locum non existere sibi tutum) in hoc est proculdubio audiendus, cum praesumpta solummodo ejus contumacia videatur. Sed si iudex pronuntiasset locum illum esse idoneum & securum, & ille non comparuisset, ac ideo excommunicasset eundem: ipse postmodum super hoc (nisi post latam interlocutoriam intra decendum provocasset) nullatenus audiri debet.

¶ Excommunicatio lata post appellationem interpositam ex causa probabilis, non statim pronuntiatur nulla: sed fieri potest relaxatio ad cautelam, etiam antequam incipiat de veritate causa cognoscere. Idem si dicatur lata per intolerabilem errorem, & in contrarium error ille probabiliter defendatur. Ioan. And.

Sed si ex causa legitima seu probabili quis appellet, pura quia locus non est tutus, & post appellationem huiusmodi excommunicatione ligetur, ac deinde constat superiori, quod ad ipsum ex tali causa extitit provocatum: non tamen illic pronuntiare debet excommunicationis sententiam fore nullam, sed potest eam ad cautelam iuxta formam Ecclesie relaxare.

¶ Si certum est excommunicationem esse justam, sit remissa: si autem est eam injustam, non sit: si est dubium, fieri potest relaxatio, sed beneficiis est remittere: tenet tamen relaxatio, ubi Archiepiscopus est iudex, licet non fiat remissa. h. d. Ioan. And.

Sane si certum est excommunicationis sententiam esse iustam, velut cum propter manifestum excessum, est in aliquem promulgata, superior iudex (nisi periculum sit in mora) excommunicatum ad excommunicatorem profus remittere debet: nec debet eum absolvere, nisi excommunicator requisitus malitiose illi absolutionis beneficium denegat exhibere. Si vero constat huiusmodi sententiam esse injustam, nequaquam remittendus est ad suum excommunicatorem excommunicatus, sed debet sine difficultate aliqua mox absolvi. Quod si dubitatur, utrum iusta sit vel injusta, superior (nisi excommunicatori deferat) relaxare iuxta formam Ecclesie potest illam: quanquam honestius & convenientius agat, si ei deferat in hoc casu. Ubi autem superiori competit de excommunicatione cognoscere, & absolutio seu relaxatio, quam ipse fecerit, tenet, licet forsitan sit injusta: quoniam est contra jus litigatoris, non tamen contra jus constitutionis absolvit.

¶ Archiepiscopus in casibus, in quibus excommunicare potest, si consuetudo habet, emendas pecuniarias exigere potest. h. d. Ioan. And.

a Per viam supplicationis, restitutionis in integrum, appellationis. Dom. Font. b Al. fore.

Denique a subditis Suffraganei emendas pecuniarias a potest Archiepiscopus secundum consuetudinem regionis exigere, in casibus, in quibus eilicet eos excommunicationis vinculo innodare.

¶ Summatur supra in 6. Sed si ex causa, ibi videat.

Potest quoque Archiepiscopus beneficium absolutio- nis iuxta formam Ecclesie nonnunquam impendere ad cautelam: utpote si afferitur in excommunicationis sententia intolerabilem errorem fuisse patenter expressum, id est, aliquid sub vi precepti vel mandati aperte in ea contineri, quod communiter vel in suo genere est peccatum: veluti si dicat forte aliquis, se a Suffraganeo excommunicatum fuisse, pro eo quod elemosynam pauperi tribuebat, vel quia faciebat aliquid aliud, quod in se bonum est, aut quia non operabatur id, quod suo actu illicitum est & pravam, & Suffraganeus ipse asserat, quod pro digna & rationabili causa, vel pro conservanda exequenda iustitia hoc illi prohibuisset, vel etiam iunxisset: nam tunc Archiepiscopus ad cautelam absolute potest eum.

¶ Summatur habet supra in 6. Sed si ex causa, ibi videat.

Similiter si aliquis proponat se ante diffinitivam sententiam in iudicio, vel extra, post appellationem ex causa legitima interpositam, vinculo excommunicationis adstrictum: potest Archiepiscopus, postquam sibi de hoc constiterit (etiam priusquam incipiat de veritate causa appellationis cognoscere) absolutionis illi beneficium ad cautelam iuxta formam Ecclesie impertiri.

CAP. VIII.

¶ Index Ecclesiasticus compelli iudicem laicum repellere eos communicatos ab actibus iudicariis sibi prohibitis. h. d. Io. And.

Alexander IV.

Decernimus, ut iudices seculares per censuram Ecclesiasticam ab Ecclesiasticis iudiciis, canonice monitione praemissa, repellere excommunicatos ab agendo, patrocinando & testificando in suis curiis & iudiciis compellantur.

CAP. IX.

¶ Non valet excommunicatio lata in participantes, nisi fuerint moniti nominatim. Et canonice monitio dicitur, qua habet dierum intervalla: nisi necessitas facti aliquid suadent. hoc dicit. Ioan. And.

Gregorius X. in Concilio generali Lugdunen.

Constitutionem felicis recordationis Innocentii Papae quarti, praedecessoris nostri, qua prohibet participantes excommunicatis ea participatione, qua solam minorem excommunicationem inducit, monitione canonice non praemissa, majori excommunicatione ligati, decernens promulgatam aliter excommunicationis sententiam non tenere: ad tollendum omnem ambiguitatis scrupulum declarantes, decernimus, ita demum esse monitionem canonicam in hoc casu, si aliis rite servatis, eos qui monentur, exprimat nominatim. Statuimus quoque, ut inter monitiones, quas (ut canonice promulgetur excommunicationis sententia) statuunt iurapraemittit, iudices five monitionibus tribus utantur, sive una pro omnibus, observent aliorum dierum competentia intervalla: Nisi facti necessitas aliter ea suaverit moderanda. d.

¶ Relaxatio ad cautelam, in generali interdictione non habet locum. h. d. Domin.

a De Arch. hic remittit ad 23. q. 1. c. ff. vos. 21. q. 3. si quis cuiuslibet. Font. b Quod lucratur patrocinando, debet excommunicatus restituere, vel erogare in pauperes: quia male est quaestur. cap. cum sit. de luda. Font. c Vide Fran. Aret. l. 1. ff. de ver. obl. cap. lex divina. 27. q. 2. & nutu dicimus loqui etiam, ubi lex expresse meminit de verbis. cap. cum apud. de spons. Font. d Vide Bald. l. 1. de dec. Imp. offer. Dom. Font.

Idem in eodem.

Presenti generali declaramus edicto, beneficium relaxationis ad cautelam, quoad interdicti sententias in civitates, castra, vel qualibet alia loca, sive terras aliquas generaliter promulgatas, locum aliquatenus non habere.

CAP. XI.

¶ Primo excommunicat certis limitationibus dantes licentiam offendendi in personis vel rebus suis, vel suorum: exercentes contra aliquos Ecclesiasticam censuram, vel exerceri facientes, vel illam servantes. Secundo ibi, Eadem penam prorogat ad uentem, vel motu proprio id agentem. Tertio ibi, Quis autem, penam aggravat. h. d. Ioan. And.

Idem in eodem.

Quicumque pro eo, quod in Reges, principes, barones, nobiles, ballivos, vel quoslibet ministros eorum, aut quoscumque alios excommunicationis, suspensionis, seu interdicti sententia fuerit promulgata, licentiam alicui dederit occidendi, capiendi, seu alias in personis, aut bonis suis, vel suorum, gravandi eos, qui tales sententias protulerint, sive quorum sint occasione prolata, vel easdem sententias observantes, seu taliter excommunicatis communicare nolentes (nisi licentiam ipsam re integrā revocaverint, vel si ad bonorum captionem occasione ipsius licentia sit processum, nisi bona ipsa fuerint intra octo dierum spatium restituta, aut satisfactio pro ipsis impensa) eo ipso sententiam excommunicationis incurant. Eadem quoque sententia sint innodati omnes, qui ausi fuerint prædictā licentiā datā uti, vel aliquid præmissorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibuimus, alias committere suo motu. Qui autem in eadem sententia permanerint duorum mensium spatium, extunc ab ea non possint, nisi per sedem Apostolicam, absolutiois beneficium obtinere.

CAP. XII.

¶ Si malefactor captus à iudice laico dicit se Clericum, huius rei cognitio ad iudicem Ecclesiasticum spectat. Et si notorie, vel publicè famā, vel communi estimatione habeat pro Clerico, statim sit remissio. Idem si prius se gerebat pro Clerico, & modo deprehensus fuit in habitu clericali. Si autem prius se gerebat pro Laico, tunc modo in clericali habitu deprehensus fuerit, non sit remissio, donec fuerit de Clericatu probatum, & statim contra eum iudex in nullo procedat. h. d. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Si iudex b laicus malefactorem captum detineat, & is se Clericum dicens ad curiam Ecclesiasticam petat remitti, vel curia ipsa eum tanquam suum Clericum repetat, iudice illum inficiante Clericum, ac ob hoc minimè remittendum: dubitationis huiusmodi, an scilicet sit, qui repetitur, Clericus, ad iudicem Ecclesiasticum (quia de re Ecclesiastica & spiritali, vocato tamen iudice seculari, vel alio, cuius interest cognitio pertinebit. Et si notorium fuerit, quod idem malefactor sit Clericus, qui huiusmodi privilegio gaudere debeat, statim absque alia cognitione, vel famā publicā de hoc extiterit, aut ipse pro Clerico communiter habeatur: in continentem etiam ante cognitionem de Clericatu, Ecclesiasticæ curiæ debet reddi. Idem esse censemus, si reus ipse ante deprehensionem pro laico publicè se non generis, deprehensus fuit in habitu clericali, tonsuram videlicet, & vestes deferens clericales: nam talem debemus Clericum (donec constet de contrario) reputare.

a Vide Bald. in l. his rebus. ff. sol. matrim. Bart. in l. nam & servus. ff. de negl. gest. & l. quomam multa. C. ad leg. Jul. de vi. & c. fiat nob. de testib. Font. b Vide Alex. cons. l. 1. & cons. l. 1. Bald. in l. si qua per calumniā. C. de Episcop. & Cleric. Canonistas, c. cum non ab homine. ex. de iud. late Covarruv. in pract. quæst. 9. 37. & Grammaticus decc. ff. de iud.

Sicut de illo, qui in possessione ingenuitatis existit, si dicatur ab alio libertinus, legalis sanxit auctoritas, ut probandi necessitate non ipse, sed adversarius adstringatur. Iustum est enim, ut ipse talis, quem gestat, ex habitu (quousque appareat aliud) præsumatur, qualis is esse, cuius fert habitum, comprobatur. Ex stigmatem namque consueto Fabricensibus a imprimi, latitans Fabricensis agnoscitur. Et custodes aquarum (quos hydrophyllas nominant) quæ eis insigi solet annotatione signati, manifesti sunt omnibus, & angariarum nomine non tenentur. Isque status alicujus esse videtur, in quo ipse deprehenditur, donec contrarium doceatur b. Non sic autem volumus observari, si ante deprehensionem pro Laico publicè se gerebat, ac pro tali communiter habeatur, quamvis deprehensionis tempore repertus fuerit in habitu clericali: tunc enim restituendus non est, quousque fidem de titulo fecerit clericali, cuius eidem probationis onus incumbat, propter præsumptionem, quæ adversus ipsum orta est ex delatione laicalis habitus præcedenti. Contra eum tamen interim quivis processus iudicis penitus conquiescat.

CAP. XIII.

¶ Non tenet suspensio vel interdictum lata in participantes, non præmissa monitione canonica. h. d. Ioan. And.

Idem.

Statum Gregorii Papæ X. factum ad declarationem constitutionis Innocentianæ, quæ prohibet participantes excommunicatis eā participatione, quæ solum e minorem inducit, majore excommunicatione ligari monitione canonica non præmissa: in suspensionis & interdicti sententiis (quæ pro huiusmodi participatione plerumque ab ordinariis vel delegatis d iudicibus promulgantur) præcipimus inviolabiliter observari: Decernentes easdem sententias non tenere aliter promulgatas.

CAP. XIV.

¶ Per negligentiam non prosequenti debito tempore appellationem, excommunicatio post eam lata non convalescit: sed poterit tunc denunciari, & debet vitari, donec de sententia nullitate docuerit. h. d. Ioan. And.

Idem.

Lata excommunicationis sententia post appellationem legitimam promulgata, per negligentiam appellantis, appellationem suam minimè prosequenti, non ratificetur, nec etiam convalescat: excommunicatus tamen nominatim, vel specialiter & expresse, qui post appellationem legitimam excommunicationis sententiam asserit in se latam: si appellationem eandem intra tempus e, ad ipsam prosequendam ab homine, vel à jure statutum, non fuerit (ut debuit) prosecutus, lapsò eodem tempore excommunicatus publicè nunciari, & nedom in judicialibus, sed etiam in extrajudicialibus vitari, ac à legitimis actibus removeri debet, quousque quod post appellationem legitimam excommunicatus fuerit, vel alias de ipsius sententiæ docuerit nullitate.

CAP. XV.

¶ Prælatus capi faciens & includens, etiam per Laicos, Clericum nondum incorrigibilem, excommunicatus non est: nec etiam ipsi capientes. Secundo dicitur, si talis dat sibi iussorem de parando juri, detineri non debet: nisi iusta causa id suadeat. h. d. Ioan. And.

a Vide Alciatum l. 1. prætermisorem, verbo milita. b Vide c. tuam. de ord. cog. l. presens. C. ad l. Fabiam, de plag. c. al. solum. d Nota quod delegati possunt excommunicare, suspendere, interdicere: quanquam hoc in literis delegationis non exprimitur, secundum Doct. vide nos. supr. eod. statutus. Font. e Vide Abbat. in c. testimonium. ex. de testib.

Idem.

Si a Clericos tuæ jurisdictionis subiectos propter commissos excessus, etiam per Laicos capi facias, & eos (ne fugiant) in carcere poenâ debitâ postea castigandos includas: te vel capientes eosdem (licet nondum appareat incorrigibiles illos esse) nullâ credimus excommunicatione nodari: Cum in his, nisi aliâ ex proposito excedatur in ipsis, temeritas vel iniuria nequeat deprehendi. Eosdem quoque Clericos si de parenâo juri tibi fidei iustoriam dederint cautionem, detinere non debes: nisi excessus enormitas, vel alia causa rationabilis eos suaserit detinendos.

CAP. XVI.

Interdictio Clero non est interdictio populo, nec è converso. Interdicta civitate propter delictum domini, cives non interdicti extra ipsam audiunt divina. Interdictio populo, singulares de populo intelliguntur interdicti. h. d. Ioan. And.

Idem.

Si sententia interdicti proferatur in Clerum, non intelligitur, nisi aliud sit expressum in ea, interdictus populus: nec etiam è converso. Unde uno interdicto ipso, alius licetè admittitur ad divina. Caterum cum propter delictum domini, vel rectoris, est civitas interdicta, cives ejusdem (qui culpabiles non existant, dummodo & ipsi propter dominum, vel rectorem puniendum, in eis non fuerint interdicti) possunt extra ipsam licetè interesse divinis. Cum vero alicujus terræ populus interdictio nodatur, singulares ex eo personæ, quas interdictas esse constat (ne sententia effectu careat, cum divinorum auditio, & sacramentorum perceptio populo ut universis non competant) non debent alicubi (casibus expressis à jure duntaxat exceptis) audire divina, vel Ecclesiastica recipere sacramenta.

CAP. XVII.

Interdicta civitate, suburbia & continentia adificia dicuntur interdicta. Et interdicta Ecclesiâ, Capella contigua & cœmeterium contiguum dicitur interdictum. h. d. Ioan. And.

Idem.

Si civitas b, castrum, aut villa, subjiciantur Ecclesiastico interdictio, illoz suburbia, & continentia adificia eo ipso intelligi volumus interdicta. Nam licet prædicta videantur aliâ murorum ambitu terminari, (quod fieri si posset in ipsoz muris, vel continentibus adificiis licetè celebrari, ut prius) expediri interpretationem fieri latiore. Ratione quoque simili si sit Ecclesia interdictio supposita c, vel subjecta, nec in Capella ejus celebrari, nec in cœmeterio ipsius eidem Ecclesiæ contiguum poterit sepeliri. Secus, si ei contigua non existant.

CAP. XVIII.

Celebrans scienter in Ecclesia polluta, vel præsentè excommunicato majore excommunicatione, irregularitatem non contrahit. Domin.

Idem.

Is, qui in Ecclesia sanguinis aut seminis effusione polluta, vel qui præsentibus majore excommunicatione nodatis, scienter celebrare præsumit, licet in hoc temerariè agat, irregularitatis tamen (cum id non sit expressum in jure) laqueum non incurrit.

Scienter celebrans in loco interdicto, in casibus non permixtis, irregularis & ineligibleis est. h. d. Dom.

Is vero, qui scienter in loco celebrat supposito inter-

a Vide Alex. conf. 8. l. 1. incip. videtur super primo dubio. & conf. 149. l. 6. incip. in causa inquisitionis. b Et an appellatione civitatis veniant terra sibi recommendata, vide Anchar. in Clem. de Romani. 6. Jan. de elect. ubi asserit non venire, & qua sit ratio, vide Cur. in conf. 204. l. 2. & quid veniat appellatione civitatis, tradit Fel. in c. Rodolphus. ext. de rescript. c Hæc duo verba, supposita vel, desunt in manuscr. cod.

dicto (nisi super hoc privilegiatus existat, aut à jure sit concessum eidem) irregularitatem incurrit: à qua nequit per alium, quam per Romanum Pontificem liberari, & ad eò efficitur ineligibleis, quod nec ad eligendum cum aliis debet admitti.

CAP. XIX.

Tempore interdicti christina die Cœna Domini confici potest. hoc dicit.

Idem.

Quoniam a in baptismo & confirmatione (quæ nondum pueris, sed & adultis, propter moræ periculum exhiberi possunt licetè tempore interdicti) christinatis utimur unctione: posse (licet terra interdicta existat) christina die Cœna Domini confici, dubium non existit.

CAP. XX.

Suspensus ab ingressu Ecclesiæ, in ea divina celebrans, est irregularis. Et mortens impeniens suspensione illâ durans, caret Ecclesiastica sepultura. Et suspensus ab ingressu Ecclesiæ vel officio, per appellationem sequentem non suspenditur. h. d. Dom.

Idem.

Is, cui est Ecclesiæ interdicti ingressus (cum sibi per consequens censetur in ipsa divinorum celebratio interdicta) irregularis efficitur, si contra interdictum hujusmodi divinis in ea se ingerat, in suo agens officio sicut prius. Talis quoque si hoc interdictio durante decedat, non debet in Ecclesia vel cœmeterio Ecclesiastico (nisi & poenituerit) sepeliri. Sanè scit excommunicatio, sic ab officio vel ab ingressu Ecclesiæ lata suspensio, aut ipsius effectus, per appellationem sequentem minimè suspenduntur.

CAP. XXI.

Religiosum, Clericum verberantem, absolvis Episcopus, eo casu, quo absolvetur Clericum. h. d. Dom.

Idem.

Religioso, qui manus violentas in Clericum secularem injicit (ne hoc prætextu habeat materiam evagandi) poterit ab Episcopo eo casu absolutionis beneficium exhiberi, quo seculari Clerico posset, si alium Clericum percussisset.

Verberans Novitium religionis, excommunicationem incurrit. h. d. Dom.

Quamvis c autem is, qui religionem ingreditur, religiosus cenferi cum effectu non possit, donec sit tacitè vel expressè professus: si quis tamen violentas manus in eum injiciat, excommunicationis latæ à canone vinculum non evadit.

CAP. XXII.

Absolutus propter mortis periculum, vel aliud impedimentum, ab eo, à quo aliàs non poterat, si cessante impedimento se non præsentat, cum commode potest, et, à quo aliàs absolutus debebat, recidit in eandem sententiam. Idem in absoluto, qui se debet alicui conspectui præsentare, si hoc non faciat. Ioan. And.

Idem.

Eos, qui à sententia canonis vel hominis (cum ad illum, à quo aliàs de jure fuerant absolviendi, nequeunt propter imminens mortis articulum, aut aliud impedimentum legitimum, pro absolutionis beneficium habere recursum) ab alio absolventur: si cessante postea periculo, vel impedimento hujusmodi, se illi, à quo his cessantibus absolvi debebant, quam citò commode poterunt, contempserint præsentare, mandatum ipsius super illis, pro quibus excommunicati fuerant, humiliter recepturi & satisfacturi, prout justitia sua debet: decernimus (ne sic censurâ illudant Ecclesiastica) in eandem sententiam recidere ipso jure. Idem statuimus de his, quibus (cum à sede Apost. vel à Legatis ipsius, absolu-

a Vide text. & ibi doct. in cap. non est. in fin. extr. de spons. b In manuscriptis codicibus ita: nisi prius poenituerit, &c. c Vide Fel. c. cum deputati. extr. de jud. & Inf. leg. pen. ff. de jur. orn. jud.

tionis beneficium à quibusvis sententiis consequuntur) injungitur, ut Ordinariorum suorum, vel aliorum quorumlibet suscepturi poenitentiam ab eisdem, se confectui repræsentent, & passim injuriam, seu his, quibus propter hoc obligati existunt, satisfactionem exhibeant competentem: si hæc cum primùm commodè poterunt, non curaverint adimplere.

CAP. XXIII.

¶ Si percussorem in Clericum sine meo mandato, tamen nomine meo factam, ratam habeam, excommunicatus sum: secus si meo nomine non sit facta. Ioannes Andr.

Idem.

Cum quis absq; tuo mandato manus injicit a in Clericum tuo nomine violentas, si hoc ratum habueris, excommunicationem latam à canone incurrantem incurris: cum rati habitio retrotrahatur, & mandato debeat comparari. Si verò injectio eadem tuo nomine non sit facta, tunc licet pecces ratam habendo eandem, non tamen propter hoc excommunicationis ullius b vinculo innodaris: Cum quis ratum habere nequeat, quod ejus nomine non est gestum.

CAP. XXIV.

¶ Tempore interdicti etiam sani ad poenitentiam admittuntur: nisi sint excommunicati, qui non nisi in mortis articulo admittuntur: vel nisi causam dederint interdicti, qui non admittuntur, nisi satisfaciunt, vel caveant prout possunt. Item illo tempore Missæ & alia divina officia sub pena distributionum, sicut prius, in Ecclesiis celebrantur jamis clausis: planè sine excommunicatis & interdictis, & sonitu campanarum. Et quater in anno altè cum campanis & januis apertis celebrare possunt, & exclusis excommunicatis interdictis admittunt: ita tamen quòd hi, propter quorum excessum latum est, non appropinquent altari. In ceteris servandum est interdictum. Et revocata sunt privilegia, ultra id quibus semper concessa. hoc dicit. Ioann. Andr.

Idem.

¶ Una mater Ecclesiæ plerumque nonnulla rationabiliter ordinat & consultè, quæ suadente subjectorum utilitate postmodum consultius, ac rationabilius revocat c, in meliùsve commutat. Sanè à nostris dudum fuit prædecessoribus constitutum, ut in terris seu locis Ecclesiastico suppositis interdicto, nulla (certis casibus & sacramentis exceptis) divina celebrarentur officia, vel ministrarentur Ecclesiastica sacramenta. Quia verò ex restrictione hujusmodi statutorum excrevit inde votio populi, pullulant hæreses, & infinita pericula animarum insurgunt, ac Ecclesiis sine culpa earum debita obsequia subtrahuntur: cum fratribus nostris deliberatione habità super his diligentè, concedimus, quòd tempore interdicti ab homine, vel à jure prolati, non tantummodò morientes, sed & etiam viventes, tam sani etiam quàm infirmi, ad poenitentiam (quæ propter pronitatem & facilitatem hominum ad peccandum, summè necessaria est) licitè admittantur, dum tamen excommunicati non fuerint, quos admitti (præterquam in mortis e articulo) nolumus ad eandem. Illis etiam, propter quorum culpam, dolum vel fraudem lata est sententia interdicti, vel qui ad perpetrandum delictum, cujus occasione ipsum interdictum est latum, præbuerunt auxilium, consilium vel favorem: nisi de ipso delicto (si sint tales, quòd id facere valeant) priùs satisfecerint, vel de satisfaciendo idoneam dederint cautionem, aut si satisfacere nequeant, vel hu-

a alii. injecerit. b al. illius. c Vid. l. r. c. de cad. toll. ubi dicit Bald. quòd sicut medicus secundum tempora alterat medicinas, ita legislator leges. Font. d aliter. ita: sed & viventes. e Nam in mortis articulo nulla est casuum reservatio: atque ideo omnes sacerdotes quo: libet poenitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt. ita Concil. Trident. sess. 14. cap. 7. de casuum reservatione.

jusmodi cautionem præstare juraverint, quòd cum poterunt, satisfaciunt: & ad satisfactionem hujusmodi per eum, vel per eos, qui facere ipsam debent & possunt præstandam, dabunt consilium & auxilium, ac juxta posse suum fideliter laborabunt: non est poenitentia beneficium aliquatenus concedendum. Nectunc etiam quoad istos vel alios, qui circa hoc minimè deliquerunt (ubi civitas vel locus alius, seu universitas interdicti existunt) facienda est relaxatio interdicti, sed est eis solummodò injungenda poenitentia salutatis. Adjicimus præterea, quòd singulis diebus in Ecclesiis & monasteriis Missæ celebrentur, & alia dicantur divina officia sicut priùs: submissa tamen voce & januis clausis, excommunicatis ac interdictis exclusis, & campanis etiam non pulsatis. Et tam Canonici, quàm Clerici Ecclesiarum, in quibus distributiones quotidianæ illis, qui horis interdictis, distribuuntur, si ad officia non venerint supra dicta, distributiones easdem amittant: sicut interdicti perderent non extante, si divinis officiis non adessent. In festivitibus verò Natalis Domini, Paschæ, ac Pentecostes, & Assumptionis Virginis gloriosæ, campanæ pulsantur, & januis apertis altè voce divina officia solenniter celebrentur, excommunicatis profus exclusis, sed interdictis admittis: quibus ob reverentiam dictarum solennitatum (ut ipsi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum a faciliùs inclinentur) præfatis diebus participationem permittimus divinorum: sit tamen quòd illi, propter quorum excessum interdictum hujusmodi est prolatum, altari nullatenus appropinquent. Cæteris, quæ circa observationem interdicti quòd à nostris sunt prædecessoribus instituta, in suo robore duraturis: non obstantibus quibusvis privilegiis, Ecclesiis, monasteriis, ordinibus, religionibus, seu personis Ecclesiasticis, secularibus, vel regularibus, exemptis & non exemptis, sub quavis forma vel expressione verborum ab Apostolica sede concessis, quæ contra tenorem præsentis constitutionis nullis volumus suffragari, cum quibuslibet tam secularibus, quàm regularibus sufficere debeat, ut tempore interdicti modo præmissis diebus celebrent supra dictis.

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

TITULUS XII.

CAP. I.

¶ Declarat hic Innocentius, quid significet verbum privilegii: recepimus vos in proprios filios Ecclesiæ Romanæ: & quis locus dicatur esse desertus. hoc dicit. Ioann. Andr.

Innocentius IV.

Veniens: [& infra.] ¶ Per illa verba privilegii, in speciales & proprios Ecclesiæ Romanæ filios vos recepimus: dictos fratres exemptos non intelligi, & ipsos ex illo in proprios ejusdem Ecclesiæ filios fuisse receptos, quòd ab alio quàm à Romano Pontifice, vel Legato ab ejus latere b destinato, interdicti vel excommunicati à quoquam non valeant, declaramus. Illum locum desertum in præmissis intelligimus, qui non habitatus penitus, neque cultus fuerit, vel ultra memoriam hominum (secundum indulgentiam Lucii) est sub Sarracenorum potestate detentus: censentes Ecclesias in talibus desertis locis, à fratribus ipsis constructas, seu etiam construendas, in eo plenè libertate gaudere, ut secundum indulgentiam Lucii,

a al. effectum. b Pet. de Anchar. negat per hunc text. præbati, legatos cognoscere posse de causis exemptorum, quia hic est privilegium, non jus commune. Item equiparantur ordinarii, quæ exempti non judicant. not. supr. de offic. leg. translationem. Font.

Hhhh 3

nihil ab ipsis legis diocesana nomine valeat per Episcopos exigi: quæ (secundum privilegium Alexandri) non possint interdicho, seu excommunicationi supponi: neque in locis huiusmodi dicti fratres habeant potestatem (petitâ à sede Apostolica licentiâ) construendi, easque cum suis plebibus per suos Clericos idoneos gubernent, qui ratione plebium examinandi Episcopis presententur: ut ab eis curam recipient animarum, cum plebes Episcopis sint subiectæ. Ceterum dicti fratres decimas de laboribus & novalibus suis, quos propriis manibus aut sumptibus excolant, aut aliis bonis sibi à Deo præstitis, Conventibus Clericorum ordinis sui (à quibus quarta vel tertia nullatenus exigatur) cum integritate persolvant: salvâ moderatione Concilii generalis.

In aliis eorum possessionibus iure communi, seu quolibet alio Ecclesiis parochialibus, & diocesano Episcopo reservato: Per declarationem autem huiusmodi nolumus defensionibus aliis, seu iuribus partium derogari.

CAP. II.

¶ *Declarat manifestum & evidens esse synonyma, & idem significare, quoad casum decret. de elect. Si forte. Ioan. And.*

Nicolaus III. a.

Constitutionem felicis recordationis Gregorii Papæ prædecessoris nostri editam in Concilio Lugdunensi, ut si forte inter cetera, quæ obijciuntur electo, aut postulat, seu aliis promovendo ad aliquam dignitatem, evidentem scientiæ, vel alium personæ defectum opponi contingat, de illo primivis cognoscatur: & si oppositum inventum fuerit destitui veritate, à causâ illius prosecutione totaliter sit exclusus, & aliàs puniatur, ac si in obiectorum probatione omnium defecisset: in illo, qui manifestum defectum in visu, auditu, & aliis corporis sensibus, nec non & in memoria, & etiam intellectu oppositum electo, locum habere, ac quoad intentionem constitutionis ipsius, manifestum & evidens idem supponere declaramus.

¶ *Declarat conspiratores & conjuratores, qui juraverunt & fuerunt de non recipiendo aliquem in Canonicum ad mandatum Papæ, donec possent resistere. Ioan. And.*

Ceterum Canonicos cujusvis Ecclesiæ, qui statutum fecerunt solemniter, & juramento firmarunt, quod Ecclesiâ suam & se ipsos contra omnes impetrantes Canonicatum ipsius Ecclesiæ defenderent, usque ad jus vel sententiam, quantum possent, ad iudicium domini Papæ, vel specialis mandati eiusdem: & quod communibus expensis, ac cum procuratorio sigillo Capituli sigillato eadem defensio fieret: & quod, quandiu aliquis de Canonicis eiusdem Ecclesiæ defensionem huiusmodi: & oppositionem vellet prædicto modo subire, alii Canonici non possent nec debent recipere in Canonicum, nec habere pro Canonico in Capitulo, vel extra Capitulum, impetrantem: conspiratores & conjuratores contra sanctam Romanam Ecclesiâ, ac libertatem, obedientiam & auctoritatem ipsius discernimus, & eisdem tanquam conspiratores ac conjuratores secundum sanctiones canonicas puniendos.

¶ *Statutum de non recipiendo aliquem ad Papæ mandatum, multis ex causis est detestabile & illicitum. h. d.*

Statutum quoque ipsam (quod Capitulo prælibato & singulis ejus personis libertatem, obedientiam eidem Ecclesiæ Romanæ debitam exhibendi saltem usque ad sententiam, & Pontificum Romanorum iudicium, seu speciale mandatum, liquido interdicit, promptum futurorum gravaminum & expensarum discrimen ingerens contra legitimas sanctiones, laudabile votum execrantium litæ vetat, injustam litem movere compellit, iniquæ controversiæ seu liti cedendo, bonam

a In plerisque antiquis codicibus, etiam impressis ita: Nicolaus quartus. b al. corporis. c al. & Pontifici Romani, &c.

fidem seu conscientiam agnoscere prohibet, & adigit ad peccandum) conspirationem & conjunctionem continere contra libertatem & auctoritatem sedis Apostolicæ manifestè, ac aliàs detestabile, prorsusque illicitum reputamus.

CAP. III.

¶ *Constitutio amplissima penè cunctas declarans hesitationes, quæ circa divi Francisci regulam contingere possunt: præsertim an fratres Minores (quos Cordigeros vocant) illius regula professores sint ad omnia Evangelii consilia obligati. Et utrum aliquid proprium habere, & pecuniam recipere, legatâ, sibi relicta agnoscere valeant: cum multis aliis ambiguitatibus hinc luculentissime resolutis.*

Idem.

Exiit qui seminat a seminare semen suum. De fine Patris in mundum, veste scilicet humanitatis indutus Dei filius Jesus Christus, verbum Evangelicum facturus in singulos probos & reprobos, insipientes & ignaros, studiosos & desides, & juxta Prophetam colonus futurus in terra, semen suum doctrinam Evangelicam sine delectu disperfit in omnes, qui omnia tracturus ad se, omnes salvare venerat: qui tandem seipsum Deo Patri pro salute omnium in redemptionis humanæ pretium immolavit. Licet autem hoc semen in singulos communicativâ Dei charitate dispersum, aliud ceciderit b secus viam, super corda scilicet dæmonum suggestionibus pervia: aliud supra petram, corda scilicet nullo fidei vomere penetrata: aliud inter spinas, corda scilicet hominum divitiarum sollicitudinibus lacerata: Et ideò unum pravis affectibus conculcatum, aliud aridum, quia gratiæ carebat humore, reliquum verò legitur inordinatis sollicitudinibus suffocatum. Aliud tamen mite cor & docile, terra bona, suscepit, hoc est Minorum fratrum mitis & docilis in paupertate ac humilitate per alium Christi confessorum Franciscum radicata religio: qui ex illo vero semine germinans, germen illud per regulam sparsit in filios, quos sibi & Deo per suum ministerium in observatione Evangelii generavit. Isti sunt filii, qui docente Jacobo c verbum æternum Dei filium, insitum humanæ naturæ in horto virginalis uteri, potens salvare animas, in mansuetudine susceperunt. Hi sunt illius sanctæ regulæ professores, quæ Evangelico fundatur eloquio d, vitæ Christi roboratur exemplo, fundatoris militantis Ecclesiæ, Apostolorum ejus sermonibus acibusque firmatur. Hæc est apud Deum & Patrem mundæ & immaculata religio, quæ descendens à Patre luminum per ejus Filium exemplariter & verbaliter Apostolis tradita, & deinde per Spiritum Sanctum beato Franciscò, & eum sequentibus inspirata, totius in se quasi continet testimonium Trinitatis. Hæc est e, cui (attestante Paulo Apostolo e) nemo de cetero debet esse molestus: quam Christus stigmatibus suæ passionis confirmavit, volens institutore ipsius passionis suæ signis notabiliter insigniri. Sed nec sic contra fratres ipsos Minores & regulam, hostis antiqui celsavit astutia, quin potius contra eos nitens supereminare zizaniam, interdum amulatore regitatis invidiâ, iracundiâ, & indiscretâ incitiâ concitavit: mordentes fratres & eorum regulam, quasi illicitam, inobservabilem, & discriminolam, caninis latratibus lacerantes, non attendentes hanc sanctam regulam (ut prædicitur) præceptis ac monitis salutariibus institutam, Apostolicis observationibus roboratam, per plures Romanos Pontifices f approbatam, &

a In antiquioribus codicibus, etiam impressis ita, Exiit qui seminat, & infra: & mox sequitur decretalis privilegium, ex prima etiam glossa hic, constat olim non fuisse solutam opponi integram: sed decessit, id est, initium tantum. b Luc. s. c Jac. i. d Non tamen per omnia, ut in extrav. quia quorundam. e. adverb. Font. & Hæterum III. Innocentium III. Gregorium IX. Equi.

esiam

etiam per sedem Apostolicam confirmatam, tot divinis testimoniis communitam, quæ credibilia facta sunt nimis in tot sanctis viris *a*, in observantia hujus regulæ agentibus & finientibus dies suos, quorum nonnullos sanctorum Catalogo sedes eadem ex eorum vita & miraculis fecit adscribi. Ac novissimè, quasi diebus istis, per piæ memoriæ Gregorium Papam nonum, prædecessorem nostrum approbatam esse, ex evidenti utilitate, quam de ipsa consequitur universalis Ecclesia, in generali Lugdunensi Concilio declaratur. Nec nos minus attendimus, imò profundius cogitamus, sicut pensare debent subtilius ceteri catholicæ fidei professores: quia ipse Deus ordinem prædictum & ejus observatores inspiciens, sic eos ab insurgentibus in ipsos rancoribus salutari subsidio præservavit, quòd nec ipsos fluctus tempestuosos allisit, nec animos in ordine indegentium contravit: quin potius in vigore regulari concreverunt, & ampliuntur in suorum observantia mandatorum. Veruntamen, ut ordo prædictus (quibuslibet præcisè anfractibus) distincta & purà vigeat claritate, & sicut fratres ejusdem ordinis nuper in generali Capitulo congregati providerant, dilectis filiis generali & nonnullis aliis provincialibus ejusdem ordinis ministris, qui in Capitulo ipso convenerant, in nostra presentia constitutis, cum ad plenam observationem regulæ ejusdem in vigore spiritus eorum fervere noscatur intentio: Visum est nobis (ut mordacibus hujusmodi mordendi vias præcluderemus) aliqua, quæ in ipsa regula videri poterant dubia, declarare: nonnulla per prædecessores nostros etiam declarata, pleniori claritate differere: in aliquibus etiam regulam ipsam contingentibus puritati eorundem conscientiarum provide-re. Nos autem, qui à teneris annis ad ordinem ipsum affectus nostros *b* eximus, in illis succedendo, cum aliquibus ejusdem confessoris focis, quibus ejus vita & conversatio nota erat, super ipsa regula & sancta ipsius beati Francisci intentione frequenti collatione tractavimus. Et tandem Cardinalis, ac postmodum ejusdem ordinis per prædictam sedem gubernator & protector, & corrector effecti, conditiones prædicti ordinis ex imminente nobis cura palpavimus in Apostolatus officio: tam de pia intentione confessoris prædicti, quam de his, quæ regulam ipsam & ejus observantiam contingunt: ex prædictis longè etiam experientià informati, nostros ad ordinem præfatum convertimus cogitavimus. Et tam ea, quæ per eosdem prædecessores approbata & declarata esse noscuntur, quàm etiam ipsam regulam & eam contingentià, maturitè plenè discussimus. Nonnulla in præsentia serie statuimus, declaravimus, certius approbavimus, approbata confirmavimus, edidimus, & concessimus, plura etiam ordinando seriosius & clarius, quæ infra scriptis articulis plenius exprimuntur. In primis, quia (sicut intelleximus) ab aliquibus hæsitatur, an fratres ejusdem ordinis tam ad consilia, quàm ad præcepta Evangelii teneantur: tum quia in regulæ prædictæ principio habetur, Regula & vita Minorum fratrum hæc est: scilicet Domini nostri Jesu Christi sanctum Evangelium observare, vivendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: tum ex eo, quòd in eadem regula continetur sic: Finito verò anno probationis recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam semper & regulam observare: tum etiam, quia in fine ipsius regulæ continetur hæc verba: paupertatem, & humilitatem, ac sanctum Evangelium Domini nostri Jesu Christi, quòd firmiter promissimus, observemus.

Licet felicis recordationis Gregorius Papa nonus prædecessor noster hunc articulum & nonnullos alios ejusdem regulæ declaraverit: quia tamen ejus declaratio propter aliquorum insurgentium in fratres & regulam inordinatos vel mordaces insultus, & multorum postea emergentium casuum considerandos eventus, in aliquibus obscura, in aliquibus semiplena, & in multis etiam contentis in ipsa regula insufficientis videtur: Nos obcuritatem ac insufficientiam hujusmodi, præfata interpretationis declaratione amovere volentes, & cujuslibet ambiguitatis scrupulum in eisdem de singulorum mentibus plenioris expositionis certitudine amputare.

Dicimus, quòd cum in principio regulæ non absolute, sed cum quadam modificatione, seu specificatione ponatur: Regula & vita Minorum fratrum hæc est: scilicet Domini nostri Jesu Christi sanctum Evangelium observare, vivendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: quæ tria eadem regula multum artè profectur, & nihilominus alia nonnulla subnectit, præcipiendo, prohibendo, consulendo, monendo, hortando, & sub aliis verbis, ad aliquem modum reducibilibus prædictorum: de intentione regulæ liquere valeat apertius: ut illud, quòd in professione quasi absolute subnecti videtur, promittentes vitam istam semper & regulam observare, & quòd in fine subjungitur, & sanctum Evangelium Domini nostri Jesu Christi, quòd firmiter promissimus, observemus: totum ad ipsius regulæ modificatum, vel determinatum, seu specificatum principium reducat: videlicet ad observantiam Evangelii (ut prædicitur) per ipsam regulam in illis tribus modificatam, vel determinatam, seu specificatam. Cum non sit verisimile ipsum sanctum verbum ab ipso semel cum quadam modificatione, vel determinatione, seu specificatione prolatum, licet quasi succinctorie repetitum, voluisse in sui repetitione datà sibi per eum modificationem seu specificationem sine certa causa carere. Et utriusque juris argumenta nos doceant *a*, ea quæ in principio ad medium & ad finem: illa verò quæ in medio, ad finem atque principium: & ea quæ in fine, ad utrumque vel eorum alterum sæpè referri. Et dato, quòd absolute diceretur, omnino promitto sanctum Evangelium observare: non *b* professor hujusmodi intendere se ad omnem consiliorum observantiam obligare: (quòd vix aut nunquam posset ad literam observare: propter quòd talis promissio illaqueare profitentem a nimum videretur.) Clarè videtur promissionem hujusmodi ad alium intellectum absque intentione promittentis non debere perstringi: nisi ut observantia Evangelii sic, sicut tradita reperitur à Christo, videlicet quòd præcepta ut præcepta, & consilia ut consilia, à promittentibus observentur. Quem intellectum etiam in eisdem verbis habuisse idem beatus Franciscus in serie sui processus in regula patenter ostendit: cum aliqua Evangelica consilia indicat, ut consilia, sub verbis monitionis, exhortationis & consilii, nonnulla verò sub prohibitione ac verbo præcepti: per quòd patet, quòd non fuit loquentis intentio *c*, quòd fratres ex professione hujusmodi regulæ ad omnia consilia, sicut ad præcepta Evangelica teneantur: sed solum ad illa consilia, quæ in eadem regula præceptorie vel inhibitorie, seu sub verbis æquipollentibus sunt expressa. Unde nos ad fratrum ejusdem ordinis conscientias plenariè renandas declaramus, quòd ex professione ejusdem regulæ, fratres ipsi ad ea tantum Evangelica observanda consilia sunt adstricti, quæ in ipsa regula præceptorie vel inhibitorie, seu sub verbis æquipollentibus

a Quos ponit Ant. circa finem tertie part. sue chronice. *b* Idem dicit Joann. 22. in extravag. quorundam, vers. nunc verò. post princ. Font.

a Quæ vide in gloss. rubr. infra eod. de reg. jur. tit. prox. Font. *b* alit. cum professor, &c. *c* Ecce ex verbis colligitur intentio Font.

exprimuntur. Ad nonnulla verò alia per Evangelium data consilia ed magis, secundum exigentiam sui status, tenentur, plusquam ceteri Christiani, quò per statum perfectionis, quem per professionem hujusmodi assumpserunt, se obtulerunt Domino holocaustum medullatum, per contemptum omnium mundanorum. Ad omnia autem, quæ in ipsa regula continentur, tam præcepta quam consilia, quam cetera, ex voto professionis hujusmodi non aliter tenentur, quam eo modo, quo in regula ipsa traduntur: ut scilicet teneantur ad eorum a observantiam, quæ in eadem regula ipsis sub verbis obligatoriis indicuntur. Cæterorum verò observantiam, quæ sub verbis monitoriis, exhortatoriis, informatiis, & instructiis, seu quibuscumque aliis continentur: eatenus magis concedet de bono & æquo eos profèqui, quo imitatores tanti patris effecti Christi semitas elegerunt. Porro cum ipsa regula expressè contineat, quòd fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem: sitque declaratum per eundem prædecessorem nostrum Gregorium nominatum, & nonnullos alios, hoc servare debere, tam in speciali, quam etiam in communi: quam sic arctam abdicationem venenosis obtræctionibus aliquorum insensata damnaverit astituta, ne fratrum eorumdem perfectionis claritas in talium imperitis sermonibus læceretur: dicimus quòd abdicatio proprietatis aliquorum omnium rerum non tam in speciali, quam etiam in communi propter Deum meritoria est & sancta: quam & Christus viam perfectionis ostendens, verbo b docuit & exemplo firmavit: quamque primi fundatores militantis Ecclesiæ, prout ab ipso fonte hauserant, volentes perfectè vivere, per doctrinam ac vitæ exempla in eos derivarunt. Nec his quisquam putet obistere, quòd interdum dicitur Christum loculos habuisse: nam sic Jesus Christus, cujus perfecta sunt opera, in suis actibus viam perfectionis exercuit, quòd interdum infirmorum imperfectionibus condescendens, & viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmasemitas non damnaret: sic infirmorum personam Christus suscepit in loculis: sic & in nonnullis aliis infirma humanæ carnis assumens (prout Evangelica testatur historia) non tantum carne, sed & mente condescendit infirmis. Sic enim humanam naturam assumpsit, quòd in suis operibus perfectus existens, in nostris factus humilis, in propriis permansit excelsus. Sic & summæ charitatis dignatione ad actus quosdam nostræ imperfectioni conformes inducitur, quòd à summæ perfectionis recludit non curvatur. Egit namque Christus & docuit opera perfectionis. Egit etiam infirma, sicut interdum & in fuga pater & loculis: sed utrumque perfectè perfectus existens, ut perfectis & imperfectis se viam salutis ostenderet, qui utrosque salvare venerat: qui tandem mori voluit pro utrisque. Nec quicquam ex his insurgat erroneè, quòd taliter propter Deum proprietatem omnium abdicantes, tanquam homicidæ sui, vel tentatores Dei, vivendi discrimini se committant: sic enim seipsos committant divinæ providentiæ in vivendo, ut viam non contemnunt provisionis humanæ: quin vel de iis, quæ offeruntur liberaliter, vel de iis, quæ mendicantur humiliter, vel de iis, quæ conquiritur per laborium, sustententur: qui triplex vivendi modus in regula providetur expressè. Profectò si (juxta promissum Salvatoris) nunquam deficiet fides Ecclesiæ, per consequens nec opera misericordiæ subtrahentur: ex quo Christi pauperibus omnis ratio diffidentie cu-

a Verba obligatoria sunt: teneantur, habeant, & alia declarata in Clem. exiv. §. ut autem hac. §. præterea eum. Font. b Extravagant. Joan. 22. quia quorundam. declarata hereticum asserere, quòd Christus nec in speciali, nec in communi proprium habuerit. Font.

julibet videtur esse sublata. Et quidem ubi (quod non est aliquatenus præsumendum) hæc cuncta deficerent, sicut nec cæteris, sic nec ipsis fratribus, jure poli, in extremæ necessitatis articulo, ad providendum sustentationi naturæ, via omnibus extremæ necessitate detentis concessa præcluditur: cum ab omni lege extrema a necessitas sit exempta: nec talem abdicationem proprietatis omnimodæ, renuntiationem usus rerum cuiquam videatur inducere: nam cum in rebus temporalibus sit considerare præcipuum, proprietatem, possessionem, usufructum, jus utendi, & simplicem facti usum, & ultimo tanquam necessario egeat, licet fratis carere possit vita mortali: nulla proflus potest esse professio, quæ à se usum necessariz sustentationis excludat: verum concedens fuit ei professioni, quæ spontè devovit Christum pauperem in tanta paupertate sectari, omnium abdicare dominium & rerum sibi concessarum necessario usu fore contentam. Nec per hoc, quòd proprietatem usum, & rei cujusque dominium à se abdicasse videtur, simplici usui omnis rei renunciassè convincitur: qui, inquam, usus non juris, sed facti tantummodo nomen habens, quòd facti est tantum, in utendo præbet utentibus, nihil juris: quinimò necessarium rerum, tam ad vitæ sustentationem, quam ad officiorum sui status executionem (excepto quòd de pecunia infra subiungitur) moderatus usus, sed secundum eorum regulam & veritatem omnimodam, concessus est fratribus: quibus rebus fratres licite uti possent durante concedentis licentiâ, & juxta id, quòd in præsentis serie continetur. Nec his obviare dignoscitur, quòd civilis providentia in humanis rebus humane constituit: videlicet non posse usum vel usufructum à dominio perpetuò b separari: quòd, ne dominium dominis (semper abscedente usu) redderet inutile, temporalem utilitatem tantum in constituendo prospiciens ista decrevit. Retentio namque domini talium rerum cum concessione usus facta pauperibus, non est infructuosa domino, cum sit meritoria ad aternam, & professioni pauperum opportuna, quæ tantò sibi censetur utilior, quantò commutat temporalia pro æternis. Profectò non fuit confessoris Christi regulam instituentis intentio: quinimò contrarium in ipsa conscripsit, contrarium vivendo servavit, cum & ipse temporalibus ad necessitatem usus fuerit, & in pluribus locis in regula usum talem licere fratribus manifestet. Dicit namque in regula, quòd Clerici faciant divinum officium, ex quo habere poterunt breviam: ex hoc patenter insinuans, quòd fratres sui habitari essent alium breviam & laborum, qui sunt ad divinum officium opportuni. In alio quoque Capitulo dicitur, quòd ministri & custodes pro necessitatibus infirmorum, & aliis fratribus induendis, per amicos spiritales sollicitam curam gerant, secundum loca & tempora & frigidam regionem, facti eorum necessitati viderint expedire. Alibi etiam exhortans fratres, per congruum laboris exercitium ad otium evitandum, dicit, quòd de mercede laboris pro se & suis fratribus corporis necessaria recipiant. In alio quoque Capitulo continetur, quòd fratres vadant pro elemosynis confidenter. Habetur c etiam in eadem regula, quòd in prædicatione, quam fratres faciunt, sint examinata & casta eorum eloquia ad utilitatem & ædificationem populi: annuntiando eis vitia & virtutes, poenam & gloriam. Sed constans est, quòd hæc præsupponunt scientiam: scientia requirit studium: exercitium verò studii convenienter haberi non potest, sine usu librorum d.

a De consec. dist. 1. sicut. & inst. eod. dist. 4. c. sanctum. c. quòd non est. cum gl. de reg. jur. Font. b Vid. l. omnium. ff. de usuf. l. antiquas. C. eod. Font. c Vid. Con. Trid. sess. 5. de reform. c. 2. d Libri sunt ad scientiam necessarij. vide Oldrad. conf. 84. incip. an expensat habere multos libros.

Ex quibus omnibus satis claret ex regula, ad victum, vestitum, divinum cultum & sapientiale studium, necessarium rerum usum fratribus esse concessum. Patet itaque sanè intelligentibus ex prædictis, regulam quoad abdicationem hujusmodi, non solum observabilem, possibilem & licitam, sed meritoriam & perfectam: & eò magis meritoriam, quòd per ipsam professores ipsius magis à temporalibus propter Deum (sicut prædicatur) elongantur. Ad hæc cum fratres ipsi nihil sibi in speciali acquirere, vel eorum ordini possint etiam in communi, & cum aliquid propter Deum ipsi offerunt, conceditur, vel donatur, ea (si secus non exprimat) offerentis, concedentis, vel donantis, verisimiliter credatur intentio, ut rem hujusmodi oblatam, concessam, vel donatam perfectè concedat, donec auferat, à se abdicet, ac in alios transferre cupiat propter Deum, nec sit persona, in quam loco Dei congruentius hujusmodi rei dominium transferat, quàm sedes præfata vel persona Rom. Pontificis Christi vicarii, qui pater est omnium, & fratrum Minorum nihilominus specialis. Ne talium rerum sub incerto videatur esse dominium, cum patri filius suo modo, servus domino, & monachus monasterio res sibi oblatas, concessas vel donatas acquirant, omnium utensilium & libròrum, ac eorum mobilium presentium & futurorum, quæ & quorum usus fructus scilicet ordinibus vel fratribus ipsis licet habere, proprietatem & dominium *a* (quod & fel. record. Innoc. Papa IV. prædec. nosse fecisse dignoscitur) in nos & Romanam Ecclesiam plenè & liberè pertinere, hæc præfati constitutione in perpetuum valiturâ sancimus. Præterea loca empta de elemosynis diversis, & oblata seu concessa fratribus, sub quacunque forma verborum (licet fratres sibi cavere debeant, quòd hujusmodi verbis statui suo incompetentibus non utantur) à diversis seu pro indiviso possidentibus, seu certas partes in ipsis locis habentibus, in quibus ipsi possidentes pro indiviso, seu certas partes habentes, nihil sibi in oblatione seu concessione hujusmodi reservaverint: similiter & in jus & dominium ac proprietatem nostram & Ecclesiæ prædictæ eadem auctoritate suscipimus. Loca verò seu domos pro habitatione fratrum à singulari persona, vel collegio, vel ipsis fratribus ex integro concedenda seu etiam offerenda (si talia de voluntate conferentis fratres inhabitare contigerit) perseverante tantum voluntate concedentis inhabitent. Ac illa liberè, præter Ecclesiam & oratoria ad Ecclesiam destinata, & cœmeterium (quæ tam ad præsentia, quàm ad futura, in jus & proprietatem nostram & prædictæ Romane Ecclesiæ simili modo & auctoritate recipimus) mutatâ concedentis voluntate, ac ipsis fratribus patefactâ dimittant: in quorum locorum dominio seu proprietate nihil nobis vel præfate Romane Ecclesiæ retinemus omninò, nisi ea specialiter de nostro seu ipsius Romane Ecclesiæ recipiantur assensu: & si in eisdem locis reservaverit dominium sibi in concedendo concedens, præter inhabitationem fratrum speciale *b* dominium in jus Ecclesiæ prædictæ non transeat, sed potius plenè liberum maneat concedenti. Insuper nec utensilia, nec alia præter eorum usum ad necessitatem & officiorum sui status executionem (non enim omnium rerum usum habere debent, ut dictum est) ad ullam superfluitatem, divitias, seu copiam, quæ de roget paupertati, vel ad thesaurizationem, vel eo animo, ut ea distrahat sive vendant, recipiant, nec sub colore providentiæ in futurum, nec aliâ occasione: quinimò in omnibus appareat in eis, quoad dominium omnimoda abdicatio, & in usu necessitas. Hoc autem secun-

dum exigentiam personarum & locorum, ministri & custodes simul & separatim in suis administrationibus & custodiis cum discretione disponant: cum de talibus interdu personarum qualitas, temporum varietas, locorum conditio, & nonnullæ aliæ circumstantiæ plus minusve, ac aliter provideri requirant: ista tamen sic faciant, quòd semper in eis & eorum actibus paupertas sancta relucent, prout ipsis ex eorum regula invenitur indicta. Caterum cum in eadem regula sit super præcepti distinctione prohibitum, ne fratres recipient per se, vel per alios denarios vel pecuniam ullo modo: idque fratres in perpetuum servare cupiant, & velut injunctum necesse habeant adimplere: ne ipsorum puritas in hujusmodi observatione præcepti maculetur in aliquo, & ne fratrum conscientia aliquibus aculeis stimulentur: Articulum istum propter detrahentium morsus profundius, quàm nostri prædecessores fecerint, assumentes, ac ipsum clarioribus determinationibus prosequentes, dicimus in primis, quòd fratres ipsi à mutuis contrahendis abstineant, cum eis mutuum contrahere (ipsorum statu considerato) non liceat *a*: possint tamen ipsi pro satisfactione faciendâ, pro eorum necessitatibus, quæ pro tempore occurrerint (cessantibus elemosynis, de quibus satisfieri commode tunc non posset) citra cujuslibet obligationis vinculum dicere, quòd per elemosynas & alios amicos fratrum ad solutionem hujusmodi faciendam intendant fideliter laborare: Quo casu procuretur à fratribus, quòd ille, qui dabit elemosynam, per se vel per alium, non nominandum ab ipsis, si fieri poterit, sed ab eo potius juxta suum beneplacitum assumendum, hujusmodi satisfactionem faciat in totum vel in partem, prout sibi Dominus inspirabit. Si tamen ipse hoc nollet facere, vel non posset, vel quia recessus ejus imminet, aut quia quibus hoc velit committere, notitiam non habet fidelium personarum, seu quacunque aliâ occasione vel causâ: declaramus & dicimus, quòd in nullo regulæ puritas infringitur, aut quomolibet ipsius observantia maculatur, si fratres ipsi alicuius vel ab ipsorum sibi curent dare notitiam, vel aliquos seu aliquem nominare, aut etiam præferre: cui vel quibus, si elemosynam, facienti placuit, committi possit executio prædictorum, ac ipsius habeatur assensus super subrogationibus infra scriptis. Ita tamen, quòd penes ipsum dantem, dominio, proprietate, ac possessione ipsius pecuniæ cum libera potestate revocandi sibi pecuniam ipsam semper usque ad conversionem ipsius in rem deputatam, plenè, liberè, ac integre remanentibus, in ipsa pecunia nihil omninò fratres juris habeant, nec administrationem, seu dispensationem, nec contra personam nominatam, vel non nominatam ab eis, cujuscuque conditionis existat, in judicio, vel extra, actionem, persecutionem, aut aliquid aliud jus intendent, qualitercuque persona prædicta in commissione hujusmodi se habeat: liceat tamen fratribus suas necessitates insinuare, ac specificare, vel exponere personæ prædictæ, ac eam rogare, quòd solvat *b*. Possint etiam personam eandem exhortari ac inducere, quòd fideliter in re commissa se habeat, & animæ suæ salutem in commissa sibi executione provideat: Ita tamen, quòd ab omni ejusdem pecuniæ administratione, seu dispensatione, & contra prædictam personam actione seu persecutione (ut prædictum est) fratres abstineant omnimodò. Si verò personam hujusmodi nominatam, vel non nominatam à fratribus (quòd minus per se possit exequi, quòd prædicatur) contigerit per absentiam, infirmitatem, volunta-

a Quia ibi de meo fit tuum, quod pronomen fratri Minori non convenit: & hanc provisionem circa pecuniam approbat Clemens. exvii. ibi videtur §. porro. usque ad §. proinde. Font.

b Quid de hæreditibus talis persone, vide infra eod. §. in eo verò casu. Font.

a De hoc dominio vide extrav. Joann. 22. incip. ad conditionem canonum. tit. de verb. signific. & extravag. quorundam. eod. tit. *b* al. tale.

tem, seu locorum distantiam, ad quæ ipse nollet accedere, in quibus esset solutio seu satisfactio faciendæ, vel per occasionem aliam impediri: liceat fratribus cum conscientia quamdam aliam personam subrogandam ad præmissa in nominando & aliis (si ad primum dantem non possint, vel nolint habere recursum) cum ista persona facere, sicut supra proximè declaravimus eis licere cum prima: Duarum enim personarum ministerium per viam subrogationis (ut dictum est) communiùs & generalius videtur posse in prædictorum executione sufficere, cum prædicta satisfactio præsumatur posse celeriter expediri. Si tamen (ut interdum distum est) propter locorum distantiam, in quibus esset satisfactio faciendæ, & conditiones seu circumstantias alias, casus emergeret, in quo videretur plurium personarum subrogandarum ministerium opportunum: liceat ipsis fratribus in hoc casu juxta negotii qualitatem (servato modo prædicto) plures personas assumere, seu præsentare ad istud ministerium exequendum. Et quia oportet & expedit fratrum necessitatibus, non solum illis, pro quibus jam esset solutio seu satisfactio faciendæ (ut superius proximè dictum est) sed etiam imminetibus, sive tales necessitates ingruentes imminuant, quæ brevi tempore expediri valeant, sive tales (sicut pauca comparativè) quarum provisio ex sui conditione necessariò tractum a temporis habet: ut in libris scribendis, Ecclesiis seu ædificiis ad usum habitationis ipsorum construendis, libris & pannis in locis remotis emendis, & aliis similibus, si quæ occurrerint, cum moderamine supradictò salubriter provideri: Sic in istis necessitatibus clarè distinguimus, sic in eis fratres possint tutè & salvà conscientia procedere declaramus: videlicet ut ingruenti vel imminenti necessitate, quæ brevi tempore, vel quæ interdum ex aliquibus circumstantiis non sic brevi (ut supra in proximo casu dictum est) valeat expediri: tam quoad dantem elemosynam, quàm quoad nominatum vel substitutum, in omnibus & per omnia (sicut in articulo solutionis pro necessitatibus præteritis faciendæ supra proximè declaravimus) procedatur. In ea verò necessitate quantumcunque præsentialiter ingruenti, quæ tamen ex qualitate sui (ut prædicatur) tractum temporis habet innoxum *b*, quia in eo casu verisimile est, quòd tum ratione distantie locorum, quæ expeditio necessitatis ipsius ex sui conditione requireret: tum etiam circumstantiarum ipsius necessitatis ratione pensatà frequenter casus acciderent, in quibus ad expeditionem necessitatis hujusmodi oporteret, quòd per diversas manus & personas transfiret pecunia necessitati hujusmodi deputata: quarum omnium personarum impossibile quasi esset dominum principalem pro ipsa necessitate pecuniam deputantem, seu etiam substitutum ab eo, & tertium etiam ab ipso substituto (si casus talis accideret) postea subrogatum, habere notitiam: declaramus, & dicimus, quòd in hoc articulo, præter dictos duos modos in necessitatibus præteritis & ingruentibus, quæ possint brevi tempore, vel interdum non brevi (ut supra exprimitur) expediri (ut prædicimus) observandos, ad observandam ipsius regulæ ac professorum ejus omnimodam puritatem. Quòd si prædicto sit elemosynæ hujusmodi elargitor, vel ejus nuntius, qui possit hoc facere & velit: expresse illi prædicatur à fratribus, quòd si placeat ut (dominio talis pecuniæ cum libera potestate revocandi sibi pecuniam ipsam, penes ipsum semper usque ad conversionem ipsius in rem deputatam liberè remanente, ut in aliis duobus casibus superius dictum est) per quorumcunque manus pecunia seu elemosyna ipsa tractetur, sive personas ab eo vel à fratribus nominatas, totum suo consensu, voluntate ac au-

thoritate procedat: quo assensum suum præterite prædictis, securè fratres re emptà vel acquirità de illa pecunia, per quemcunque (juxta modum annotatum superius) uti possint. Ad majorem autem prædictorum omnium claritatem hæc in perpetuum valiturà provisio serie declaramus, quòd fratres (præfatis modis, ut prædicatur, circa pecuniam in supportandis eorum præteritis & ingruentibus nec sitatibus observatis) non intelligantur, nec dici possint per se vel per interpositam personam pecuniam recipere, contra regulam vel professionis sui ordinis puritatem: cum manifestè pateat ex præmissis, ipsos fratres non solum à receptione, proprietate, dominio, sive usu ipsius pecuniæ, verum etiam à contræfectione qualibet ipsius, & ab ea pecunia penitus alienos. In eo verò casu quando (antequam ipsa pecunia in licitum rei habendæ vel utendæ commercium sit conversà) concedentem pecuniam mori contigerit: si concedens in concedendo dixerit vel expresse-rit, quòd persona deputata pecuniam ipsam in necessarium usum fratrum expenderet, quequid de ipso concedente vivendo vel moriendo contringeret, sive concedens hujusmodi heredem reliquerit, sive non: possint fratres ad personam deputatam (non obstante concedentis morte, vel hæredis contradictione) pro ipsa pecunia expendenda recurrere: sicut poterant ad ipsum dominum concedentem. Quia verò puritatem ipsius ordinis intimà cordis affectione zelamus, cum in prædictis casibus ad determinatam necessitatem (ut prædicatur) per aliquem pecuniam concedi contigerit, concedens pecuniam rogari possit à fratribus, quòd si quid de pecunia ipsa (habitâ necessitate determinatâ) supererit, consentiat ipse concedens, quòd residuum præfata pecunia in res alias pro aliis ipsorum fratrum prædictis necessitatibus converteretur, quo non consentiente prædictis, ipsum residuum (si quod fuerit) restituitur eidem. Caveant tamen fratres, quòd sollicitè se coaptent, ut non plus sci-entur concedi consentiant, quàm verisimiliter estimari possit, rem necessariam, pro qua pecunia ipsa conceditur, valituram.

Et quia *b* prædictorum serio à expositione à dante vel recipiente de facili posset errari: ut clarius utilitanti dantium, puritati ordinis, simplicitati aliquorum simplicium, saluti animarum hincinde securius consulatur: intellectum illum, qui satis in hoc casu à sanè intelligente percipitur, præsentis ac in æternum valituræ constitutionis serie lucidamus, volentes illum ad communem deduci notitiam: videlicet quòd semper quando pecunia fratribus ipsi mittitur vel offertur (nisi expresse per mittentem vel offerentem aliud exprimitur) prædictis modis prorsus oblata intelligatur & missa.

Non enim verisimile est, aliquem elemosynæ suæ sine expressione modum illum transgredere, per quem & donans merito, vel illi *c*, quorum necessitatibus intendit per donum hujusmodi provideri, vel effectum doni, vel suæ conscientie puritate fraudentur. Ad hæc quia fratribus ipsis interdum in ultimis voluntariis sub diversis modis nonnulla legantur, nec expresse quid de his agendum sit, in regula vel prædecessorum nostrorum declarationibus continetur: ne in ipsis dubitari contingat in posterum, providendo legantibus, & fratrum conscientis præcavendo, declaramus, ordinamus, & dicimus, quòd si testator modum, secundum quem fratribus (eorum conditione inspectâ) recipere non liceret, exprimat in legando: ut si legaret fratribus vineam vel agrum ad excolendum, domum ad locandum, vel similia verba in similibus proferret, aut modos similes in relinquendo servaret: à tali legato & ejus receptione per omnem modum fratres abstineant.

a Observatis modo & formâ. b ita tamen. sup. cod. Font. d al. ita: & quia in prædictorum, &c. c al. & illi. d al. providere.

a al. tractum. b al. annexum.

Si verò modum licitum fratibus in legando testator expresserit : ut si diceret, Lego pecuniam pro fratribus necessitatibus expendendam, vel domum, agrum, vineam & similia : ad hoc, quòd per certam personam vel personas idoneas distrahantur, & pecunia de rebus ipsis accepta in ædificia vel alia fratrum necessaria convertatur : aut in legando similibus modis vel verbis utatur : In hoc casu illud in omnibus & per omnia (consideratis eorum necessitatibus & moderaminibus supra dictis) quantum ad fratres, servari decernimus, quòd per nos est superius in concessis pecuniariis elemosynis declaratum. Ad quæ legata solvenda tam hæredes testatorum, quam executores se liberales exhibeant. Et etiam Prælati & secularis a, quibus de jure vel consuetudine provisio ista competeret (cum expedierit) se ex officio suo promptos exhibeant, ad pias voluntates deficientium adimplendas.

Nam & nos etiam per modos licitos, & fratrum regulæ congruus intendimus providere, quòd hæredum cupiditas legitimis fratribus feriat : ne pia defunctorum destituatur intentio, ac ipsi fratres pauperes opportunitus auxiliis non fraudentur. Si verò fratribus ipsis generaliter aliquid absque modi expressione legetur, in hoc legato sic indeterminatè relicto, in omnibus & per omnia intelligi ac servari volumus, & in perpetuum præsentis constitutione jubemus, quòd supra in pecunia seu elemosyna fratribus indeterminatè oblata vel missa volumus ac expressimus observari : videlicet ut sub modo licito fratribus intelligatur esse relictum : ita quòd nec legans merito, nec fratres ipsi effectu relicti fraudentur.

Quia verò libros & alia mobilia, quibus tam ordo quam fratres utuntur, quorum dominium (cum non sint domini aliorum) ad præfatam Ecclesiam specialiter spectare dignoscitur, interdum contingit seu expedit vendi, vel etiam commutari : fratrum utilitatibus & eorum conscientiis providere volentes, eadem auctoritate concedimus, ut commutatio talium rerum, & ad eas res, quarum usum fratribus licet habere, de generalium & provincialium ministrorum in suis administrationibus junctim vel divisim auctoritate procedat : quibus etiam de dispositione usus talium rerum concedimus ordinare. Si verò res hujusmodi æstimato pretio vendi contingat, cum fratribus ipsis per se vel per alium recipere pecuniam (regulæ prohibente) non liceat : ordinamus & volumus, quòd talis pecunia seu pretium recipiatur & expendatur in rem licitam, cujus usum fratribus licet habere, per procuratorem à præfata sede, vel à Cardinali gubernationem per ipsam sedem ejusdem ordinis deputandum, juxta modum in superioribus necessitatibus præteritis & ingruentibus ordinatum. De vilibus autem mobilibus, vel parum valentibus, liceat ex præsentis nostre concessionis fratribus (pietatis seu devotionis intuitu, vel pro alia honesta & rationabili causa) obtentâ super hoc prius superiorum suorum licentiâ, juxta quòd inter fratres in generali, vel in provincialibus Capitulis, tam de ipsis rebus vilibus seu parum valentibus, & earum valore, quam præfata licentiâ, scilicet à quibus & qualiter sit habenda, extiterit ordinatum, intra & extra ordinem aliis elargiri b. Licet autem contineatur in regula, quòd fratres habeant unam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, & videri possit illa fuisse instituentis intentio, quòd necessitate cessante pluribus non utantur : declaramus, quòd possint fratres de licentiâ ministrorum & custodum junctim & divisim in administrationibus sibi commissis, cum eis videbitur

(pensatis necessitatibus & aliis circumstantiis, qua secundum Deum & regulam attendenda videntur) uti pluribus, nec per hoc videantur à regula deviare : cum etiam in ipsa dicatur expressè, quòd ministri & custodes de infirmorum necessitatibus, & fratribus induendis sollicitam curam gerant, secundum loca & tempora, & frigiditas regiones. Et quanquam prædicta regula contineat, quòd de fratribus induendis & necessitatibus infirmorum ministri tantum & custodes sollicitam curam gerant : & dictio illa tantum a, adeò ministros & custodes in hac cura perstringere videatur, quòd ab ea ceteros primâ facie excludat : quia tamen sollicitè considerare nos convenit, & tempus regulæ instituta, quo fratres isti ad comparationem presentem numero pauci erant, & forsitan ministri & custodes videbantur tunc ad ista procuranda posse sufficere : ac nihilominus multiplicationes fratrum, & moderni temporis qualitatem : nec sit verisimile beatum Franciscum institutorem regulæ vel ipsis ministris & custodibus impossibilitatis jugum voluisse præfigere, vel ex ipsius impossibilitatis consequentia fratres ipsos suis necessitatibus velle carere : concedimus, quòd ipsi ministri & custodes possint per alios hujusmodi curæ sollicitudinem exercere. Debent etiam & alii fratres curam hujusmodi, quæ præfatis ministris & custodibus præcipue incumbit ex hac regulâ, cum sibi ab illis commissâ fuerit, gerere diligenter. Continetur quoque in regula, quòd fratres, quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborent fideliter & devotè : Ita quòd (excluso otio animæ inimico) sanctæ orationis & devotionis spiritum non extinguant. Quia verò ex verbo isto fratres ipsos de otiositate vitæ, & de regulæ transgressione improbè notare interdum hætenus aliqui sunt conati : nos morsus hujusmodi nefarios reprimentes, declaramus, quòd consideratis verbis prædictis, & formâ seu modo loquendi, sub quibus fratres ad hujusmodi exercitium inducuntur, non videtur ea fuisse instituentis intentio, quòd vacantes studio vel divinis officiis & ministeriis exequendis, manuali labori seu operationi subiceret, vel ad hoc illos arctaret : Cum exemplo Christi & multorum sanctorum patrum, labor iste spiritalis tantò illi præponderet, quantò quæ sunt animæ, corporalibus præferuntur. Ad alios verò, qui se in prædictis spiritalibus operibus non exercent b, nisi tales aliorum fratrum licitis servitiis occupentur (ne otiosè vivant) verba prædicta declaramus extendi : Nisi & tales tam excellentis & notabilis contemplationis & orationis existerent, quòd merito propter hoc non essent à tanto bono pro hujusmodi exercitio subtrahendi : fratres enim quicumque studio vel divinis ministeriis non vacantes, sed aliorum fratrum studio vel aliis divinis officiis & ministeriis vacantium servitiis in hærentes tantum, pro servitiis eisdem cum ipsis, quibus serviunt, sustentari mereantur, quòd astruitur illâ æquâ lege, quâ strenuus pugnator ille c David justè decrevit, videlicet, quòd descendendum ad prælium, & remanentium ad sarcinas, portio æquaretur. Verum quia expressè continetur in regula, quòd fratres non prædicent d in Episcopatu alicujus Episcopi, cum ab eo illis fuerit contradictum : nos in hoc & deferentes regulæ, & nihilominus auctoritatem Apostolicæ plenitudinis conservantes, dicimus, quòd prædictum verbum ad literam, sicut regula ipsa protulit, observetur : nisi per sedem Apost. circa hoc pro utilitate populi Christiani sit concessum, vel ordinatum aliud, vel in posterum concedatur, seu etiam ordi-

a Nota quòd constitutio ex ratione supervenienti ampliat
b hoc est, non concionantur ad plebem, non psallunt, non legunt.
c Font. c. 1. Lib. Reg. c. 30. d Vide omnino Conc. Trid. sess. 8.
de reform. c. 2. & sess. 27. de reform. c. 2.

a Nota, quòd iudex secularis interponit se circa legata pia. Font.
b Vide Clem. xlviii. §. præterea. & extravag. quorundam. §. in
primis. Font.

netur *a*. Et quia in eodem capitulo regulæ immédiate subiungitur, quòd nullus fratrum populo penitus audeat prædicare, nisi à ministro generali fuerit examinatus, & etiam approbatus, ac ab eo prædicationis officium sibi sit concessum: Nos & statum præteritum ipsius ordinis in paucitate sui, & modernum in ampliato fratrum numero, ac utilitatem animarum (ut concederet) advertentes, concedimus, nedum generalem examinare & approbare fratres prædicaturos in populis, ac illis concedere licentiam prædicandi, quatenus personæ idoneitatem & prædicationis officium licentia ipsa respiceret, prout in regula continetur: verum etiam provinciales ministri hoc possint in Capitulis provincialibus cum definitivis, quod etiam hodie observari dicitur, & in fratrum privilegii contineri: quam quidem licentiam præfati ministri revocare & suspendere valeant & arctare, sicut & quando id eis videbitur expedire. Sed quoniam in desideriis nostris hoc geritur, ut ad De gloriam salus proficiat animarum: ac dicto ordini, per quem jugiter ad amorem divinum affectio Christianæ religionis accenditur, meritum & numerus augeatur, concedimus & præfati statuto firmamus, licere non solum generali, sed etiam provincialibus ministris personas fugientes à seculo in fratres recipere: quæ ministrorum provincialium licentia per ipsum generalem (sicut expedire viderit) possit arctari. Vicarii verò provincialium ministrorum ex officio vicariæ licentiam hanc sibi noverint interdixit, nisi per ministros eosdem (quibus hoc posse committere Vicariis & aliis licere decernimus) hoc ipsis Vicariis specialiter committatur. Caveant tamen ipsi provinciales, quòd hoc non indiseret, non passim, sed sic consideratè committant, ut illos, quibus hoc committi contigerit, fidelibus consiliis fulciant, quæ omnia discretè procedant. Nec indifferenter omnes admittantur ad ordinem, sed illi tantum, qui suffragantibus eis literaturâ, idoneitate, vel aliis circumstantiis possint utiles esse ordini, sibi que per vitæ meritum, ac aliis proficere per exemplum. Insuper dubitantibus fratribus prædicti ordinis, an pro eo, quòd in regula dicitur, ut decedente generali ministro, à provincialibus ministris & custodibus in capitulo Pentecostes fiat electio successoris, omnium custodum multitudinem oporteat ad generale Capitulum convenire: aut (ut omnia cum majori tranquillitate tractentur) sufficere possit, ut aliqui de singulis provinciis, qui vocem habeant aliorum, intersint: Taliter respondemus, ut scilicet singularum provinciarum custodes unum ex se constituant, quem cum suo provinciali ministro pro seipsis ad Capitulum dirigant, voces aut vices suas committentes eidem. Quod etiam constituerint per se ipsos, statutum huiusmodi duximus approbandum. Quod idem prædecessor noster Gregorius nonus in casu huiusmodi dicitur respondisse. Denique *b* quia continetur in regula supradicta, quòd fratres non ingrediantur monasteria Monachorum, præter illos, quibus à sede prædicta concessa fuerit licentia specialis: quanquam hoc de monasteriis pauperum Monialium inclusarum fratres attentius intelligendum esse crediderint: cum eorum sedes præfata curam habeat speciale, & intellectus huiusmodi per constitutionem quandam tempore regulæ datæ, vivente adhuc B. Franciscò, per provinciales ministros fuisse credatur in generali Capitulo declaratus: iidem fratres certificari nihilominus postulaverunt, an hoc de omnibus generaliter, cum regula nullum excipiat, an de illis solum

a Nota bonè, quòd Papa potest constituere expressè contra constitutionem alicuius facti: etiamsi veta & constitutio sua sit per alios Pontifices approbata. Font. *b* Vide Concil. Trident. sess. 25. tit. de regularibus & monialibus, capit. 5. & extrava. Pii Papa, V. incip. & si mendicantium.

monasteriis Monialium prædictarum debeat intelligi? Nos utique generaliter id esse prohibendum de quarumlibet cœnobiiis Monialium respondemus: & nomine monasterii volumus claustrum, domos, & officinas interiores intelligi: pro eo, quòd ad alia loca ubi homines seculares conveniunt, possunt fratres illi causâ prædicationis vel elemosinæ petendæ accedere: iis, quibus id à superioribus suis pro sua fuerit maturitate vel idoneitate concessum, exceptis, seu pro prædictarum monasteriis inclusarum, ad quæ nulli datur accedendi facultas sine sedis ejusdem licentia speciali: quod etiam ipsum idem prædecessor noster Gregor. IX. in eo casu dicitur respondisse. Cæterum sanctæ memoriæ confessor Christi Franciscus mandasse dicitur circa ultimum vitæ suæ (cujus mandatum, ipse dicitur testamentum) quòd verba ipsius regulæ non glossentur, & (ut verbis utamur eisdem) quòd sic, vel sic intelligi debeat, non dicatur: adjiciens quòd fratres nullo modo literas aliquas ab Apostolica sede petant: & alia quædam interferens, quæ non possent sine multa difficultate servari, propter quod fratres hæsitantes, an tenerentur ad observantiam testamenti prædicti, dubitationem huiusmodi per eundem prædecessorem nostrum Gregor. IX. petierunt de ipsorum conscientiam moveri: qui (sicut asserit) attendens periculum animarum, & difficultates, quas propter hoc possent incurere, dubietatem de ipsorum conscientiam amovendo, dixit, fratres ipsos ad ipsius mandati observantiam non teneri, quod sine consensu fratrum, & maxime ministrorum, quos univèrsos tangebatur, obligare nequivit, nec successorem suum quomodolibet obligavit: cum non habeat imperium par in parem. Nos autem circa præsentem articulum nihil duximus innovandum *a*. Ad hoc à nonnullis prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus circa declarationem ipsius regulæ, & ipsam regulam contingentis, diversas literas intelleximus emanasse. Sed nec per hoc mordacium prædictorum contra regulam ipsam & fratres quævis insultus: nec per ipsas literas statui fratrum providere *b* in multis, in quibus de novo vel aliter necessariò providendum esse multorum postea casuum contingentium experientia indicavit. Nos itaque ne literarum huiusmodi & præsentis constitutionis diversitas vel intellectus adversitas in prædictorum observantia fratrum animos perturbaret: & ut plenius, clarius & certius eorum statui & observantia prædictæ regulæ consulari in omnibus & singulis illis articulis, quos constitutio ipsa continet, quanquam ipsi vel eorum aliqui contineantur in aliis literis Apostolicis supradictis: Hanc nostram constitutionem, declarationem, seu ordinationem tantum à fratribus ipsis præcisè, ac inviolabiliter decernimus perpetuis temporibus observandam. Cum igitur ex prædictis & aliis per nos cum multa maturitate discussis, regula ipsa licita, sancta, perfecta, & observabilis, nec ulli patens discrimini evidenter appareat: illa & omnia suprascripta per nos statuta, ordinata, concessa, disposita, decreta, declarata etiam & suppleta, de Apostolica potestatis plenitudine approbamus, confirmamus, & volumus existere perpetuè firmitatis: In virtute obedientiæ strictè præcipientes, quòd hæc constitutio sicut ceteræ constitutiones, vel decretales Epistolæ, legatur in scholis. Et quia sub colore liciti nonnulli contra fratres ipsos & regulam in legendo, exponendo, atque glossando possent dirum virus suæ iniquitatis effundere: ac ipsius constitutionis intellectum ipsum in diversas & adversas sententias producentes suis ad inventionibus depravare: & opinionum diversitas ac distortio intellectus multorum pios animos possent

a Vid. hinc. 5. & 6. quia sub colore. auth. si qua mulier. c. de sacros. Eccl. & Bal. l. non dubium. de leg. Font. *b* al. providetur. invol.

Involvere, & ad religionis ingressu multorum corda subtrahere: talium detrahentium vitanda perversitas cogit nos viam ipsi ad prædicta præcludere, & certum procedendi modum hanc constitutionem legentibus præfinire. Itaque sub pœna excommunicationis & privationis officii ac beneficii districtè præcipimus, ut prævens constitutio, cum ipsam legi contrigerit, sicut prolata est, sic fideliter exponatur ad litteram: concordantia, contrarietates, seu diversæ vel adversæ opiniones à lectoribus seu expositoribus nullatenus inducantur. Super ipsa constitutione glossæ non fiant (nisi forsân, per quas verbum, vel verbi sensus, seu constructio, vel ipsa constructio quasi Grammaticaliter ad litteram vel intelligibilis exponatur.) Nec intellectus ipsius per legentem depravetur in aliquo, seu distorqueatur ad aliud, quam litera ipsa sonat. Et ne secundum prædicta contra detractores hujusmodi oporteat ulterius laborare, universis ac singulis cujuscunque præminentia, conditionis aut status, districtè præcipimus, ne contra prædictam regulam & statum fratrum prædictorum, seu contra præmissa per nos statuta, ordinata, concessa, disposita, decreta, declarata, suppleta, approbata, & etiam confirmata, dogmatizent, scribant, determinent, prædicent, seu pravè loquantur publicè vel occultè. Sed si quid penes aliquem in his ambiguitatis emerferit, ad culmen prædictæ sedis Apostolicæ deducatur, ut ex auctoritate Apostolica sua in hoc manifestetur intentio: cui soli concessum est in his statuta condere, & edita declarare. Glossantes verò in scriptis constitutionem ipsam aliter, quam eo modo, quem diximus: Doctores verò in super & lectores, dum docent in publico, ex certa scientia & deliberatè intellectum constitutionem hujusmodi depravant, facientes quoque commentum, scripturas, seu libellos, ac ex certa scientia & deliberatè determinantes in scholis, seu prædicantes contra prædicta, vel aliqua seu aliquod prædictorum (non obstantibus aliquibus privilegiis, vel indulgentiis, aut literis Apostolicis, quibuscunque dignitatibus, personis, ordinibus, aut locis religiosis vel secularibus generaliter vel singulariter sub quacunque forma vel expressione verborum concessis, quæ nolumus aliquibus in præmissis quomodolibet suffragari) excommunicationis sententia, quam nunc in ipsos profertimus, se noverint subjacere: à qua per neminem nisi per Romanum Pontificem possint absolvi. Insuper tam istos, contra quos per nos excommunicationis est prolata sententia, quam alios (si qui fuerint) contra præmissa vel eorum aliquod venientes, ad sedis memorata volumus deduci notitiam: ut quos provisos modus a quitatis non arceat à vetitis, compescat rigor Apostolicæ ultionis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, ordinationis, concessionis, dispositionis, suppletionis, approbationis, confirmationis, & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Siriani XVIII. Calendæ Septembris, Pontificatus nostri anno secundo.

CAP. IV.

¶ *Exemptis cellis alicujus monasterii, quid appellatio cellæ significet, hic ostendit. Ioan. And.*

Bonifacius VIII.

Privilegium monasterio tuo concessum, ut Monachi sive fratres in cellis ad monasterium ipsum spectantibus habitantes, ab alio, quam à Papa, vel ejus Legato excommunicari, aut suspendi, vel ipsæ cellæ interdictio supponi non possint: non fratres in Prioratibus,

^a In isto vers. nota, quod Papa potest sibi rebellantes excommunicare, & ultra ad hunc aliter punire. Font.

Ecclesiis, seu Capellis ejusdem monasterii commorantes, aut ipsos Prioratus, Ecclesias vel Capellas ab Ordinariorum jurisdictione in aliquo, sed residentes tantum in cellis, & cellas ipsas (hoc est loca secreta & solitaria, quæ ab hominum separata convictu sunt, ad contempnendum & Deo vacandum specialiter deputata) defendat.

CAP. V.

¶ *Privilegiato aliquo, ut possit conferre beneficia Clericorum suorum, quid appellatio Clericorum suorum designet, ostendit. Ioan. And.*

Idem.

Sicut nobis significare curasti, tibi gratiosè concessimus, ut beneficia Clericorum tuorum cedentium vel decedentium possis conferre: quodque iidem Clerici Præbendarum suarum fructus percipiant, ac si in suis Ecclesiis personaliter residerent. Verum quia dubitas, qui Clericorum tuorum appellatione debeant contineri: brevi respondemus oraculo, quod illos in his & similibus casibus tuos volumus intelligi Clericos, qui per te non quæsiti propterea, vel recepti, sine fraude & fictione, qualibet verè tui Clerici familiares existunt, & in tuis expensis continuè domestici commensales: Etiam si a quos ex illis aliquando pro tuis gerendis negotiis abesse contingat.

DE REGULIS JURIS.

Bonifacius VIII. b.

Regula I.

Beneficium Ecclesiasticum non potest licitè sine institutione canonica obtineri.

Idem.

Regula II.

Possessor malæ fidei ullo tempore non præscribit.

Idem.

Reg. III.

Sine possessione præscriptio non procedit.

Idem.

Reg. IV.

Peccatum c non dimittitur, nisi restituatur ablatum.

Idem.

Reg. V.

Peccati venia non datur nisi correcto.

Idem.

Reg. VI.

Nemo potest ad impossibile obligari.

Idem.

Reg. VII.

Privilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona.

Idem.

Reg. VIII.

Semel malus, semper præsumitur esse malus.

Idem.

Reg. IX.

Ratum d quis habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum.

Idem.

Reg. X.

Ratihibitionem retrahere, & mandato non est dubium comparari.

Idem.

Reg. XI.

Cum sunt partium jura obscura, reo favendum est potius, quam actori.

Idem.

Reg. XII.

In iudiciis non est acceptio personarum habenda.

Idem.

Reg. XIII.

Ignorantia facti, non juris excusat.

Idem.

Reg. XIV.

Cum quis in jus succedit alterius, justam ignorantiam causam censetur habere.

Idem.

Reg. XV.

Odia restringi, & favores convenit ampliari.

^a Aliàs ita: etiam si ex illis aliquos aliquando, &c. ^b Aliàs, ita: Idem. ^c Ex B. August. epist. 54. ad Macedonium refert Ivo in decreto part. 13. c. 4. & part. 15. c. 25. ^d Vide Ruy. conf. 27. l. 4. & consil. 129. eod. lib.

<i>Idem.</i>	Regula XVI.	<i>Idem.</i>	Regula XLV.
Decet concessum à Principe beneficium esse mansurum.		Inspicimus in obscuris, quod est verisimilius, vel quod plerumque fieri consuevit.	
<i>Idem.</i>	Reg. XVII.	<i>Idem.</i>	Reg. XLVI.
Indultum à jure beneficium, non est alicui auferendum.		Is, qui in jus succedit alterius, eo jure, quo ille, uti debet.	
<i>Idem.</i>	Reg. XVIII.	<i>Idem.</i>	Reg. XLVII.
Non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit.		Praesumitur ignorantia, ubi scientia non probatur.	
<i>Idem.</i>	Reg. XIX.	<i>Idem.</i>	Reg. XLVIII.
Non est sine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet, se immiscet.		Locupletari non debet aliquis, cum alterius injuria vel factura.	
<i>Idem.</i>	Reg. XX.	<i>Idem.</i>	Reg. XLIX.
Nullus pluribus uti defensionibus prohibetur.		In pœnis benignior est interpretatio facienda.	
<i>Idem.</i>	Reg. XXI.	<i>Idem.</i>	Reg. L.
Quod semel placuit, amplius displicere non potest.		Actus legitimi conditionem non recipiunt neque diem.	
<i>Idem.</i>	Reg. XXII.	<i>Idem.</i>	Reg. LI.
Non debet aliquis alterius odio prægravari.		Semel Deo dictum, non est ad usus humanos ulterius transferendum.	
<i>Idem.</i>	Reg. XXIII.	<i>Idem. a</i>	Reg. LII.
Sine culpa, nisi subit causa, non est aliquis puniendus.		Non præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum.	
<i>Idem.</i>	Reg. XXIV.	<i>Idem.</i>	Reg. LIII.
Quod quis mandato facit judicis, dolo facere non videtur: cum habeat parere necesse.		Cui licet quod est plus, licet utique quod est minus.	
<i>Idem.</i>	Reg. XXV.	<i>Idem.</i>	Reg. LIV.
Mora sua cuilibet est nociva.		Qui prior est tempore, potior est jure.	
<i>Idem.</i>	Reg. XXVI.	<i>Idem.</i>	Reg. LV.
Ea, quæ sunt à iudice, si ad ejus non spectant officium, viribus non subsistunt.		Qui sentit onus, sentire debet commodum, & è contra.	
<i>Idem.</i>	Reg. XXVII.	<i>Idem.</i>	Reg. LVI.
Scienti & consentienti non fit injuria, neque dolus.		In re communi potior est conditio prohibentis.	
<i>Idem.</i>	Reg. XXVIII.	<i>Idem. b</i>	Reg. LVII.
Quæ à jure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.		Contra eum, qui legem dicere potuit apertius, est interpretatio facienda.	
<i>Idem.</i>	Reg. XXIX.	<i>Idem. c</i>	Reg. LVIII.
Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.		Non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum.	
<i>Idem.</i>	Reg. XXX.	<i>Idem.</i>	Reg. LIX.
In obscuris minimum est sequendum.		Dolo facit, qui petit, quod restituere oportet eundem.	
<i>Idem.</i>	Reg. XXXI.	<i>Idem.</i>	Reg. LX.
Eum, qui certus est, certioræi ulterius non oportet.		Non est in mora, qui potest exceptione legitimâ se tueri.	
<i>Idem.</i>	Reg. XXXII.	<i>Idem.</i>	Reg. LXI.
Non licet actori, quod reo licitum non existit.		Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum.	
<i>Idem.</i>	Reg. XXXIII.	<i>Idem.</i>	Reg. LXII.
Mutare consilium quis non potest in alterius detrimentum.		Nullus ex consilio, dummodò fraudulenti non fuerit, obligatur.	
<i>Idem.</i>	Reg. XXXIV.	<i>Idem.</i>	Reg. LXIII.
Generi per speciem derogatur.		Exceptionem objiciens, non videtur de intentione adversarii confiteri.	
<i>Idem.</i>	Reg. XXXV.	<i>Idem.</i>	Reg. LXIV.
Plus semper in se continet, quod est minus.		Quæ contra jus fiunt, debent utique pro infectis haberi.	
<i>Idem.</i>	Reg. XXXVI.	<i>Idem.</i>	Reg. LXV.
Pro possessore habetur, qui dolo desit possidere.		In d pari delicto vel causa, potior est conditio possidentis.	
<i>Idem.</i>	Reg. XXXVII.	<i>Idem.</i>	Reg. LXVI.
Utile non debet per inutile vitari.		Cum non fiat per eum ad quem pertinet, quo minus conditio impletur, haberi debet perinde, ac si impleta fuisset.	
<i>Idem.</i>	Reg. XXXVIII.	<i>Idem.</i>	Reg. LXVII.
Ex eo non debet quis fructum consequi, quod nisi extitit impugnare.		Quod alicui suo non licet nomine, nec alieno licet.	
<i>Idem.</i>	Reg. XXXIX.		
Cum quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ sequuntur ex illo.			
<i>Idem.</i>	Reg. XL.		
Pluralis locutio duorum numero est contenta.			
<i>Idem.</i>	Reg. XLI.		
Imputari non debet ei, per quem non fiat, si non faciat, quod per eum fuerat faciendum.			
<i>Idem.</i>	Reg. XLII.		
Accessorium naturam sequi congruit principalis.			
<i>Idem.</i>	Reg. XLIII.		
Qui tacet, consentire videtur.			
<i>Idem.</i>	Reg. XLIV.		
Is, qui tacet, non fatetur: sed nec utique negare videtur.			

a Per hanc regulam dicunt Phil. Ioan. And. non tolli sponsalia per matrimonium ob consanguinitatem resolutum & falli hac regula in eis in quibus tacita voluntas sufficit de leg. 1. plen. in prin. Ang. Fab. s. posteriori. quibus modis in form. b Vide d. cum dilectus de consuet. c Vide B. Thom. 2. 2. p. 89. art. 7. d De commodo possessionis, vide Doctor. in l. quous. C. de rei vind.

Idem. Regula LXXVIII.
Potest quis per alium, quod potest facere per se-
ipsum.

Idem. Reg. LXXIX.
In a malis promissis fidem non expedit observari.

Idem. Reg. LXX.
In alternativis electoris b est electio, & sufficit alte-
rum adimpleri.

Idem. Reg. LXXI.
Qui ad agendum admittitur, est ad excipiendum mul-
tò magis admittendus.

Idem. Reg. LXXII.
Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se-
ipsum.

Idem. Reg. LXXIII.
Factum legitime retractari non debet, licet casus post-
ea eveniat, à quo non potuit inchoari.

Idem. Reg. LXXIV.
Quod alicui gratiose conceditur, trahi non debet ab
aliis in exemplum.

Idem. Reg. LXXV.
Frustrà sibi fidem quis postulat ab eo servari, cui fi-
dem à se præstitam servare recusat.

Idem. Reg. LXXVI.
Delictum e persona, non debet in detrimentum Ec-
clesiæ redundare.

Idem. Reg. LXXVII.
Rationi congruit, ut succedat in onere, qui substitui-
tur in honore.

a Vid. B.Th. 2. 2. q. 29. art. 7. & Turretremat. in c. si aliquid. 22.
q. 4. b In omnibus antiq. cod. legitur, debitoris. c Vide gloss.
in c. de dilat. gloss. in c. placuit. 26. q. 3. Innoc. in c. cum dilectus. de ord.
cognitionum. Ant. de Butrio in c. 1. de dolo & contum. & Doct. in
lib. jubentis. C. de sacros. Eccl.

Idem. Regula LXXVIII.
In argumentum trahi nequeunt, quæ propter neces-
sitate aliquando sunt concessa.

Idem. Reg. LXXIX.
Nemo potest plus juris transferre in aliam, quam sibi
competere dignoscatur.

Idem. Reg. LXXX.
In toto partem non est dubium contineri.

Idem. Reg. LXXXI.
In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non
esset verisimiliter in specie concessurus.

Idem. Reg. LXXXII.
Qui contra jura mercatur, bonam fidem præsumitur
non habere.

Idem. Reg. LXXXIII.
Bona fides non patitur, ut semel exactum iterum ex-
igatur.

Idem. Reg. LXXXIV.
Cum quid unâ viâ prohibetur alicui, ad id aliâ non
debet admitti.

Idem. Reg. LXXXV.
Contractus a. ex conventionem legem accipere digno-
scentur.

Idem. Reg. LXXXVI.
Damnum, quod quis suâ culpâ sentit, sibi debet, non a-
liis b imputare.

Idem. Reg. LXXXVII.
Infamibus portæ non pateant dignitatum.

Idem. Reg. LXXXVIII.
Certum est, quòd is committit in legem, qui legis ver-
ba complectens, contra legis nititur voluntatem.

Data Romæ apud sanctum Petrum, V. Nonas Martii,
Pontificatus nostri anno quarto.

a Nota quòd conventio partium legem inducit, quæ in con-
tractibus servanda est. Philip. b al. alii.

F I N I S.

